

שבוע פרשת צו
ר' - י"ב ניסן ה'תשס"ז (25-31/03/07)

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ת, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

קה

זה המזמור אמר דוד כשהעלה הארון לעיר דוד ויהי משורר אותו לפני הארון, וסיפר כל הניסים שעשה במצרים והיאך שלח לפניו יוסף ובא לבית האסורים והוציא אותם עד שבא למעלה גדולה לאסור שרי פרעה בלי רשות פרעה:

א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוּלוּ וּמְרוּלוּ לְשִׁיחוּ
בְּכָל־נַפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קִדְשׁוֹ יִשְׁמַח לָב | מִבְּקִשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעִזּוּ בְּקִשׁוֹ
פָּנָיו תִּמְיֹד: ה זְכוּרוּ נַפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מִפְתּוֹי וּמִשְׁפָּטֵי־פָיו: ו זֶרַע אֲבָרְהָם עֲבָדוּ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דְבַר צְוֹה לְאַלְף
דוֹר: ט אֲשֶׁר בָּרַת אֶת־אֲבָרְהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק: י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית
עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן הַכֹּל נַחֲלַתְכֶם: יב בַּהֲיוֹתָם מִתִּי מִסֶּפֶר כְּמַעֲט וַיְגַרְיִם
בָּה: יג וַיִּתְהַלְכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אֲחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעַשְׂקֶם וַיִּזְכַּח
עֲלֵיהֶם מְלָכִים: טו אֶל־תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחִי וְלִנְבִיאֵי אֱלֹהֵי־תִרְעוּ: טז וַיִּקְרָא רַעֲב עַל־הָאָרֶץ
כָּל־מִטְהַלְלֵי־לֶחֶם שָׁבַר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעַבְד נִמְכָר יוֹסֵף: יח עָנּוּ בַּכֶּבֶל רִגְלוֹ בְּרִזֵּל בָּאָה
נִפְשׁוֹ: יט עַד־עַתָּה בָּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צִרְפָּתָהּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ מִשָּׁל עַמִּים
וַיַּפְתַּחְהוּ: כא שָׁמוֹ אֲדוֹן לְבֵיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל־קַנְיָנוּ: כב לְאִסָּר שָׂרְיוֹ בְּנִפְשׁוֹ וּזְקָנוֹ יַחֲפֵם:
כג וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיִּפַּר אֶת־עַמּוֹ מֵאֵד וַיַּעֲצֵמָהּ מִצְרָיו:
כה הִפְקֵד לֶבֶם לְשֵׁנָא עַמּוֹ לְהַתְנַפֵּל בְּעַבְדָּיו: כו שָׁלַח מִשָּׂה עֲבָדוֹ אֶהֱוֶן אֲשֶׁר בָּחַר־בוֹ:
כז שָׁמוּבָם דְּבַרֵי אֹתוֹתָיו וּמִפְתּוֹי בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁד וַיַּחֲשֹׁד וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ:
כט הִפְקֵד אֶת־מִימֵיהֶם לְדָם וַיִּמַּת אֶת־דֹּגְתָם: ל שָׂרֵץ אֲרָצָם צִפְרֻדָּעִים בְּחֻדְרֵי מְלֻכֵיהֶם:
לא אָמַר וַיָּבֵא עָרֹב בְּנֵים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרֵד אֵשׁ לְהַבּוֹת בְּאֲרָצָם: לג וַיִּדַּךְ
גִּפְנָם וַתֵּאֲנַתֶּם וַיִּשְׁפַּר עַץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֵא אֲרֶבָה וַיִּלַּק וַאֲיִן מִסֶּפֶר: לה וַיֵּאכַל כָּל־עֵשֶׂב
בְּאֲרָצָם וַיֵּאכַל פְּרֵי אֲדָמָתָם: לו וַיִּדַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאֲרָצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וַזָּהָב וַאֲיִן בְּשַׁבְטוֹי כּוֹשֵׁל: לח שָׁמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נִפְלַ פְּחָדָם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׁ עֲנַן
לְמִסָּד וְאֵשׁ לְהֵאִיר לַיְלָה: מ שָׁאֵל וַיָּבֵא שָׁלוֹ וְלַחֵם שָׁמַיִם יִשְׁבִיעֶם: מא פָּתַח צוּר וַיִּזְוֹבוּ
מַיִם הִלְכוּ בְּצִיּוֹת נַהֵר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קִדְשׁוֹ אֶת־אֲבָרְהָם עֲבָדוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן
בְּרָנָה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בְּעַבְדוֹ | יִשְׁמְרוּ חֻקּוֹ
וְתוֹרָתוֹ יִנְצְרוּ הַלְלוּיָהּ:

קו

זת המזמור קאי על הקודם, ואמר המשורר חודו לח' על שעשה לנו עוד ניסים מה שלא זכרנו מקדם כאשר מי ימלל גבורות ה' אם באנו לספר מי יוכל למלל הכל:
 א תללויה | הודו ליהוה פי טוב כי לעולם חסדו: ב מי ימלל גבורות יהוה ישמיע פל־תהלתו:
 ג אשרי שמרי משפט עשה צדקה בכל־עת: ד זכרני יהוה ברצון עמך פקדני בישועתך:
 ה לראות | בטובת בחיריך לשמח בשמחת גויך להתהלל עם־נחלתך: ו חטאנו עם־אבותינו העוינו
 הרשענו: ז אבותינו במצרים | לא־השפילו נפלאותיך לא זכרו את־רב חסדיך וימרו עלי־ם
 בים־סוף: ח וישיעם למען שמו להודיע את־גבורתו: ט ויגער בים־סוף ויחרב ויוליכם בתהמות
 במדבר: י וישיעם מיד שונא וינאלם מיד אויב: יא ויכפּו־מים צריהם אחד מהם לא נותר:
 יב ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו: יג מהרו שכחו מעשיו לא־חכו לעצתו: יד ויתאוּ תאוה במדבר
 וינסו־אל בישיון: טו ויתן להם שאלתם וישלח רוּזן בנפשם: טז ויקנאו למשה במחנה לאהרן
 קרוש יהוה: יז תפתח־ארץ ותבלע דתן ותכס על־עת אבירם: יח ותבער־אש בעדתם להכה
 תלהט רשעים: יט יעשו־עגל בחרב וישתחוּ למסכה: כ וימירו את־כבודם בתבנית שור אכל
 עשב: כא שכחו אל מושיעם עשה גדלות במצרים: כב נפלאות בארץ חם נוראות עלי־ם־סוף:
 כג ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית: כד וימאסו
 בארץ חמדה לא־האמינו לדברו: כה וירגנו באהליהם לא שמעו בקול יהוה: כו וישא ידו להם
 להפיל אותם במדבר: כז ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות: כח ויצמדו לבעל פעור ויאכלו
 זבחי מתים: כט ויכעיסו במעלליהם ותפרץ־בם מגפה: ל ויעמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה:
 לא ותחשב לו לצדקה לדר ודר עד־עולם: לב ויקציפו על־מי מריבה וירע למשה בעבורם:
 לג כיהמרו את־רוחו ויבטא בשפתיו: לד לא־השמידו את־העמים אשר אמר יהוה להם:
 לה ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם: לו ויעבדו את־עצביהם ויהיו להם למוקש: לו ויזבחו
 את־בניהם ואת־בנותיהם לשדים: לה וישפכו דם נקי דם־בניהם ובנותיהם אשר זבחו לעצבי כנען
 ותחנף הארץ בדם: מט ויטמאו במעשיהם ויזנו במעלליהם: מ ויחר־אף יהוה בעמו ויתעב
 את־נחלתו: מא ויתנם ביד־גוים וימשלו בהם שנאיהם: מב וילחצום אויביהם ויפגעו תחת ידם:
 מג פעמים רבות יצילם והמה ימרו בעצתם וימכו בעונם: מד וירא בצר להם בשמעו את־רנתם:
 מה ויזכר להם בריתו וינחם כרב חסדיו: מז ויתן אותם לרחמים לפני פל־שוכיהם: מז הושיענו |
 יהוה אלהינו וקבצנו מן־הגוים להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך: מח ברוך־יהוה | אלהי

ישראל מן־העולם | ועד העולם ואמר פל־העם אמן תללויה:

קז

זה המזמור נאמר על ארבעה שיצאו מצרה לרוחה צריכים להודות לה/ כי בעונש חטאם היו בצרה ובחסד אלהים נצלו ומהראוי לשבח ולספר בפני רבים:

א הָדְרוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסָדָיו: ב יֹאמְרוּ גְאוּלַי יְהוָה אֲשֶׁר גָּאֵלָם מִיַּד־צָרָה:
 ג וּמֵאֲרֻצוֹת קִבְּצָם מִמִּזְרַח וּמִמְעַרְבִּים מִצְפּוֹן וּמִיָּם: ד תָּעוּ בַמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן דֶּרֶךְ עֵיר מוֹשֵׁב
 לֹא מָצְאוּ: ה רַעֲבִים גַּם־צִמְאִים נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַפֵּף: ו וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם
 מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יִצִּילֵם: ז וַיִּדְרִיכֵם בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל לִלְכַת אֶל־עֵיר מוֹשֵׁב: ח יוֹדוּ לַיהוָה חֲסָדָיו
 וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: ט כִּי־הִשְׁבִּיעַ נַפְשׁ שְׁקָקָה וְנַפְשׁ רַעֲבָה מִלֵּא־טוֹב: י יֵשְׁבֵי חֹשֶׁךְ
 וְצִלְמוֹת אֲסִירֵי עֵינָי וּבְרוּל: יא כִּי־הִמְרוּ אִמְרֵי־אֵל וַעֲצַת עֲלוּיֹן נֶאֱצוּ: יב וַיִּכְנַע בַּעֲמַל לִבָּם
 כְּשָׁלוּ וְאִין עוֹר: יג וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם: יד יוֹצִיאֵם מִחֹשֶׁךְ
 וְצִלְמוֹת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם יִנְתַּק: טו יוֹדוּ לַיהוָה חֲסָדָיו וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: טז כִּי־שָׁבַר דְּלֹתוֹת
 נַחֲשֶׁת וּבְרִיחֵי בְרוּל גִּדְעוּ: יז אוֹיְלִים מִדֶּרֶךְ פְּשָׁעַם וּמַעֲוֹנוֹתֵיהֶם יתְעַנּוּ: יח כִּלְאֶכֶל תִּתְעַב
 נַפְשָׁם וַיִּגְעוּ עַד־שַׁעֲרֵי־מוֹת: יט וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם: כ יִשְׁלַח
 דְּבָרוֹ וַיִּרְפָּאֵם וַיִּמְלֵט מִשְׁחִיתוֹתָם: כא יוֹדוּ לַיהוָה חֲסָדָיו וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: כב וַיִּזְכְּחוּ
 זִבְחֵי תוֹדָה וַיִּסְפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה: כג יוֹרְדֵי הַיָּם בְּאֲנִיּוֹת עֲשִׂי מְלֹאכָה בְּמַיִם רַבִּים: כד הִמָּה
 רָאוּ מַעֲשֵׂי יְהוָה וְנִפְלְאוֹתָיו בְּמִצְוֹתָהּ: כה וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סְעָרָה וַתְּרוֹמֵם גְּלוֹי: כו יַעֲלוּ
 שָׁמַיִם יִרְדּוּ תְהוֹמוֹת נַפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוּגַג: כז יִחוּגּוּ וַיִּנְעוּ בִשְׁפוּר וְכָל־חֲכֵמָתָם תִּתְבַּלַּע:
 כח וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם וּמִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם: כט יִקַּם סְעָרָה לְדַמְמָה וַיִּחַשּׁוּ גְלוֹיָהֶם:
 ל וַיִּשְׁמְחוּ כִּי־יִשְׁתַּקּוּ וַיִּנְחַם אֶל־מַחוּז חֲפָצָם: לא יוֹדוּ לַיהוָה חֲסָדָיו וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם:
 לב וַיְרוֹמְמוּהוּ בְקִהְלָ עָם וּבְמוֹשֵׁב זִקְנִים יִהְלֹוהוּ: לג יֵשֶׁם נְהָרוֹת לְמִדְבָּר וּמִצְאֵי מַיִם
 לְצַמְאוּן: לד אֶרֶץ פְּרִי לְמַלְחָה מְרַעַת יֹשְׁבֵי בָהּ: לה יֵשֶׁם מִדְבָּר לְאֲנִים־מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה
 לְמִצְאֵי מַיִם: לו וַיּוֹשֵׁב שָׁם רַעֲבִים וַיִּכּוֹנְנוּ עֵיר מוֹשֵׁב: לז וַיִּזְרְעוּ שָׂדוֹת וַיִּטְעוּ כְּרָמִים וַיַּעֲשׂוּ
 פְרִי תְבוּאָה: לח וַיְבָרְכֵם וַיִּרְבּוּ מְאֹד וּבָהֶמְתֶּם לֹא יִמְעִיט: לט וַיִּמְעֲטוּ וַיִּשְׁחוּ מֵעֶצֶר רָעָה
 וַיִּגּוּן: מ שִׁפְךָ בּוֹז עַל־גְּדִיבִים וַיִּתְעַם בְּתַהוּ לֵא־דֶרֶךְ: מא וַיִּשְׁגַּב אֲבִיוֹן מַעֲוֵי וַיִּשֶׁם כְּצֹאֵן
 מִשְׁפָּחוֹת: מב יִרְאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמְחוּ וְכָל־עוֹלָה קִפְצָה פִּיהָ: מג מִי־חֲכָם וַיִּשְׁמַר־אֱלֹה וַיִּתְבּוֹנְנוּ
 חֲסָדֵי יְהוָה:

פירוש "יהל אור" (פרק ק"ו) מאת כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק"

יבוא דוקא ריבוי השפע. וכענין שארז"ל פכ"ת דפסחים שאמר גבריאל למיכאל אין גבורתו של הקב"ה בכך שאתה שר של ברד והכל יודעין שהמים מכבים אש אלא אני שר של אש ארד ואקרה מבפנים ואקדיח מבחוץ ואעשה נס בתוך נס ע"ש דק"ח סע"א א"כ גבורותיו זהו ע"ד נס בתוך נס פלאי פלאים:

(ה) ואדמו"ו כביאורו מאמר הנ"ל פי שבתורה גנוזים רזין עילאין שלמעלה מאצילות וזהו גבורותיו שהוא בחי' גבורות וצמצומי' גדולים להלביש רזין עילאין שלמעלה מאצילות בענינים גשמיים ומעשים גשמיים לכך נק' גבורות ה'. ועד"ז י"ל ענין אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענוס. ובאמת צמצום זה אינו צמצום והעלם להסתיר ולמנוע השפע מכל וכל אלא אדרבה להשפיע השפע רק שהגבורה שתוכל להתלבש כ"כ למטה וכמו עד"מ הגבורה לעייל פילא בקופא דמחטא עד"מ. ועמ"ש בבה"ז פ' אחרי דע"ט:

(ו) בפ' ויחי דרמ"ט ע"א פי' מי ימלל לשון וקטפת מלילות בפ' כי תצא כ"ג כ"ו. שמרכיבים השבלים בידים וכדפרש"י פ"ק דביצה י"ב ב'. והרמב"ם בפ"י המשניות פ"ד דמעשרות משנה ה' שממעך אותם וכמו ומפרכין קטניות. והרד"ק במכלול ערך מלל משמע שעושה מזה שורש בפ"ע לבד לשון מלול שהוא דבור כי מי מלל לאברהם ולבד לשון מול מילה שהוא ענין כריתה. והקורק' חבר מלילות בשרש מלל לשון דבר. י"ל כמו שהדבור הוא התחלקות הקול שמתחלק בה' מוצאות לכ"ב אותיות הרי מחלקים אותו לחלקים קטנים. כמ"כ ענין שמוללים מלילות ומפרכים אותם לחלקים קטנים. ועד"ז פי' הזהר מי ימלל גבורות. שמרכך הגבורות היינו שמחליש כח הדין וממתק אותו וגם מחלקי' את כל הגבורה שיתחלק לחלקים כענין גבורות גשמים שיורדין טיפין טיפין. וכן פי' עוד בזח"ב יתרו פ"ג א' פ"ב ב' והיינו שפי' שם שבינה היא הנק' גבורות ה' מקור הגבורות. וכן פי' בשלח ס"ד סע"א. והיא מתחלק לה"ג והם מתחלקי' לנש"ב ה"ז כענין מלילות שמחלקים השבלים לכמה וכמה חלקים ע"י מיעוץ הידים כמ"כ מהבינה מתחלקים נ' שערים וזהו נודע בשערים בעלה לכל חד לפום שיעורא דילה. ישמיע כל פי' כל היינו יסוד שבו מתאספים נש"ב ישמיע מלשון וישמע שאול והוא משפיע אותם במל' הנק' תהלתו.

(ז) ובאדרא נשא קל"ז סע"ב פי' שגבורות ה' הם גבורות דז"א ועיקר מקורן מחוטמא כמ"ש עלה עשן באפו כו'. ומי הוא המעכב אותם חוטמא דע"ק. א"כ לפ"ז יש לפרש מי ימלל מ"י היינו ע"ק שנק' מי. הוא ימלל וירכך גבורות דז"א וכמ"ש ע"פ מי יתן והיה

ב. מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. פי' במצ"ד מי יוכל לספר כל גבורות ה' ומי יוכל להשמיע כל תהלתו וכן פי' בפרד"א רפ"ג. פ"ב דמגלה י"ח א'. פ"ב דמכות י' א'. פ"ג דהוריות י"ג ב'. ירושלמי פ"ט דברכות. ע"ה קנ"ז א'. זח"א ע' מ"ה נ"ד קי"ט. בשלח ס"ד יתרו פ"ב ב' פ"ג א'. ח"ג נשא קל"ז סע"ב האזינו רצ"ד א. של"ה נ"ב ב' קע"ב ב' קע"ו ב'. מ"ע ק"ט קנ"א. בחיי פ"ז א.

(א) מגלה י"ח א' למי נאה למלל גבורות ה' למי שיוכל להשמיע כל תהלתו ופרש"י ואין מי שיכול לספר את כולו לפיכך אין נראה לספר מדעתו אלא מה שתקנו חכמים עכ"ל. וע"ש דהאיסור הוא בברכה דוקא. וכ' מהרש"א דר"ל לאפוקי בלא ברכה כלל מותר לספר בשבחו.

(ב) פ"ב דמכות ד"י ע"א דרשו זה כמ"כ לענין ללמד תורה. וז"ל ע"פ ומי אוהב בהמון לא תבואה למי נאה ללמד בהמון מי שכל תבואה שלו והיינו דאמר רבי אלעזר מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו ופרש"י שבקי במקרא במשנה בהלכות באגדות. וכ"ה פכ"ת דהוריות י"ג ב' שרצו לומר לגדול הדור שאם אינו בקי בעוקצין א"י להיות נשיא נשמע דפי' שיכול להשמיע כל תהלתו לענין נשיאות ולימוד ברבים זהו כשבקי בכל הש"ס כולו.

(ג) ות"י כ' מן ייכול למללא גבורתא דה' ירשי לאשמעא לכולהון תושבחתיה. וכ' מהרש"א בהוריות שם דלפי סברת הש"ס בהוריות גבורות ה' ותהלתו קאי על לימוד התורה. ע"כ אין להיות מלמד ודורש ברבים תורת ה' אלא מי שבקי בכל הש"ס כנ"ל. אבל רשב"ג שם לא ס"ל הכי אלא דפסוק מי ימלל קאי על ספור שבחו של הקב"ה בברכה כנ"ל אבל ללמד תורה אין שום איסור אף שאינו בקי בכל הש"ס:

(ד) זח"א עמוד נ"ד משמע מפרש מי ימלל גבורות ה' על ענין השלום בין חסד לגבורה דהיינו ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. עו"ש ד' מ"א סע"א. ר"פ תולדות קל"ז א' קל"ה א' פי' על יצחק שהוליד את יעקב שממנו נולדו י"ב שבטים והיינו שיצחק הוא גבורות ה' הוליד את יעקב שנק' תהלתו. כי הוא קו האמצעי מובחר שבאבות. א"כ המכוון שמבחי' גבורות ה' נמשך שיהי' רבוי השפע. ע"ד וארכה את זרעו ואתן לו את יצחק. וכן גבורות גשמים שיורדים בגבורה. ועיין זח"ג בלק קצ"א א' בפירוש גבורי כח עושי דברו. והמק"מ שם כ' מי ימלל גבורותיו ית' שהוציא מיצחק יעקב שממנו קיום העולם עכ"ל. א"כ גבורותיו היינו שממדת הגבורה שהיא לכאורה דין ממנה

מלביש חסד דא"א. וע' בזהר פ' אחרי ס"ה א' ובסה"מ סי' נ"ג. ועוד בזהר פ' פינחס דף ר"ד ע"ב. ובהרמ"ז שם וא"כ פ"י מי ימלל גבורות היינו להמתיק הדינין. וזהו ע"ד שממעך המלילות באצבעותיו ומרככך ומפרכך כו'. וע' מזה בבה"ז פ' ויחי שם שהאריך בזה וזהו ע"ד פ"י מברך מ"ב רך כו'. בזהר ס"פ תציה דקפ"ז ע"א דחי' רך נמשך מהחסד. וז"ש הזהר פ"י מי ימלל מאן איהו דיסלק ויעבר גזרה חדא מאינון גבוראן אך ארו"ל ע"פ אמר אלקי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלקים. בש"ב כ"ג. ג. ופרש"י בשם חז"ל צור ישראל מושל באדם אני. ומי מושל בי צדיק שאני גזור גזירה והוא מבטלה והוא בגמרא פ"ק דמ"ק דף ט"ז וכעין זה הוא במד"ר פ' בא פט"ז דקל"א ע"ד עיין מ"כ שם שהביא שם הגמ' הנ"ל. ועיין מזה ג"כ בזח"א פ' בראשית ד"י ע"א. ובפ' שמות דט"ז ע"א ע"ש. ויקהל דר"א א. ויקרא דט"ו ע"א. פינחס דרמ"ב ע"א ודרמ"ה ע"א והאי איהו רוא צדיק מושל יראת אלקים דמהפך דינא לרחמי וע' זהר נשא דקל"ז סע"ב ודקכ"ט סע"א. והבן. ואפשר ג"כ להבין קצת זה מענין מט"ט קושר כתרים לקונו מתפלותיהן של ישראל שעי"ז ג"כ מהפכין מדה"ד למדה"ר עיין בת"א פ' מקץ בד"ה מזווה מימין. ובלק"ת בשה"ש בד"ה מה יפו פעמיך בנעלים. דהיינו ע"י שממשיכים מבחי' הכתר דלית שמאלא בהאי ע"ק ע"ז מהפכין בז"א מדה"ד למדה"ר וזהו מי ימלל. מי דוקא הוא ע"ק. ע' בלק"ת בביאור בשעה שהקדימו בענין מי יתן והיה לבכם זה כו' מי יתן מציון ישועת ישראל ומ"ש ע"פ מי יתן כחא לי:

(י) ואיך יוכל הצדיק להגיע להמשיך בחי' זו. זהו ע"ד שארו"ל במד"ר פ' נח פל"ד שהצדיקים לבם ברשותן דומין לבוראן שנאמר בו ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף לקלל כו'. והיינו ע"י וירח ה' את ריח הניחוח כו' ע"ש במד"ר. וכמ"כ תפלת הצדיקים זהו ג"כ בחי' ריח ניחוח ע"י למס' באחד כו'. והקרבן נק' ריח ניחוחי תשמרו ועכשיו התפלות במקום קרבנות כו'. וענין לבו ברשותו זהו ע"ד איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגבור כו'. ועי"ז ממשיך כמ"כ מלמעלה מבחי' אריך אנפין. ולכן ארך אפים גימ' קרבן כמ"ש במ"א. ונק' טוב ארך אפים מגבור שממתיק הגבורות דז"א וזהו מי ימלל גבורות ה'. ופי' ישמיע כל תהלתו ע"ד למען שמי אריך אפי ותהלתי אחטם לך. ע' במד"ר פ' במדבר פ"ה. והיינו כי אחטם זהו כמו ריח הניחוח שעי"ז הוא המתקת הדינין כנ"ל. ונק' זה ותהלתי אחטם לך. וזהו ישמיע כל תהלתו:

(יא) עוד י"ל כפשוטו מושל באדם אני זהו בחי' מל' הנק' אני. ומי מושל בי צדיק. זהו יסוד ד"א שנק' איש האלקים. והאיש מושל באשתו כו'. וכן מבואר בהדיא בזהר פ' בהר דק"י ע"ב וכיון דאתער לקבלה האי טוב כו' כדין ותגזר אמר ויקם לך כו' כי ע"י צדיק יסוד

לבכם זה להם ליראה כו' מי ירפא לך כו' מי יתן טהור כו' מי יתן מציון ישועות ישראל מי ברא אלה. ויותר מבואר כן באדר"ז דף רצ"ד סע"א ושם משמע דכדי לעורר גלוי חוטמא דע"ק היא ע"י ריח ניחוח של הקרבן ועכשיו תפלה במקום קרבנות וזהו לבעל החוטם אני מתפלל. וא"כ יש לפרש מי ימלל גבורות ה' מי שיוכל להשמיע כל תהלתו שיתפלל בכוונה ע"ד שמע ישראל כו' וזהו ישמיע כל תהלתו ותהלתי אחטם לך שזהו ענין תהלה לדוד ע"ז יעורר גלוי ע"ק ויהי' בחי' ימלל הגבורות להמתיק הדינים. ושארדבה הגבורות יהי' ממותקות וכשנמתקים הגבורות הם מעולים מהחסדים כמו כי הדם הוא הנפש שממנו עיקר החיות כו' וז"ל עמה"מ שט"ז פני"ב דקנ"ז א' ובעת שישראל עושין רש"מ נושכ רוחא דחוטמא של א"א מתרין נקבין דיליה מנקבא חדא חיי ומנקבא תניינא חיי דחיי ומקבלו חוטמא דז"א ונמתקים כל הדינים:

(ח) במ"ע ק"ט מי ימלל גבורות ה' ר"ל אימא עילאה נקראת מי דמינה דינין מתערין בסוד פועל גבורות כו' ה"ס רעם גבורותיו מי יתבונן עכ"ל. עוי"ל גבורות ה' נק' א"א כמ"ש פ"ז דיומא ס"ט ב' הן הן גבורותיו שכובש את יצרו וזהו ע"ד טוב ארך אפים מגבור רפ"ד דאבות. וגילוי ע"ק דהיינו א"א הוא בבינה הנק' מ"י לכן מ"י דוקא ימלל גבורות ה'. וז"ס השופר דר"ה שארו"ל ע"פ מי עלה שמים שהוא עלה אלקים בתרועה והיינו דבחי' מ"י עולה לכתר הנק' שמים כו' וממשיך גבורות ה' להמתיק הדינין ע"ד שכובש את יצרו כו'. ע' פרקי ר"א רפ"ג. וע' בה"ז פ' ויחי וע' בזהר ויחי ע"פ ואם בגבורות שמונים שנה:

(ט) והנה בזהר ויחי דרמ"ט ע"א ובפ' יתרו דפ"ג סע"א פ"י מי ימלל ע"ד וקטפת מלילות. והם שבלים שמרכיין אותן באצבעות ומוציא הזרע שבתוכם. ע' שבת פרק מפנין דקכ"ט ע"א. והמ"א סי' שכ"א סק"ב כ' ימלל מפרך השרביטין לאכול הזרע שבתוכן וע' ג"כ בש"ע סי' שיי"ט ס"ו. במסכת מעשרות פ"ד מ"ה המולל מלילות של חטים פ"י הרע"ז ממעכן בידו להסיר הפסולת וא"כ עד"ז מפרש הזהר ענין ימלל גבורות דמפרש גבורות הם דינין אף שבפ' יתרו מפרש שהם נ' שע"ב עכ"ז יש בהן גבורות ודינין כאומרו פ' ויקרא דט"ו ע"ב תאנא מסטרא דאימא נפקין גרדנינין נימוסין קליפין ואחדין בקולפוי דגבורה שלטין על רחמי כו' ופי' הרמ"ז שם שאע"פ שבינה הם רחמים מ"מ מתחילין ק"כ צירופי אלקים מתנה"י שלה מחיצוניותה ומשם שורש הדינים כו' ע"ש. וכ"כ עוד בזהר במדבר דק"כ ע"א וז"ל ומה דאתמר צפונת דאיהי טמירא עילאה ומסטרא דילה נפיק צפון ודינין מסטרא דילה מתערין. והיינו שהדינין מתערין על מי שאינו מתבונן בגדולת ה' כמ"ש עמי לא התבונן ע"ז מתערין דינין מהבינה משא"כ חכמה היא בחי' באור פני מלך חיים כי אבא

אתכפייה וזהו שאנו אומרים אברכה את ה' בכל עת שהסט"א נק' בכל עת כנזכר בזהר פ' אחרי דני"ח ע"ב בפירוש ואל יבא בכל עת אל הקודש כי את הכל עשה יפה בעתו דוקא. והטעם שנקראת בכל עת מפני שהיא מזומנת תדיר בלי הזמנה כו' עמ"ש ע"פ אל תבטחו בנדיבים. ולכן ע"י הברכה וההזמנה אתכפייה סט"א וזהו אברכה את ה' בכל עת. ובבחי פ' תרומה קי"א ג' ע"פ אורך היריעה כ"ח באמה פ' כנגד כ"ח עתים שבספר קהלת ועליהם נאמר ומבני יששכר יודעי בינה לעתים ועליהם אמר דוד אברכה את ה' בכל עת. וא"כ עד"ז י"ל ג"כ פ"י עושה צדקה בכל עת ועמ"ש ע"פ והיה אמונת עתך חוסן. עתך היינו עת דקדושה ע"ד ושריך בעת יאכלו:

כג. ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו. ע' במדרש אסתר ע"פ ויבו בעיניו כו' אני לא יכלתי. עיין במד"ר פ' תשא פמ"ג דקני"ז סע"ד ע"פ ויחל משה את פני ה' אלקיו ורבנן אמרי מהו ויחל שעשה את המר מתוק כו' ע' זח"א בהקדמה דף ד' ע"א ענין מהפך חשובא לנהורא וטעמין מרירו למיתקא ופי' מהפך חשובא לנהורא נתבאר בלק"ת בד"ה ואתחנן אל הוי'. וזהו ג"כ ענין כי נר מצוה ותורה אור. המאירה לנר הוי' נשמת אדם. כמ"ש בת"א בד"ה רני ושמחי הראשון. וענין וטעמין מרירו למיתקא זהו ענין שמחים ביסורים שעליהם נאמר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו ע"ד מוציא חמה מנרתיקה והו"ע ודרך חיים תוכחת מוסר דהיינו בחינה שלמעלה מנר מצוה ותורה אור כי נר מצוה זהו מל' ותורה אור היינו ז"א כמ"ש בוח"ב תרומה קס"ו ב'. אבל ודרך חיים היינו בחי' בינה הנק' עוה"ב לפי שבה התגלות עתיק וזהו"ע כי עמך מקור חיים וה"ע י"ה כי ביו"ד שהוא חכמה נברא עוה"ב שהוא ה"א עילאה ע' בד"ה לך ובר"ה רני ושמחי הראשון ואיך יבא לשמוח ביסורים עיין סש"ב ר"פ כ"ז ע"פ אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה. ובאג"ה סי' י"א ד"ה להשכילך בינה. ובסי' כ"ב בענין אם רחץ ה' את צואת בנות ציון כו' ובלק"ת פ' חקת בד"ה ויעש משה נחש נחשת וע"ש דנחום איש גם זו הי' יכול עי"ז להפך גם למטה המר למתוק. וכ"ש בשגם זה משה שהי' יכול להפך מדה"ד למדה"ר. וזהו ויחל משה שעשה את המר מתוק. את פני ה' אלקיו ע"י שהמשיך הארת פנים דע"ק בז"א. כמ"ש בוח"ג ויקרא דט"ו ע"א בענין ישר יחזו פנימו. ובאד"ר דקל"ח א' כמה חילא דמשה כו'. וזהו עמד בפרץ לפניו. לפניו דוקא שהמשיך מפנים דע"ק לפניו דז"א וזהו ענין בפרץ ע"ד שהמלך פורץ לו דרך. וכענין נפרצה לו פרצה עלה הפורץ. מעין העוה"ב. וכמו גבי אלה תולדות פרץ נאמר תולדות מלא בשני ווי"ן כמ"ש מזה במד"ר פ' בראשית פי"ב. ולכן פרץ גימט' ש"ע נהורין. ופי' לולי זהו כמ"ש במד"ר ס"פ ויצא כ"מ שנאמר לולי אינו אלא בזכות אבות ועמ"ש לקמן סי' קכ"ה ע"פ לולי ה' שהי' לנו בקום

נמשך מי מנוחות לבחי' מל' ונמתקים הדינים ע' זהר ר"פ נח דני"ט ע"ב:

(יב) במדרש תלים סי' ק"ו פי' מי ימלל גבורות ה' ע"ד מ"ש רבות עשית אתה ה' נפלאותיך ומחשבותיך אלינו כו' הרבה נסים ונפלאות אתה עשית עמנו ואתה עושה ג"כ בכל יום ויום ואין אדם יודע. ועמ"ש ע"פ רבות עשית:

(יג) ועו"ש וכי החלש יוכל לספר שבחו של גבור. לאו כו'. אבל הגבור שהוא יודע מה כחו הוא יכול לספר שבחו של גבור הוי' אומר מי ימלל גבורות ה'. אר"ש ב"נ ומי ימלל כגון אנו שאנו עסוקים בתורה כל צרכנו עכ"ל. ויש לפרש ע"ד מש"ש במדרש תלים סי' י"ט ע"פ השמים מספרים כבוד אל. מדינה שהוא דר בה היא נאה לומר עשרו ושבחו של מלך שהיא יודעת כבודו כך אמר דוד כל הארץ וכל אשר יש בה אינן יכולים לומר שבחו של הקב"ה. ומי יוכל לומר השמים מספרים כבוד אל עכ"ל. ע"ד בן כפר ובן כרך. בלק"ת בד"ה והי' מדי חדש. שהם אופנים ושרפים כו' ע"ש. אך מדינה שהוא דר בה י"ל עולם האצילות. וע' זח"ג שלח קני"ח ב' במאמר תלת עלמין אית ליה לקוב"ה ובפי' הרמ"ז שם. ולכן מי ימלל. ועפ"ז יתורץ מה שאמר רשב"י כגון אנו כו' והענין כי התורה היא בחי' השמים וכמ"ש בת"א ר"פ בראשית בד"ה השמים כסאי. וא"כ כיון שעסוקים בתורה כל צרכנו הרי הם בבחי' ומדרגת השמים. מדינה שהוא דר בה היא נאה לומר עשרו ושבחו של מלך. והיינו ענין השמים מספרים והוא ענין התורה כו':

ג. אשרי שומרי משפט. ע' במד"ר פ' משפטים פ"ל דקמ"ז ד' ובו צדיקים מתגדלים שנאמר אשרי שומרי משפט. עושה צדקה בכל עת מד"ר באסתר דף קכ"ד רפ"ו זה המגדל יתומה ושם ענין מרדכי שגדל את אסתר כו'. גמרא פ"ד דכתובות ד"ג סע"א:

(ב) זהר ויצא דקני"ב ע"ב ודקני"ג ע"א. פ' בהר דקי"א ע"א. וסיום המאמר בהשמטות סי' ז'. ושם פי' ענין בכל עת ע"ד שפי' בפ' ויצא. והיינו כי המלך נק' עת. וא"כ בכל עת י"ל שממשיך גם במל' דבי"ע. וע' בוח"ג פ' אחרי דני"ח ובפ' תרומה דקני"ה ע"ב ע"פ עת לעשות לה' ועיין בלק"ת פ' במדבר בד"ה ואהי' אצלו אמון בענין משחקת לפניו בכל עת:

(ג) זהר פ' בחקתי דקי"ג ע"ב וע"ד כתיב אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת כו'. ויש להעיר מפסוק אברכה את ה' בכל עת כו'. תלים ל"ד ועיין מזה בזהר פ' בלק דקצ"ט ע"א. פ' פינחס דרכ"ג ע"ב. והעיקר בפ' בלק דקפ"ו ע"ב ובהרמ"ז שם. ובילקוט בש"א רמז קל"א ד"ט ע"א. בילקוט שם פי' שאמר זה כשהיה אצל אכיש ונצטרך לשטות כו' ע"ש. וע' מזה בהרמ"ז פ' וישלח על דקס"ו ע"א. והנה בפ' בלק שם פי' הרמ"ז ואז סט"א

הברכה וההמשכה מלמעלה למטה מכח"ב. וכמ"ש בד"ה
 כה תברכו בענין יברכך ה' כו' ואני אברכם ברכה בראש
 ברכה בסוף הם שני בחי' ברכה הנ"ל העלאה והמשכה.
 ועד"ז פי' ברוך כו' מן העולם ועד העולם אם הפי'
 מעוה"ז שהוא מל' עד עוה"ב שהוא בינה זהו כענין
 העלאת מ"ן שיהי' בברכה וריבוי כו' והפי' מבינה עד מל'
 זהו הברכה והמשכה מלמעלה למטה. וכ"ז בא"י אלקי
 ישראל. כי ישראל לי ראש שבהראש עיקר גילוי כללות
 החיות ואח"כ ממנה נמשך לכל אבר כו'. וע' בת"א פ'
 בראשית בד"ה להבין ענין הברכות. וגם כמ"ש בד"ה
 והנה מנורת זהב פי' נר ה' נשמת אדם שנק' נר לקבל
 בתוכו בחי' שמן ופתילה הוא שמן הטוב מקור ח"ע כו'
 משחת קדש. ועוד כי ישראל תפארת בריח התיכון
 המברית מן הקצה אל הקצה מע"י ועד מל' א"כ הוא
 דוקא הממשיך מן העולם ועד העולם כו' וכן בהעלאה.
 וכמ"ש בת"א פ' וישב ע"פ ונתתי לך מהלכים ב' בחי'
 הילוך הכל ע"י בריח התיכון כו'. וכמ"ש בזח"א וישלח
 קס"ז ב' בפי' ויעקב איש תם יושב אהלים וס"פ תרומה
 דף קע"ה ב' וברע"מ ר"פ תשא קפ"ז ב' בענין וא"י
 ממוצע בין שני ההי"ן ועמ"ש מזה ע"פ מה טובו אהליך
 יעקב. ועו"ל כי יש ישראל זוטא בחי' נער ישראל ויש
 ישראל סבא וכמ"ש בזח"ב ס"פ בא דמ"ג ע"א והיינו ז"א
 וחכמה עילאה אבא. וא"כ פי' אלקי ישראל י"ל ע"ק אלקי
 של יש"ס כו'. וגם את"ל ישראל היינו ז"א ג"כ יש לפרש
 אלקי ישראל ע"ק או בינה כו'. והנה עפ"ז י"ל מה שאנו
 אומרים אהבת עולם אהבתנו זהו למעלה מבחי' אהבה
 רבה כדמשמע בתד"א ח"א רפ"ו. אהבה רבה אהבתך לא
 נאמר כו' ע"ש. ובתניא משמע דאה"ע הוא למטה מאה"ר
 והוא מהאריז"ל. במא"א אות א' סעי' ל"ז. ולפמ"ש
 שניהם אמת כי יש ב' בחי' עולם. וכמ"ש סד"ה
 שורש עוה"ז שרש בחי' מקום הנק' עולם והוא למטה
 מאה"ר שהוא ז"א שם מ"ה. אמנם עלמא עילאה בינה
 עולם ארוך שם פי' עולם ל' נצחיות. וזהו ע"י התגלות
 ע"ק כמ"ש וע"י יתיב כו' מלכותיה מלכות עלם כי אני
 הוי' לא שנית. וכמ"ש וארשתיך לי לעולם. וכמ"ש סד"ה
 שובה ישראל עד. הנה אהבת עולם זו גבוה מאה"ר כו'.
 וא"כ פי' ברוך כו' מן העולם היינו שיהי' בעלמא תתאה
 הגילוי כמו בעלמא עילאה. כי זהו ג"כ התחברות ב'
 שמות הוי' שלפני יג"מ שלא יהי' פסיק טעמא וכמ"ש
 בזח"ב ויצא קנ"ח ב' וכמ"ש בד"ה א' סי' י"ו פסוק ל"ז
 סעי' ב' ע"ש. וע' בת"א פ' תולדות בביאור דמים רבים
 בסופו בענין מאה ברכות וסד"ה ראה ריח בני וסד"ה
 ועשית בגדי קדש:

עלינו אדם כו' וזהו הק"ו אני לא יכולתי מדה"ד שלמעלה
 מפני שיש בכחם לעורר מע"ק ששם לית
 שמאלא ומשם נמשך הושיעה ימינך וענני ק"ו להבדיל כו'
 המן שהוא מסיגי הדין סוספיתא דדהבא כו'. ובענין לולי
 עמ"ש בענין דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן היות
 דאביי ורבא ובענין יפה שיחתן של עבדי כתי אבות מתורתן
 של בניס. ומזה יובן ענין לולי שהוא בזכות אבות:

מח. ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם. זח"א
 פ' בראשית דף ל"ד ע"א. דהא תרין עלמין
 נינהו עלמא עילאה ועלמא תתאה כד"א מן העולם ועד
 העולם מלך עילאה מלך תתאה וע' מענין מלך עילאה
 ומלך תתאה בזח"ב ר"פ יתרו דס"ז ע"ב דהוא בינה ומל'
 או מל' דא"ס ומל' דאצילות. ויצא קנ"ג ב' קנ"ח ב' ויחי
 דרמ"ח סעי"ב וארא כ"ב א' בשלח נ"ג ב':

(ב) פ' ויגש דף ר"י ע"א ע"פ קול ברמה נשמע. מאי
 ברמה דא הוא עלמא עילאה עלמא דאתי. וסימן
 מן הרמה ועד בית אל בירמי' סי' ל"א י"ו. מן העולם ועד
 העולם כו' וידוע כי בעלמא דאתי היינו לע"ל הוא התגלות
 סוכ"ע היינו התגלות עתיק שבבינה כו' עמ"ש בת"א
 בביאור דזכור ושמור ומ"ש בכוננת השופר:

(ג) בע"מ מאמר ח"ד ח"ה פ"ה כ' מן העולם ועד העולם
 הוא מטבע שטבעוהו דהע"ה ובית דינו דהיינו מן העולם
 ועד העולם מזמן אדה"ר ועד העולם ימות המשיח אבל
 בבית שני בשביל חמשה דברים שחסרו בו לא הי' חותמין
 תחלה מן העולם ואח"כ החזירו הדבר ליושנו כו' עכ"ל. נ'
 דמפרש מן העולם מהעוה"ז שהוא מל' ועד העוה"ב שהוא
 בינה ה' עילאה. ולכן בבית שני שחסרו בו ה' דברים
 שמבחי' ה' עילאה לא היו חותמין תחלה ועד העולם :

(ד) בשל"ה פ' תולדות דרפ"ט ע"א הביא המדרש
 בכ"ר למה נברא העולם בב' להודיעך
 שהם ב' עולמות. וגם ב' סימן ברכה להיות ברוך מן העולם
 ועד העולם:

(ה) במשנה סוף פ"ט דברכות כל חותמי ברכות שהיו
 במקדש היו אומרים מן העולם כו' התקינו
 שיהא אומרים מן העולם ועד העולם משמע מהעוה"ז ועד
 עוה"ב וכמ"ש ל' סעי' ג' וכ"כ בעמ"מ שי"א פכ"א הובא
 לקמן בדה"א סי' י"ו פסוק ל"ו. ואלו בזהר משמע להיפך
 דפי' מן העולם מבינה ועד העולם מל'. וכ"כ בהדיא בפ'
 ויצא דקנ"ג ע"ב. ויש לפרש דשניהם אמת. דהנה יש
 בברוך ב' בחי'. הא' מלמטלמ"ע כמ"ש בזח"ב פ' פקודי
 דרס"א רע"א בענין ברוך דהתחלת שמו"ע שזהו מה
 שהמל' מתברכת ממה שנכללו בה העלאת מ"ן דחיות
 ושרפים ואופנים כו' וכמו הצמיחה ממה שנזרע כשיש בזה
 ברכה ועמ"ש ע"פ והנה אנחנו מאלמים אלומים כו'. הב'

מפתח כללי

- א) מזמורי תהלים ק"ה ק"ו ק"ז.....
- ב) פירוש יהל אור מאת כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" פרק ק"ו.....
- ג) מאמר ד"ה כי ישאלך בנך וגוי"א ניסן ה'תשל"ח.....
- ד) ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לאנ"ש אור ליום ועש"ק פי' צו, י"א ניסן ה'תש"נ.....
- ה) משיחות ש"פ צו, שבת הגדול. י"ב ניסן ה'תש"נ.....
- ו) לקוטי שיחות (בלה"ק) פרשת צו.....
- ז) לקוטי שיחות (בלה"ק) שבת הגדול.....
- ח) מכתב כללי.....
- ט) שיעורי תניא לשבוע פרשת צו.....
- י) לוח "היום יום" לשבוע פרשת צו.....
- יא) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....
- יב) שיעורי רמב"ם – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת צו.....
- יג) שיעורי רמב"ם – פרק אחד ליום לשבוע פרשת צו.....
- יד) שיעורי רמב"ם – ספר המצוות לשבוע פרשת צו.....
- טו) לקוטי תורה מבואר - ד"ה להבין מפני מה יו"ט דפסח פרק ב.....
- טז) שולחן ערוך אדמו"ר הזקן.....
- יז) מאמרי אדמו"ר האמצעי - קונטרסים.....
- יח) מאמרי אדמו"ר הצ"צ - דרך מצותיך - שרש מצות התפילה.....
- יט) ספר המאמרים - תרצ"ב.....
- כ) לקוטי דיבורים.....
- כא) חומש, רש"י ותרגום אונקלוס פרשת צו.....

בס"ד. י"א ניסן ה'תשל"ח

כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אתכם,¹ – שאלה זו היא שאלת הבן חכם, כמ"ש בהגדה² חכם מה הוא אומר מה העדות גו'. וידוע הדיוק בדרושי רבותינו נשיאינו³, דמאחר שנקרא בשם חכם [דאמיתית החכמה היא חכמת התורה]⁴ הרי הוא בודאי יודע את המצוות, ומהי שאלתו מה העדות והחוקים והמשפטים גו'. ויש להוסיף, דמהמשך הכתוב⁵ ואמרת לבנך גו' ויצונו הוי' לעשות את כל החוקים האלה גו' לטוב לנו גו' שמבארים המעלה שבקיום המצוות (לטוב לנו גו'), מובן⁶ שפירוש מה העדות גו' הוא מהו ענין המצוות (איזו מעלה יש בהם), וצריך ביאור, איך שייך שבן חכם ישאל שאלה כזו. וביותר אינו מובן, דבהביאור בענין המצוות (בהתשובה דואמרת לבנך) אומר שני ענינים. ויוציאנו הוי' ממצרים גו' ויצונו גו' לעשות את כל החוקים, דכיון שהוציאנו ממצרים אנו משועבדים אליו לקיים מצותיו⁷. ועוד ענין בקיום המצוות⁸ שהם לטוב לנו כל הימים גו'.⁹ ומזה שבהתשובה דואמרת לבנך מבאר שני הענינים, מובן, ששניהם הם חידוש אצל הבן. ואינו מובן, דמאחר שאינו יודע ענין המצוות (לא רק שאינו יודע שהמצוות הם לטוב לנו, אלא שאינו מבין אפילו החיוב דקיום המצוות בדרך קבלת עול¹⁰), איך קוראים אותו בתואר (בן) חכם. גם צריך להבין (כמו שמדייק בהדרושים³) מה שאומר אשר צוה הוי' אלקינו אתכם, אתכם ולא אותנו. והגם דע"י שאומר הוי' אלקינו אין מקום לטעות שמוציא ח"ו את עצמו מהכלל¹¹, מ"מ צריך ביאור מה שאומר אתכם¹², דהול"ל אשר צוה הוי' אלקינו אותנו, או אשר צוה הוי' אלקינו ותו לא¹³. ונקודת הביאור בזה בהדרושים¹⁴, ע"פ הידוע¹⁵ דקיום המצוות של האבות הי' (בעיקר)

רמב"ן ואתחנן שם.
 (8) להעיר מרמב"ן שם "אנחנו חייבים לעשות רצון הבורא . . . ועוד שתהי' לנו צדקה . . . ויתן לנו שכר טוב".
 (9) ראה ספורנו עה"פ שם (ד"ה ליראה) "לטוב לנו כל הימים, כי חפץ חסד הוא לא לתועלתו".
 (10) ראה ראב"ע עה"פ שם (ו, כ) "למה זה העול עלינו".
 (11) ראה גם דעת זקנים מבעה"ת עה"פ ואתחנן שם. מחזור ויטרי הגש"פ.
 (12) בדעת זקנים שם "והא דקאמר אתכם, לפי שעדיין לא נולד באותה שעה". ועד"ז במחזור ויטרי שם "אתכם . . . אתם שיצאתם ממצרים". ויש לומר, שהדיוק בהדרושים הוא ד"כי ישאלך בנך" קאי גם על בנך שבכל הדורות (שגם אביו לא הי' ביציאת מצרים).
 (13) ד"ה זה תרנ"ד שם.
 (14) ראה בכ"ז ד"ה כי ישאלך במאמרי אדהאמ"צ (ויקרא ח"א ע' נו ואילך). אוה"ת דרושים לפסח (כרך ג ע' תשסא. שם ס"ע תשסו ואילך). עטר"ת (ס"ע שנו ואילך). ד"ה ויקם עדות ה'ש"ת (המשך להאמאר ד"ה כי ישאלך) ע' 53 ואילך.
 (15) סה"מ תרס"ה ע' רכ ואילך. ובכ"מ.

(* יצא לאור בקונטרס* י"א ניסן – תש"נ, "לקראת יום הבהיר י"א ניסן, יום הולדת השמונים ושמונה של כ"ק אדמו"ר שליט"א . . . יר"ד ניסן, שנת ה'תשנ"ג".
 (1) ואתחנן ו, כ.
 (2) מירושלמי פסחים פ"י ה"ד. מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא יג, יד.
 (3) ד"ה זה תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' רטז), עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' שנא), ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ס"ע 43 ואילך).
 (4) וכמ"ש (ואתחנן ד, ו) "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים".
 (5) ואתחנן ו, כא ואילך.
 (6) ולהעיר, שמהמשך הענין בהגדה "ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח כו" משמע שהשאלה מה העדות גו' היא (גם) מה הם דיני והלכות הפסח. ולהעיר, שגם כשנפרש שכוונת הכתוב ב"מה העדות גו'" היא להמצוות ודיניהם – חילוק בין הפסוק להגדה, כי "העדות והחוקים והמשפטים" שבכתוב קאי על כל המצוות, ובהגדה "כהלכות הפסח".
 (7) ראה פרש"י עה"פ יתרו כ, ב "כדאי היא ההוצאה (ממצרים) שתהיו משועבדים לי". ועד"ז ברמב"ן שם. וראה

עבודה רוחנית, והפעולה שעשו בגשמיות היתה כעין כלי להעבודה הרוחנית. והמצוות שניתנו במתן תורה, עיקרם הוא העשי' בפועל. דעשיית המצוה היא לא הכנה וכלי לכוונתה, אלא אדרבה, העשי' היא העיקר. וכמו בנדו"ד מצות אכילת מצה, דכאשר יכוון בסוד מצות מצה וח"ו יחסר הפועל ממש, לא ימשיך מאומה, ולאידך, כשיקיים המצוה בפועל, גם בלי כוונה¹⁶, ימשיך האור. ושאלת הבן חכם היא איך ממשיכים גילוי אוא"ס ע"י מעשה (המצוות). וזהו שאומר מה העדות גו' אשר צוה הוי' אלקינו אתכם, אתכם דוקא, דכיון שהעבודה שלכם (לאחרי מ"ת) היא עשי' (ולא עבודה רוחנית כעבודת האבות), איך נמשך גילוי אוא"ס ע"י עבודה זו. והתשובה (ואמרת לבנך) עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו הוי' ממצרים גו' ויצונו הוי' לעשות את כל החוקים האלה גו' היא, דגלות מצרים ויציאת מצרים היו הכנה למתן תורה, ובמתן תורה ניתן הכח שע"י מצוות מעשיות (לעשות את כל החוקים גו', לעשות דייקא¹⁷) ימשיכו המשכות למעלה יותר מהמשכות שהמשיכו האבות ע"י עבודה רוחנית שלהם, ועד להמשכת העצמות.

ב) וצריך להבין, דלכאורה, ביאור הנ"ל ששאלת הבן חכם היא על המצוות שלאחרי מ"ת דוקא, הוא ביאור רק על זה שלאחרי שאומר אשר צוה הוי' אלקינו הוא מוסיף אתכם בכדי להדגיש ששאלתו היא לא על המצוות דהאבות, כ"א על המצוות אשר צוה הוי' אלקינו אתכם לאחרי מתן תורה. אבל זה הי' מובן לכאורה גם כשהי' אומר בלשון כולל יותר אשר צוה הוי' אלקינו אותנו. גם צריך להבין אומרו מה העדות והחוקים והמשפטים, דמאחר ששאלתו היא על כללות המצוות הול"ל מה המצוות (וכיו"ב), ולמה מפרט עדות חוקים ומשפטים. ובפרט שהחילוק דהסוגים עדות חוקים ומשפטים הוא בכוננת המצוות [שהמצוות דחוקים צריך לקיימם מפני שהם ציווי הקב"ה (גזירה גזרתית), והמצוות דעדות ומשפטים צריך לקיימם גם מצד הטעם¹⁸], והשאלה מה העדות גו' היא על ההמשכה שע"י מעשה המצוות. גם צריך להבין ששאלת הבן היא על כל ג' הסוגים דמצוות (עדות חוקים ומשפטים) ובהתשובה ויצונו גו' לעשות את כל החוקים גו' מזכיר רק חוקים. גם צריך להבין, דהחילוק בג' הסוגים עדות חוקים ומשפטים הוא¹⁹, שמשפטים הם המצוות שמחוייבים מצד השכל (כמו גזל גניבה כיבוד אב ואם), ועדות הם המצוות שהם אות וזכרון (כמו שבת פסח סוכה ותפילין), דמצוות אלו, הגם שהשכל מצד עצמו (לולי ציווי התורה) לא הי' מחייבם [ודלא כהמצוות דמשפטים שגם אלמלא ניתנה תורה היינו למידין צניעות מחתול וגזל מנמלה²⁰], מ"מ, לאחרי שהתורה ציוותה עליהם השכל מסכים לזה, וחוקים הם המצוות שגם לאחרי שהתורה ציוותה עליהם אין להם מקום בשכל, והם רק בדרך חוקה חקקתי גזירה גזרתית²¹. ועפ"ז הי' צריך לומר לכאורה משפטים עדות וחוקים (בסדר דמלמטלמ"ע) או חוקים עדות ומשפטים (בסדר דמלמעלמ"ט), והסדר בכתוב הוא עדות חוקים ומשפטים.

19) ראה רמב"ן עה"פ ואתחנן שם (ו, כ). הנסמן לקמן ח"ד

ע' יג הערה 11.

20) עירובין ק, ב.

21) ראה תנחומא חוקת ג. שם ח. במדב"ר ר"פ חוקת. ועוד.

16) להעיר שבמצות אכילת מצה, גם הכוונה דלצאת ידי

חובתו אינה מעכבת – שו"ע אדה"ז או"ח הל' פסח סתע"ה

סכ"ח. וש"נ.

17) מאמרי אדהאמ"צ שם (ע' סז).

18) שלכן נקראים בתורה בשם עדות ומשפטים.

ג) ויובן זה בהקדים מ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו ד"ה זה²² (שאמרו בחג הפסח הראשון בכואו לארצות הברית ע"מ לדור) בהדיוק שבשאלת הבן חכם כתיב אתכם, דבזה שאומר אתכם (ולא אותנו) הוא דומה לכאורה להבן רשע. ומוסיף בהמאמר, דהגם שהבן חכם אומר ה' אלקינו, שהוא מכניס עצמו בכלל ישראל ומקבל עליו עול מלכות שמים, הרי זהו בנוגע להעיקר²³, אבל בנוגע לפרטי הענינים דעדות חוקים ומשפטים, הוא אומר אתכם. דמלשון המאמר משמע שהדיוק בזה שאומר אתכם הוא לא רק שצריך ביאור למה אומר אתכם אלא גם כי בזה שאומר אתכם ולא אותנו שעי"ז יש מקום לטעות דזה שאומר אלקינו ומכניס עצמו בכלל הוא רק בנוגע להעיקר (קבלת עול מלכות שמים) אבל בנוגע לפרטי הענינים דעדות וחוקים ומשפטים הוא מוציא את עצמו מהכלל.

ויש לומר הביאור בזה, דבמצוות שני ענינים. זה שהמצוות הם ציווי השם, דענין זה הוא בכל המצוות בשוה, וזה שהמצוות נחלקות בג' סוגים דעדות חוקים ומשפטים. ושני ענינים אלה הם גם בקיום המצוות. דבכוונת המצוות, שני ענינים²⁴. כוונה כללית – לקיים ציווי השם, דכוונה זו היא בכל המצוות בשוה. וכוונה פרטית – קיום המצוה מפני שהיא עדות (אות וזכרון) על איזה ענין, או מפני שהיא חוקה וגזירה²⁵, או מפני שמחוייבת גם מצד השכל. ושאלת הבן חכם מה העדות והחוקים והמשפטים היא, דכיון שכל המצוות הם ציווי השם, מה נוגע הענין דעדות חוקים ומשפטים. ולכן מדייק בהמאמר דגם לאחרי שאומר אלקינו יש מקום לטעות שבנוגע לפרטי הענינים דעדות חוקים ומשפטים הוא מוציא ח"ו את עצמו מהכלל. ובכדי לשלול טעות זו הול"ל אותנו.

ד) ויובן זה ע"פ המבואר במאמר הנ"ל, שג' הענינים דעדות חוקים ומשפטים הם בכל המצוות. שגם המצוות דחוקים ומשפטים נק' בשם עדות [כמ"ש²⁶ ויקם עדות ביעקב גו'], ועד"ז הוא בנוגע לחוקים, שגם בהמצוות שע"פ טעם (עדות ואפילו משפטים), הטעם הוא רק על כללות המצוה ולא על הפרטים²⁷, והפרטים הם באופן חוקה חקקתי גזירה גזרתי. ועד"ז הוא בנוגע למשפטים, שגם בהמצוות דעדות וחוקים יש הענין דמשפטים²⁸.

והענין הוא, דבגילוי אלקות שע"י המצוות ג' מדריגות בכללות. אור המתלבש בעולמות, דבכללות הוא אור הממלא, ואור שלמעלה מהתלבשות בעולמות אבל שייך לעולמות, דבכללות הוא אור הסובב, ועצמות אוא"ס שלמעלה משייכות לעולמות. דאור

הביטול. וראה גם סהמ"צ להצ"צ (פד, ב) דזה שהחוקים "צריך לעשותם כמקבל גזירה בלי טעם" הוא בכדי לאכפיה לסט"א. ונמצא, שגם בחוקים יש כוונה מיוחדת (נוסף על הכוונה הכללית לקיים רצון ה') – ביטול ואתכפיה.

26) תהלים עח, ה.

27) מו"נ ח"ג פכ"ו.

28) ראה לקמן ס"ו, ובהערה 43 שם.

22) דהג הפסח ה'ש"ת.

23) כ"ה הלשון במאמר הנ"ל.

24) ראה לקמן ח"ד (ע' טו) וש"נ שבקיום המצוות צ"ל שתי כוונות, כוונה כללית לקיים רצון ה' וכוונה פרטית השייכת לאותה המצוה. וראה הערה הבאה.

25) לקמן שם (וראה גם בהנסמן שם הערה 11) דבחוקים

מודגשת כוונה הכללית לקיים רצון ה'. אבל ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 53 (וראה לקמן ס"ה) דענין החוקים הוא שעל ידם נמשך

הממלא מושג גם בשכל, ולכן המשכתו היא ע"י הענין דמשפטים, השגת השכל. ואור הסובב, אין שייך בו השגת החיוב ורק ידיעת השלילה, דזה שהוא יודע ומבין שבאור זה אי אפשר להיות השגת השכל, הו"ע ביטול ההשגה²⁹. ולכן המשכת אור הסובב היא ע"י קיום החוקים³⁰, שענינם הוא שמבטל את שכלו, אין לך רשות להרהר²¹. ובעצמות אוא"ס שאינו בגדר שייכות לעולמות, אין שייך לומר גם שהוא מושלל מהשגת השכל. וכמבואר בתניא³¹, שהאומר על הקב"ה שאי אפשר להשיגו הוא כאומר על איזו חכמה רמה ועמוקה שאי אפשר למששה בידים, שכל השומע יצחק לו. כי ענין השלילה, שאומרים על איזה דבר שהוא מושלל מדבר שני, שייך דוקא בדברים שיש יחס ביניהם, והשכל והמישוס הם שני ענינים נבדלים לגמרי שאין יחס ביניהם. [ואולי יש להוסיף, שבהמשל דשכל ומישוס, כיון ששניהם הם נבראים מוגבלים, יש יחס ביניהם. משא"כ בהנמשל³². ולכן זה שאין שייך לומר על הקב"ה שאי אפשר להשיגו הוא יותר מזה שאין שייך לומר על סברא שכלית שאי אפשר למששה בידים]. ולכן, המשכת עצמות אוא"ס אינה גם ע"י ענין החוקים, ביטול השכל, כיון שלגבי עצמות אוא"ס אין שייך לומר גם הענין דשלילת השכל. וזה שע"י המצוות הוא המשכת עצמות אוא"ס הוא מפני שהמצוות הם רצון וציווי העצמות.

וזוהו ענין העדות שבמצוות³³, דזה שכל המצוות (גם המצוות דחוקים ומשפטים) נק' בשם עדות הוא לפי שהם ממשיכים ומגלים העלם העצמי דעצמות אוא"ס, שלמעלה גם מסובב³⁴. דכמו שענין העדות בפשטות הוא על דבר הנעלם דוקא, דעל דבר הגלוי אין שייך עדות, מכיון שהוא גלוי, ואפילו על מילתא דעבידא לאגלווי אין צריך עדות³⁵, עד"ז הוא ברוחניות, דאור הממלא הוא דבר הגלוי שמושג בשכל, ואור הסובב שלמעלה מהתלבשות בעולמות הוא מילתא דעבידא לאגלווי (העלם ששייך לגילוי), כי על ידי ההשגה באור הממלא שמתלבש בעולמות, שהוא הארה בלבד (כדמוכח מזה גופא שהוא בהתלבשות), באים לידי ידיעה שישנו אור שהוא מופלא מעולמות, שהוא המקור שממנו נמשך ההארה שבהתלבשות. וענין העדות הוא בעצמות אוא"ס, שלמעלה גם מסובב, שהוא נעלם לגמרי. וזוהו מה שכל המצוות נק' עדות, לפי שהם ממשיכים ומגלים עצמות אוא"ס שלמעלה גם מסובב.

(ה) וביאור המעלה דעדות על חוקים בפרטיות יותר, אף שגם בחוקים נרגש בגילוי שהם רצונו ית', רצון שלמעלה מטעם, יובן ע"פ מ"ש בהמאמר³⁶ שחוקים הוא

ושכל), "אבל הקב"ה רם ומתנשא ממדרגת החכמה רבבות מדרגות כאלו עד אין קץ".

33) בהבא לקמן ראה סה"מ עטר"ת שם (ע' שנה). ה'ש"ת שם (ע' 51 ואילך). וראה גם לקמן ח"ד ע' טז ואילך.

34) בלקו"ת פקודי שם (ד, סע"א ואילך) דענין העדות הוא בסובב. וראה לעיל ע' נ הערה 83.

35) ר"ה כב, ב.

36) דשנת ה'ש"ת (ע' 52 ואילך). וכ"ה בד"ה זה עטר"ת

(ס"ע)

29) ראה המשך תרס"ו ע' יט.

30) בלקו"ת פקודי (ג, ד ואילך) שהמשכת אור זה (שיש בו רק ידיעת השלילה) היא ע"י מצוות לא תעשה, שלילת המעשה. ובהמשך הענין שם (ד, ג) שענינם דמצוות ל"ת הוא "אתכפיא וביטול" – והרי גם ענין החוקים הוא אתכפיא וביטול, כנ"ל הערה 25.

31) שעהיה"א פ"ט (פו, ב). וראה ד"ה שובה ישראל דש"פ האזינו ה'תשל"ז (לעיל ח"א ע' צט) הערה 24, עיי"ש.

32) להעיר גם משעהיה"א שם (פו, א), דרוממות החכמה על עשי' הוא רק חמש מדריגות (עשי' דיבור מחשבה מדות

מלשון חקיקה. ומהמשך הענינים שבהמאמר משמע דשני ענינים בזה. ענין החקיקה למעלה, כמ"ש בהמאמר דמעלת אותיות החקיקה על אותיות הכתיבה היא שאותיות החקיקה אינם דבר נוסף על העצם, ומבאר שזהו בחינת הכתר. ויש לומר, דזה שהכתר (סובב) הוא דוגמת אותיות החקיקה שאינם דבר נוסף על העצם, הוא, שהגילוי דאור הממלא להיותו גילוי שבבחינת גבול ולא כמו העצם, הוא כמו דבר נוסף על העצם, והגילוי דאור הסובב, להיותו בל"ג כמו העצם, אינו דבר נוסף על העצם³⁷. ועוד ענין בחוקים מלשון חקיקה, שע"י החוקים נעשה בעולם ענין החקיקה. כדאיתא במדרש³⁸ ע"פ³⁹ אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, חוקים שבהם חקקתי את השמים והארץ. ומבאר בהמאמר דענין חקקתי שמים וארץ הוא הביטול שנעשה בעולם⁴⁰, ע"י המשכת הסובב, חקיקה דלמעלה.

והנה גם בחקיקה, ע"י חקיקה נעשה שינוי בהדבר שחוקקין בו, שאינו כמו שהי' בתחילה. וכמו בחקיקת אותיות באבן, שבתחילה הי' האבן פשוט ועכשיו הוא מצויר באותיות⁴¹ [ובפרט כשהחקיקה הוא באבן הבהיר ומבהיק, שע"י החקיקה נעשה שינוי בהבהירות וההבהקה של האבן, שבמקום החקיקה אינו מבהיק כ"כ⁴¹]. ועוד ענין בזה [נוסף להשינוי (ירידה) שנעשה בהאבן ע"י החקיקה], שהחקיקה היא קשורה בהחלל, שנחסר בהאבן, היינו שהחקיקה עצמה היא כמו היפך האבן. ויש לומר דשני ענינים אלה הם גם בהנמשל דאור הסובב. שהירידה בהאור להיות סובב לעלמין הוא דוגמת השינוי והירידה שנעשה בהאבן, שאינו פשוט (ואינו מאיר ומבהיק כ"כ) כמו שהי' תחילה. ועי"ז נעשה נתינת מקום לעולם (שמתהווה מאור הסובב), שמציאות העולם (מלשון העלם) הוא היפך גילוי האור, בדוגמת החקיקה שנחסר מהאבן.

ויש לומר, שעד"ז הוא גם בחוקים, דזה שנק' בשם חוקים מלשון חקיקה הוא מצד שני ענינים הנ"ל. והענין הוא, דפירוש חוקה הוא כמאמר רז"ל חוקה חקקתי גזירה גזרתי ואין לך רשות להרהר אחרי²¹, דשני ענינים בזה. שהרצון דחוקים הוא (לא כמו שהוא בעצמותו, אלא) בבחינת ירידה כביכול לשלול את השכל (אין לך רשות להרהר), בדוגמת השינוי והירידה שנעשה בהאבן ע"י החקיקה. ושהשכל (שהרצון שולל אותו) הוא באופן שהבנה וההשגה שלו היא היפך הרצון⁴², שלכן צריך לשלול ולומר אין לך רשות להרהר. ועפ"ז תובן יותר המעלה דעדות לגבי חוקים, דענין החוקים הוא הרצון דמצוות כמו שהוא

שנה ואילך).

(37) וע"ד המבואר בכ"מ (סה"מ תרמ"ג ע' עו ואילך. המשך תער"ב ח"א ע' רכט. ועוד), דזה שדוקא שם הוי' נק' שם העצם (כס"מ הל' עכו"ם פ"ה ה"ז. פרדס שער יט (שער שם בן ד'). מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פכ"ח) הוא לפי שהוא בל"ג כמו העצם ואינו דבר נוסף על העצם.

ולהעיר, שבסה"מ תרמ"ג והמשך תער"ב שם, שהוא בדוגמת גוון לבן שהוא גוון עצמי. ובלקו"ת אחרי (כח, ג) שהחילוק שבין אותיות החקיקה ואותיות הכתב הוא "קרוב" להחילוק שבין גוון לבן לשאר הגוונים.

(38) ויק"ר פל"ה, ד.

(39) ירמ"י לג, כה.

(40) ראה עד"ז המשך תרס"ו ע' קעט.

(41) ראה המשך תרס"ו ע' תעד. ובכ"מ.

(42) להעיר מסהמ"צ להצ"צ (פד, ב) שמביא שם מ"ש

הרמב"ם (בשמונה פרקים פ"ו) שבדברים שהתורה אסרתם בדרך חוק (כבשר בחלב ושעטנז) צריך לומר אפשי ואבי שבשמים גזר עלי, ובסהמ"צ שם "בזאת שאומר אפשי הרי הוא רחוק מאד מאלקות".

בבחינת ירידה לשלול הענינים (השכל) שהם הפכים, וענין העדות הוא הרצון דמצוות כמו שהוא בעצמותו.

(ו) והנה כמו שלמעלה החילוק שבין עדות לחוקים ומשפטים הוא, דחוקים ומשפטים הם באור השייך לעולמות [אלא שמשפטים הם באור המתלבש בעולמות (ממלא) וחוקים הם בהאור שלמעלה מהתלבשות (סובב)] ועדות הם בעצמות אוא"ס שלמעלה משייכות לעולמות, עד"ז הוא גם בעבודת האדם, דחוקים ומשפטים הם בהשכל שבאדם (או עכ"פ בדרגת הנשמה ששייכת לשכל), התבוננות. [אלא שבמשפטים ההתבוננות היא בטעמי המצוות, כולל גם ההתבוננות בזה שגם המצוות דחוקים יש להם טעם⁴³, אלא שהטעם דמצוות אלו הוא בחכמתו ית' ולא נמשך בשכל הנבראים. וההתבוננות דחוקים היא שכל המצוות (גם המצוות דמשפטים) הם רצונו ית', רצון שלמעלה מטעם, למעלה גם מהטעמים שבחכמתו ית']. וענין עדות הוא בהאדם עצמו. כמ"ש⁴⁴ אתם עדי, דפירוש אתם הוא אתם בעצמכם. דכיון שכל אחד מישראל נשמתו היא חלק אלוקה ממעל ממש⁴⁵, ושרש הנשמות הוא בהעצמות (ולמעלה יותר מהשרש דתומ"צ), לכן, עצם מציאותם דישראל מעידה על העצמות. אלא שהגילוי דשרש הנשמה הוא ע"י העדות דהמצוות.

(ז) ויש לומר, דעיקר ענינם של המצוות הוא שהם עדות, המשכת עצמות אוא"ס. וענין החוקים והמשפטים דמצוות (המשכת אור הסובב ואור הממלא) הוא, כי הכוונה בהמשכת העצמות שע"י המצוות היא שההמשכה תהי' בגילוי, וכיון שהעצמות הוא למעלה מגילוי, לכן הגילוי דהמשכת העצמות (עדות) הוא ע"י אור הסובב ואור הממלא (חוקים ומשפטים), גילויים⁴⁶. וזהו שהסדר דג' ענינים אלה הוא עדות חוקים ומשפטים, דבתחילה הו"ע העדות – המשכת העצמות, ואח"כ, בכדי שההמשכה תהי' בגילוי, הוא ע"י הגילוי דאור הסובב שנמשך ע"י ענין החוקים שבמצוות, ואח"כ, בכדי שהגילוי יהי' בפנימיות, הוא ע"י הגילוי דאור הממלא שנמשך ע"י ענין המשפטים שבמצוות⁴⁶.

ועפ"ז יש לומר, דזה שמשמע בתחילת המאמר ששאלת הבן חכם מה העדות והחוקים והמשפטים גו' היא דכיון שכל המצוות הם ציווי השם למה הן נחלקות בעדות חוקים ומשפטים (כנ"ל סעיף ג), הוא גם להביאור (שבהמשך המאמר) דשאלת הבן חכם היא איך נמשך גילוי אלקות ע"י המצוות שלאחרי מתן תורה שעיקרם הוא עשי' בפועל. והענין הוא, דזה שעל ידי מעשה המצוות נעשה המשכת אלקות אין זה פלא, מכיון שהמצוות הם רצון הקב"ה. ושאלת הבן חכם היא על זה שע"י מעשה המצוות נמשך גילוי אלקות. דענין הגילוי שייך לכאורה לעבודה רוחנית ולא לעשי' גשמית. ולכן אומר מה העדות והחוקים והמשפטים גו', ולא מה המצוות (וכיו"ב), כי זה שע"י המצוות נעשה

תמורה "ראוי להתבונן בהם, וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם". וראה בארוכה לקו"ש חל"ב ע' 174 ואילך. ואכ"מ. 44 ישע"י מג, י. ובזהר (ח"ג פו, א): אלין אינון ישראל.

45 תניא רפ"ב. וראה בהנסמן במאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' שעג.

46 ראה עד"ז לקו"ש ח"ו ע' 21 הערה 69.

43 ושני ענינים בזה: א) שיש להם טעם בחכמה דלמעלה, כבפנים. וראה רמב"ם סוף הל' מעילה "והחוקים הן המצוות שאין טעמן ידוע", היינו שגם החוקים יש להם טעם, אלא "שאין טעמן ידוע" לפי שלא נמשך בשכל הנבראים (וראה לקמן ח"ד ע' טו, ובהערה 27 שם). ב) שישנם ענינים במצוות דחוקים שאפשר להבינם גם בשכלנו. וכמ"ש הרמב"ם סוף הל'

המשכת אלקות הוא מצד הנקודה המשותפת שבכל המצוות בשוה, שהם ציווי ורצון הקב"ה, וזה שהמצוות נחלקות בהסוגים עדות חוקים ומשפטים הוא בנוגע לגילוי ההמשכה [שבעדות ההמשכה היא בהעלם, ובחוקים ההמשכה היא בגילוי באופן דמיקף, והגילוי דמשפטים הוא גילוי בפנימיות], ושאלת הבן חכם מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה הוי' אלקינו אתכם היא, דהמצוות אשר צוה הוי' אלקינו אתכם לאחרי מתן תורה שעיקרם הוא עשי' בפועל, ענינם הוא המשכת אלקות, וא"כ מה העדות והחוקים והמשפטים, שהחילוק דעדות חוקים ומשפטים הוא בענין הגילוי.

(ח) והתשובה עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו הוי' ממצרים גו' היא שבמתן תורה שהי' לאחרי ההקדמה דגלות מצרים ויציאת מצרים ניתן הכח שע"י מצוות מעשיות ימשיכו המשכות הכי נעלות (כנ"ל סעיף א), וגם שהמשכות שע"י מעשה המצוות יהיו בגילוי. וזהו ויצונו הוי' לעשות את כל החוקים האלה ליראה גו', יראה אותיות ראי' (כמ"ש בהמאמר⁴⁷), שהמשכות שע"י עשיית המצוות (ויצונו גו' לעשות) יהיו בגילוי עד לאופן של ראי'. ועיקר גילוי ההמשכות שע"י עשיית המצוות יהי' לעתיד לבוא, שאז תהי' הראי' בדרגות הכי נעלות, ועד ליראה (אותיות ראי') את הוי' אלקינו, ראיית מהות א"ס ב"ה⁴⁸. וזהו ויצונו הוי' לעשות את כל החוקים גו', החוקים דייקא, כי כשמקיים המצוות (רק) מצד הטעם, ההמשכות שע"י המצוות הם בהעלם⁴⁹, ובכדי שהמשכות דהמצוות יהיו בגילוי, הוא ע"י שקיום המצוות (גם המצוות דעדות ומשפטים) הוא מפני שהם ציווי ה', כמו החוקים⁵⁰.

(ט) והנה לאחרי כל הנ"ל צריך ביאור, דכיון שתורת אמת קוראת אותו בשם (בן) חכם, מסתבר, שהוא יודע החידוש דמתן תורה, שבמתן תורה ניתן הכח להמשיך ע"י מצוות מעשיות המשכות הכי נעלות ושהמשכות יהיו בגילוי, ומהי השאלה מה העדות גו'. ויש לבאר זה ע"פ מ"ש במק"א⁵¹, דזה שמעשה אבות נאמר בתורה (אף שעבודת האבות היתה לכאורה רק הקדמה למתן תורה), הוא, לפי שגם עכשיו לאחרי מתן תורה צריכה להיות עבודה שבדוגמת עבודת האבות. והענין הוא, דזה שנצטוינו בכל יום ויום יהיו בעיניך (כחדשים⁵², ויתירה מזו) חדשים⁵³, הוא לא רק בנוגע להיוקר והחביבות דתומ"צ, אלא גם בנוגע ללימוד התורה וקיום המצוות עצמם. שבכל יום צריכים להיות בדרגה נעלית עוד יותר, כהציווי⁵⁴ מעלין בקודש, ועד לעלי' באין ערוך, ועד שהתומ"צ שהיו אצלו קודם הם (כלא חשיב או) לא חשיב לגבי התומ"צ דיום זה, שלכן התומ"צ דיום זה הם (כחדשים או) חדשים. וזהו שגם עכשיו לאחרי מתן תורה צריכה להיות עבודה

47) סה"מ ה'ש"ת ס"ע 57. עטר"ת ע' שנט.

48) כ"ה הלשון בהמאמר שם.

49) היינו, שגם באופן זה ישנה ההמשכה שע"י המצוה.

ואפילו כשמקיימה בשביל פני' וכיו"ב. אלא שאז ההמשכה היא בהעלם – ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1053. ובכ"מ.

50) כ"ה בסה"מ ה'ש"ת שם. ועפ"ז, הכוונה ב"חוקים"

בפסוק זה היא [לא לכוונה הפרטית ב"חוקים" (ראה לעיל הערה 25), כי אם] לזה שבחוקים מודגשת הכוונה הכללית דמצוות,

שקיומם היא מפני ציווי ה'.

51) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 76 ואילך.

52) שו"ע אדה"ז או"ח סי' סא סעיף ב (וש"נ). ספרי ופרש"י

עה"פ ואתחנן ו, ו.

53) פרש"י עה"פ יתרו יט, א. וראה גם פרש"י עה"פ עקב

יא, יג. תבוא כו, טז.

54) ברכות כח, א. וש"נ. זח"ג קסב, ריש ע"ב. וראה לקו"ש

ח"ג ע' 250 הערה ד"ה להעלות בקודש.

שבדוגמת עבודת האבות קודם מ"ת, כי מתן תורה הוא בכל יום, נותן התורה לשון הווה⁵⁵, ובכל יום הוא בדרגא נעלית יותר, ולכן, צ"ל בכל יום עבודה שבדוגמת עבודת האבות שהיא הכנה והקדמה למתן תורה דיום זה. ועפ"ז יש לבאר שאלת הבן חכם מה העדות גו' אשר צוה גו' אתכם, כי התומ"צ של הבן חכם הם בכל יום חדשים ממש, ולכן הוא נמצא תמיד בהתחלתו בהמצב דקודם מתן תורה. ויש לומר, דזה שאומר אשר צוה גו' אתכם, אתכם ולא אותנו, הוא, בכדי לרמז שאצלו הוא המצב דקודם מתן תורה.

י"ד) ויש לקשר זה עם זה ששאלת הבן חכם היא בעיקר בליל הפסח, אף שהשאלה מה העדות גו' (בפשטות) היא בנוגע לכללות המצוות, כי בפסח הוא לידת עם ישראל⁵⁶. וזהו שחג הפסח שייך במיוחד לענין החינוך, כי חינוך הילדים מתחיל מיד כשנולד. וזהו הקשר דשאלת הבן חכם עם ליל הפסח, כי זה ששואל מה העדות גו' הוא כי (מצד זה שעולה תמיד בעילוי אחר עילוי) הוא נמצא במצב שלפני מתן תורה, ושאינו שייך עדיין לשום ענין, כתינוק ברגע שנולד.

יא) והתשובה עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו הוי' ממצרים ביד חזקה היא, שגם מי שהוא בדרגת תינוק ברגע שנולד (כולל זה שהוא בדרגא זו בפשטות, ולא כהבן חכם דזה שהוא בדרגא זו הוא מצד העליות שלו), ויתירה מזו, גם מי שהוא במצב דעבד לפרעה במצרים (לפני הלידה דיציאת מצרים), מוציא הוי' אותו ממצרים ביד חזקה, דביד⁵⁷ חזקה הוא תוקף ההתגלות ועד שנגלה⁵⁸ עליהם מלך המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם, שהוא דילוג⁵⁹ מן הקצה אל הקצה, מהמטה ביותר (עבדים לפרעה במצרים) להמעלה ביותר – הגילוי דכבודו ובעצמו⁶⁰.

וכן תהי' לנו, אשר כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות⁶¹, גאולה בדרך דילוג מן הקצה אל הקצה, שמחושך הכפול ומכופל דגלות, ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא שהחושך גדול עוד יותר⁶², באים מיד להגילוי דונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר גו'⁶³, והיתה להוי' המלוכה⁶⁴, בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

61) מיכה ז, טו. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ ס"ק ז"ח (ע' תפז), מזח"א בהשמטות סכ"ה (רסא, ב). פע"ח שער כ"א (שער חג המצות) פ"ו (בד"ה מהר"י ז"ל). וראה ד"ה כימי צאתך מארץ מצרים דאחש"פ ה'תשל"ט (לקמן ע' רד ואילך). ד"ה זה דיי"א ניסן ה'תשמ"ב (לקמן ע' קמו ואילך).

62) עד "אשר חרפו אויביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך" (סיום וחותם מזמור פ"ט בתהלים*). וראה ביאורי פסוק זה ב"קובץ י"א ניסן שנת הפ"ט" (קה"ת תש"ג) אות סא ואילך.

63) ישע"י מ, ה.

64) עוברי' א, כא.

55) של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. מאמרי אדהאמ"צ שמות ח"א ע' קעה. וש"נ.

56) יחזקאל קאפיטל ט"ז. וראה מכתב עש"ק ר"ח ניסן ה'תשמ"ח (ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 688 ואילך). וש"נ.

57) כ"ה הלשון בהאמר שם (ס"ע 57).

58) הגש"פ פיסקא "ויוציאנו" ופיסקא "מצה זו".

59) ונקרא "פסח" על שם הדילוג – פרש"י עה"פ בא יב, יא. וראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשמ"ה (הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים – קה"ת תשמ"ז – ע' תתפה), ובהערות שם.

60) ראה המשך תער"ב ח"ב ס"ע תתקכד.

* ע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר ב"קובץ מכתבים" שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק ע' 214. אגרות קודש שלו ח"א ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמא. סה"מ י"א ניסן ע' 1 ואילך) – מתחילים ב"א ניסן שנה זו (תש"ג – שנת הדפסת המאמר) אמירת מזמור פ"ט שבתהלים.

בס"ד. ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לאנ"ש שיחיו שברכו אותו, אור ליום ועש"ק פ' צו, י"א ניסן ה'תש"נ

- אחר תפלת ערבית -

תרגום מאידית

הקב"ה הוא "בהמצאו" ו"קרוב" במשך כל השנה. ובפרט שנוסף על המעלה דנפש (בקשת וברכת הציבור) ניתוסף גם המעלה שמצד המקום והזמן: המקום - בית הכנסת ובית המדרש ובית מעשים טובים של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ובזמן - בחודש ניסן, הקשור עם "נסי נסים" (כמובן מדברי הגמרא קרוב לסיום וחותם מס' ברכות)¹¹, ובזה גופא - בשנת ה'תש"נ, ר"ת ה' תהי' שנת נסים.

ומצד מעלות אלו (בנפש ובמקום ובזמן)¹² - בודאי איפוא שכל הברכות והאיתולים הטובים יתקבלו ויקויימו בפועל ביתר שאת וביתר עוז,

כולל ובמיוחד - הברכה העיקרית (כפי שנאמרה קודם בדיבור ובפרהסיא): גאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, שהיא גם ענין שהזמן גרמא: "בניסן¹³ נגאלו ובניסן עתידין להגאל", ובפרט שבחודש ניסן עצמו עברו כבר שתי שבתות¹⁴, ומתכוננים ועומדים כבר בסמיכות ממש לחג הפסח ביחד עם "גאולתנו ופדות נפשנו"¹⁵ - החירות האמיתית של כל יהודי ושל כל בני, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו,

ותיכף ומיד ממש - כהנתינת כח דפרשת השבוע - "צו", "אינ¹⁶ צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות", ועי"ז באים מיד ובפרט ע"י הקריאה תיכף (קודם תפלת מנחה זו) ל"ויהי ביום השמיני" - ענין הגאולה¹⁷.

ובפשטות - ש"בנערנו ובזקנינו גו' בבנינו

א. לכל לראש - אמן כן יהי רצון על כל האמור לעיל¹, ובפרט על ברכת הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שע"ז במיוחד אומרים: "אמן כן יהי רצון" (כמובן מדברי הרמב"ם)². - כולל ברכות אלו שבמכתבים וכיו"ב.

שהשי"ת ימלא משאלות לבכם לטובה, ומשאלות לבב כל אחד ואחת מישראל בתוך כלל ישראל, אנשים נשים וטף, כולל ובמיוחד - הברכות והאיתולים שהוזכרו זה עתה, כולל ובמיוחד הברכה לגאולה האמיתית והשלימה.

ובודאי ימלא הקב"ה את הבטחתו "ואברכה מברכיך"³, שכל המברך מתברך⁴, בברכתו של הקב"ה, אשר "תוספתו מרובה על העיקר"⁵, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה⁶ - לכל אחד ואחת מישראל, בכל המצטרך לו, ופשיטא בריאות הגוף ובריאות הנשמה לכאו"א עם כל בני ביתו, עם הרחבה בפרנסה גשמית ופרנסה רוחנית, כולל בענין שהזמן גרמא - שכל ההכנות לחג הפסח יהיו מתוך שמחה טוב לבב הן בגשמיות והן ברוחניות.

ב. ובכל זה מתווסף יותר כאשר משאלות לבכם כולל ריבוי יהודים - והוזכרו בדיבור, בגלוי ובפרהסיא, במעמד כו"כ עשירות מישראל, ו"ברוב עם - הדרת מלך". מלך מלכי המלכים הקב"ה - כידוע גודל המעלה של ציבור מישראל⁸, כמ"ש⁹ "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", וארז"ל¹⁰ שבציבור

(1) בברכת אנ"ש שיחיו.

(2) הל' פרה אדומה ספ"ג שסיימה "אכיר" (כן הוא בספרי הדפוס הנפוצים). ע"פ הפס"ד כן צ"ל חתימת כל כיו"ב. וראה לקו"ש חכ"ח ע' 135 ואילך.

(3) לך לך יב, ג.

(4) ראה סוטה לח, ב. ירושלמי ברכות ספ"ח, הובא בתוד"ה ואברכה - חולין מט, א.

(5) ב"ר פס"א, ד. ועוד. וראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 422 ואילך.

(6) ברכה השלישית. ומן התורה האחרונה בברהמ"ז (ברכות מה, ב).

(7) משלי יד, כח.

(8) ראה ברכות ה, רע"א. שו"ע אדה"ז או"ח סק"א ס"ה. וראה

אגה"ק סכ"ג. ד"ה החלצו תרנ"ט פ"י (וראה גם שם פ"ז). ועוד.

(9) ישעי' נה, ו.

(10) ר"ה יח, א. וש"נ. וראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ו.

(11) נז, רע"א ובפרש"י.

(12) הג' ענינים דעולם שנה נפש שעליהם מיוסד כל ס' יצירה (אוה"ת יתרו ע' תכג. ועוד).

(13) ר"ה יא, רע"א. שמו"ד פט"ו, יא.

(14) להעיר משבת קיה, ב: אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כו'.

(15) הגש"פ ברכת "אשר גאלנו".

(16) תו"כ ופרש"י ריש פרשתנו. וראה אוה"ח הקדוש פרשתנו (ו, ב): ובדרך רמז תרמוז כל הפרשה על גלות האחרון כו' והודיע למשה לזרו לישראל כו', עיי"ש. וראה או"ת להה"מ (הוצאת קה"ת) ריש פרשתנו.

(17) ראה לקו"ת פרשתנו יא, א. ובכ"מ.

ה"ה קשור עם אברהם³², וקשור עם המשכת ברכה לכל יהודי, וכידוע תורת אדה"ז עה"פ ("משכיל לאיתן האזרחי"), כפי שנמסרה ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר³³.

ועד לסיום המזמור - "ברוך ה' לעולם אמן ואמן", שכל הברכות נמשכות מ(שם) הוי' בהעולם, ועם אישור כפול - "אמן ואמן"³⁴.

ובפשטות - שהקב"ה מברך את כל בני בכל הברכות מאל"ף עד תי"ו³⁵, ולהוסיף מתוך שמחה וטוב לבב בכל עניני טוב, לכל לראש, שלכאו"א יש נחת אמיתי ממנו אישית, ומכל בני ביתו, ומכל הסובבים אותו, ועד להנחת הכי עיקרי - שיש לאבינו שבשמים מכל ילדיו, כל בני ובנות ישראל, אשר כל אחד מהם שייך ל"עם"³⁶ זו יצרתי לי תהלתי יספרו" (כמדובר לעיל בארוכה³⁷), "תהלתי יספרו" כבר כעת, ולהמשיך את ה"תהלתי יספרו" בארץ הקודש בגאולה האמיתית והשלימה.

ויהי רצון, שתיכף ומיד ממש כאו"א יראה בגלוי, איך שבד' אמותיו הפרטיים יתמלאו כל ברכותיו של הקב"ה, ובשלימות, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, בטוב הנראה והנגלה, ותיכף לאח"ז - "ילכו מחיל אל חיל"³⁸, עד ש"יראה אל אלקים בציון", ומתוך שמחה וטוב לבב,

ובלשון סיום המזמור (פט) - "אמן ואמן".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א חילק לכאו"א: קונטרס י"א ניסן שנה זו (הוצאה מיוחדת), בצירוף שטר של דולר, כדי לתת אותו (או חילופו) לצדקה].

ובבנותינו¹⁸, "וארו עם ענני שמיא"¹⁹, הולכים כל בני" אל ארץ הקודש, ולירושלים עיר הקודש, ולהר הקודש, ולביהמ"ק ולקודש הקדשים, "ושם²⁰ נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם כו' כמצות רצונך".

ועוד קודם לזה (תיכף כאשר יהודי מברך עוד יהודי כנ"ל) - מתקיימים כל הברכות בפועל, ע"ד הפס"ד בשו"ע²¹ שכאשר בני" עושים החלטה טובה, נותן הקב"ה תיכף את השכר (כאילו שעשו זאת בפועל ובשלימותו). והולכים מחיל אל חיל ביחד עם כל הברכות האמורות "ואברכה מברכך גו'", כל המברך מתברך, כנ"ל.

ג. בכל הברכות הנ"ל ניתוסף עוד יותר מצד זה שבחודש ניסן עצמו נמצאים כבר ביום עשתי עשר לחודש, נשיא לבני אשר²², אשר "הוא יתן מעדני מלך"²³ - השלימות בהמשכת הברכות. ולהוסיף שאשר קשור במיוחד עם חג הפסח, כמרומו בזה שאשר בגימטריא תק"א²⁴ (כמבואר בכתבי האריז"ל²⁵) - אשר תק"א מורה על המשכה (ברכה) שלמעלה מסדר השתלשלות²⁶, וזה נמשך למטה ופועל בעולם²⁷ (כפי שזה הי' בחג הפסח).

ובזה גופא ניתוסף יותר בי"א ניסן שנה זו, שאז מתחילים לומר פרק פ"ט בתהלים²⁸, ששם²⁹ כתוב "עולם חסד יבנה", הקשור עם אברהם אבינו³⁰ ("אחד³¹ הי' אברהם") מי שהבטיחו הקב"ה "ואברכה מברכך"³³.

וגם התחלת המזמור - "משכיל לאיתן האזרחי" -

אגרות קודש שלו ח"י ע' נג. וש"נ).
 (29) בפסוק ג.
 (30) ראה זח"א רל, ב (ושם מקשר עוד כמה פסוקים ממזמור זה עם אברהם אבינו. וראה גם לקמן הערה 32). ח"ב עט, א.
 (31) יחזקאל לג, כד.
 (32) ב"ב טו, א: איתן האזרחי זה הוא אברהם (וראה פרש"י תהלים עה"פ). ובזח"א שם: משכיל לאיתן האזרחי האי תושבחתא אברהם אבינו אמרה בשעתה כו', עיי"ש.
 (33) קונטרס לימוד החסידות ע' 5-6. נעתק גם ב"קובץ י"א ניסן שנת הפ"ט" (קה"ת, תש"נ) אות ד.
 (34) ראה בכ"ז בארוכה קובץ הנ"ל אות סד ואילך.
 (35) כמרומו בנדו"ד "צו (זירוז מיד ולדורות) את (מאל"ף עד תי"ו)".
 (36) ישע"י מג, כא.
 (37) שיחת ש"פ ויקרא, ה' ניסן.
 (38) תהלים פד, ח.

(18) בא י, ט.
 (19) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א.
 (20) לשון תפלת מוסף.
 (21) או"ח סתקע"א ס"ג. וראה תענית ח, ב.
 (22) לשון הכתוב - נשא ז, עב.
 (23) לשון הכתוב - ויחי מט, כ. וראה לקוטי לוי"צ אגרות קודש ע' שכד-כה. ע' תיט.
 (24) הגימטריא ד"דצ"ך עד"ש באח"ב" - כמבואר בסידור שבהערה הבאה.
 (25) סידור האריז"ל (ר' שבתי מרשקוב. וכן בקול יעקב) בסדר ההגדה פיסקא ר"י הי' נותן בהם סימנים.
 (26) ראה לקו"ש חכ"ו ע' 207.
 (27) הן בסור מרע - נגוף למצרים והן בעשה טוב - רפוא לישראל (ראה סידור קול יעקב שם), כפי שנפעל ע"י המכות (דצ"ך עד"ש באח"ב בגימטריא תק"א).
 (28) ע"פ המנהג לומר הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר נדפס ב"קובץ מכתבים" לתהלים ע' 214.

בס"ד. משיחות ש"פ צו, שבת הגדול. י"ב ניסן ה'תש"נ.

המשכן' נכללת כללות העבודה דבנ"י¹⁷, שתוכנה 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'¹⁸, "בתוכם" דייקא. בתוך כאו"א¹⁹, בלבו פנימה. בביתו וכד' אמותיו ובחלקן בעולם, ועי"ז בכל העולם כולו, כמודגש גם בהמשך הקריאה (דפרשת הנשיאים) בפ' בהעלותך את הנרות, שכל שבעת הנרות, ז' הסוגים שבנשמות ישראל²⁰ (כפי שהם מציאות אחת²¹, "עד ירכה עד פרח מקשה היא"⁶) מאירים "אל מול פני המנורה", ועי"ז אורה יוצאה לעולם²², שהעולם כולו נעשה דירה (תוכן המשכן ומקדש) לו ית', כפי שיתגלה לעתיד לבוא.

ועפ"ז יש להוסיף, ש"ביום שנים עשר יום נשיא גו"¹, סיום וגמר פרשת הנשיאים. מודגש סיום וגמר "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"²³, שתיכף ומיד לאח"ז באה הגאולה האמיתית והשלימה. וענין זה הוא בהדגשה יתירה בתקופתנו זו, שנמצאים בסוף הגלות ובסמיכות ממש לגאולה האמיתית והשלימה, כדלקמן.

ב. ויובן בהקדם ביאור העילוי ד"ביום שנים עשר יום נשיא גו"¹, היום האחרון שבו נעשה סיום וגמר חנוכת המשכן - שנוסף לכך שיש בו כל פרטי קרבנות הנשיאים בפועל²⁴ (לא רק (בכו"כ ענינים דבפועל

א. מהענינים המיוחדים שבחודש ניסן - ש"נוהגין . . לקרות פ' הנשיא שהקריב בו ביום²: מר"ח ניסן - "ויהי המקריב ביום הראשון למטה יהודה"³, עד י"ב ניסן - "ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי"⁴, וביום י"ג ניסן קורין "זאת חנוכת המזבח גו"⁵, וממשיכים בפ' בהעלותך את הנרות, עד "כף עשה את המנורה"⁷. ויש לומר, שהמנהג דקריאת פרשת הנשיאים בחודש ניסן⁸ קשור עם כללות ענין הגאולה שבחודש ניסן:

חודש ניסן הוא "חודש של גאולה"⁹, "בניסן נגאלו בניסן עתידין להגאל"¹⁰, כמרומז גם בשם "ניסן" - מלשון נס¹¹, ויתירה מזה - שיש בו ב' נונין, שרומז ל"נסי נסים"¹², מתחיל ועיקר מהנסים דגאולה האמיתית והשלימה, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹³.

ולכן קורין בחודש ניסן קרבנות הנשיאים¹⁴ לחנוכת המשכן - כיון שחודש ניסן הוא זמן מסוגל ביותר לגאולה האמיתית והשלימה, שאז תהי' חנוכת ביהמ"ק השלישי¹⁵, תכלית השלימות דהמשכן והמקדש¹⁶.

ובעומק יותר - שבקרבנות הנשיאים לחנוכת

- 1) שו"ע אדה"ז או"ח סת"ט סט"ז - משל"ה מס' פסחים קמ, ב. וראה לקו"ש ניסן תשמ"ז בתחלתו. וש"ג.
- 2) ולאח"ז אומרים ה"יהי רצון", שבו מודגשת הפעולה דאמירת הנשיא על כאו"א מישאל - "שבאם אני עבדך משבט . . יאירו נא עלי כל ניצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדושת זה השבט כו"¹ (וראה בארוכה לקו"ש הנ"ל ס"ב ואילך).
- 3) נשא ז, יב.
- 4) שם, עח.
- 5) שם, פד.
- 6) בהעלותך ח, ד.

7) "שהוא כנגד שבט לוי" (שו"ע אדה"ז שם). וצ"ע בנוגע לגרים - כמ"ש "וגם ערב רב עלה אתם", "תעורבות אומות של גרים" (בא יב, לח ובפרש"י), שנעשו חלק מכלל ישראל, ועד שנקראו "עמך" (של משה רבינו), "שקבלת מעצמך וגירתם" (תשא לב, ז ובפרש"י), ובפרט ע"פ המבואר במדרשי חז"ל (מכילתא בא שם. וראה תוי"ש שם. וש"נ) שמספרם שם ה"ערב רב" הי' יותר מששים ריבוא בני"י - באיזה אופן היתה ההשתתפות שלהם בקרבנות הנשיאים לחנוכת המזבח. ואכ"מ.

8) להעיר, שקריאת פרשת הנשיאים מר"ח ניסן עד י"ב בו פועלת על כל חודש ניסן - שבגלל זה אין אומרים תחנון בכל החודש (שו"ע אדה"ז שם סט"ט).

- 9) שמו"ד פט"ו, יא.
- 10) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר שם.
- 11) ראה פסיקתא זוטרתא בא יב, ב: ניסן שבו נעשים נסים לישראל.
- 12) ראה ברכות נו, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.

(13) מיכה ז, טו.

(14) ויש לומר, שבזה נרמז גם שנעשה מעמד ומצב של נשיאות אצל כל ישראל - כלשון הכתוב (בהתחלת פרשת הנשיאים) "נשא את ראש בני ישראל", אשר, שלימות המצב דנשיאת ראש יהי' בגאולה העתידה.

(15) להעיר גם מ"ש בנבואת יחזקאל (מה, יח) "בראשון באחד לחודש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המקדש וגו'".

(16) כולל גם השלימות דבית ראשון ובית שני - כדרשת חז"ל "משכן משכן שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין" (פרש"י ר"פ פקודי), בדוגמת המשכון שחוזר לבעליו בשלימות, כי, בביהמ"ק השלישי תהי' גם השלימות דבית ראשון ובית שני (ראה זח"ג רכא, א).

(17) שהרי כל נשיא ונשיא הקריב עבור כל שבטו (אף ש'משלו הביא" (פרש"י נשא ז, יב)).

(18) תרומה כה, ח.

(19) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

(20) ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובכ"מ.

(21) כלומר, לא רק באופן ד'זאהבת לרעך כמין', שעדיין ניכרת ההתחלקות בינו לבין חבירו, אלא באופן שנעשים מציאות אחת ממש.

(22) ירושלמי ברכות פ"ד סה"ה. ועוד.

(23) תניא רפ"ז.

(24) עוד לפני שקורין הסך-הכל דקרבנות הנשיאים ("זאת חנוכת המזבח וגו'") ביום י"ג ניסן. - ולהעיר מלשון אדה"ז בשו"ע שם: "וביום י"ג פ' בהעלותך כו'", ואינו מזכיר (בפירוש) שקורין בו גם "זאת חנוכת המזבח", שמוזע משמע קצת השסך-הכל דקרבנות הנשיאים ישנו בפועל כבר ביום י"ב, ורק הקריאה דריבוי היא ביום

דירה בתחתונים, ולכן, ע"י העבודה למטה במעשה בפועל, "סוף מעשה", מגיעים בבחי' שלמעלה ממחשבה (למעלה מבחי' הגילויים), מהותו ועצמותו ית' ממש.

וענין זה מודגש בסיום וגמר חנוכת המשכן ("ביום שנים עשר גו"), שרומז על סיום וגמר כללות עבודתם של ישראל בעשיית משכן ומקדש לו ית' (כנ"ל ס"א) - שענין מתגלה העילוי ד"סוף מעשה במחשבה תחלה".

ג. ויש להוסיף ולבאר הקשר והשייכות שבין העילוי ד"סוף מעשה" ל"נשיא לבני נפתלי" דוקא: ענינו של נפתלי מודגש בשמו - שנקרא ע"ש "נפתולי אלקים נפתלי" ³¹, מלשון חיבור ³², שזהו"ע התפלה ³³.

והענין המיוחד שבתפלה - שבה מודגש החידוש שנעשה ע"י עבודת המטה, שהרי, כל ענין התפלה הוא שהאדם מצ"ע מתפלל להקב"ה ומבקש צרכיו ³⁴, ועי"ז פועל שתהי' המשכה חדשה מלמעלה ³⁵.

ועפ"ז יש לבאר הטעם שהעילוי ד"סוף מעשה" מודגש "ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי" - כיון שהעילוי ד"סוף מעשה" הוא מצד מעלת עבודת המטה (כנ"ל ס"ב), שזהו"ע התפלה, ענינו של נפתלי.

ד. ויש לומר שהעילוי ד"סוף מעשה" שמגיע "במחשבה תחלה" (תחלה שלפני תחלת המחשבה), נרמז גם בהמשך ד"ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי" ליום שלפניו ³⁶, "ביום" ³⁷ עשתי עשר יום נשיא לבני אשר ³⁸:

ענינו של אשר מודגש בשמו - שנקרא ע"ש "באשרי כי אשרוני בנות" ³⁹ וכתוב ⁴⁰ "מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך" - ענין התענוג ⁴¹, שקשור עם בחי' היחידה, עצם הנפש ⁴².

שהם) ("בכח" כביום הראשון ²⁵), יש בו גם העילוי ד"סוף ²⁶ מעשה במחשבה תחלה":

הפירוש ד"סוף מעשה במחשבה תחלה" הוא ²⁷ - לא רק שע"י סוף מעשה נשלמת הכוונה שבהתחלת המחשבה, כיון שהתחלת המחשבה היא בשביל סוף המעשה, וע"ד "נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן" ²⁸, אלא יתירה מזה - שע"י "סוף מעשה" מתגלה בחי' "תחלה" שלפני ולמעלה גם מתחלת המחשבה.

וכפי שרואים במוחש במחשבה ומעשה שבאדם למטה - שאע"פ שהמעשה בא לאחרי וע"י הקדמת המחשבה (שתחילה מתעורר ברצון על דבר מסוים, ומהרצון נמשך לשכל ומדות, ועל ידם נמשך במחשבה ודיבור עד למעשה בפועל, שאז המעשה הוא באופן מסודר ובשלימות), מ"מ, כשנשלם המעשה בפועל ממש, ועד ל"סוף מעשה", לא רק העשי', אלא הדבר שנפעל ע"י העשי', אזי מתגלה תענוג נעלה יותר שלא הי' במחשבה הגלוי, כי אם, במחשבה הנעלמת, ועד לתכלית ההעלם בעצם הנפש.

ודוגמתו כביכול אצל הקב"ה - שדוקא ע"י "סוף מעשה", עבודתם של ישראל בקיום התומ"צ במעשה בפועל, מתגלה בחי' "תחלה" שלפני ולמעלה מתחלת המחשבה (על ההתהוות דכל סדר ההשתלשלות ²⁹), בחי' שלמעלה מגילויים, עד למהותו ועצמותו ית' ממש.

וההסברה בזה ³⁰ - שבעבודת המטה, ובפרט העבודה בתחתון שאין תחתון למטה ממנו לבררו ולזכרו עד שיתהפך לקדושה, יש עילוי לגבי ההמשכה והגילוי מלמעלה ("מחשבה"), שמציאות התחתון מצ"ע (לא רק מצד הגילוי וההמשכה מלמעלה) נעשה חדור באלקות, שכוונה זו אינה מצד בחי' הגילויים, אלא מצד עצמותו ית' ממש, שנתאוה להיות לו ית'

י"ג. וראה לקמן הערה 51.

(25) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 245. ושי"ג.

(26) פיוט "לכה דודי".

(27) בהבא לקמן - ראה תו"ח ויגש פט, סע"א ואילך. המשך

תעריב ח"ב ע' א' קיט ואילך. סה"מ מלוקט ח"ג ע' רכו. ושי"ג.

(28) ספר יצירה פ"א מ"ז.

(29) ואדרבה - עבודתם של ישראל במעשה בפועל היא הסיבה שבגללה באה ההתעוררות תחלת המחשבה על בריאת סדר ההשתלשלות. כמארו"ל במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים (ראה המשך תרס"ו ע' כ').

(30) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 19 ואילך. ועוד.

(31) ויצא ל, ח.

(32) ראה פרש"י עה"פ - בשם מנחם בן סרוק.

(33) ראה פרש"י שם: "ואונקלוס תרגם לשון תפלה, נפתולי אלקים נפתלי, כמה בקשות כו". וגם לפי פירוש רש"י, "ואני מפרשו לשון

עקש ופתולול נתעקשתי והפצרתו ונפתולים הרבה למקום" - ה"ז שייך לתוכן ענין התפלה.

(34) ראה רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב. ועוד.

(35) ראה תניא קו"א קנה, א. ובכ"מ.

(36) ובהדגשה יתירה בקביעות שנה זו - שיום עשתי עשר חל בערב שבת, שה"אכילה שלו (מי שטרם בערב שבת יאכל") בשבת, ביום שנים עשר.

(37) נשא ז, עב.

(38) ובלשון המדרש (במדב"ר פי"ד, יא) - "למה הקריב נפתלי אחר אשר כו".

(39) ויצא ל, יג.

(40) ויחי מט, כ.

(41) ראה תו"א תולדות יח, סע"ב. שמות נג, ב. יתרו ע, ריש ע"ב.

תצוה פ, א. ובכ"מ.

(42) להעיר ש"אשר" בגימטריא תק"א - ת"ק (סדר השתלשלות)

שרשם בבחי' "מחשבה תחלה".

ויש לומר, שמעלתם של ישראל מצד שרשם בבחי' "מחשבה תחלה" נרמזת גם בדרשת חז"ל (ע"ד סמיכות פרשת הנשיאים לפרשת המנורה) "שלך גדולה משלהם"⁵² - דיש לפרש גם (כפי שמצינו בכיו"ב⁵³) שהגדלות "שלך" היא "משלהם", היינו, שמעלת העבודה בעניני התומ"צ שמרומזים בהדלקת המנורה ("שלך"), "נר מצוה ותורה אור"⁵⁴, היא, לאחרי (וכתוצאה מ)הקדמת מעלתם העצמית של ישראל ("משלהם"), שקדמו לתורה⁵⁵ בבחי' "מחשבה תחלה"⁵⁶.

ה. והנה, הענין ד"סוף מעשה במחשבה תחלה" (שב"סוף מעשה" מתגלית בחי' תחלה שלפני ולמעלה מתחלת המחשבה, שלא נתגלתה גם בתחלת המחשבה) מודגש במיוחד בנוגע לענין הגאולה:

זמן הגאולה, "קץ הימין"⁵⁷, הוא סתום וחתום, כמ"ש "סתום הדברים וחתום הספר עד עת קץ"⁵⁸, כי סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ⁵⁹. וטעם הדבר - כיון שהגאולה עצמה הו"ע סתום וחתום, היינו, שהגילויים דימות המשיח הם מדרגא נעלית ביותר שהיא באופן של סתימות, ובלשון הרמב"ם⁶⁰ ש"באותו הזמן כו' יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים", ובגלל זה נעשה גם זמן הגאולה סתום וחתום.

ויתירה מזה - שהסתימות דהגאולה היא לא רק ביחס לנבראים, אלא גם ביחס להקב"ה (כביכול), כדרשת חז"ל⁶¹ על הפסוק⁶² "יום נקם בלבי ושנת גאולי באה", "ללבי גליתי לאברי לא גליתי" ("לא הוצאתי דבר מפי שהיו אברי יכולין לשמוע אבל

וימתק יותר ע"פ המבואר במדרש⁴³ ש"אשר נקרא שמו לשם גאולתן של ישראל", "אין אישורן של ישראל אלא על שבחרו בהקב"ה להיות להם לאלקים והקב"ה בחר בהם להיות לו לעם סגולה. . הקריב קרבנו ע"ש הבחירה שבחר הקב"ה בישראל מכל האומות", היינו, שבענינו של אשר מודגשת ההתקשרות העצמית דישאל עם הקב"ה. וכמרומו גם בכך שהקריב קרבנו "ביום עשתי עשר יום", כידוע⁴⁴ ש"אחד עשר" מורה על דרגא שלמעלה מעשר ספירות, "אנת הוא חד"⁴⁵, ודוגמתו בנפש - בחי' היחידה, "יחידה ליחדך"⁴⁶.

ועפ"ז יש לבאר ההמשך ד"ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר גו' ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי גו'" - שההתקשרות העצמית דישאל עם הקב"ה (ענינו של אשר) מתגלית ע"י עבודת המטה (ענינו של נפתלי)⁴⁷, כאמור, שע"י "סוף מעשה" (נפתלי) מתגלית ה"מחשבה תחלה" (אשר), בחי' תחלה שלפני תחלת מחשבה, שרשם של ישראל בעצמותו ית' (בחי' "אנת הוא חד"), כפי שנמשך ומתגלה למטה בפועל ממש⁴⁸. ועד לאופן ד"מראה באצבעך ואומר זה"⁴⁹ "זה" בגימטריא י"ב, "ביום שנים עשר יום").

וענין זה מודגש גם בהמשך ביום י"ג ניסן (בגימטריא אחד⁵⁰) שבו קורין "זאת חנוכת המזבח וגו'", וממשיכים בפ' בהעלותך את הנרות - שבזה מודגש גמר ושלמות העבודה, "סוף מעשה", הן בנוגע לסך-הכל דקרבנות כל י"ב הנשיאים⁵¹, והן בנוגע להדלקת המנורה ופעולתה בכל העולם כולו; ועי"ז מתגלית מעלתם העצמית של ישראל, מצד

בתוספת א' - שמורה על בחי' שלמעלה מסדר השתלשלות (ראה לקו"ש חכ"ו ע' 207).

(43) במדב"ר פי"ד, יו"ד. וראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' צט ואילך.

(44) ראה יהל אור ע' מח. אוה"ת דברים ע' יט. סה"מ עטר"ת ע' תקנב. תקפז.

(45) תקו"ז בהקדמה (יו, א).

(46) נוסח ההושענות דיום ג' דחגה"ס.

(47) להעיר מדברי המדרש (שבהערה 38) בכיור הסדר דאשר ונפתלי - "כשם שמחשבת ישראל עלתה תחלה לפני המקום ואח"כ תיקן להם תורה, לכך הקדים אשר לנפתלי"; ולאידך, מעלתן של ישראל מתגלית ע"י העבודה בפועל - "לפי שאישורן של ישראל הי' תלוי על התורה לפיכך הקריב נפתלי אחר אשר". וראה הערה הבאה.

(48) ויש לומר, שכין שהכוונה היא שיומשך בגילוי בפועל ממש, הרי, ע"י ההמשכה בגילוי בפועל ממש ("סוף מעשה") ניתוסף עליו גדול יותר ("מחשבה תחלה").

(49) ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פרש"י בשלח טו, ב.

(50) ובהדגשה יתירה בקביעות שנה זו - שיי"ג (אחד) בניסן חל ביום הראשון בשבוע, שנקרא "יום אחד" (בראשית א, ה).

(51) ומעלה גם לגבי י"ב ניסן - דאף שנשלמו בפועל הקרבנות דכל י"ב הנשיאים, הרי, ביום הי"ב מודגש (בעיקר) קרבנו של נשיא הי"ב בפ"ע (לא רק בתור סיום י"ב הנשיאים), משא"כ ביום י"ג ניסן, שבו קורין בגלוי ובפועל הסך-הכל דקרבנות כל י"ב הנשיאים.

(52) פרש"י ר"פ בהעלותך.

(53) ולדוגמא: "יפה כח הבן מכח האב" - שהעלוי ד"כח הבן" הוא "מוכח האב", מכחו העצמי של האב (ראה לקו"ש חכ"ג ע' 222. ושי"י).

(54) משלי ו, כג.

(55) ב"ר פ"א, ד. ועוד.

(56) ובלשון המדרש (לעיל הערה 47) - "מחשבת ישראל עלתה תחלה לפני המקום ואח"כ תיקן להם תורה".

(57) דניאל בסופו. וראה אוה"ת ר"פ מקץ. ושי"י.

(58) שם, ד.

(59) שם, ט.

(60) הל' מלכים בסופן.

(61) סנהדרין צט, א.

(62) ישע"י סג, ד.

בהיחס של האדם לדבר העתיד והשפעתו על ההווה, יש חילוק בין דבר העתיד שזמנו ידוע לדבר העתיד שזמנו אינו ידוע - שדבר העתיד שידועים שיבוא בזמן מסויים, הרי, עד בוא זמן מסויים זה מתייחסים אליו כדבר העתיד, ובמילא, אין זה פועל שינוי (כ"כ) בהמצב שבזמן ההווה (כי אם כפי הדרוש בתור הכנה להעתיד), משא"כ דבר העתיד שזמנו אינו ידוע אלא יכול לבוא בכל עת, ה"ז באופן שהעתיד משפיע ומשנה את ההווה, שההנהגה בהווה נקבעת בהתאם למצב העתיד.

ומזה מובן גם בנוגע להיחס לגאולה העתידה לבוא והשפעתה על זמן הזה:

אילו הי' הקץ ידוע - אזי היחס להגאולה הי' כמו לדבר השייך לעתיד שאינו פועל שינוי (כ"כ) בזמן ההווה: משא"כ כשהקץ אינו ידוע, וביחד עם זה, יודעים בוודאות שיכול להיות בכל רגע ומצפים שיהי' ברגע זה - אזי היחס להגאולה הוא כמו לדבר השייך לחוה, היינו, שההנהגה בהווה היא באופן המתאים למעמד ומצב דגאולה העתידה, דכיון שהגאולה יכולה לבוא תיכף ומיד ממש, הרי, בכל רגע ורגע צריכים להיות מוכנים להגאולה.

ובסגנון אחר קצת - שנעשה החיבור דגלות עם גאולה, שבזמן הגלות עומדים מוכנים להגאולה, ולא עוד אלא שמהפכים הגלות לגאולה, שהאותיות ד"גולה" מתהפכות להיות חלק מ"גאולה" (עי"ז שממשיכים בהם האל"ף, אלופו של עולם)⁶⁷, כיון שמתגלית בחי' הכי נעלית שלמעלה מגולה וגאולה שעל ידה נעשה החיבור ועד להפיכת גולה לגאולה.

ח. וענין זה מודגש במיוחד בדורנו זה ובתקופתנו זו:

דורנו זה הוא דור האחרון של הגלות - בסוף זמן הגלות, לאחרי שישנה כבר השלימות ד"מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות", "סוף מעשה", כולל גם השלימות דמעשינו ועבודתינו בהפצת המעיינות חוצה ע"י רבותינו נשיאנו בדורות שלפנינו, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר, שהעיד בזמנו (לפני עשרות שנים) שכבר סיימו כל עניני העבודה, אפילו "צחצוח הכפתורים"⁷⁰, ועומדים מוכנים ("עמדו הכן כולכם"⁷¹)

בלבי הי' טמון הדבר"⁶³, "סתום וחתום שלא הוציא אותו הקב"ה בפיו"⁶⁴, "לבא לפומא לא גליא"⁶⁵, היינו, שעניני הגאולה הם בדרגא נעלית כל כך שגם אצל הקב"ה ה"ז בבחי' העלם ("בלבי") שלמעלה מגילוי (בדיבור בפה"⁶⁶) - ע"ד "מחשבה תחלה", "תחלה" שלפני ולמעלה מהגילוי דתחלת המחשבה.

ודרגא נעלית זו, העלם שלמעלה מגילוי, "מחשבה תחלה" - נמשכת ומתגלית ב"סוף מעשה", בסיום וגמר מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, שעי"ז פועלים העילוי והשלימות דימות המשיח, ש"דברים הסתומים", סתימות והעלם שלמעלה מגילוי, יומשכו ויתגלו למטה בפועל ממש.

ו. ובעומק יותר - שהגילוי ד"מחשבה תחלה" ב"סוף מעשה" (שגם ה"דברים הסתומים" נמשכים ומתגלים למטה) מדגיש עוד יותר גודל מעלת עניני הגאולה, שנמשכים מדרגא נעלית שהיא למעלה (לא רק מבחי' הגילויים, בחי' ההעלם שלמעלה מגילוי, אלא גם למעלה) מהגדרים דהעלם וגילוי, שעי"ז נעשה החיבור דהעלם וגילוי, שגם הענינים הכי נעלמים נמשכים בגילוי.

וענין זה מודגש גם בנוגע לזמן הגאולה:

כיון שזמן הגאולה הוא סתום וחתום (כנ"ל), ה"ז שייך לחלק הזמן דעתיד - גאולה העתידה לבוא.

וביחד עם זה, הרי, הצפי' לגאולה היא באופן ד"אחכה לו בכל יום שיבוא"⁶⁷, שביאת המשיח היא בכל יום ממש, ולא רק בהמשך היום (בחלק העתיד שבו), אלא באופן ש"לא עיכבן כהרף עין"⁶⁸, ברגע זה ממש - רגע ההווה, ועד שברגע שלאח"ז ה"ז רגע של העבר.

וההסברה בזה - ע"פ האמור שעניני הגאולה הם מדרגא שלמעלה מהגדרים דהעלם וגילוי שעי"ז נעשה החיבור דהעלם וגילוי, ודוגמתו בנוגע לזמן הגאולה - למעלה מגדרי הזמן, שעי"ז נעשה החיבור דעתיד עם הווה ועבר, שהגאולה העתידה היא ברגע ההווה ועד לרגע העבר היינו, החיבור דהגילוי מלמעלה (גאולה העתידה) עם עבודת המטה (זמן ההווה).

ז. והביאור בזה באותיות פשוטות בנוגע להנהגת האדם:

(67) עיקר הי"ב מ"ג העיקרים. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394 ואילך.
 (68) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.
 (69) ראה ויק"ר ספ"ל.ב. לקו"ת בהעלותך לה, ג. ובכ"מ.
 (70) שיחת שמח"ת תרפ"ט.
 (71) אג"ק שלו ח"ד ריש ע' רעט.

(63) פרש"י סנהדרין שם.
 (64) חדא"ג מהרש"א שם.
 (65) זו"ח בראשית ת, א. מדרש תהלים ט, ב.
 (66) וכיון שהכוונה כאן לשלילת הדיבור (לא לזולת, אלא גם לעצמו) "לא הוצאתי דבר מפי שהיו אברי יכולין לשמוע" - ה"ז ע"ד ענין המחשבה.

בגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש. ומזה מובן שהשליחות המיוחדת של דורנו זה, שמודגשת ביותר בתקופתנו זו, מתבטאת בהענין ד"סוף מעשה במחשבה תחלה" - לגלות את קץ הגאולה ("מחשבה תחלה") בסוף זמן הגלות ("סוף מעשה") ע"י הצפי' וההכנה להגאולה עד שמביאים את הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש.

ט. ויש לקשר האמור לעיל עם המזמור תהלים שאמירתו⁸¹ מתחילה "ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר" בשנה זו - מזמור פ"ט⁸²:
בסיום מזמור פ"ט מדובר אודות סיום וגמר העבודה דזמן הגלות, "סוף מעשה" - "אשר חרפו אויבך ה' אשר חרפו עקבות משיחך"⁸³, דקאי על העבודה בסוף זמן הגלות, ב"עקבות משיחך" ("סופי מלך המשיח"⁸⁴), שהירידה היא גדולה ביותר עד כדי כך שישנם אלה ש"חרפו עקבות משיחך", תחתון שאין תחתון למטה ממנו, אשר, הכוונה בזה היא כדי לברר גם התחתון שאין תחתון למטה ממנו.

וכיון ש"סוף מעשה במחשבה תחלה", כאמור לעיל (ס"ב) שהכוונה דבירור התחתון ("סוף מעשה") היא בעצמותו ית' ("במחשבה תחלה"), לכן, ע"י העבודה דבירור התחתון שאין תחתון למטה ממנו שב"סוף מעשה" מתגלה קץ הגאולה שב"מחשבה תחלה"⁸⁵ - כמודגש בחתימת המזמור ב"ברוך ה' לעולם אמן ואמן"⁸⁶, "ראה המשורר ברוח הקודש ביאת המשיח על כן נתן תודות לשם"⁸⁷.

ויש להוסיף, שבפסוק "ברוך הוי' לעולם אמן

לביאת משיח צדקנו, ועאכו"כ לאחרי שנשלמו ארבעים שנה בדורנו זה (ארבעים - לאחרי הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר) שבהם "קאי איניש אדעתי' דרבי"⁷², שע"ז ניתוסף עוד יותר בכל עניני תומ"צ כולל ובמיוחד בהפצת המעיינות חוצה בתכלית השלימות.

זאת ועוד:

התקופה דארבעים שנה קשורה עם זמן הגאולה - כדאיתא בזהר⁷³ "זמן גאולתם של ישראל בשנת הארבעים הוא", ועד"ז איתא בגמרא⁶¹ (באותה סוגיא שבה נתבאר שהקץ הו"ע נעלם שלא נתגלה כדיבור) "ימות המשיח ארבעים שנה שנאמר"⁷⁴ ארבעים שנה אקוט בדור, "אקח את ישראל ואמלוך עליהם. . היינו משיח ששינויין גדולים יהיו בדורו"⁶³, "קרא"⁶⁴ איירי במשיח, דכתיב לעיל מיני'⁷⁵ היום אם בקולו תשמעו וגו' דהיינו היום אתי משיח אם בקולו תשמעו כדאמרינן לעיל"⁷⁶.

ובפרט שהשלימות דארבעים שנה היא בשנת ה'תש"נ, "הי' תהי' שנת נסים", זמן מוכשר ומסוגל לנסים, מתחיל מהנס העיקרי דגאולה האמיתית והשלימה, ולאחרי כמה חדשים בשנת תש"נ - בחודש שבט⁷⁷, ולאח"ז כבר עבר כל חודש אדר, שבו מרבים בשמחה⁷⁸, שפורצת כל הגדרים⁷⁹, החל מגדרי הגלות, ונמצאים כבר בעיצומו של חודש ניסן, חודש של גאולה באופן ד"נסי נסים", ובי"ב ניסן, כשישנה כבר השלימות דכל י"ב הנשיאים⁸⁰ - הרי בודאי שנמצאים כבר ב"סוף מעשה", ובמילא, מתגלית בחי' "מחשבה תחלה", כאמור, שקץ הגאולה שסתום וחתום מתגלה

(72) ע"ז ה, ריש ע"ב.

(73) ח"א קלו, סע"ב - במדרש הנעלם.

(74) תהלים צה, יו"ד.

(75) שם, ז.

(76) צח, א.

(77) שנקרא בכתוב "עשתי עשר חודש" - בחי' אחד עשר, כנ"ל

ס"ד (וראה בארוכה קונטרס משיחות ש"פ וארא שנה זו ס"ה).

(78) תענית כט, סע"א. מג"א או"ח סו"ס תרפו.

(79) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

(80) כולל ובמיוחד - העילוי ד"ביום עשתי עשר יום נשיא לבני

אשר", ההתקשרות העצמית דישאל עם הקב"ה, כפי שמתגלית

למטה בפועל ממש, "ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי" (כנ"ל ס"ד).

(81) ע"פ המנהג המקובל מהבעש"ט לומר בכל יום מזמור תהלים

המתאים למספר שנותיו (אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"י ע' נג. וש"נ).

(82) בהבא לקמן - ראה גם קובץ י"א ניסן שנת הפ"ט.

(83) פסוק נב.

(84) פרש"י עה"פ.

(85) ודוגמתו בגאולה ממצרים שהתחלתה בשבת הגדול שבו "היתה התחלת הגאולה והנסים" (שו"ע אדה"ז או"ח סת"ל ס"ב) - הנס ד"למנה מצרים בבכוריהם" (שו"ע אדה"ז שם ס"א), שבו מודגשת הפעולה בבירור בכורי מצרים, התוקף דמצרים, תחתון שאין תחתון למטה ממנו.

ועפ"ז יש להוסיף בביאור טעמו של רבינו הזקן שמביא רק נס זה, ולא הנסים שנעשו לישראל (ראה בארוכה לקו"ש שבת הגדול שנה זו. וש"נ) - כדי להדגיש שהגאולה קשורה עם העילוי דבירור התחתון דוקא.

(86) להעיר גם מיל"ש עמוס בסופו (רמז תקמט) "אם ראית דור אחר דור מחרף צפה לרגליו של משיח, ומאי טעמא, אשר חרפו אויבך ה' אשר חרפו עקבות משיחך, ומה כתיב בתרי' ברוך ה' לעולם אמן ואמן" (וראה גם שיחת כ"ק אדנ"ע שמח"ת תרס"א*) (נדפסה בלקו"ד ח"ד תשפ"ו, ב ואילך. ועוד) בקשר לישיבת תומכי תמימים, שתלמידיו יוצאים למלחמת בית דוד, עד שפועלים התגלות וביאת דוד מלכא משיחא).

(87) פ' הראב"ע עה"פ.

"האזרחי", שקאי על אברהם אבינו⁹⁸ "אחד הי אברהם"⁹⁹, שפתח הצינור דמס"נ לכל ישראל¹⁰⁰. והפירוש ד"משכיל לאיתן האזרחי" - ש"איתן יש לו משכיל (מקור השכל, והוא לשון מפעיל¹⁰¹), מה שע"י כח המשכיל הוא האזרחי, מזריח לכל הכחות והחושים"¹⁰².

ועפ"ז מובן הקשר והשייכות דהתחלת וסיום המזמור - שהכח לעבודה ב"סוף מעשה" במעמד ומצב ד"אשר חרפו עקבות משיחך", הוא, מצד ההתקשרות העצמית דישראל עם הקב"ה, בחי' איתן האזרחי, שבחי' זו מתגלית בזמן הגלות, ובפרט בחושך כפול ומכופל שבסוף הגלות, "סוף מעשה", שאז מאיר ומתגלה בכאור"א מישראל כח המס"נ¹⁰³, ובאופן שחודר בכל מציאותו, "מזריח בכל הכחות והחושים".

ועוד ועיקר - שע"ז מגלים קץ הגאולה¹⁰⁴, כמ"ש בהמשך המזמור "כרתי ברית לבחירי¹⁰⁵ נשבעתי לדוד עבדי"¹⁰⁶, "מצאתי¹⁰⁷ דוד עבדי בשמן¹⁰⁸ קדשי משחתי¹⁰⁹", ביאת דוד מלכא משיחא בפועל ממשי¹¹⁰.

ואמן" נרמז גם תוכן העבודה שב"סוף מעשה" שע"ז מתגלה קץ הגאולה שב"מחשבה תחלה" - שממשיכים (ברוך מלשון המשכה⁸⁸) הגילוי דשם הוי' בהעלם (עולם מלשון העלם⁸⁹) והסתר דחושך הגלות, ועד שמנצחים חושך הגלות, כמרומו ב"אמן" שמורה על נצחון המלחמה⁹⁰, ומורה גם על "קיום הדבר ואמיתותו"⁹¹, ומוסיף - "אמן) ואמן", "כפל⁹² הדבר לחיזוק"⁹¹, שמדגיש תוקף הנצחון באופן נצחי - גאולה שאין אחרי' גלות⁹³ (דכיון שכבר נתברר התחתון שאין תחתון למטה ממנו, בטלה האפשרות לענין של גלות).

והכח לזה מבואר בהתחלת המזמור "משכיל לאיתן האזרחי"⁹⁴:

מבואר בדרושי חסידות ש"איתן הוא עצם הנשמה שדבוקה בהעצמות חלק אלקה ממעל⁹⁵, ונקרא "האזרחי", "מלשון אזרח הארץ שיש בכל אחד ואחד בחי' זו מאז מעולם כי ישראל עלו במחשבה"⁹⁶, "מחשבה תחלה"⁹⁷. וענינו בעבודה - "איתן הוא התוקף דנשמה הבא בגילוי בהכח דמס"נ⁹⁵, ונקרא

(99) יחזקאל לג, כד.
 (100) ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' קפה. וש"נ.
 (101) מאמרי אדהאמ"צ שם.
 (102) קונטרס לימוד החסידות ע' 6.
 (103) ראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' כג. וש"נ.
 (104) להעיר מהשייכות דגאולה ל"יום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר" (שבו מתחילים אמירת מזמור זה) - "אשר נקרא שמו לשם גאולתן של ישראל" (כנ"ל ס"ד). וראה גם לקוטי לוי"צ אג"ק ע' תיט.
 (105) להעיר מהשייכות לענין הבחירה שבקרבנו של אשר ש"הקריב קרבנו ע"ש הבחירה שבחר הקב"ה בישראל מכל האומות" (כנ"ל ס"ד).
 (106) פסוק ד.
 (107) "מצאתי" דייקא, דכיון שקץ הגאולה הוא חתום וסתום, התגלותו היא באופן של מציאה.
 (108) להעיר מהשייכות ל"נשיא לבני אשר" - "מאשר שמנה לחמור".
 (109) פסוק כא.
 (110) ולהעיר, שע"פ האמור לעיל (בהערות שלפני"ז) השייכות דמזמור פ"ט ל"נשיא לבני אשר", יש לבאר ההמשך במזמור שלאח"ז, מזמור צ', ל"נשיא לבני נפתלי" - כי, התחלת המזמור "תפלה למשה" הוא ענינו של נפתלי, וסיומו "וייהי נועם גו' ומועשה ידינו כוננהו", שבוה מודגשת מעלת עבודת המטה דוקא, "סוף מעשה" (כנ"ל ס"ג). ויש לומר, שלאחרי סיום הגלות במזמור פ"ט מתחילה במזמור צ' תקופה חדשה - התקופה שלאחרי הגאולה* (כמובן גם מהמשך המזמורים - "מזמור שיר ליום השבת" (מזמור צב), "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (תמיד בסופה)), והתחלתה בענין התפלה ("תפלה למשה"), החיבור וההתאחדות עם הקב"ה בכבודו ובעצמו** בתכלית השלימות, שכן, לאחרי כל העילויים שלפני"ז

(88) תו"א מקץ לו, ג. ובכ"מ.
 (89) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.
 (90) ראה נזיר בסופה. וש"נ.
 (91) חדא"ג מהרש"א לסנהדרין קי, סע"ב.
 (92) להעיר גם מהשייכות ד"כפל" לגאולה (ראה יל"ש ר"פ לך לך רמז טד). אוה"ת לך לך עדרת, א. סה"מ תרכ"ז ע' טו ואילך. תר"ל ע' ט' ואילך.
 (93) מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר - פסחים קטז, ב.
 (94) להעיר שב"משכיל לאיתן האזרחי" מרומז גם החיבור דעבר הוה ועתיד (כיון שהגאולה היא מבחי' שלמעלה מהגדרים דהעלם וגילוי, ובמילא גם למעלה מגדרי התחלקות הזמן, כנ"ל ס"ו) - כי, נוסף על הפירוש ד"אזרחי" "מלשון אזרח הארץ, שיש בכל אחד בחינה זו מאז מעולם", בלשון עבר, יש גם הפירוש ד"אזרחי" בלשון עתיד, "שנתיד להזריח", "ושני הפירושים אמת שלעתיד יזריח ויאיר בחינה זו בגילוי בכל אחד מישראל" (לקו"ת ר"פ ראה), היינו, ש"עיקר גילוי זה יהי' לע"ל כנודע, אמנם גם עתה (בהוה) הוא זורח ומאיר כו" (סה"מ תרפ"ה ע' סא).
 (95) קונטרס לימוד החסידות ע' 5.
 (96) לקו"ת שם.
 (97) ראה גם מאמרי אדהאמ"צ (דברים כרך ב' ע' שע ואילך) ש"עלו במחשבה היינו, במו"ס, כי הרצון נקרא מחשבה . . . ויש רצון המלוכב במחשבה וחכמה ויש רצון הפשוט שלמעלה מן החכמה ונק' מוחא סתימאה, רצון סתום ונעלם בהעלם עצמות אאו"ס . . . ישראל כבר עלו במו"ס הני"ל ובשבילם נמשך כל ההשתלשלות דאבי"ע כארז"ל במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים, כידוע דסוף מעשה עלה במו"ס הני"ל".
 (98) ראה ב"ב טו, א. זח"א רל, ב. פרש"י עה"פ.

(* ומרומז גם במספרו של המזמור - צדיק"ק - שמתגלה אצל כל בני' השלימות ד"עמך כולם צדיקים" בפועל ובגלוי.
 (** ע"ד הלשון בהגדה של פסח (שנהגים לומר גם בשבת הגדול) - "הקב"ה בכבודו ובעצמו", וידוע פ' כ"ק אדנ"ע ש"כבודו ובעצמו"

האחרון שאנו בו כו":

בפירוש פרטי עיני הפרשה ושייכותם לגלות האחרון, מפרש גם הפסוק "כל הלילה עד הבוקר" - ש"ביאר עד מתי יהיו ישראל (בגלות). כל הלילה שהוא זמן הגלות שנמשל ללילה. עד הבוקר שהוא זמן שיריק עלינו כבודו ואתא בוקר", ומפרש שזמן הבוקר הוא "אחר עבור ת"ק לאלף הששי". כי יומו של הקב"ה אלף שנה. ת"ק ראשונים מדת לילה ות"ק שניים מדת יום".

ואם בנוגע לשנת ה'ת"ק כותב האוה"ח שזהו הזמן דבוקר הגאולה - הרי עאכו"כ בנוגע לשנת ה'תש"נ, שזמן זה הוא (לא רק בוקר, אלא) כבר חצות היום (דאלף הששי¹²³), וכיון שכן, בודאי שצריכה לבוא הגאולה האמיתית והשלמה תיכף ומיד ממש בתכלית הזירוז, "לא עיכבן כהרף עין"⁶⁸.

ומפ' צו באים לפ' שמיני (שמתחילים לקרוא במנחת שבת) - "ויהי ביום השמיני", "שמיני למילואים הוא ר"ח ניסן שהוקם המשכן בו ביום"¹²⁴, ועד לסיום וגמר הקמת המשכן בתכלית השלימות - השראת השכינה, כמ"ש¹²⁵ "ויצאו ויברכו את העם", "אמרו ויהי נועם ה' אלקינו עלינו"¹²⁶, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם"¹²⁷, ותיכף ומיד "וירא כבוד ה' אל כל העם"¹²⁵, "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח גו' וירא כל העם וירונו גו"¹²⁸, אשר, כל ענינים אלו יהיו בתכלית השלימות בגאולה האמיתית והשלמה, הקשורה עם מספר שמונה¹²⁹ ("שמיני"¹³⁰), ותיכף ומיד ממש, ביום הש"ק י"ב ניסן ה'תש"נ, עוד

י. ויש להוסיף ולקשר האמור לעיל גם עם פרשת השבוע - פ' צו:

בהתחלה פ' צו מדובר אודות "תורת העולה", החל מ"עולת תמיד" שהיא התחלת וסיום כל הקרבנות, כמ"ש¹¹¹ "וערך עלי' העולה והקטיר עלי' חלבי השלמים", "עולת תמיד היא תקדים. שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של בין הערביים"¹¹², ובהמשך הפרשה מדובר אודות שאר קרבנות (מנחה, חטאת ואשם ושלמים), ולאח"ז פרשת ימי המילואים דחנוכת המשכן.

ושם הפרשה - "צו" - מדגיש ענין הזריחות, "אין¹¹³ צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות"¹¹⁴, ו"מגיד דבריו ליעקב גו"¹¹⁵, "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות"¹¹⁶ - הזירוז דהקב"ה (כביכול) להביא תיכף ומיד את הגאולה האמיתית והשלמה, שאז יקיימו הציווי "צו את אהרן גו' זאת תורת העולה וגו'" בפועל ממש¹¹⁷, ע"י הקרבת הקרבנות ע"ג המזבח שבביהמ"ק השלישי באופן תמידי ונצחי, כמ"ש¹¹⁸ "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה".

ובפרט לאחרי שלימות עבודתם של ישראל בנוגע למזבח שבלבם פנימה (כידוע¹¹⁹ שהלב רומז על המזבח), עד לפנימיות הלב (בחי' איתן¹²⁰) אשר ענין זה הוא בהדגשה יתירה בשנת הארבעים, ש"נתן¹²¹ ה' לכם לב לדעת וגו"¹²² - הרי בודאי שהקב"ה צריך ליתן ונותן להם האפשרות שתהי' עבודת הקרבנות ע"ג המזבח שבביהמ"ק כפשוטו ממש.

ויש להוסיף בזה ע"פ המבואר בפ' האוה"ח הקדוש ש"בדרך רמז תרמוז כל הפרשה על גלות

ניתוסף עליו גדול יותר שבאין-ערך***.

(111) ו, ה.

(112) פרש"י עה"פ.

(113) תו"כ ופרש"י ריש פרשתנו.

(114) להעיר, ש"מיד ולדורות" רומז על החיבור דהוה ועתיד

(כנ"ל ס"ו. וראה גם הערה 94).

(115) תהלים קמז, יט.

(116) שמו"ר פ"ל, ט.

(117) לא רק באופן ד"ונשלמה פרים שפתינו" (הושע יד, ג).

(118) ו, ה.

(119) ראה לקו"ת דרושי סוכות עה, ג. ובכ"מ.

(120) מכתב י"א ניסן שנה זו.

(121) תבוא כט, ג.

(122) ראה בארוכה מכתב הנ"ל.

(123) ולכמה דעות - שנת ה'ת"ק היא חצות היום, ושנת ה'תש"נ

היא שעה שלישית אחר חצות, בסמיכות ממש לכניסת "יום שכולו שבת" (ראה קונטרס משיחות ש"פ וארא שנה זו ס"ח-ט).

(124) תו"כ ופרש"י ר"פ שמיני.

(125) ט, כג.

(126) בסיום וחזתם מזמור צ' שבתהלים (א' מי"א מזמורים

שבתפלה למשה" - פרש"י פקודי לט, מג), הבא בהמשך ובסמיכות למזמור פ"ט (כנ"ל הערה 110).

(127) פרש"י עה"פ.

(128) שם, כד.

(129) ראה ערכין יג, ב. אוה"ת ר"פ שמיני.

(130) להעיר ש"שמיני" הוא גם מלשון שומן (ראה לקו"ש ח"ז

ס"ע 337. וש"ג), ובוה נרמזת גם השייכות ל"נשיא לבני אשר" - "מאשר שמנה לחמו".

קאי על מלכות דא"ס ועצמות דא"ס שלפני הצמצום (ראה סה"מ אנת"ד ע' עה. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקכד. סה"מ תער"ב ע"ו ע' סז).

(***) וע"ד פתגם כ"ק אדנ"ע בנוגע לעבודה דמחרת יוהכ"פ - "איצט דארף מען ערשט תשובה טאן" (הובא ונתבאר בלקו"ש ח"י"ד ע' 400.

ועוד).

לפני שיקראו בתורה "ויהי¹³¹ ביום השמיני".

יא. והמעשה הוא העיקר¹³²:

ע"פ האמור לעיל שנמצאים אנו בסמיכות ממשי לזמן הגאולה האמיתית והשלימה - יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהצפי' לגאולה, ובאופן שהצפי' לגאולה פועלת שינוי בהוה, שבסוף זמן הגלות עומדים כבר מוכנים וראויים להגאולה האמיתית והשלימה.

וכן יש להוסיף ב"מעשינו ועבודתינו" בהענינים שיש להם סגולה מיוחדת לזרו ולהביא את הגאולה:

(א) הוספה בלימוד פנימיות התורה והפצת המעיינות חוצה - שע"ז קא אתי מר דא מלכא משיחא¹³³.

ובהדגשה יתירה בענין שהזמן גרמא - בעמדנו בערב י"ג ניסן, יום ההילולא של הצמח-צדק, כידוע¹³⁴ שבתורתו מודגש ביותר החיבור וההתכללות דנגלה דתורה עם פנימיות התורה. אשר, ע"ז באה הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שנקרא בבי' השמות "צמח" ו"צדק"¹³⁵.

ובודאי ינצלו יום סגולה זה (והימים הסמוכים אליו) להוסיף בלימוד תורתו של הצמח-צדק (הן בנגלה דתורה והן בנסתר דתורה, קבלה וחסידות). ומה טוב - ג' פעמים במשך המעת-לעת, וכל המרבה הרי זה משובח.

(ב) להוסיף בצדקה ש"מקרכת את הגאולה"¹³⁶, ועד ש"אין ישראל נגאלין אלא בצדקה"¹³⁷.

ובהדגשה יתירה בענין שהזמן גרמא - לנצל את הזמן שנותר עד לכניסת החג כדי להשלים ולהוסיף בנתינת מעות חטים (וצרכי החג¹³⁸) לכל הזקוקים¹³⁹, כך, שלא ישאר יהודי א' במעמד ומצב ד"דכפין" ו"דצריך"¹⁴⁰.

ועוד והוא העיקר - שבבוא ליל הסדר נהי' "כולנו מסובין", שכל ארבעת הבנים, הכוללים כל הסוגים דבני", מסובין על שולחנו של אביהם שבשמים, בארצנו הקדושה, בירושלים עיר הקודש ובבית המקדש, "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים". ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו¹⁴¹, אמן ואמן.

בעלה משמחה" - ע"ז ש"קונה להם בגדים ותכשיטין" (רמב"ם הל' יו"ט פ"ו ה"ח, טוש"ע (ואדה"ז) או"ח סתק"ט ס"ב (ס"ז)).
 139) ולא רק "די מחסורו אשר יחסר לו", אלא גם באופן של הרחבה, ועד לעשירות, כמו שבנוגע לעצמו רוצה ומשתדל שכל עניניו יהיו באופן של הרחבה ועשירות.
 140) וגם אז מקום לאמירת "כל דכפין כו' כל דצריך כו'" - אילו יצוייר שתהי' אפשרות כזו (וע"ד הציווי דמחיית עמלק שנמנה בין המצוות שנוהגות לדורות אף שלעתיד לבוא תבטל מציאותו של עמלק* מכל וכל (ראה סהמ"צ להרמב"ם מ"ע קפז)).
 141) נוסח ברכת "אשר גאלנו" - פסחים קטז, ב.

131) להעיר, שגם "ויהי" רומז על החיבור דעבר ועתיד (ראה לעיל הערה 114) - כי, "יהי" הוא לשון עתיד, והוא"ו שבתחלתו מהפכת העתיד לעבר (ראה פרש"י ר"פ נח. ויצא כט, טו).
 132) אבות פ"א מ"ז.
 133) אגה"ק דהבעש"ט - כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.
 134) ראה לקו"ש ח"ט ס"ע 250. ועוד.
 135) ראה מעיני הישועה ע' 150 ואילך. וש"נ.
 136) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז.
 137) רמב"ם הל' מתנות עניים רפ"י.
 138) כולל גם בנוגע להחיוב דשמחת החג אצל נשים ("אשה

(* וגם ברוחניות - "עמלק" בגימטריא ספק", ואפילו "אשר קרך", מלשון קרירות - כיון ש"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

לקוטי שיחות פרשת צו כרך ג'

מתורגם ללשון הקודש

ב. על הפסוק "ואם האכל יאכל" (ויקרא, ז. יח) אומרת הגמרא⁷: "בשתי אכילות הכתוב מדבר, אחת אכילת אדם (=אכילה חלקם בקרבן ע"י הכהנים) ואחת אכילת מזבח (=הקטרה על גבי המזבח)". מכאן לומדת הגמרא לדמות אכילה אחת לשניה.

גם באכילת הכהנים ישנה מצוה שאכילת חלקם תהיה "ביום קרבנו"⁸, בו ביום, ומבלי להותיר למחרת. כאן קיימים שני פרטים: א) מצות עשה של אכילת הזבח. וכעל כל מצוה תוקנה גם על אכילת הזבח ברכה מיוחדת⁹. ב) האכילה בו ביום מונעת עבירה על לאו של נותר.

ההבדל בין שני פרטים אלה הוא: מצות אכילת הזבח דורשת מספר תנאים ("למשחה, לגדולה"¹⁰ "אינו חי"¹¹), וכשלא בוצע אחד מן התנאים - לא קוימה המצוה, ואילו לגבי מניעת איסור הנותר אין כל חשיבות לצורת האכילה, ובלבד שהאכילה גורמת לאי השארת "נותר" מן הקרבן.

כשם ששני פרטים אלו מצויים באכילת כהנים - כך, יש לומר, הם מצויים באכילת מזבח. על ידי הקטרה על המזבח של החלבים והאברים ביום ההקרבה מתהווים שני דברים: א) העבודה של הקטרת החלבים והאברים על גבי המזבח - הענין החיובי שבאכילת מזבח. ב) מניעת היווצרות "נותר" לשם שמירת הלא-תעשה "ולא ילין חלב חגי עד בוקר".

ויש לומר, שזה גם טעם הדבר שלכתחלה יש להקטיר את החלבים והאברים דוקא ביום ולא בלילה (למרות שברדרך כלל אין מצוי הבדל מדאורייתא בין לכתחלה לבין דיעבד)¹²: עבודת הקטרת החלבים והאברים, ככל עבודות המקדש, צריכה להיעשות דוקא ביום, ואילו האפשרות הניתנת ע"י התורה להקטיר "כל הלילה עד הבקר" - אינה אלא בקשר לחלק השני, של ההישמרות מלאו של נותר. לפיכך יש לכתחלה לעשות עבודת ההקטרה ביום, ורק כשלא נעשתה ביום, וזמן עבודת ההקטרה - החלק החיובי

א. את הפסוק "וזאת תורת העולה... כל הלילה" מפרש רש"י: "בא ללמד על הקטר חלבים ואברים שיהא כשר כל הלילה". כלומר: יש להשתדל לכתחלה להקטיר (=לשרוף על גבי המזבח) את החלבים והאברים של הקרבנות (הטעונים הקטרה) במשך היום, הזמן הנקרא "בשעתה" ("חביבה מצוה בשעתה")¹, אך אפשרית וכשרה הקטרת החלבים והאברים גם בלילה, אם נעשו העבודות הקודמות המתירות את הקרבן.

זו היא ההלכה כפי שהיא "מדאורייתא".

נמצא מספר מצוות שמן התורה הן מותרות להיעשות כל הלילה "עד שיעלה עמוד השחר", אך "כדי להרחיק את האדם מן העבירה" גזרו חכמים שתיעשינה רק עד חצות הלילה². בהקטר חלבים ואברים מצויה מחלוקת בין רש"י להרמב"ם אם גם לגבי קיימת גזירת חכמים זו: רמב"ם³ סובר שגם כאן גזרו חכמים, כבמצוות אחרות שמדאורייתא אפשר לעשותן עד שיעלה עמוד השחר. ורש"י² סובר שבהקטר חלבים ואברים לא גזרו חכמים לעשותן רק עד חצות הלילה.

אחד הנימוקים שאפשר לאמרם בקשר לשיטת רש"י בדבר השוני בין הקטר חלבים ואברים לבין מצוות אחרות: קיים כלל (לדעת כמה פוסקים) שדבר שבתורה מפורש שהוא מותר - אין החכמים יכולים לגזור עליו איסור⁴. מאחר שההלכה שהקטר חלבים ואברים כשר כל הלילה נאמרת בפירוש בתורה ["כל הלילה עד הבקר"], "ולא ילין חלב חגי עד בוקר"⁵] - לא גזרו החכמים עליה.

אלא שאין מובנת שיטת הרמב"ם, שלפיה גזרו כאן חכמים, והרי, לדעת כמה אחרונים⁶, מצויות הוכחות שגם הרמב"ם סובר את הכלל שלפיו בכל מקום שנאמר בפירוש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לגזור. מדוע, איפוא, סובר הרמב"ם שמדברנן יש להקטיר עד חצות, והרי נאמר בפירוש בתורה שהוא כל הלילה?

(8) ויקרא ז, טו. רמב"ם הל' מעה"ק פ"י, ה"ז.

(9) משנה ותוספתא סוף פסחים.

(10) במדבר יח, ה. זבחים צא, א. וראה שו"ת חכם צבי סי' סב דחיוב גמור הוא.

(11) ובהו יובנו דברי התוס' (ד"ה חטא בשבת, מנחות מו, א) שאכילת חי אינה זכות ואין לחטוא בכך אף שאפשר גם לאכול חי (כמו שמוכיח בתוס' שם מפ' שתי הלחם (צט, ב)) - לפי שבאוכל חי מונע רק האיסור דנותר, אבל אינו מקיים המצוה, ולכן אי"ז זכות.

(12) ראה בזה: לקח טוב להר"י ענגעל כלל ה'. אהרן דאורייתא כלל יב. דרכי שלום אות ב', ע"א (נדפס בשד"ח הוצאת קה"ת ע' 4258).

(1) מנחות עב, א. רמב"ם הל' מעה"ק פ"ד, ה"ג.

(2) רפ"ק דברכות.

(3) שם פ"ד, ה"ב. הל' תמידין ומוספין פ"א, ה"ו.

(4) ט"ז או"ח סו"ס תקפ"ח (במצוה). יו"ד ר"ס קי"ז (בדבר הרשות). וראה שדי חמד כללים מערכת יו"ד כלל יז"כ. דרכי תשובה יו"ד סק"ז סק"ד. וש"נ. ולכאורה רבנו הזקן (בשו"ע שלו או"ח סתקפ"ח ס"ד) לא סבירא לי כלל זה (אפילו במצוה). ועצ"ע.

(5) שמות כג, יח. וה"ה לשאר אימורין ולשאר קרבנות (הינון מצ' צ').

(6) ראה שד"ח שם כלל ז.

(7) זבחים יג, ב וש"נ.

ביותר, מתוך כך שזכה האדם למלאות רצון בוראו. אבל יש להישמר שהעונג יהיה מתוך קיום רצון הבורא, ולא משום ענינים צדדיים.

ד. לפי זה יובן הדבר שעיקר הקטרת חלבים הוא ביום דוקא, כאמור, והאפשרות להקטרת חלבים אף כלילה באה רק כהשלמה, באם לא נעשתה ביום.

"יום" מורה על גילוי אור. מובנו לגבי עבודת האדם הוא: שעת התעסקותו בתורה ומצוות, "נר מצוה ותורה אור". "לילה", חושך, הוא הזמן בו אינו עסוק בתורה ומצווה אלא בדברי רשות. למדנו, איפוא, כי ההדגשה על הקטר חלבים חייבת להיות, בעיקר, דוקא ביום. לגבי דברי הרשות פשוט, הרי, הדבר שאין לעשותם מתוך הרגשת עונג, אלא לשם שמים. אבל לגבי עניני תורה ומצוות עלול אדם להטעות עצמו כי מאחר שהוא עוסק בקדושה, הרי בכל אופן שהוא - מוטב, ובלבד שהוא לומד תורה ומקיים מצוות, "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות וכו' שלא לשמה כו"¹⁷. יש צורך, איפוא, להזהיר, כי גם כאן יש להקטיר החלבים: כשאדם מחדש חידוש בתורה והדבר יוצר אצלו עריבות - עליו לשכנע עצמו למסור אותה אל הקב"ה. כל שכן כשהוא נוכח שאין חידושו מתאים עם דברי הראשונים והאחרונים המקובלים בתפוצות ישראל¹⁸ - עליו למסור ולשרוף את ה"חלב" שלו, שמטרתו תהיה כיוון ההלכה לאמיתה, ולא רק לחדש כדי להוכיח את כחו בהשכלה.

כדוגמת דברי רבנו יונה¹⁹, בטעם הדבר שמחירו של אשם תלוי הוא גדול ממחירה של חטאת, שבמקום בו עלולה להיות טעות יש צורך בהדגשה מיוחדת.

ה. השוני שבין יום ולילה ניתן להסבר גם באופן אחר, עמוק יותר, שלפיו יובן גם מדוע ההקטרה ביום היא מצוה חיובית וההקטרה כלילה היא לשם הימנעות מאיסור נותר: "יום" ו"לילה" (לא רק הדברים בהם עוסק האדם, אם הם עניני תורה ומצוות או דברי הרשות, כי אם גם) הבדלים במצב האדם עצמו: "יום" מורה על מצב האדם כשמאירה התגלות אור בנפשו. לא רק בתורה ומצוות הוא חש את היותם חכמתו ורצונו של הקדוש ברוך הוא, כי אם אפילו בדברי הרשות הוא חש את האלקות שבגשמיות, עד שבדברי הרשות עצמם הוא עובד את הקב"ה - "בכל דרכיך דעהו"²⁰, (עד לדוגמת אכילת הצדיקים, שאינה עבודת "בירורים", כי אם "צדיק אוכל לשוכע נפשו")²¹.

שבדבר - כבר עבר, יש להקטיר במשך הלילה, כדי לא לעבור על לאו של נותר.

כך אפשר לתרץ את השיטה האמורה של הרמב"ם: לפי הרמב"ם (משא"כ להט"ז וכו') קיים הכלל, של "אין כח ביד חכמים לאסור דבר שפירשה התורה בפירוש להיתר", רק ביחס למצוה, מקום שהתורה אומרת במפורש כי יש לעשות המצוה - אין החכמים יכולים לעקור את הדבר ולומר כי אין לעשות אותה, ברם, היכן שהתורה התירה בלבד ואמרה שמתותר לעשות הדבר במשך כל הלילה, ואילו מצות עשה אינה כאן - יש מקום לגזירת חכמים לעשות רק עד חצות.

ג. ידועים דברי הרמב"ם¹³ כי העובדה שקרבן בהמה מכפר על חטא האדם היא משום שהאדם המקריב חייב לחשוב, ולסגל לעצמו חויה, שכל הנעשה בבהמה היה צריך להיעשות בו - אלא שהקב"ה בחסדיו המירו בבהמה. מדברים אלה מובן, כי כל הפרטים שבקרבן - כולל עבודת הקטרת החלבים והאברים - מצויים בעבודת האדם. החלב מסמל תענוג¹⁴. על כך באה ההוראה "כל חלב להוי"¹⁵: התענוג והעריבות שלו חייב יהודי להקדיש להקב"ה.

עלולה הרי להיווצר טעות כאילו הנדרש מיהודי למסור כל התענוג שלו להקב"ה - הוא דוקא בדברי הרשות, שעשויות של עצמו תהייה באופן של "כאילו כפאו כו"¹⁶, שלא תהיה לו בהן כל עריבות, אבל בעניני קדושה, קיום המצוות - למי איכפת, לכאורה, אם יש לאדם עריבות בקדושה? ואדרבה!.

על כך באה הוראת הקטרת החלבים בקרבנות. הרי ההלכה היא שלמרות שאכילת הקרבנות היא מצוה, כאמור, אסור לאכול את הזבח עד שלא הוסדרה הקטרת החלב על גבי המזבח. אף בעבודת האדם: אימתי יכול הוא להיות בטוח כי אמנם קיים המצוה כראוי? - כשמסר לפני כן את התענוג שלו (אף שבמצוה) אל הקב"ה. אלא כשלא הקטיר את ה"חלב", את התענוג, שבמצוה - יתכן שאינו מקיים את המצוה משום שה"שלחן ערוך" מורה כן, כי אם משום העריבות שיש לו בדבר.

נכון, אמנם, שיש צורך לקיים מצוה בחיות ובהתלהבות, יש לקיים מצוה לא משום ההכרח כי אם בגלל אהבת ה', ולכן חייבת היא להיות בעונג הגדול

18) ראה הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב: בכלל משנה יחשבו.

19) ברכות א, ב ד"ה והא דאמרין. וראה לקוטי שיחות כרך ג' פ' ויקרא.

20) משלי ג, ו. וראה לקוטי שיחות כרך ג' פ' תרומה.

21) משלי יג, כה. וראה לקוטי שיחות כרך ג' פ' וישלח.

13) ויקרא א, ט. בחיי שם. של"ה חלק תושב"כ פ' ויקרא (שלו, ב).

14) ראה גיטין נו, ב. ולקוטי שיחות כרך ג' פ' ויקרא.

15) ויקרא ג, טז. וראה לקוטי שיחות כרך ג' פ' משפטים.

16) ראה תו"א מג"א (צג, ג): וכ"ש בשאר דברים.

17) פסחים ג, ב וש"נ. להעיר מהל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סג ובקרא שם.

לא להחדיר שכלם האנושי בתורה (אלא לחפש את הכוונה האמתית), משום ששכל אנושי עלול לסבך עד כדי "גילוי פנים בתורה שלא כהלכה". ענין זה הוא, איפוא, בעיקרו ענין של שלילה. וכן, בדוגמא כזו, ביחס לקיום המצווה.

ו. למרות זאת קיים יתרון בעבודת ה"אתכפיא" של שבירת הרע - לגבי עבודת הצדיקים. כשם שעבודת הנשמה למטה, ב"בירור" הגוף והנפש הבהמית, היא נעלית יותר מעבודת הנשמה כפי שהיתה למעלה קודם ירידתה, למרות ששם היו לה "השגות" רמות וכו' - כך גם בנשמה עצמה למטה, קיים יתרון בעבודת תיקון הגוף והנפש הבהמית, עבודת הבינונים, לגבי עבודת הצדיקים²³. דבר זה הוא הרמוז בכתוב: "ולא ילין חלב חגי עד בוקר". עבודה זו של "ולא ילין", שלילה, שלילת האיסור על ידי עבודת הבירורים ואתכפיא - היא אשר תביא "עד בוקר", אל "בוקר אור", הזמן בו "לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם גו' והיה לך הוי' לאור עולם"²⁴. כידוע, "בירור" הגוף, הנפש הבהמית והעולם הזה²⁵ - דוקא הוא יביא את ה"בוקר", את התגלות הגאולה העתידה על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

(משיחת י"ט כסלו תשי"א)

"לילה מורה על מצב האדם כשאין מאירה בנפשו התגלות אור. אין הוא מרגיש אלקות בנפשו, ולכן הרי לא רק שהוא זקוק למלחמה תמידית, בשעת התעסקותו בדברי הרשות, כדי שיהיו לשם שמים²² ולא למלאות תאוות נפשו, כי אם גם כשעוסק בתורה ומצוות - מאחר שהתורה לבושה בשכל אנושי, ומצוות בדברים גשמיים, ובכחות נפשו הבהמית - עליו לעמול שלימוד התורה יהא לשמה, ולא משום ההשכלה שבה. וכן, בדוגמא כזו, בקיום המצוות.

ובשתי דרגות אלה - הן ב"יום" והן ב"לילה" - קיים ענין של הקטר חלבים, מסירת התענוג אל הקב"ה. אלא שהבדל בדבר: אלו שנמצאים בבחינת "יום" - הופך לדידם כל העונג שלהם - לא רק בתורה ומצוות כי אם גם בדברי הרשות - למצוה וקדושה, "בכל דרכיך דעהו". ואילו אלו הנמצאים בבחינת "לילה", אינם יכולים להביא עצמם באמת לאמיתו, בגלל ההסתור שע"י הנפש הבהמית, לכך שכל התענוג שלהם יהיה תענוג אלקי. עבודתם היא רק לשבור עצמם שלא ישתקעו בתאוות ומותרות, ושכל דבר לא תהיה כוונתם לשם הדבר עצמו, כי אם לשם שמים. תוכן "הקטר חלבים" שלדידם הוא, איפוא, שלילה: הימנעות מתענוג בדברים המותרים, שכן "מן ההיתר יסיתנו לאיסור" ח"ו. גם ביחס ללימוד התורה, מאחר שלא הגיעו לדרגת לימוד תורה לשמה באמת, יש להם להישמר

(23) ראה תניא פכ"ז.

(24) ישעיה ס, יט.

(25) ראה תניא פל"ז.

(22) שהעבודה ד"לשם שמים" שהגשמי עצמו אינו קדוש, ורק שהוא לשם

שמים אפשר גם כשהוא במצב של לילה, משא"כ העבודה של "בכל דרכיך

דעהו" היא "ביום" דוקא.

לקוטי שיחות שבת הגדול כרך ג'

מתורגם ללשון הקודש

בהן, מאחר שהן נכללות בדרשות ש"להורות דרכי ה" המושמעות בשבת הגדול ובשבת שובה. דוגמת הדבר שלא נקבע לדרוש בשבת שלפני חג השבועות, בנימוק ש"עצרת אין בו הלכות מיוחדות, שכל איסור והיתר הנוהגין בו - נוהגין גם כן בפסח וסוכות".³

ב. מהותה של "דרך" הוא - שעל ידה באים למקום מסוים. המטרה אינה הדרך לכשעצמה, והדרך משמשת אמצעי בלבד להגיע למטרה, אלא שבלי האמצעי אי אפשר להגיע למטרה.

מטרת הבריאה כולה היא שבני ישראל יקיימו מצוות בפועל - "המעשה אשר יעשון". אך כדי שהמעשה יהיה בצורה הראויה, ברוח חיים ובנשמה - שהרי "מצוה בלא נשמה כגוף בלא נשמה"⁴ - יש צורך באהבת ה' ויראת ה' המביאות בקיום המצוות⁵, והן הן "דרכי ה'" המביאות למטרה של קיום המצוות בפועל.

נכון, אמנם, ש"המעשה הוא העיקר": אם יכוון אדם את כל הכוונות התלויות במצוה ואילו את המצוה בפועל לא יקיים - הרי יעבור בכך על רצון העליון. אך אם בפועל יקיים את המצוה, אף אם יעדרו ממנה כוונותיה, יקיים בכך את עיקר המצוה ויבצע את רצון העליון⁶. למרות זאת חייב להיות קיום המצוה ב"חיות", דבר הבא רק ע"י אהבה ויראה.

אפשרית, הרי, הטענה: וכי מה איכפת אם יעשה את המצוות, ללא חיות, לצאת ידי חובתו, ובלבד שיקיים את המצוות בפועל? ואם אמנם הן "כגוף בלא נשמה", - חסרה אמנם הנשמה, אבל מאחר שגוף המצוות נמצא כאן, הרי העיקר כאן.

התשובה לכך:

כשנעשית מצוה ללא "חיות", והעשייה היא רק ליציאת ידי חובה בלבד, או מחמת הרגל, באופן של "מצות אנשים מלומדה" - נוגע הדבר בסופו גם לעשיית המצוה בפועל. שכן מלבד זאת שהמצוה נעשית ללא הידורים⁷, כי כשהיא נעשית ללא חיות ורק לצאת ידי חובה - יש מקום לצאת

א. בסימן הראשון של הלכות פסח ב"שלחן ערוך" שלו כותב אדמו"ר הזקן: "נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו, אם אינו ערב פסח, והלכות החג (סוכות) דורש בשבת שובה". מקור מנהג זה הוא ב"מנהגי מהרי"ל", ומובא גם בב"ח ומגן אברהם. אבל לשון אדמו"ר הזקן שונה מלשון "מגן אברהם": "מגן אברהם" כותב "ומהרי"ל היה דורש גם הלכות חג בשבת שובה". בביטוי "גם" הוא מתכוין לרמז¹ שנוסף על הלכות יום כפור שיש לדרוש בשבת שובה - יש לדרוש גם הלכות החג, ואדמו"ר הזקן משמיט את הביטוי "גם", הרמז להלכות יום כפור, ומביא רק "הלכות החג". יש להבין: מדוע משמיט אדמו"ר הזקן את ההלכה שיש לדרוש גם בהלכות יום כפור?

כן יש להבין: שבת שובה אינה הרי תמיד השבת שלפני סוכות, כי בשנים רבות מסתדרת הקביעות כך שבאה שבת אחת בין שבת שובה לבין חג הסוכות. היה ראוי, איפוא, הרי לקבוע לדרוש בשבת הקרובה לחג הסוכות, וביחוד לדעת רבנו הזקן שאינו רומז את הלכות יוהכ"פ, כאמור, ומדוע נקבע המנהג שהחכם ידרוש הלכות סוכות בשבת שובה דוקא - גם בשנים בהן באה שבת נוספת לפני הסוכות?

גם יש להבין: כשאדמו"ר הזקן מסביר את תוכן הדרשות בשבת שקודם פסח ובשבת שובה - הוא מדייק בלשון הזהב שלו: "והעיקר לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד² להם המעשה אשר יעשון", מדוע הוא מפריד את הדבר לשני חלקים נפרדים? אלו "דרכי ה'" יש לדרוש ולהורות נוסף על לימוד "המעשה אשר יעשון"?

ויש לומר: אדמו"ר הזקן רומז כאן, שבשתי השבתות (שבת הגדול ושבת שובה) אין דורשים רק את הלכות הפסח והלכות החג - שאליהן מכוון הביטוי "המעשה אשר יעשון" - כי אם גם ענינים הקשורים בעבודת האדם וקיום כל המצוות בכלל - שאליהם מכוון הביטוי "להורות דרכי ה'". לפיכך השמיט אדמו"ר הזקן "הלכות יום כפור", כי ביחס לעיקר הלכות יו"כ - אין צורך בזמן מיוחד לדרוש

(1) מחצית השקל שם.

(2) הלשון במג"א הוא ללמד (בלא וא"ו) דיש לפרש שבוה מבאר מ"ש קודם "להורות דרכי ה'"; לשון רבנו הזקן הוא וללמד (בתוס' וא"ו), דמוכח מזה, שדרכי ה' והמעשה אשר יעשון, הם ב' ענינים.

(3) שו"ע אדה"ז סת"ט ס"ב.

(4) ראה ל"ת להאריז"ל ר"פ עקב. של"ה מסכת תמיד עמוד התפלה ענין חנוכה (רמט, סע"ב). תניא פל"ח.

(5) ראה תניא פ"ד ושם. קונטרס העבודה פ"ב ע' 15.

(6) ראה לקוטי שיחות כרך ג' פ' משפטים.

(7) שגם ההידור היא מעצם ענין המצוה, כי מצות בכל פרטיהם הם רצון

שתיאנה חיות בקיום המצוות בפועל¹⁰, כי תכלית הכוונה היא: דירה בתחנות דוקא, המתהווה ע"י הכת הנחות שבאדם, מעשה המצוות בפועל. שלימות הכוונה של דירה בתחנות מתבצעת, אבל, בקיום המצוות בכל כחות הנפש.

וזה גם משמעות הדבר שהעבודה בכחות הפנימיים, אהבה ויראה, נקראת "דרכי הוי": המטרה היא מעשה המצוות, "המעשה הוא העיקר", באמצעותו "לוקחים" את עצמות ומהות איך-סוף ברוך הוא. אך כדי שההתקשרות עם עצמותו לא תישאר בהעלם - באים "דרכי הוי", העבודה הפנימית של השגה ואהבה ויראה, המהוות דרכים המקשרות (בגילוי¹¹) עצמות המלך עם המעשה בפועל.

ד. כך יובן ביטוי של אדמו"ר הזקן: "דרכי הוי" בלשון רבים. ביחס לקיום המצוות בפועל הוא אומר: "המעשה אשר יעשון" (ולא "המעשים") בלשון יחיד, ואילו ביחס לדרכים הוא אומר "דרכי", בלשון רבים. כי מעשה המצוות אף כי קיימות הרי תרי"ג: מצוות, הוא כולו ענין אחד שעבוד כח המעשה אל הקב"ה, אך כשהדובר בעבודה פנימית, מצויים כבר הבדלי דרגות, בכל יהודי לפי דרגתו.

ובכלל, מתחלקות הדרכים לשני סוגים (או - בנוסח אחר: דרך משמשת לשני דברים¹²): העלאה ממטה למעלה והמשכה מלמעלה למטה (מן השדה והכפר אל הכרך והיכל המלך, ומהיכל המלך אל השדה), החלוקה הכללית שבין "עבודת" חדש ניסן ל"עבודת" חדש תשרי: ניסן - "המשכה", ותשרי - "העלאה"¹³ כמוסבר בהזדמנות אחרת.

לכך המנהג הוא לדרוש פעמיים בשנה - שבת שלפני פסח ושבת שובה, כי אז הוא זמנן של שני סוגי העבודות: שבת שלפני פסח - המשכה ושבת שובה - העלאה. בשתי דרשות אלו נכללות כל "עבודות" השנה כולה: עניני הקיץ - בשבת הגדול, ועניני החורף - בשבת שובה.

(משיחת שבת שובה תשי"ט)

ידי חובה גם ללא הידורים, הרי נוסף על כך - כיון שאין אדם זה מנצל ה"חיות" שלו בתורה ומצוות, מתבטאת ה"חיות" בדברים אחרים, עד לדברים שהם היפוכם של תורה ומצוות. למרות שמתחלה הרי הוא עוד שלם במעשה המצוות, כיון שהוא רוצה לצאת ידי חובתו, ומשום כך הוא משתלט על רגשותיו ותאוותיו ומבצע אה החובה המוטלת עליו - הרי אח"כ, כיון שהרצון והחיות שלו הם בענינים של אי-קדושה, הוא מתחיל לחפש ואז - "השוחד יעוור" - מוצא "היתרים" שונים גם לדברים האסורים, ועבירה גוררת עבירה: הוא נופל למטה יותר והוא נכשל גם באיסורים שאין הוא יכול למצוא להם היתר, עד שכבר אינו נאבק ברגשותיו ותאוותיו השקועים בדברים האסורים.

לפיכך חייבת להיות חיות בקיום המצוות, הבאה ע"י אהבה ויראה, ומשום כך הן נכללות ב"דרכי הוי": הן הן הדרכים המובילות לשמירת ושלימות מעשה המצוות.

ג. ענין נוסף: אפילו אם עצם מעשה המצוות אינו נפגם כלל גם כשהן נעשות ללא חיות - הרי מאחר שמצוה זו היא "כגוף בלא נשמה", אינה כפי הכוונה. הכוונה ורצון העליון הם שיהיו המצוות חיות.

הטעם לכך: מצוות ניתנו כדי "לצרף בהן את הבריות"⁸, כדי שהיהודי יודרך על ידן ויהיה קשור אל הקב"ה. התקשרותו של יהודי עם הקב"ה חייבת להקיף את כל כחותיו, עד לפנימיות נפשו. משום כך, כשהוא עושה את המצוות רק לצאת ידי חובתו, ללא חיות, מתקיימות הרי אז המצוות בכח המעשה בלבד, ואילו רצון העליון הוא שהיהודי השלם, על כל כחותיו, יהיה קשור עם הקב"ה, ע"י כך שכל כוחיו מקיימים את המצוה⁹.

אלא שעם כל זאת, למרות שרצון העליון הוא שכל הכחות, גם הכחות הפנימיים, יהיו קשורים אל הקב"ה. [ואדרבה: הכחות הפנימיים הם נעלים וזכים יותר מכח המעשה] - הרי העבודה בכחות הפנימיים, אהבה ויראה, אינה ענין לעצמו, שכן מטרת האהבה והיראה היא

העליון, וברצון אין התחלקות, וההפרש בין ההידור לגוף המצוה הוא לענין שכר ועונש וכיו"ב (שיחת הגה"ש תרצ"ג. לקו"ד ע' 1540). וראה שו"ע אדה"ט תפ"א סו"א.

(8) ב"ד רפמ"ד.

(9) ראה לקוטי שיחות כרך ג' פ' משפטים.

(10) ראה תניא פ"מ: נק' גפנין... תכלית האהבה היא העבודה מאהבה.

(11) כי ב"דירה" ב' ענינים: (א) בדירה נמצא כל העצם (וכמו בדירת האדם שעצמותו דר בהדירה) - וזה נעשה ע"י קיום המצוות במעשה דוקא. (ב) בדירה נמצא הוא בגילוי - וזה נעשה ע"י האהו"ר דוקא הנותנים חיות בהמצוה.

(12) ראה ביאורו"ז ר"פ וישלח. ד"ה ה' יחתו תרפ"ט פ"ו.

(13) ראה זח"ב (קפו, א): החדש הזה לכם כו' כסדר דאתון אביב כו' ירחא שביעא דילי איהו מסופא דאתון. ושם (נא,ב): אתון כו' כסדרן כו' אשתכחו בחסד כו' למפרע כו' משתכחו בגבורה. - ולהעיר מלקוטי תורה להאר"ל פ' ויצא ד"ה ענין הו' כוכבי לכת: מניסן ועד אלול כו' זכרים כו', חג"ת נה"י כו' ומתשרי כו' גבורות גשמים או"ח נוקבא (וצ"ע ממ"ש להיפך: בטעמי המצוות פ' בא - הובא בעטרת ראש בתחלת הדרוש לעשי"ת, - בפרי עץ חיים שער ר"ה פ"ד, בשער הכוונות ענין ר"ה ד"א, בנהר שלום - בסוף ע"ה דפוס וורשא - בסופו). וראה קהלת יעקב מע' יב חדשים.

מכתב כללי מכ"ק אדמו"ר שליט"א

(תרגום מאידית)

ב"ה, יום ששי פ' צו,

י"א ניסן, נשיא לבני אשר, ה'תש"נ

ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל

בכל מקום שהם

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב הקודם, מיום ראש-חדש ניסן, וכדי להבהיר יותר את הנקודה היסודית שנתבארה בו - ש"סיום" יציאת מצרים ושלמותה היו לסוף ארבעים השנה במדבר, כאשר זכו בני ישראל ל"לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" את כל "המסות הגדולות... והאותות והמופתים הגדולים" של יציאת מצרים, באופן שכל זה נקלט וחדר היטב ומילא את כל חלקי האדם: הן הלב (לדעת) הן העינים (לראות) והן האזנים (לשמוע), - ראוי להתעמק יותר ולהבין באופן יסודי יותר את החידוש שב"לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" כפי שהיו לאחר ארבעים שנה ביחס להדעת והראיה והשמיעה שהיו בעת יציאת מצרים, ושההתעמקות תהיה באופן שהדבר יבוא לידי ביטוי עד למעשה בפועל, ושצריך להיות - כמו כל עניני טוב וקדושה - באופן של "מעלין בקודש".

כשם שאנו רואים בחיים הגשמיים של האדם שהלב מעביר חיות ("כי הדם הוא הנפש") לכל האברים (כמאמר: "לבא פליג לכולי שייפין" - הלב מחלק לכל האברים) - כך הדבר בחיות הרוחנית של יהודי, שבהתאם

יום ששי: שהוכפל בו טוב - בראשית א, כה. שם, לא. חזקוני עה"פ שם, לא. וראה רמב"ן שם. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 641 הערה ד"ה

עש"ק.

יום ששי... ניסן: להעיר מהמובא בספרים (חדא"ג מהרש"א ע"ד ג, א. שער הכוונות ענין הקידוש דליל שבת. ועוד) ד"יום הששי ויכולו השמים" (בראשית א, לא) ר"ת הוי' כסדרו - שבזה עליו צירופו של חודש ניסן, דרך הוא כסדרו (משנת חסידים מסכת ניסן בתחלתה. נת' בד"ה החודש תרכ"ו (סה"מ תרכ"ו ע' לו ואילך). ועוד). וראה אר"ת להה"מ (הוצאת קה"ת) פ' בא ד"ה החודש הזה (ל, א). מכתב ר"ח ניסן ה'תשמ"א הערה ד"ה חודש ניסן (הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים - קה"ת תשמ"ו ואילך - ע' תשי).

פ' צו: לשונו זירוז מיד ולדורות - תו"כ (הובא בפרש"י) ריש פרשתנו. וראה אוה"ח הקדוש פרשתנו (ו, ב): ובדרך רמז תרמוז כל הפרשה על גלות האחרון כו' והודיע למשה לזרו לישאל כו', עיי"ש. וראה אר"ת להה"מ (הוצאת קה"ת) ריש פרשתנו (לח, א-ב). בהוצאת קה"ת ה'תשמ"מ ואילך - סי' קח).

י"א ניסן, נשיא לבני אשר: שו"ע אדה"ז או"ח הל' פסח סתכ"ט ס"ט. וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שכג-שכה. שם ע' תיט. וראה מכתבי י"א ניסן: ה'תשד"מ הערה ד"ה י"א ניסן: ה'תשמ"ה הערה ד"ה אשר (הגש"פ הנ"ל ע' תשנג. שם ע' תשסז).

לב... לשמוע: תבוא כט, ג.

"המסות הגדולות... האותות והמופתים הגדולים": תבוא שם, ב.

ארבעים שנה: תבוא שם, ד.

עד למעשה בפועל: שהמעשה הוא העיקר - אבות פ"א מ"ז. תקו"ז תנ"ב (פז, סע"א). ת"ס (צג, ב). ת"ע (קלג, ב).

קלד, א).

מעלין בקודש: ברכות כה, א. וש"נ. ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג. זח"ג קסב, ריש ע"ב. וראה לקו"ש ח"ג ע' 250 הערה ד"ה להעלות בקודש.

וש"נ. מכתב ר"ח ניסן ה'תשל"ז הערה ד"ה זה (הגש"פ הנ"ל ע' תרעז).

כשם שאנו רואין וכו': בהבא להלן ראה (תניא) אגה"ק סי' לא. תו"א בראשית ז, ד ואילך (ועם הגהות וכו' - באוה"ת בראשית כרך ו

תתנח, א ואילך). ובכ"מ.

כי הדם הוא הנפש: ראה יב, כג.

לבא פליג לכולי שייפין: ראה זח"ג קסא, ריש ע"ב. שם רכא, ריש ע"ב (ברע"מ). וראה הנסמן בהערה דלעיל ד"ה כשם. מאמרי

לעומק ולתוקף רגש הלב היהודי אל הקב"ה באותה מדה הדבר מתבטא בעבודת ה' בכל ה"אברים", כוחות הנשמה שלו.

כידוע, ישנן שתי דרגות כלליות ב"עבודה שבלב" - השאיפה, של הלב היהודי אל הקב"ה, שהיא המקור והשורש של עבודת ה' :

דרגה אחת היא שיהודי נמשך וחפץ להתקרב יותר ויותר אל הקב"ה ברגש הלב שלו, ודרגה נעלית יותר "בפנימיות הלב (היהודי)", שהיא "תנועה" ורגש של התקשרות גמורה ודביקות עם הקב"ה, פנימיות נקודת הלב הקשורה לגמרי ומאוחדת עם הקב"ה, יותר מכפי שהאדם תלוי ומאוחד בחייו, במקור החיים שלו. וכאמור - "לבא פליג לכולי שייפין": בהתאם לשני סוגי הדרגות שבלב הוא השינוי בפעולת הלב בכל כוחות ואברי האדם בשלושת הענינים הכלליים האמורים: (לב) לדעת, (עינים) לראות, (אזניים) לשמוע - שינוי בין ההשפעה באופן הרגיל לבין ההשפעה באופן הנעלה והעמוק של הדעת הראיה והשמיעה, משום שהן נובעות מן הדביקות של פנימיות הלב ולכן הרי הן באופן נעלה יותר.

* * *

(לב) לדעת: ישנה הבנה באלקות לפי שכל האדם המוגבל הנקראת בשם "דעת תחתון", כפי שה"תחתון" מתאמן (ממטה למעלה) להבין אלקות (עד כמה שנברא יכול להשיג דעת הבורא):
 ויש אופן של "דעת" - "דעת עליון" - שהוא סוג שונה לגמרי בדעת, כפי ש"עליון" מבין אלקות, וזהו ה"לדעת את ה'" כפי שהוא קשור - כלשון הרמב"ם - ב"דברים הסתומים", הענינים האלו קיים הנעלמים, שאי אפשר להשיגם ע"י השכל האנושי הרגיל ורק מצד הקשר הפנימי של הנשמה היהודית עם הקב"ה (בהיותה "חלק אלוהי ממעל ממש") מסוגל יהודי להגיע להבנה הנעלית יותר באלקות;
 (עינים) לראות: בראיית דבר יש הבדל עצום בין ראייתו בפעם הראשונה לבין הסתכלות עליו לאחר הכרה יסודית בו והתעמקות של זמן ממושך בכל פרטיו, שאז הרי זה "לראות" שונה לגמרי.
 ההבדל העיקרי אינו בכך שבמבט אחד לא נקלטים ומושגים כל פרטי הדבר - שכן כידוע יש לחוש הראיה תכונה לקלוט ולראות את הדבר כולו על כל פרטיו, כי אם בכך שראיה הבאה לאחר התבוננות בפרטי הדבר היא ביסודיות ועמקות שונה לגמרי, היא הסתכלות חודרת ומעמיקה ה"תופסת" את האדם כולו, הוא שקוע ומרוכז כליל בדבר כאילו אין דבר אחר מלבד הדבר שהוא רואה.

אדהאמ"צ דברים ח"ג ע' תקיז ואילך. ובכ"מ.

כידוע: בהבא להלן ראה אגה"ק סי' ד. ד"ה כי תצא בלקו"ת (תצא לה, סע"ג ואילך. ועם הגהות וכו' - באוה"ת תצא כרך ה ע' בינד ואילך).
 ובמאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב (ריש ע' תפט ואילך. שם ע' תקו). וש"נ. ד"ה אתם נצבים בלקו"ת (נצבים מד, סע"ב ואילך), ובמאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ג (ע' תססה ואילך). סה"מ תרנ"א ע' יח ואילך. ובכ"מ.

פנימיות נקודת הלב. . מאוחדת עם הקב"ה: והיא בחינת יחידה שבנפש - ראה בהנסמן בהערה שלפני זה.

עד כמה שנברא יכול. . דעת הבורא: ובלשון הרמב"ם בסיום וחזתם הלכות מלכים וכללות הספר: ושיגו דעת בוראם כפי כח האדם.

וראה "הדרן" על הרמב"ם ("א ניסן תשמ"ה) ח"ג סכ"ח-כט. שיחת י"א ניסן ואחש"פ תשמ"ה ס"ג ואילך (לקר"ש חכ"ז ע' 238 ואילך). ש"פ ויקהל תשמ"ז ס"ג ואילך (לקר"ש שם ע' 250 ואילך).

כלשון הרמב"ם: שם. וראה בהנסמן בהערה הקודמת.

ולהעיר שיום הולדתו הוא בערב פסח - סדר הדורות ד"א תקכו, מספר יוחסין מאמר ד (דורות האחרונים).

חלק אלקה ממעל ממש: תניא רפ"ב, וראה בהנסמן במאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' שעג.

בראיית דבר וכו': בהבא להלן ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 135. ועיין ג"כ סה"מ ה'תש"א ע' 113.

כידוע: מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ס"ע תשכה ואילך, אוה"ת בראשית כרך ו תתרלח, א ואילך. ועוד.

כאילו אין דבר אחר מלבד הדבר שהוא רואה: עוד יותר מההסתכלות "שמסלק כל כחותיו לגמרי וכולו מסור ונתון בזה שהוא מסתכל"

- סה"מ ה'תש"א שם ע' 114).

מובן שאז נראה הדבר עם כל פרטיו באור שונה לגמרי ;
 (אזנים) לשמוע: ישנה "שמיעה" סתם, וישנה "שמיעה" נפשית שפירושה קליטה מעמיקה ופנימית,
 "שמיעה" החודרת ומקיפה את כל מהות השומע - "יכנסו דברי באזנך", והשפעתה היא כללית ומלאה לגמרי עד
 שישנה שמיעה הנוגעת לכללות (ועצם) האדם, וכפסק ההלכה "חרשו נתן לו דמי כולו" (מי שגרם חרשות לאחר
 חייב לשלם לו את שווי כל גופו).

* * *

דרגה זו של פנימיות הלב נקראת בשם "איתן", כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר הזקן, וז"ל:
 "משכיל לאיתן האזרחי, איתן הוא עצם הנשמה . . . חלק אלקה ממעל . . . ואיתן הוא התוקף והנשמה
 הבא בגילוי בהכח דמסירת נפש ואיתן לשון יושן בלתי מחודש . . . וזהו משכיל שהוא המקור הממציא ומגלה את
 השכל, הנה משכיל הוא רק לאיתן, דאיתן יש לו משכיל, מה שעל ידי כח המשכיל הוא האזרחי, מזריח לכל הכוחות
 והחושים".

במלים פשוטות: "איתן" הוא עצם הנשמה, שהיא חלק אלוהי ממעל, אחד הפירושים של "איתן" הוא -
 תוקף וקשיות, והכוונה לכוח החזק של הנשמה המתגלה בעצם מסירות הנפש של כאו"א מישראל אל הקב"ה,
 פירושו של "איתן" הוא גם "יושן" - עתיק, שכן התוקף והחזק של הנשמה אינו דבר מחודש ונוסף אצלה
 אלא זוהי האלקות שיש בנשמה מאז ומתמיד, בהיותה "חלק אלקה ממעל".
 וזהו "משכיל לאיתן האזרחי": בשעה שמאירה וזורחת ביהודי הבחינה של "איתן" שבנשמתו, עצם האלקות
 של "חלק אלקה ממעל", מביא הדבר עליו בשכלו - "משכיל": מתגלה אצלו מקור כוח השכל, עד כדי להיות
 "אזרחי" (מלשון "זריחה"), על ידי "כוח המשכיל" זורח ה"איתן" בכל הכוחות והחושים.

"שמיעה" . . . "שמיעה" נפשית . . . קליטה מעמיקה ופנימית: ראה שיחת י"ב תמוז תרצ"ט (תש"ח) ס"ד ואילך (ספר השיחות תרצ"ט ע'
 343 ואילך. סה"מ ה'תש"ח ע' 252 ואילך). וראה בהנסמן בסה"ש שם הערה 9.
 יכנסו דברי באזנך: פרש"י ר"פ ויגש, מב"ר פצ"ג, ו. וראה לקו"ש ח"כ ע' 214.
 חרשו נתן לו דמי כולו: ב"ק פה, ב ובפרש"י שם. רמב"ם הל' חובל ומזיק פ"ב הי"ד. טושו"ע חו"מ סת"כ סכ"ה. וראה אוה"ת ואתחנן
 כרך ו ריש ע' ב'רעט. עקב ס"ע תרכא ואילך. סה"מ תרכ"ט ע' רפב (ושם גם משערי תשובה לרבינו יונה שער שני בהדרן הג' ס"ב). וראה גם אוה"ת
 נ"ך כרך ב ס"ע תתקא ואילך. לקו"ש ח"ט ע' 83.
 כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר הזקן: קונטרס לימוד החסידות ע' 5-6.
 וממשיך שם כ"ק מו"ח אדמו"ר: כך היא תורת הוד כ"ק רבינו הגדול, וכך נשנית תורה זו במשך יותר על מאה שנה בארבעה דורות הוד כ"ק
 אבותינו רבותינו הק', אשר כל אחד ואחד מכ"ק אבותינו רבותינו הק' בדורו אמר המאמר בתוספת ביאור בהשכלת הבנת הענין וידיעתו, בהסבר נעלה
 אשר החי' כל הנפש החי' בידעת פנימיות התורה.
 - ביאורי רבותינו נשיאינו בפ"י הפסוק "משכיל לאיתן האזרחי" נלקטו ב"קובץ י"א ניסן שנת הפ"ט" (קה"ת תש"נ) אות א ואילך. וש"נ.
 ועיין שם אות ב-ג מהבעש"ט והרב המגיד.
 משכיל לאיתן האזרחי: תהלים פט, א.

ע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר ב"קובץ מכתבים" שבסו"ס תהלים אהל יוסף
 יצחק ע' 214. אגרות-קודש שלו ח"א ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמא) - מתחילים ב"א ניסן שנה זו אמירת מזמור פ"ט
 שבתהלים.
 ואיתן לשון יושן: סוטה מו, ב. וראה קונטרס לימוד החסידות שם בהערה.
 תוקף וקשיות: לקו"ת ר"פ ראה (יח, א). ובכ"מ (נעתקו ב"קובץ" הנ"ל).
 איתן תוקף וקשיות . . . יושן: ראה גם ספר השיחות תש"ג (ע' 135): רבינו הזקן מבאר הענין דאיתן שבנשמה, שבאיתן ג' ענינים, אלט,
 הארט, שטארק, דאס מיינט די אלטע הארטע שטארקייט וואס איז פאראן בא א אידן אויף תורה ומצות (וראה הנסמן שם ובהנעתק בקובץ הנ"ל אות
 טו. וש"נ).

אינו דבר מחודש ונוסף: ובלשון אדה"ז בלקו"ת שם: שיש בכל אחד ואחד בחינה זו מאז מעולם, כי ישראל עלו במחשבה במקורא דכולא
 (אלא דשם הוא בפירוש "האזרחי מלשון אזרח הארץ"). ועד"ז בשאר הדרושים שנעתקו ב"קובץ" הנ"ל.
 אזרחי (מלשון "זריחה"): לקו"ת שם. ובכ"מ (נעתקו ב"קובץ" הנ"ל).

* * *

ויהי רצון שבעמדנו לאחר תקופת ארבעים שנה, ובזמן של חודש ניסן, חודש הגאולה, וזאת ב"שנת נסים", יפעול וישפיע כל אחד, לגלות בקרבו את ה"איתן" שבנשמה, הנמצא בכל יהודי, שישפיע עד למחשבה ודיבור ומעשה של חיי יום יום, ובמהרה בקרוב נזכה שיתגלה במלואו ה"משכיל לאיתן האזרחי", עד כדי כך שהדבר נאמר בלשון הווה ועבר - כבר התגלה וכבר מאיר בכל אחד ואחת וחודר בתוך כל כולו. ובחודש ניסן זה ממש נראה את קיום הבטחת הקב"ה כנאמר על ידי נעים זמירות ישראל: "כרתי ברית לבחירי, נשבעתי לדוד עבדי", כי "מצאתי דוד עבדי" - שמישח צדקנו בא וגואל את כאו"א מישראל ואת כל בני ישראל מן הגלות, וכל אחד ואחת מברכים ומודים לה: "ברוך ה' לעולם אמן ואמן", את ה"שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו". וכל זה - תיכף ומיד ממש.

בכבוד וברכה

ובברכת חג הפסח כשר ושמח

/מנחם שניאורסאהן/

חודש הגאולה: שמו"ר פט"ו, יא.

ב"שנת נסים": כהר"ת דמספר שנה זו - ה'תש"נ - ה' תהי' שנת נסים.

הווה: ראה גם סה"מ תרפ"ה ע' סא (נעתק ב"קובץ" הנ"ל אות טו): דעיקר גילוי זה [דבחינת איתן] יהי' לע"ל כנודע, אמנם גם עתה הוא

זורח ומאיר כו'.

נעים זמירות ישראל: שמואל-ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה) - שאמר ה"זמירות (בשם כל) ישראל".

כרתי ברית . . . לדוד עבדי: תהלים פט, ד.

מצאתי דוד עבדי: תהלים שם, כא.

מישח צדקנו: שבא בהיסח הדעת, כמו מציאה - סנהדרין צז, א. וראה אגה"ק ס"ד.

ברוך ה' לעולם אמן ואמן: סיום וחותרם מזמור פט בתהלים. וראה יל"ש עמוס בסופו (רמז תקמט). הנעתק ב"קובץ" הנ"ל על פסוק זה

(אות סג ואילך).

"שיר חדש . . . פדות נפשנו": הגש"פ ברכת "אשר גאלנו". וראה תוד"ה ה"ג: ונאמר פסחים קטז, ב (ממכילתא עה"פ בשלח טו, א).

יום ראשון ו' ניסן

שרצון זה וכוונה זו אינם באים אצלו משכלו והתבוננותו, כי אם על ידי התעוררות האהבה הטבעית (המסותרת) שבנשמתו – הרי זה, משום כך, למשל, כנשמת בעל חי, שאינו בעל שכל, ואהבתו ויראתו הן טבעיות (ולא "נולדות" משכלו) – זהו משמעות הדברים שזה

עתה למדנו – שמי שדעתו קצרה להוליד בתוכו, כי על ידי התבוננותו, אהבה "בהתגלות לבו" ו"יראה במוחו ופחד ה' בלבו" – רק שזוכר ומעורר את האהבה הטבעית המסתרת בלבו, ומוציאה מהעלם והסתר הלב אל הגלוי במחו על כל פנים, – אם אין בכוחו להביא להרגשת אהבה גלויה להקב"ה בלבו, הרי, על כל פנים, במוחו הוא מגלה אהבה זו, שיהיה רצונו שצמחו ותעלמות לבו מסכים ומתרצה בריצוי נמור פאמת לאמתו, למסור נפשו בפעל ממש על יחוד ה', – כלומר, מבחינת ההנחה שלו במוחו, וכן מן הבחינה של תעלומות לבו, של האהבה המסותרת שבלב, נוצר רצון כן ואמיתי

למסור נפשו על יחוד ה'. זאת – כפי לְדַבְּקָה בּוֹ נַפְשׁוֹ הַאֱלֹהִית וְלְבוּשִׁיהָ, – מחשבה, דיבור ומעשה, וְלִקְבֹּל בְּיַחוּדוֹ וְאַחֲדוּתוֹ, שְׁהוּא רְצוֹן הַעֲלִיּוֹן הַמְּלַבֵּשׁ בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת, – כל על ידי לימוד תורה וקיום מצוות – מתאחדים הנפש האלקית ולבושיה עם הקב"ה, בְּנִזְכָּר לְעֵיל; – שהיות ורצון הנשמה הוא להיות דבוק בהקב"ה, ולא להיות נפרד ממנו, הרי בשעה שמעוררים ומגלים את האהבה המסותרת, היא מביאה ללימוד התורה ולקיום המצוות, כדי לבצע את רצונו, להיות דבוק בהקב"ה; וְגַם הִירָאָה – הנדרשת כדי להישמר מלעבור על מצות-לא-תעשה, כְּלוּלָה בָּהּ, – באהבה מסותרת זו, לְקַבֵּל – על עצמו, עול מַלְכוּתוֹ שֶׁלֹא לְמַרְד בּוֹ תָם וְשָׁלוֹם; – על ידי עבירה של מצות-לא-תעשה; וְכַבְּנָה זֶה – הבאה מהאהבה והיראה הטבעיות שבנשמת כל יהודי, הוּא סוּר מֵרַע – הוא שומר עצמו מלעבור עבירה, וְעוֹשֶׂה טוֹב, – בקיום מצות עשה, וְלוֹמֵד וּמְתַפְּלֵל וּמְכַבֵּד בְּפִירוּשׁ הַמְּלוּת לְבָדוֹ, בְּלֹא דְחִילוֹ וְרַחֲמוֹ – בלי שתהיה לו יראה ואהבה, בְּהַתְגַּלּוּת לְבָדוֹ וּמַחוֹ – שכן, אם היו לו יראה ואהבה בלבו ובמוחו, היו אז לימודו ותפילתו לא רק בפירוש המלות, כי אם גם בהרגש החיות של אהבה ויראה – הֲרֵי כַּבְּנָה זֶה – שיש לו בשעת לימוד התורה וקיום המצוות, כדי להתדבק עם הקב"ה, שרצון זה וכוונה זו אינם באים

בִּי מִי שֶׁדַּעְתוֹ יִפָּה לְדַעַת אֵת ה' וְלִהְתְּבוֹנֵן בְּגִדְלוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, וְלִהְיוֹלִיד מִבִּינְתוֹ יִרְאָה עֲלָאָה בְּמַחוֹ וְאַהֲבַת ה' כְּחִלּוֹ הַיְמִנִי שְׁבֻלְבוֹ, – בו משכן הנפש האלקית ואהבתה הגלויה להקב"ה, לְהִיּוֹת נַפְשׁוֹ צְמָאָה לָהּ, לְדַבְּקָה בּוֹ עַל יְדֵי קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, שֶׁהֵן – התורה והמצוות, הַמְּשַׁכֵּת וְהַאֲרֵת אוֹרֵי־אֵין סוּף בְּרוּחֵי־הוּא עַל נַפְשׁוֹ – לְדַבְּקָה בּוֹ, – כלומר: כוונתו לרצות להתדבק בהקב"ה, על ידי לימוד תורה וקיום מצוות, באה מכך, שהתבונן תחילה בגדלות ה'. התבוננות זו יצרה בו יראה ואהבה – צמאון להיות דבוק בהקב"ה; ומכיוון שהדרך להתדבקות

בה' היא רק על ידי לימוד¹⁰² תורה וקיום מצוות – לכן הוא רוצה ללמוד תורה ולקיים מצוות מתוך כוונה להתדבק עם הקב"ה, וְכַבְּנָה זֶה הוּא לֹמֵד וּמְקַיֵּם הַמִּצְוֹת, וְכַּבְּנָה זֶה מִתְפַּלֵּל וּמְכַבֵּד – הֲרֵי כַּבְּנָה זֶה, עַל דֶּרֶךְ מְשַׁל, כְּמוֹ נִשְׁמַת הַמְּדַבֵּר, שְׁהוּא – ה"מדבר", פֶּעַל שְׁבֻל וְהִתְרַחַק וּבִדְעַת יְדַבֵּר. –

כך גם ה"כוונה" שלו, להיות דבוק בהקב"ה – באה מדעתו ובחירתו. שכן, הרי בשכלו הוא יצר בנפשו את הרצון והתשוקה להיות דבוק בהקב"ה. ומי שֶׁדַּעְתוֹ קֶצֶרָה לִידַע וְלִהְתְּבוֹנֵן בְּגִדְלוֹת אֵין־סוּף בְּרוּחֵי־הוּא, לְהוֹלִיד הַאֲהֲבָה מִבִּינְתוֹ בְּהַתְגַּלּוּת לְבוֹ, – מי שאינו מסוגל להוליד אהבה לה' בלבו כתוצאה מהתבוננות בגדולתו, יתברך, שכן דעתו קצרה לשם כך; וְגַם – אין הוא יכול ליצור את הִירָאָה בְּמַחוֹ וּפְחַד ה' בְּלָבוֹ, – כי, שכלו קצר מדי לעורר על ידי התבוננותו, רגשי אהבה ופחד בלבו (ויראה במוחו) – כיצד, איפוא, אדם כזה מקיים תורה ומצוות, הרי, שלימות קיומה של מצות-עשה, היא דוקא על ידי אהבת ה', ושליומת ההישמרות מלעבור על מצות-לא-תעשה, באה על ידי יראת ה'? – מסביר רבנו הזקן, שקיומו תורה ומצוות בא לאדם כזה מהאהבה המסותרת שבלב כל אחד מישראל להקב"ה. אהבה מסותרת זו, כוללת בקרבה גם יראה (כפי שלמדנו בפרק י"ח ובפרק י"ט). כלומר: הוא מקיים תורה ומצוות, על ידי שהוא מעורר בתוכו את האהבה המסותרת. ולמרות שאין הוא יכול להביא את האהבה המסותרת ולהפכה לאהבה גלויה בלבו – היא, אבל, מתגלה במוחו, ופירוש הדבר שבמוחו קיים רצון גלוי להתדבק בהקב"ה. דבר זה מביא אותו ללימוד תורה ולקיים מצוות, כדי שתהיה לו, על ידי כך, דביקות בהקב"ה. ומכיוון

ליקוטי אמרים – פרק לח

כי מי שדעתו יפה לדעת את ה' ולהתבונן בגדולתו ית' ולהוליד מבינתו יראה עילאה במוחו ואהבת ה' בחלל הימני שבלבו להיות נפשו צמאה לה' לדבקה בו ע"י קיום התורה והמצוות שהן המשכת והארת אור א"ס ב"ה על נפשו לדבקה בו וכוונה זו הוא לומד ומקיים המצוות וכן כוונה זו מתפלל ומברך הרי כוונה זו על ד"מ כמו נשמת המדבר שהוא בעל שכל ובחירה ובדעת ידבר ומי שדעתו קצרה לידע ולהתבונן בגדולת א"ס ב"ה להוליד האהבה מבינתו בהתגלות לבו וכן היראה במוחו ופחד ה' בלבו רק שזוכר ומעורר את האהבה הטבעית המסותרת בלבו ומוציאה מהעלם והסתר הלב אל הגלוי במוח עכ"פ שיהיה רצונו שבמוחו ותעלומות לבו מסכים ומתרצה בריצוי גמור באמת לאמיתו למסור נפשו בפועל ממש על יחוד ה' כדי לדבק בו נפשו האלהית ולבושיה ולכללן ביחודו ואחדותו שהוא רצון העליון המלוכש בת"ת ובקיום המצוות כנ"ל וגם היראה כלולה בה לקבל מלכותו שלא למרוד בו ח"ו וכוונה זו הוא סור מרע ועושה טוב ולומד ומתפלל ומברך בפירוש המלות לבדו בלא דחילו ורחימו בהתגלות לבו ומוחו הרי כוונה זו ער"מ כמו

102

שהאבות הורישו לכל אחד מילדיהם ("עד עולם") – נשמה של קדושה, ובאותה נשמה ישנה האהבה (המסותרת והכוללת בתוכה גם יראה) להקב"ה. ומכיוון שאהבה זו אינה שכלית, כי אם טבעית, לכן היא נמשלת לנשמה של בעל חי. הרי, שבגוף המצוות, ישנן שתי מדריגות: מצוות מעשיות ומצוות שבדיבור ומחשבה, המשולות לדומם ולצומח; ובכוונת המצוות גם כן שני ענינים: חי ומדבר. הכוונה הבאה מן השכל

וההתבוננות היא כמו נשמתו של "מדבר", שהוא בעל שכל ובחירה, והכוונה הבאה מן האהבה המסותרת (ובה כלולה גם יראה) – היא, על דרך משל, כמו נשמתו של בעל חי.

אצלו, כאמור, מתוך אהבה ויראה השכל וההתבוננות, כי אם מן האהבה המסותרת, הרי זה על הדרך **מְשַׁל כְּמוֹ נְשַׁמַּת חַיִּי שְׂאִינוּ בְּעַל שֶׁבַל וּבְחִירָה, וְכָל מְדוּתָיו, – שֶׁל הַבַּעַל חַי, שֶׁהֵן יְרֵאתוֹ מְדַבְּרִים הַמְּדַבְּרִים אוֹתוֹ וְאַהֲבָתוֹ לְדַבְּרִים הַנִּנְאָהִים אֵצֶל, הֵן – הַמְדוּת הַלֵּל, רַק מְבַעֲרִים אֵצֶל – אֵצֶל בַּעַל חַי, וְלֹא – וְאֵינֶן בְּאוֹת מְבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ; וְכֵן הֵן עַל הַדֶּרֶךְ מְשַׁל הַיְרֵאָה וְהָאֲהָבָה הַטְּבָעִית הַמְּסֻתְרוֹת בְּלִב**

כָּל יִשְׂרָאֵל, – גַּם הֵן אֵינֶן "תּוֹצֵר" שֶׁל שֶׁכַל וּבְחִירָה, אֲלֵא קִימוֹת בְּאוֹפֵן טְבָעִי בְּנִשְׁמַתוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, כִּי הֵן יְרֵשָׁה לְנוֹ מְאֻבְחָתֵינוּ, וְכֵמוֹ טְבָעִי בְּנִשְׁמַתֵּינוּ, כְּנֻזְכָּר לְעֵיל: – בַּפָּרָק י"ח.

יום שני ז' ניסן

באדם, לבחור בטוב או ברע, **וְיִרְאָתָם וְאַהֲבָתָם – להקב"ה, היא מְבַעֲרֵת לָהֶם, –** ואין הם צריכים לעורר אותן, על ידי הבנתם השכלית בגדלות ה', **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּ"דַעְיָא מְהֵימְנָא" פְּרָשַׁת פִּינְחָס, –** ומכיוון שיראתם ואהבתם קבועות בהם בטבע, לכן הם משולים למדותיהן הטבעיות של חיות ובהמות. **וְלִכְּן מְעַלָּת –** ומדריגת, **הַצְּדִיקִים גְּדוּלָּה מְהֵם, –** מהמלאכים, **כִּי מְדוּר נְשַׁמַּת הַצְּדִיקִים הוּא בְּעוֹלָם הַיְרֵאָה, וּמְדוּר הַמְּלָאכִים בְּעוֹלָם הַיְצִירָה.**

– ו"עולם הבריאה" הוא למעלה מ"עולם היצירה", כפי שיוסבר להלן, שהאהבה והיראה הבאות מן השכל, שייכות ל"עולם הבריאה", שהוא עולם הגהגה, וההשגה וההבנה: ואילו אהבה ויראה טבעיות שייכות ל"עולם היצירה", שהוא עולם המדות. ב"הגהגה" הבאה, מסביר רבנו הזקן, שמה שלמדנו שהמלאכים הם ב"עולם היצירה", המדובר במלאכים סתם. אך, ישנם גם מלאכים שמקומם ב"עולם הבריאה", שכן, אופן עבודתם, הוא באהבה ויראה הבאות מהבנתם הגדולה בגדלות ה'. * (וְהֵינֵנוּ – מה שלמדנו שהמלאכים הם ב"עולם היצירה", המדובר הוא: **בְּסֻתָּם מְלָאכִים, אֲכָל יֵשׁ מְלָאכִים עֲלוּזִינִים בְּעוֹלָם הַיְצִירָה – היינו מאלה שְׁעִבְדִיתֶם בְּחִילוֹ וְרַחֲמוּ שְׂכָלִים, – יראה ואהבה שכליות, **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּ"דַעְיָא מְהֵימְנָא" שֵׁם, שֵׁישׁ שְׁנֵי מֵינֵי חַיּוֹת הַתְּקִשׁ: מְבַעֲרִים –** שעבודתם היא מתוך אהבה ויראה טבעיות, **וְשְׂכָלִיִּים, –** שעבודתם היא מתוך אהבה ויראה שכליות, **וְכֵמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעֵין חַיִּים): –** עד כאן למדנו,**

פָּרָק ל"ט. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, מדוע חכמינו ז"ל, מדמים את עשיית המצוה ל"גוף", ואת כוונת המצוה – ל"נשמה". כן הסביר ששתי מדריגות ככוונת המצוות, כשם שישנן שתי מדריגות של נשמה בעצמים חיים: הנשמה שבבעל חי והנשמה שבאדם. כשהכוונה והרצון במצוה, להיות דבוק בהקב"ה על ידי עשיית המצוה, נוצרו באדם על ידי שכלו והתבוננותו בגדלות ה', בעוררם בו את האהבה בגילוי בלב, ורצון להתאחד עם הקב"ה על ידי תורה ומצוות – הרי כוונה זו ורצון זה, הם, למשל, כנשמה של אדם, "מדבר", שהוא בעל שכל ובחירה; ואילו, אם שכלו קצר מדאי ואין בכוח ה"התבוננות" שלו, לעורר אהבה כזו ורצון כזה – ורצונו וכוונתו (כלומר: ה"נשמה" – שבקיום המצוות שלו), באים מזהתעוררות ה"אהבה מסותרת" שבו, אותה אהבה טבעית

פָּרָק ל"ט. וּמְפַנֵּי זֶה ג"כ נִקְרָאִים הַמְּלָאכִים בְּשֵׁם חַיּוֹת וּבַהֲמוֹת כְּדַכְתִּי וּפְנֵי אֲרִיָּה אֵל הַיָּמִין וְגו' וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמַאל וְגו' לְפִי שְׂאִינִם בְּעַלֵּי בְחִירָה וִירֵאָתָם וְאַהֲבָתָם הֵיא טְבָעִית לָהֶם כְּמ"ש בַּר"מ פ' פִּנְחָס וְלִכְּן מְעַלָּת הַצְּדִיקִים גְּדוּלָּה מֵהֶם כִּי מְדוּר נִשְׁמַת הַצְּדִיקִים הוּא בְּעוֹלָם הַיְצִירָה וּמְדוּר הַמְּלָאכִים בְּעוֹלָם הַיְצִירָה* וְהַהֲבֵרָל שְׂבִינֵיהֶם הוּא כִּי בְּעוֹלָם הַיְצִירָה מְאִירוֹת שֵׁם מְדוּתוֹ שֶׁל א"ס ב"ה לְבָרֵן שֶׁהֵן אַהֲבָתוֹ וּפְחָדוֹ וִירֵאָתוֹ כו'. וְכַמ"ש [בְּתִיקוּנִים וְע"ח] דְּשִׁית

ומסותרת להקב"ה שבירושה מהאבות בכל אחד מישראל – הרי רצון זה וכוונה זו, הם, למשל, כנשמה של בעל חי, שכל מדותיו, אהבתו ויראתו, אינן "גולדות" משכל והבנה, כי אם – טבעיות. בפרק זה, אותו אנו עומדים ללמוד, מסביר רבנו הזקן, שמפני אותו טעם, הרי גם מלאכים – שאהבתם ויראתם הן טבעיות ולא נוצרות מהשכל – נקראים בשם חיות ובהמות.

וּמְפַנֵּי זֶה גַם כֵּן נִקְרָאִים הַמְּלָאכִים בְּשֵׁם חַיּוֹת וּבַהֲמוֹת, כְּדַכְתִּיב: – כמו שכתוב: **"וּפְנֵי אֲרִיָּה אֵל הַיָּמִין וְגו' וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמַאל" וְגו', –** המדובר ב"פני אריה" ו"פני שור" שב"מרכבה" העליונה. הרי שהמלאכים נקראים "אריה" ו"שור". ואלה הם שמות של חיות ובהמות. וכל כך למה? – **לְפִי שְׂאִינִם – "חַיּוֹת הַקּוֹדֶשׁ" –** המלאכים אינם בְּעַלֵּי בְחִירָה, – אין להם הבחירה החפשית הקיימת

1. יחזקאל א, י. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מבאר כאן בנוגע למלאכים - שאי"ז כלל מענין טש"ב - בכדי להדגיש גודל מעלת

וְדַעְתּוֹ שֶׁל אֵינְסוֹף פְּרוּדֵי-הוּא, – בחינות חכמה-בינה-דעת של "עולם האצילות", שֶׁהֵן – חכמה-בינה-דעת, מְקוֹר הַמְדוּת וְאִם וְשֶׁרֶשׁ לָהֶן, – למדות, כפי שלמדנו בפרק ג'. וְכִדְרֵאִיתָא בְּתַקּוּנִים – וכמו שכתוב ב'תיקוני זוהר': דְרֵאִימָא עֲלֵיָה – ספירת "בינה"

דאצילות, מְקַנְנָא – מקנת ומאירה ב'עולם הבריאה',

הנקרא "כרסיא", עולם הכסא, בְּתַלְתָּת סְפִירֵין בְּכַרְסֵיאָא, שְׂהוּא עוֹלָם הַפְּרִיאָה. – ואלו הן חכמה-בינה-דעת שב'אצילות'.

וְלָבָן – מפני שב'עולם הבריאה' מאירות בחינות חכמה-בינה-דעת של אין סוף, לכן הוא – "עולם הבריאה", מְדוּר נְשָׁמוֹת הַצְּדִיקִים, עוֹבְדֵי ה' פְּדֻחֵלוּ וְדַחִימוּ, – ביראה ואהבה, הַנְּמַשְׁכוֹת מִן

הַבִּינָה וְדַעַת דְּגִדְלַת אֵינְסוֹף פְּרוּדֵי-הוּא, שְׂאֵהֲבָה זֶה נִקְרָא "רְעוּתָא דְלָבָן", – רצון שמן הלב, שנתעורר על ידי השכל, ושלא כמו הרצון שלמעלה מהשכל, בְּנֻזְכָּר לְעֵיל; וּמִ"רְעוּתָא דְלָבָן" נַעֲשֶׂה לְבוּשׁ לְנִשְׁמָה בְּעוֹלָם הַפְּרִיאָה, שְׂהוּא מִן עַדְוֵן הָעֲלִיּוֹן, פְּדֻלְקָמֵן, – כפי שיתבאר להלן, וְכִמּוֹ שְׂפִתּוֹב פְּזֻהָר – פרשת וַיִּקְהַל. – הרי, שהנשמות שעבודתם מתוך אהבה ויראה הבאות מן השכל וההתבוננות בגדלות ה' – מקומן ב'עולם הבריאה', שהוא "גן עדן העליון", שכן, "גן עדן התחתון" הוא ב'עולם היצירה", ו"גן עדן העליון" – ב'עולם הבריאה', וכפי הידוע, ענינו של "גן עדן" הוא, ש"וישבין ונהנין מזוי השכינה". תענוג זה בא מהבנתם והשגתם גדלות ה' – וזהו השכר עבור העבודה הקשורה בהשגה והתבוננות בגדלות ה'. להלן, מסביר רבנו הזקן, שבכך מתכוונים לאותן נשמות שהן במדריגת נשמה ממש – אלה שהשגתם הנעלה ביותר מתוארת כבחינת "מוחין דגדלות"; ולא רק השגתם ושכלם יש להם שייכות ל"עולם הבריאה", כי אם גם מדותיהם, אהבתם ויראתם, יש להן שייכות ל"עולם הבריאה". כי, גם מדותיהן נכללות במוחין ובשכל שלהם, עד שכל עבודתם מתוארת כ"עבודת מוחין". ואילו, נשמות שהשגתם איננה נעלה כזו, הרי למרות שאהבתן ויראתן באות על ידי התבוננות ושכל, הרי זה רק שהשכל משמש לעורר וליצור את מדות האהבה והיראה, אבל עיקר עבודתן היא "עבודת המדות" – ולכן, שייכות נשמות אלו, ל"עולם היצירה", שהוא עולם המדות. ומכל-שכן שאותן נשמות שעבודתן היא מתוך "אהבה מסותרת" – המדות הטבעיות, שאינן באות מן השכל ומן המוחין, בודאי ובודאי שמקומן הוא ב'עולם היצירה'; רק בזמנים מסויימים עולות גם נשמות אלו ב"גן עדן העליון", ב'עולם הבריאה'.

שמקומן של נשמות הצדיקים, שעבודתם באהבה ויראה שכליות, הוא ב'עולם הבריאה'; ומקום המלאכים, שאהבתם ויראתם טבעיות, הוא ב'עולם היצירה'. להלן – תוסבר השייכות של אהבה ויראה שכליות, ל"עולם הבריאה", ושייכות אהבה ויראה טבעיות,

ל"עולם היצירה": וְהַקְבֵּל שְׂפִינֵיהֶם – בין "עולם

הבריאה" ל"עולם היצירה", הוּא, כִּי פְּעוֹלָם תִּיצִירָה מְאִירוֹת שָׁם מְדוּתָיו שֶׁל אֵינְסוֹף פְּרוּדֵי-הוּא לְבָדָן, – ולא בחינות חכמה-בינה-דעת של אין סוף ברוך הוא, שֶׁהֵן – המדות: אֲהַבְתּוֹ וּפְחָדוֹ וְיִרְאַתּוֹ כּו', – אהבה, פחד ויראה, הן מדות של "חסד" ו"גבורה". כך מאירות שם גם שאר המדות של אין סוף. וְכִמּוֹ שְׂפִתּוֹב [בְּתַקּוּנִים – ב'תיקוני

זוהר', וְעַן חֵיִים] רְשִׁית סְפִירֵין מְקַנְנִין בִּיצִירָה. – שש הספירות, מ"חסד" עד "יסוד" מקננות, מאירות, ב'עולם היצירה', שכן, ארבעה הפרצופים של "עולם האצילות", כלומר, עשר הספירות כפי שהן מתחלקות לארבעה חלקים כלליים – (א) חכמה, (ב) בינה, (ג) "זעיר אנופי" (=מדות), (ד) מלכות – מאירים בארבעת העולמות: "אצילות", "בריאה", "יצירה", "עשייה", והם מהווים האלקות שבכל עולם: ב'עולם האצילות" מאירה ספירת ה"חכמה" – ולכן, תכלית הביטול לאלקות, היא ב'עולם האצילות", שכן, שם מורגש שאין סוף ברוך הוא, הוא לבדו ואין וולתו. הרגשה זו באה מ"חכמה", כפי שלמדנו בהגדה בפרק ל"ה; ב'עולם הבריאה", הנקרא "עולם הכסא", מאירה ספירת ה"בינה", ולכן הוא עולם ההשגה, שהנשמות והמלאכים שבאותו עולם הם בעלי השגה גדולים; ב'עולם היצירה", מאירות שש הספירות של "עולם האצילות", "זעיר אנופי", ולכן עבודת הנבראים של "עולם היצירה" – היא עבודת המדות; ב'עולם העשייה", מאירה ספירת ה"מלכות", והעבודה שם באה מתוך קבלת עול מלכות שמים. – הרי, שב'עולם היצירה" מאירות המדות של אין סוף ברוך הוא. וְלָבָן, וְזֶה הוּא עֲבוּדַת הַמְּלָאכִים – שמקומם ב'עולם היצירה'; תְּמִיד, יוֹמָם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁקֻטוּ, לְעַמֵּד בְּיִרְאַה וּפְחָד וְכו', – לפני הקב"ה, וְהֵינּוּ כֹל מַחְנֶה גְבִירָאֵל שְׂמַחְשָׁמַל, – שמבחינת ה"גבורה" הנקראת "שמאל" – שמחנה גבריאל עובד עבודתו מתוך יראה ופחד; וְעֲבוּדַת מַחְנֶה מִיכָאֵל הִיא אֲהַבְתָּה כּו'. – ועבודת מחנה מיכאל, היא תמיד מתוך אהבה להקב"ה, שכן, כאמור ב'עולם היצירה" מאירות מדות אין סוף ברוך הוא, ולכן, גם עבודתם של הנבראים והמלאכים של "עולם היצירה", היא תמיד בעיני המדות. אָבֵל בְּעוֹלָם הַפְּרִיאָה מְאִירוֹת שָׁם חֲכָמָתוֹ וּבִינָתוֹ

העובדים בדו"ר שכליים שהם גדולים אפילו ממלאכים וחיות הקודש. וי"ל בדא"פ שעוד ענין למדנו - במעלת העובדים בדו"ר טבעיים [שזה נוגע יותר לסש"ב, שנוקדתו לבאר איך שקרוב אליך - לכאור"א] שלא נטעה לומר שהדו"ר שלהם אינן בתוקף כמו הדו"ר שכליים [ובמילא גם ה"לעשותו". שלהם (שנמשכת מהדו"ר - כנ"ל פ"ד) אינו בתוקף וכו'] - ולזה מבאר שדו"ר טבעיים ה"ז מדרי' המלאכים דהמרכבה דפני ארי' כו'. ומוכן תוקף עבודתם (אלא שזהו עבודת המדות ולא דמוחין) כו'. ומזה מוכן דקרוב אליך לכאור"א בלבבך (דו"ר) - הוא לא רק שבכאור"א יש דו"ר, אלא שבכאור"א קרוב שיהי' דו"ר בתוקף כו' וגם לעשותו בתוקף כו'. כלומר: לכאורה אינו מוכן: מדוע מתעכב כאן רבנו הזקן בענין

יום שלישי ח' ניסן

מִיּוֹן הַשְּׂכִינָה, – התענוג וההנאה מאלקות הם בעיקר ב"גן עדן העליון" שב"עולם הבריאה" – עולם ההשגה, שכן, התענוג שיש לנשמה מאלקות, בא מהשגתה והבנתה אלקות, עד כמה שאפשר להשיג – ; כִּי אֵין הִנָּחָה וְתַעֲנוּג לְשֶׁבֶל נִבְרָא אֱלֹא כְּמָה שֶׁמְשַׁכֵּיל וּמְכִין וְיודֵעַ וּמְשִׁיג בְּשֶׁבֶל וּבִינָתוֹ, –

"משכיל", "מכין", "יודע" – מכוונת לכוחות חכמה-בינה-דעת, מִה שֶׁאֵפְשֵׁר לוֹ לְהִבִּין וְלְהַשִּׁיג מְאֹד-אֵיךְ כּוֹף פְּרוֹף-הוּא, – ומה שנשמות אלו מבינות בשכל ומשיגות אור אין סוף ברוך הוא ב"גן עדן העליון" שב"עולם הבריאה", בא: עַל יְדֵי חֻקְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְתַפְרָדָּה – על ידי ספירות ה"חכמה" וה"בינה" של "עולם האצילות", הנקראות חכמתו ובינתו, הַמְאִירוֹת

שֶׁם פְּעוֹלֵם הַפְּרִיָּאָה. – ב"עולם הבריאה" מאירות, כאמור, ספירות "חכמה" ו"בינה" ד"אצילות", ולכן הנשמות שב"גן עדן העליון" מבינות ומשיגות אור אין סוף ברוך הוא, ומוזה בא ה"תענוג" שלהן. ובשבת וראש חודש עולות גם שאר הנשמות ל"גן עדן העליון", כדי שגם הן תהיה להן התענוג הבא מהשגה. ומה שְׁזוֹכוֹת נְשָׁמוֹת אֱלוֹ – שעבדו את השי"ת מתוך מדות אהבה ויראה טבעיות, לְעֵלוֹת לְמַעְלָה מִהַמְּלָאכִים, – מקומם של המלאכים הוא, כאמור, ב"עולם היצירה", בגלל עבודתם במדות טבעיות, ואין אנו אומרים שאי-פעם הם עולים ל"עולם הבריאה" – אֵף שֶׁעֲבָדוּ – אותן נשמות, פְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ – ביראה ואהבה, מְבַעֲיִים לְכַד, – באותו

אֵף – מדה שלמדנו, ש"מדור" נשמות הצדיקים, הוא ב"בריאה", הִינּוּ דְרִיקָא נְשָׁמוֹת מְמַשׁ, – ו"נשמה" היא הרי ענין השכל, כמו שכתוב: "ונשמת שדי תבינם", שֶׁהֵן פְּחִינַת מַחֲזֵן הַגְּדֵלוֹת אֵינְסוֹף פְּרוֹף-הוּא, – השגתן היא באופן של "מוחזן גדלות", שהן מבינות

אלקות כמו שהיא, בלי לבושי השגה וכלי משלים של הסברה, ועבודתן היא, לכן, "עבודת המוחזן", שיש לה שייכות ל"עולם הבריאה", ול"גן עדן העליון" שב"עולם הבריאה". אֲבָל פְּחִינַת הַרוּחַ שֶׁל הַצְּדִיקִים, – שעבודתם היא עבודת ה"רוח", עבודת המדות. שכן, גם השגתם בגדלות ה', אינה מגיעה לאופן ההשגה של אלה שהם בדרגה של "נשמה", כך שכל עבודתם מתוארת כ"עבודת המדות", כי, גם

המוחזן שלהם שייכים למדות, בשמשם כמעוררי המדות. וְכֵן שֶׁאֵד כָּל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁעֲבָדוּ אֵת ה' פְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ – ביראה ואהבה, הַמְּסַתְרוֹת בְּלִבְ פְּלָלוֹת יִשְׂרָאֵל – ולא מתוך אהבה ויראה הבאות מן השכל – אֵין עוֹלוֹת לְשָׁם, – ל"גן עדן העליון" שב"עולם הבריאה", רק פְּשַׁפְּת וְרֵאשִׁיחַדֵּשׁ לְכַד, – שבת וראש חודש הם הזמן לעליית כל העולמות, ככתוב (בסוף ספר ישעיה): "היה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו, יבוא כל בשר להשתחוות וגו'" – בזמנים אלה עולות גם נשמות אלו ל"גן עדן העליון", דְרִיף הַעֲמוּד שֶׁמִּמֶּנּוּ עָדָן הַתַּחֲתוֹן לְגַן עֵדֶן הָעֲלִיוֹן, שֶׁהוּא עוֹלָם הַפְּרִיָּאָה הַנִּקְרָא גַן עֵדֶן הָעֲלִיוֹן, לְהַתְעַנֵּג עַל ה' וְלַהֲנוֹת

עבודת המלאכים? הרי אין זה כלל ענינו של ספר ה"תניא", "ספר של בינונים", להסביר ענין עבודת המלאכים. ענינו של ספר ה"תניא" הוא להסביר את העבודה ששייכת לבני ישראל ולכל אחד מישראל. אלא הענין הוא, שהכוונה היא להדגיש את המעלה המעולה של עבודת קיום התורה והמצוות מתוך חיות של אהבה ויראה שכליות, שהיא למעלה אף מעבודת המלאכים וחיות הקודש. כך מובנים הדברים בפשטות. ואילו לאמיתו של דבר – ממשיך הרבי שליט"א – אפשר לומר, שרבונו הזקן מלמד אותנו בכך ענין נוסף: להדגיש מעלתם של אלה שעבודתם היא מתוך אהבה ויראה טבעיות, מתוך האהבה המסותרת – דבר זה כבר נוגע באופן ממש לתוכנו של "ספר של בינונים", שנקודתו ומטרתו הן להסביר כיצד "קרוב אליך", כיצד קרוב לכל אחד מישראל לקיים תורה ומצוות "בלבבך", ברגשי הלב ובחיות של אהבת ה' ויראת ה': שאדם לא יטעה לחשוב שאהבתו ויראתו – אהבה ויראה טבעיות, אינן באותו תוקף כמו האהבה והיראה השכליות, וממילא ה"לעשותו" שלו, כלומר, קיומו תורה ומצוות, הבא מ"בלבבך", מהאהבה והיראה הטבעיות, אינו גם כן באותו תוקף – לכן מסביר כאן רבונו הזקן ומדגיש שעבודה זו של אהבה ויראה טבעיות היא עבודתם של המלאכים וחיות המרכבה. שמכאן מובן גדלותה ותוקפה של עבודה זו: אלא – זוהי עבודה של מדות ולא של מוחזן, וממילא מובן, ש"קרוב אליך – בלבבך", שלכל אחד קרוב הענין של אהבה ויראה – לא זו בלבד שבכל אחד ואחד ישנן אהבה (מסותרת) ויראה. אלא שלגבי כל אחד ואחד "קרוב הדבר", שהאהבה והיראה תהיינה בתוקף, שכן, האהבה והיראה הטבעיות בבני ישראל הן על דרך האהבה והיראה של המלאכים וחיות הקודש שבמרכבה, וממילא יכול גם ה"לעשותו" להיות בתוקף, שכל אחד מישראל יקיים תורה ומצוות בחיות וברגש פנימי של אהבת ה' ויראת ה'. 3. איוב לב, ח. 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלכאורה איך אפשרית שייכות בין חי (געה"ת) ומדבר (געה"ע) אלא שהוא ע"י עמוד (ומזה גם ראי' דעכצ"ל דאף שהן ב' מדריגות אפשרית עלי' כו'". כלומר: דברי רבונו הזקן שהעליה היא על ידי ה"עמוד", מסלקת קושי שיש להקשות לכאורה, כיצד אפשרית העליה מ"חי" (גן עדן התחתון) ל"מדבר" (גן עדן העליון) – ואומר רבונו הזקן שהעליה היא על ידי ה"עמוד"; ומכאן גם ראייה שמן ההכרח לומר שאם כי הם שתי מדריגות – אפשרית העליה מאחת לשניה.

שליט"א: "מקום עמידתן – שזוהו לפעמים לא במדורן (וכמו בשבת ור"ח דעולות לבריאה אף שמדורן ביצירה)". אך תורתן ועבודתן נכללות ממש ב' ספירות, שהן – עשר הספירות, בתכלית אלהות, ואור-אין-סוף מתגחד בהן – בעשר הספירות, בתכלית

היחוד; – האור האין סופי המאיר בעולם, מתאחד עם הספירות של אותו עולם בתכלית היחוד; והיני – מה שאנו אומרים שהתורה והעבודה עולות ונכללות בעשר הספירות, הרי זה ב' ספירות דבריאה על ידי דחילו ורחימו שכליים, – יראה ואהבה שכליות. כשהתורה והעבודה נעשות מתוך אהבה ויראה שכליות, הן נכללות אז בעשר הספירות של "עולם הבריאה", וב' ספירות דיצירה על ידי דחילו ורחימו טבעיים; – יראה ואהבה טבעיות, כשהתורה והעבודה נעשות מתוך

אהבה ויראה טבעיות, הן נכללות אז בעשר הספירות של "עולם היצירה", ובתוכן מלבשות י' ספירות דאצילות ומיחדות בהן בתכלית, – עשר הספירות של "עולם האצילות", מתלבשות ומתאחדות בתכלית, בעשר ספירות "עולם הבריאה", ועל ידן גם בעשר ספירות "עולם היצירה", וי' ספירות דאצילות מיחדות בתכלית במאצילן אין-סוף ברוך-הוא. – שהאציל וגילה את עשר ספירות "עולם האצילות" – כמו שאומרים לגבי נבראים ובוראים, כך אומרים לגבי נאצלים ומאצילים – שעשר ספירות "עולם האצילות" מאוחדות בתכלית עם מאצילן, הרי, שהתורה והעבודה של הנשמות בהיותן בעולם הזה, על ידי שהן נכללות בעשר ספירות "עולם היצירה", או "עולם הבריאה" – הן מתאחדות עם אין סוף ברוך הוא. מה שאין בן הנשמות, – כשלעצמן, ולא תורתן ועבודתן, אינן נכללות פאלהות ב' ספירות, אלא עומדות בתכלית ומדורין דבריאה או יצירה, – "היכלות" ו"מדורים" הם ענין של "עולם" ו"יש", ואינם בבחינת ביטול והתאחדות כמו הספירות, ונהנין – הנשמות, מזיו השכינה, הוא אור-אין-סוף ברוך-הוא המיחד ב' ספירות דבריאה או יצירה, – "זיו השכינה" ממנו הן "נהנין" – הוא אור אין סוף ברוך הוא המאחד בעשר ספירות "עולם הבריאה" או בעשר ספירות "עולם היצירה", והוא זיו תורתן ועבודתן ממש – הזיו של תורתן ועבודתן על אותן נשמות, [עין זהר ויקהל דף ר"א], כי שבר מצוה – היא מצוה עצמה; – שמהתורה והמצוות שאדם קיים, ושמהאחדות עם אין סוף ברוך הוא, נמשך ומתגלה "זיו", לנשמה בגן עדן – והתענוג הוא השכר של קיום התורה והמצוות. מכאן אפשר להבין גדולתה ויקרותה של מצוה שיהודי מקיים בעולם הזה, ושל לימודו תורה ועבודתו את הקב"ה – אם מזיו הארה בלבד של תורה ועבודה, יש

סוג אהבה ויראה טבעיות כמו המלאכים – מדוע, אפוא, ביחס לנשמות אלו, אנו אומרים שהן עולות בזמנים מיוחדים ל"עולם הבריאה"? אלא – הנינו, מפני שעל ידי דחילו ורחימו שלהם – יראה ואהבה של אותן נשמות, אתכפיא – נכפתה, סטרא אחרא

המלבשת בגופם, בין בבחינת "סור מרע" – להימנע מלעשות רע, ועל¹⁰⁴ בבחי' סור מרע לכבוש התאוות ולשכרן ובין בבחי' ועשה טוב כנ"ל והם היו בעלי בחירה לבחור ברע ח"ו ובחרו בטוב לאכפיא לס"א לאסתלקא יקרא דקב"ה כו' כיתרון האור כו' כנ"ל והנה כל זה הוא במדור הנשמות ומקום עמידתן אך תורתן ועבודתן נכללות ממש ב"ס שהן בחי' אלהות ואור א"ס מתייחד בהן בתכלית היחוד והינינו ב"ס דבריאה ע"י דחילו ורחימו שכליים וב"ס דיצירה ע"י דחילו ורחימו טבעיים ובתוכן מלוכשות י"ס דאצ"ו ומיוחדות בהן בתכלית וי"ס דאצ"ו מיוחדות בתכלית במאצילן א"ס ב"ה משא"כ הנשמו' אינן נכללות באלהות די"ס אלא עומדות בהיכלות ומדורין דבריאה או יצירה ונהנין מזיו השכינה הוא אור א"ס ב"ה המיוחד ב"ס דבריאה או דיצ"ו והוא זיו תורתן ועבודתן ממש [ע' זהר ויקהל דר"י] כי שכר מצוה היא מצוה עצמה:

הזה, היו בעלי בחירה לבחר פרע חס ושלום ויבחרו בטוב, לאכפיא לסטרא אחרא – לכפות את ה"סטרא אחרא", לאסתלקא יקרא דקדשא ברוך-הוא כו', – שיתרום כבודו של הקב"ה, בכיכול, בכל העולמות, ביתרון האור כו', – כיתרון האור הבא מן החושך דוקא, שכן על ידי שבירתן את החושך של ה"סטרא אחרא", המשיכו יתרון באור הקדושה, בנזכר לעיל. – הרי, למרות שהאהבה ויראה, באותן נשמות, היו טבעיות ולא שכליות, אך, כיון שקיומן תורה ומצוות באהבתן ויראתן, בא להן על ידי בחירה, לכן עבודתן היא למעלה מעבודתם של המלאכים שאינם בעלי בחירה. ומכאן זכותן לעלות, בזמנים מסויימים, ב"גן עדן העליון", דבר שאין המלאכים זוכים לו. להלן, יסביר רבנו הזקן, שמה שלמדנו שמקומן של הנשמות בעלות האהבה והיראה השכליות, הוא בעולם הבריאה, ומקומן של הנשמות בעלות האהבה והיראה הטבעיות, הוא בעולם היצירה – מדובר ביחס לנשמות עצמן. ואילו, התורה והעבודה של הנשמות, נכללות בעשר הספירות, של העולם בו עלו אותה תורה ואותה עבודה. עשר הספירות הן אלקות, ועל ידי העליה בעשר הספירות של העולם – הן מתאחדות באין סוף ממש. ואילו מקומן של הנשמות הוא ב"היכלות" של העולמות, שהם ענין של "עולם" ולא של אלקות, ותענוגן הוא מזיו השכינה בלבד של אותו עולם – כלומר: מתגלה לאותן נשמות "זיו" מהתורה שהן למדו ומתמצוות שהן קיימו בהיותן למטה בעולם הזה. והן מבינות אותו "זיו" בהשגה אמיתית, הן מבינות את מהות ההארה, וזה יוצר בהן את התענוג הנפלא של "גן עדן". ובלשון ה"תניא": והנה, כל זה הוא במדור הנשמות ומקום עמידתן, – לפעמים במקום שלמעלה ממקום עמידתן הקבוע – כמו בשעת עלייתן ב"עולם הבריאה" בימי שבתות וראשי חודשים. ובלשון כ"ק אדמו"ר

יש לה את ה"עצם" של התורה והעבודה, שעל ידו היא מתאחדת עם הקב"ה עצמו. המעלה שבגן עדן מתבטאת רק בכך ששם היא קולטת את ה"זיו" בהשגה אמיתית, היא משיגה שם את מהותו של הזיו – והשגת המהות של אלקות, גורמת תענוג נפלא. זהו פירוש מאמר חכמינו ז"ל: "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי עולם הזה" – כולל, קורת הרוח מהתורה והעבודה בעולם הזה – שכן, קורת הרוח והתענוג האמיתי קיים ב"גן עדן" דוקא, שם הנשמה משיגה ומבינה אלקות בהשגת המהות. אחרי שרבונו הזקן הסביר, ש"עולם הבריאה" הוא מקום הנשמות שעבודתן היא מתוך אהבה ויראה שכליות, ו"עולם היצירה" – מקום הנשמות שעבודתן היא מתוך אהבה ויראה טבעיות – הוא ממשך להסביר ש"עולם האצילות" הוא מקום הנשמות של צדיקים גדולים שעבודתם למעלה גם מאהבה ויראה שכליות. עבודתם של אותם צדיקים היא בבחינת "מרכבה", שכל עניניהם היו בתכלית הביטול להקב"ה, ולא היה קיים בהם רצון אחר כלל, כי אם מה שהוא רצון העליון בלבד.

לנשמה תענוג נפלא כזה בגן עדן! גדלות התענוג אנו למדים ממה שחכמינו ז"ל אומרים בנוגע ל"אחר", שמוטב שידונו אותו בגיהנום, כדי שיוכל לבוא ל"עלמא דאתי", לעולם הבא – לשכר של "גן עדן". כלומר: כדאים כל יסורי גיהנום (עליהם אומר הרמב"ן שכל יסורי איוב במשך שבעים שנה, אין להם ערך כלל ליסורי הנפש בגיהנום אפילו שעה אחת (וכדלקמן "אגרת התשובה" פרק י"ב)), ובלבד שיוכלו לאחר מכן להגיע לתענוג הנפלא שב"גן עדן". וכאמור, מתבטא תענוג זה בכך, שהנשמה נהנית מ"זיו" ו"הארה" של התורה והעבודה. שכן, את עצם התורה והמצוה לא היה בכוח הנשמה לקלוט ב"גן עדן", היא היתה מתבטלת לגמרי לעומתן. ה"עצם" של התורה והמצוה שהנשמה קיימה בעולם הזה, יתגלה רק לעתיד לבוא. ב"גן עדן" מאיר, כאמור, זיו והארה בלבד. בכך מובן מאמר חכמינו ז"ל⁵: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא", שכן בעולם הבא, ב"גן עדן", נהנית הנשמה מזיו והארה בלבד של תורתה ועבודתה, ואילו, בהיותה בעולם הזה,

יום רביעי ט' ניסן

בטלים במציאות, כי אין בכוח השגתם "לקלוט" אור נעלה כזה. לכן היה הצמצום בתהליך ירידת הארת חכמה-בינה-דעת של "אצילות", ב"עולם הבריאה". ורק על ידי הצמצום, יש בכוח שכלו של הנברא, לקבל ולקלוט שכל והבנה באור אין סוף ברוך הוא, עד כמה ששכל של נברא יכול להשיג ולהבין אור אין סוף.

אך, ב"עולם האצילות", בו ספירות חכמה-בינה-דעת הן, כמו שהן בעצם – אין בכוח שכלם של נבראים לקבל מהן השגה באור אין סוף ברוך הוא – ובלשון רבנו הזקן: **וְהָיָה, צִמְצוּם זֶה – מֵהַ סְפִירוֹת חֲכֵמָה-בִּינָה-דַעַת שֶׁל "אֲצִילוֹת" נִצְטַמְצָמוּ, כְּדִי לְהֵאִיר בְּ"עוֹלָם הַבְּרִיאָה", הַיֵּאֱכָפֵת הַתְּהַאֲרָה שֶׁמְאִירוֹת שָׁם הִקְבְּהָ בִּינַה-דַעַת שֶׁל אֵיין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא – חֲכֵמָה-בִּינָה-דַעַת שֶׁל "עוֹלָם**

וְעוֹלָם הָאֲצִילוֹת שֶׁהוּא לְמַעְלָה מֵהַשְּׁכָל וְהַהֲשָׁגָה וְהַכְּנָה לְשִׁכְלֵ נְבִרָא, – שֶׁכֵּן, גַּם נִבְרָא רוּחָנִי, כְּמוֹ לְמַשֵּׁל נִשְׁמָה שֶׁל "עוֹלָם הַבְּרִיאָה", הוּא בְּכָל זֹאת "נִבְרָא", וְ"עוֹלָם הָאֲצִילוֹת" הוּא לְמַעְלָה גַּם מֵהַשְּׁגָתוֹ. טַעְמוֹ שֶׁל דָּבָר: כִּי הִקְבְּתוּ וּבִינְתוּ וְדַעְתוּ שֶׁל

אֵיין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא מְיַחֵדוֹת שָׁם בּוֹ בְּתַכְלִית הַיַּחֲוָד, בְּיַחֲוָד עֲצוּם וְנִפְלָא, בְּיַתֵּר שְׂאֵת וְיַתֵּר עַו לְאֵין מִן מַבְעוֹלָם הַבְּרִיאָה. כִּי שָׁם בְּ"עוֹלָם הַבְּרִיאָה", יִרְדוּ לְהֵאִיר בְּבְחִינַת צִמְצוּם, – חֲכֵמָה-בִּינָה-דַעַת שֶׁל "עוֹלָם הָאֲצִילוֹת", הַנִּקְרָאוֹת "חֲכֵמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעַתוֹ שֶׁל אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא", מְאִירוֹת בְּ"עוֹלָם הַבְּרִיאָה", רַק אַחֲרֵי שֶׁהִצְטַמְצָמוּ בְּמִדָּה כּוּז, כְּדִי שְׂיִוְכְלוּ שְׁכָלִים נְבִרָאִים – שֶׁהַשְּׁכָל שֶׁל הַנִּשְׁמוֹת הַמְלֵאכִים שֶׁל "עוֹלָם הַבְּרִיאָה", לְקַבֵּל מֵהֵן – עֲנִין שֶׁל, הִקְבְּהָ בִּינַה-דַעַת, לִידַע אֵת ה', וְלְהִבְיֵן וּלְחַשֵּׁיג אִיזוֹ תְּשִׁנָּה בְּאֹר-אֵיין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא, כְּפִי כַח שְׁכָלִים הַנִּבְרָאִים, שֶׁהֵם בְּעֵלֵי גְבוּל וְתַכְלִית, שְׁלֵא יִתְבַטְּלוּ בְּמַצִּיאוֹתָם, – בְּלִי הַצְמַצוּם הָאִמּוֹר, וְיִתִּירָה מִזּוֹ: וְלֹא יִהְיוּ בְּגִרְדֵּי נְבִרָאִים כְּלָל, רַק יִתְּרוּ לְמְקוֹרָם וְשָׂרְשָׁם שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱלֹהוֹת מְשֻׁשׁ. – אִילוֹ סְפִירוֹת חֲכֵמָה-בִּינָה-דַעַת שֶׁל "עוֹלָם הָאֲצִילוֹת", הֵיוּ מְאִירוֹת בְּ"עוֹלָם הַבְּרִיאָה", בְּלִי צִמְצוּם, וְהַנִּבְרָאִים שֶׁל "עוֹלָם הַבְּרִיאָה" הֵיוּ מְקַבְּלִים מֵהֵן הַשְּׁגָה לְהִבְיֵן אֲלֵקוֹת כְּפִי שֶׁהֵיא מִצַּד סְפִירוֹת "עוֹלָם הָאֲצִילוֹת" כְּמוֹ שֶׁהֵן בְּעַצְמָם – הֵיוּ אִזּוֹ אוֹתָם נִבְרָאִים

ליקוטי אמרים – פרק ל"ט

ועולם האצילות שהוא למעלה מהשכל וההשגה וההכנה לשכל נברא, כי חכמתו ובינתו ודעתו של א"ם ב"ה מיוחדת שם בו בתכלית היחוד ביחוד עצום ונפלא ביתר שאת ויתר עו לאין קץ מבעולם הבריאה כי שם ירדו להאיר בבחי' צמצום כדי שיוכלו שכלים נבראים לקבל מהן חב"ד לידע את ה' ולהבין ולהשיג איזו השגה באור א"ם ב"ה כפי כח שכלים הנבראים שהם בעלי גבול ותכלית שלא יתבטלו במציאותם ולא יהיו בגדר נבראים כלל רק יחזרו למקורם ושרשם שהוא בחי' אלהות ממש. והנה צמצום זה היא סבת ההארה שמאירות שם חב"ד של א"ם ב"ה לנשמות אלו בעולם הבריאה. משא"כ באצילות שאינם בבחי' צמצום כ"כ א"א לשכלים נבראים לקבל מהן ולכן לית מחשבתא

האצילות", לנשמות אלו בעולם הבריאה, – שכן, בגלל שהאור בא על ידי צמצום – יכולות הנשמות לקבל ממנו, שתהיה להן השגה באור אין סוף ברוך הוא. מה שאין בן באצילות, שאינם – ספירות חכמה-בינה-דעת שב"אצילות", אינן בבחינת צמצום כל כך – כפי שהדבר ב"עולם הבריאה". שהרי, בכל זאת, בהיותן ענין של "ספירות", יש כבר בכך משום צמצום מסוים, אלא לא צמצום כזה כמו שהוא ב"עולם הבריאה", ולכן אי אפשר לשכלים נבראים לקבל מהן, – מהספירות שב"אצילות". ולכן לית מחשבתא דילהון תפיסא שם כלל. – אין ל"מחשבה" של

הבריאה", לקבל מהן – ענין של, הקב"ה בינה-דעת, לידע את ה', ולהבין ולהשיג איזו תשנה באור-אין-סוף ברוך-הוא, כפי כח שכלים הנבראים, שהם בעלי גבול ותכלית, שלא יתבטלו במציאותם, – בלי הצמצום האמור, ויתירה מזו: ולא יהיו בגדר נבראים כלל, רק יתרו למקורם ושרשם שהוא בחינת אלהות ממש. – אילו ספירות חכמה-בינה-דעת של "עולם האצילות", היו מאירות ב"עולם הבריאה", בלי צמצום, והנבראים של "עולם הבריאה" היו מקבלים מהן השגה להבין אלקות כפי שהיא מצד ספירות "עולם האצילות" כמו שהן בעצמם – היו אז אותם נבראים

5. אבות ד, יז. 6. ולא שזה (ש"לא יהיו בגדר נבראים כלל") הוא תוצאה (ממה שיתבטלו ממציאותן), (כ"א הוא הוספה על זה, דהיינו שיתבטלו ממציאותן, ויתירה מזו... הם לא יהיו... גדר נבראים), וכדלקמן "ולביטל כו' וליכלל" ע"פ הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

עֲשֶׂרָה שֶׁהֵיא בְּאֲצִילוֹתַי, - שכן ארבעת השלבים שבסולם התפילה, הם כנגד ארבעת העולמות: חלק התפילה עד "ברוך שאמר", הוא בבחינת "עולם העשיה"; "פסוקי דזמרה" - בבחינת "עולם היצירה"; "קריאת שמע" - בבחינת "עולם הבריאה"; "שמונה עשרה" - בבחינת "עולם האצילות";

הנבראים "תפיסה" (השגה) שם כלל. המחשבה וההשגה של נבראים אינן יכולות כלל "לקלוט" את האור המאיר ב"אצילות". לכן הוא - "עולם האצילות", מְדוּר לְצַדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שְׁעוּבֹדְתָם הֵיא לְמַעְלָה מְעַלָּה אִפְלוּ מִבְּחִינַת דְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ -

ליקוטי אמרים - פרק למ

עשרה - בבחינת "עולם האצילות", וּבְפֶרֶט

בְּהַשְׁתַּחֲוֹאוֹת שְׁפָה, - כשכורעים בשמונה עשרה, שְׁכָל הַשְׁתַּחֲוֹאָה הֵיא בְּבְחִינַת אֲצִילוֹת [כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בְּפָרִי עֵץ תְּיִים בְּקִפְלַת שֶׁפֶת - שהשתחוואות הן בבחינת "אצילות"], כִּי הֵיא - ההשתחוואה היא, עֵנִין כְּפִיטוֹל בְּאֹרוֹ וְיִתְבַּרְךָ, לְהִיּוֹת חָשִׁיב קָמִיָּה פְּלֵא מְמַשׁ, - להיות חשוב לפני הקב"ה, כלא ממש; אֵינִי נִם כֵּן - כשעומד בבחינת ביטול גמור רק "לפרקים ועתים", כמו למשל בשעת "שמונה עשרה" בכלל, ובהשתחוואות שב"שמונה

דילהון תפיסא שם כלל לכן הוא מדור לצדיקי' הגדולים שעבודתם היא למעלה מעלה אפי' מבחי' דחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת בגדולתו ית' כמו שעולם האצילות הוא למעלה מעלה מבחי' בינה ודעת לשכל נברא אלא עבודתם היתה בבחי' מרכבה ממש לא"ס ב"ה וליבטל אליו במציאות ולהכלל באורו ית' הם וכל אשר להם ע"י קיום התורה והמצות ע"ד שאמרו האבות הן הן המרכבה והיינו לפי שכל ימיהם היתה זאת עבודתם. אך מי ששרש נשמתו קטן מהכיל עבודה תמה זו ליבטל וליכלל באורו ית' בעבודתו בקביעות רק לפרקים ועתים שהם עת רצון למעלה וכמו בתפלת שמונה עשרה שהיא באצילות ובפרט בהשתחוואו' שבה שכל השתחוואה היא בבחי' אצילות [כמו"ש בפרע"ח בקבל' שבת] כי היא ענין ביטול באורו ית' להיות חשיב קמיה כלא ממש אוי ג"כ עיקר קביעות נשמתו הוא בעולם הבריאה [רק לפרקים בעת רצון תעלה נשמתו לאצילות בבחי' מ"ג כידוע לי"ח]:

יראה ואהבה, הנמשכות מן הבינה ודעת בגדלתו ויתברך, כמו שעולם האצילות הוא למעלה מעלה מבחינת בינה ודעת לשכל נברא, - כך גם עבודתם היא הרבה למעלה מהאהבה והיראה הבאות מן השכל; אלא עבודתם היתה בְּבְחִינַת מְרַבָּה מְמַשׁ לְאִי־סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְלִבְטֵל אֵלָיו בְּמַצִּיאוֹת, וְלִהְיֵל בְּאֹרוֹ וְיִתְבַּרְךָ, הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם, עַל יְדֵי קִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, עַל דְּרָךְ שְׂאֵמְרוֹ: - חכמינו ז"ל: "האבות הן הן המְרַבָּבִים", וְהֵינּוּ - מֵהַ שְׁהָאֲבוֹת מְתוּאֲרִים כִּי מְרַבָּבֵה", הוּא: לְפִי שְׁכָל יְמִיהֶם הִיְתָה זֹאת עֲבוּדָתָם. - "מרכבה": על ידי קיומם תורה ומצוות, הם יוצרים, על עצמם ועל כל בעניניהם את דרגת ההתבטלות העליונה ביותר להקב"ה, כך שאין להם רצון אחר כלל, כי אם רק מה שהוא רצון ה' - ולכן מקומם של צדיקים אלה הוא ב"עולם האצילות", בו מורגש אותו סוג של ביטול. אֵךְ מִי שֶׁשָּׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ קָטָן מִהִכִּיל עֲבוּדָה תְּמָה זֹ, - של בחינת "מרכבה", לְבִטֵּל וְלִהְיֵל בְּאֹרוֹ וְיִתְבַּרְךָ בְּעֲבוּדָתוֹ בְּקִבְיּוּעוֹת, - לעמוד תמיד בביטול והתכללות באורו יתברך, רַק לְפָרְקִים וְעֵתִים שֶׁהֵם עֵת רְצוֹן לְמַעְלָה, וְכְמוֹ בְּתַפְלַת שְׁמוֹנֶה

עשרה" בפרט, עֵקֶר קְבִיעוּת נִשְׁמָתוֹ הוּא בְּעוֹלָם הַבְּרִיָּאָה - שכן, מדובר כאן בקשר לנשמה, ששייכותה היא ל"עולם הבריאה", [רק לפרקים בעת רצון תעלה נשמתו לאצילות בבחינת "מיון ניקביון", בְּדוּעַ לְיֹדְעֵי חַיִּין]: - רק בשעת רצון, תעלה נשמתו ל"עולם האצילות", על ידי התעוררות מלמטה, כפי הידוע ללומדי תורת הקבלה. עד כאן למדנו על שלשה הבדלים בקשר למקומן של הנשמות, בהם הן מקבלות את שבר עבודתן. להלן, מסביר רבנו הזקן, שמהשכר שהנשמות מקבלות עבור עבודתן, נבין את מהות העבודה עצמה:

האבות היו תמיד בהתבטלות של "מרכבה": על ידי קיומם תורה ומצוות, הם יוצרים, על עצמם ועל כל בעניניהם את דרגת ההתבטלות העליונה ביותר להקב"ה, כך שאין להם רצון אחר כלל, כי אם רק מה שהוא רצון ה' - ולכן מקומם של צדיקים אלה הוא ב"עולם האצילות", בו מורגש אותו סוג של ביטול. אֵךְ מִי שֶׁשָּׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ קָטָן מִהִכִּיל עֲבוּדָה תְּמָה זֹ, - של בחינת "מרכבה", לְבִטֵּל וְלִהְיֵל בְּאֹרוֹ וְיִתְבַּרְךָ בְּעֲבוּדָתוֹ בְּקִבְיּוּעוֹת, - לעמוד תמיד בביטול והתכללות באורו יתברך, רַק לְפָרְקִים וְעֵתִים שֶׁהֵם עֵת רְצוֹן לְמַעְלָה, וְכְמוֹ בְּתַפְלַת שְׁמוֹנֶה

יום חמישי י' ניסן

שָׁהֶם צַדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁהֵם - שעבודתם היא, בְּבְחִינַת מְרַבָּה, - עבודה שלמעלה משכל, ואשר משום כך היא נקראת "נסתרות", רַק הַנְּגִלוֹת לָנוּ, שְׂאֲחֲרִיהֶם כָּל אָדָם יִמְשֹׁךְ, - רק אל אופני עבודה אלה, בענינים הגלויים, על כל אחד להימשך ולשאוף ולהגיע אליהם, לִידַע נְאֻמָּה - לדעת באמת, מְהוּת וּמְדֻרְגֵת עֲבוּדַת ה' בְּדִחִילוֹ וְרַחֲמוֹ - ביראה ואהבה, בְּהַתְגַּלּוֹת לָבוֹ, הַנְּמַשְׁכוֹת מִן הַבִּינָה וְדַעַת בְּגִדְלַת אִי־סוּף בְּרוּךְ הוּא - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שכנ"ל שכרה בעולם הבריאה, מזה נדע

והנה, "שֶׁכֶר מְצוּהָ - מְצוּהָ", - השכר אינו דבר נפרד ונוסף על המצוה, שהנשמה מקבלת כגמול עבור המצוה - כמו, למשל, כסף שאדם מקבל עבור עבודה מסויימת שביצע - שאז, אין אנו יכולים לדעת מהשכר, את מהות העבודה; אלא שכר המצוה הוא הרי, כאמור, ההארה של המצוה המתגלה לנשמה ב"גן עדן", פְּרוּשׁ שְׂמִשְׁכָּרָה - של המצוה, נִדַע מְהוּתָהּ וּמְדֻרְגֵתָהּ - של המצוה. שלפי אופן השכר וההתגלות שמהמצוה לנשמה - אפשר לדעת מהות ומדריגת המצוה. וְאֵינִי לָנוּ עֵסֶק בְּנִסְתָּרוֹת - להסביר את הענינים הנסתרים,

ליקוטי אמרים - פרק למ

והנה שכר מצוה מצוה פי' שמשכרה נדע מהותה ומדרגתה ואין לנו עסק בנסתרות שהם צדיקי' הגדולים שהם בבחי' מרכבה רק הנגלו' לנו שאחריהם כל אדם ימשוך לידע נאמנה מהות ומדרגת עבודת ה' בדחילו ורחימו בהתגלות לכו הנמשכות מן הבינה ודעת מן הבינה ודעת בגדלתו ית' כמו שעולם האצילות הוא למעלה מעלה מבחי' בינה ודעת לשכל נברא אלא עבודתם היתה בבחי' מרכבה ממש לא"ס ב"ה וליבטל אליו במציאות ולהכלל באורו ית' הם וכל אשר להם ע"י קיום התורה והמצות ע"ד שאמרו האבות הן הן המרכבה והיינו לפי שכל ימיהם היתה זאת עבודתם. אך מי ששרש נשמתו קטן מהכיל עבודה תמה זו ליבטל וליכלל באורו ית' בעבודתו בקביעות רק לפרקים ועתים שהם עת רצון למעלה וכמו בתפלת שמונה עשרה שהיא באצילות ובפרט בהשתחוואו' שבה שכל השתחוואה היא בבחי' אצילות [כמו"ש בפרע"ח בקבל' שבת] כי היא ענין ביטול באורו ית' להיות חשיב קמיה כלא ממש אוי ג"כ עיקר קביעות נשמתו הוא בעולם הבריאה [רק לפרקים בעת רצון תעלה נשמתו לאצילות בבחי' מ"ג כידוע לי"ח]:

האבות היו תמיד בהתבטלות של "מרכבה": על ידי קיומם תורה ומצוות, הם יוצרים, על עצמם ועל כל בעניניהם את דרגת ההתבטלות העליונה ביותר להקב"ה, כך שאין להם רצון אחר כלל, כי אם רק מה שהוא רצון ה' - ולכן מקומם של צדיקים אלה הוא ב"עולם האצילות", בו מורגש אותו סוג של ביטול. אֵךְ מִי שֶׁשָּׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ קָטָן מִהִכִּיל עֲבוּדָה תְּמָה זֹ, - של בחינת "מרכבה", לְבִטֵּל וְלִהְיֵל בְּאֹרוֹ וְיִתְבַּרְךָ בְּעֲבוּדָתוֹ בְּקִבְיּוּעוֹת, - לעמוד תמיד בביטול והתכללות באורו יתברך, רַק לְפָרְקִים וְעֵתִים שֶׁהֵם עֵת רְצוֹן לְמַעְלָה, וְכְמוֹ בְּתַפְלַת שְׁמוֹנֶה

7. "לכאורה צ"ל 'היא' וכלפני זה" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 8. בראשית רבה מז, ו. זהר ח"א רי, ב.

שהעבודה (מצוה) מקומה בי"ס דבריאה". כלומר: שבר עבודה זו, הוא, כאמור, ב"עולם הבריאה", הרי שנדע מכך, שהעבודה (המצוה) – מקומה בי"ס ספירות דבריאה, ועבודה גדולה ורחימו – ביראה ואהבה, הטבעיים שפמחו – אהבה ויראה שאינן גלויות

ומורגשות בלב, אלא הן בעיקר במוח, שהאדם זוכר ומעורר במוחו אהבה מסותרת. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שכנ"ל שכרה ביצירה מזה נדע¹⁰⁶ שהעבודה מקומה בי"ס דיצירה". כלומר: שבר עבודה זו, הוא, כאמור, ב"עולם היצירה", הרי שנדע מכך שמקומה של עבודה זו הוא בי"ס ספירות היצירה. אבל עבודה גדולה ורחימו התעוררות דחילו ורחימו

התעוררות רגשי אהבה ויראה, נשארת למטה בעולם הפרודי, הנקרא "היצוניות העולמות"¹⁰⁷, – "פנימיות העולמות" היא ה"ספירות", שהן האלקות של העולמות. ואילו הדרגה שאנו עוסקים בה עתה היא בקשר למה שנקרא "היצוניות העולמות", ואין בה –

בעבודה זו, כח לעלות וליללל ביחודו ותפודה, שהן עשר ספירות הקדושות, וכמו שכתוב בתקונים דכלא דחילו ורחימו – לא פרחא לעילא, – וכמו שכתוב ב"תיקוני זוהר", שבלי יראה ואהבה, אין הן פורחות למעלה. שכן, כפי שיוסבר להלן, נמשלות אהבה ויראה לכנפיים, בהן עפה הציפור למעלה – כך גם, על דרך משל, האהבה והיראה הן

ה"כנפיים", שעל ידן עולות התורה והעבודה למעלה. ואילו, בעבודה בלי אהבה ויראה, חסרות הרי ה"כנפיים" שיעלו אותה למעלה, וללא לסלקא ולמיקם קדם ה'. – ואין עבודה זו יכולה לעלות ולעמוד לפני הקב"ה. רק כשהעבודה היא מתוך אהבה ויראה – היא עולה למעלה לפני ה'. להלן, מסביר רבנו הזקן, שמה שלמדנו שבלי התעוררות אהבה ויראה, אין בכוח העבודה לעלות למעלה "קדם ה'", אין זה רק אם הוא עוסק בעבודה לשם פניה עצמית; אלא גם אם הוא עוסק בעבודה בלי שום פניה, כי אם באופן סתמי, "כמצוות אנשים מלומדה" – מפני שהוא רגיל מקטנותו לקיים את המצוות – הרי גם עבודה זו נקראת "שלא לשמה", כי חסר בה ה"לשמה" של אהבה ויראה.

יראה ואהבה, אפילו פמחו בכינת גלוי, – שגם במוחו אין האהבה והיראה בהתגלות, דחינו לעורך האהבה הטבעית המסותרת בלב, להוציאה מהעלם והסתר הלב אל הגלוי, אפילו פמחו ותעלומות לבו על כל פנים, – כלומר: לא זו בלבד שאין בכוחו לעורר אהבה גלויה ומורגשת בלב, אלא הוא גם אינו יכול לעורר את האהבה הטבעית המסותרת, שתורגש לפחות בהתגלות במוחו, ותהיה בהתעוררות בתעלומות לבו, דבר המביא ליצירת רצון במוחו, לקיים תורה ומצוות, כדי להידבק, על ידן, עם הקב"ה. רק היא – האהבה, נשארת מסותרת בלב בתולדתה כמו שחיתה קדם העבודה והסתר הלב אל הגלוי, וכמו שכתוב ב"תיקוני זוהר" דכלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא ולא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה'.

יום שישי י"א ניסן

ואהבה הטבעיים על כל פנים, להוציאן מהסתר הלב אל הגלוי פמה ותעלומות לבו על כל פנים, – אם אין בכוחו ליצור ולעורר אהבה גלויה בלב, שהלב ירגיש את האהבה – עליו, כאמור, לעורר לכל הפחות את האהבה המסותרת, שתורגש במוחו ובהעלם לבו. גם אהבה כזו מעוררת בו רצון ונכונות ללמוד תורה ולקיים מצוות. הרי שגם התעוררותה של האהבה המסותרת, מהווה סיבה לעבודה זו, שכן, הנכונות לעסוק בעבודה זו, באה כתוצאה מהאהבה המסותרת. ברם, כשהוא אינו מעורר את האהבה המסותרת. למרות שהיא

והיינו אפילו אם אינו עוסק – בתורה ומצוות, שלא לשמה ממש, לשום איזו פניה חס ושלום, – כשהוא עוסק בעבודה מתוך פניה עצמית, לא זו בלבד שחסר אז ה"לשמה", אלא קיים כאן ה"היפך" מלשמה, שהרי הוא עושה זאת בגלל הפניה העצמית שלו; אלא כמו שכתוב¹¹: "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלמדה", פרוש מהמת הרגל שהרגל מקטנותו¹², שהרגלו ולמדו אביו ורבו לירא את ה' ולעבדו.

ליקוטי אמרים – פרק לט

והיינו

אפי' אם אינו עוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה ח"ו אלא כמו"ש ותהי יראתם אותי מצות אנשי מלומדה פי' מחמת הרגל שהורגל מקטנותו שהרגילו ולימדו אביו ורבו לירא את ה' ולעבדו ואינו עוסק לשמה ממש כי לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו ורחימו הטבעיים עכ"פ להוציאן מהסתר הלב אל

ואינו עוסק – בתורה ובמצוות, לשמה ממש, פי' – לעסוק בעבודה לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו ורחימו – יראה

9. יראה לקמן רפ"מ – שאפ"ל גם בעולם היצירה. וצ"ע שהרי אומר כאן 'נשארה למטה' ועיין בקו"א. – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 10. י"ע הנ"ל מובן "העולמות" – לשון רבים, עשי ויצירה". – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. ישע"י כט, יג. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משא"כ באם (מפני שהרגיל עצמו) בגדלותו (כדלעיל פרק ט"ו) – שאז י"ל שהלשמה תחלת עבודתו מעלה ג"ז, וכמו בתפילה מלוקטת (שבסוף הפ'). וצ"ע. וי"ל דנקט בקטנותו – מפני שזהו נמצא בכאו"א, וצ"ל נמצא ע"פ תורה שציוותה ושנתנם לבניך גו'".

להקב"ה, אך אם זו אהבה בלבד מבלי שיעורר בתוכו גם יראה, אינה נקראת בשם "עבודה", – אם היא נעשית, בלי יראת תתאה – יראה תחתונה, לפחות, שהיא – היראה התחתונה, מסתרת בלב כל ישראל, – כלומר:

ליקוטי אמרים – פרק למ

העבודה שהוא עושה מתוך התעוררות אהבה בלבד, בלי הרגש היראה, אינה נקראת בשם עבודה; אמנם יש כאן ה"לשמה", שהרי הוא עושה זאת מתוך אהבת ה', ובכל זאת אין היא יכולה להיחשב ל"עבודה". שכן, עבודה משמעה – כעבד המשרת את אדונו,

שעבודתו באה בעיקר מתוך יראתו את אדונו; שלא כמו בן שממלא רצון אביו בעיקר מתוך אהבתו אליו. ומכיון שחסרה היראה – אין זה נחשב ל"עבודה" כמו שיתבאר לקמן. – בפרק מ"א.

קיימת בתעלומות לבו, אין היא מהווה סיבה לעוררו לעסוק בעבודה – וממילא חסר ה"לשמה" בעבודה זו, וכל כך למה? – כי כמו שאין אדם עושה דבר בשביל חברו למלאת רצונו אלא אם בן אוהבו

או ירא ממנו, כך אי אפשר לעשות לשמו ותכרך באמת למלאת רצונו – של הקב"ה, לבד בלי זכרון והתעוררות אהבתו ויראתו כלל במחו ומחשבתו ותעלמות לבו על כל פנים. – שיזכור לפחות את האהבה במוח ויעוררה בתעלומות לבו. אך, אם גם דבר זה הוא לא

עורר בתוכו – אין עבודתו נעשית כדי למלא רצון הקב"ה, למרות שאין לו שום פניה עצמית בעבודתו זו, אלא הוא עושה אותה בגלל רגילותו. וְגַם אַהֲבָה לְבָרָה גַם אִם הוּא מְעוֹרֵר וּמְגַלֵּה בְּתוֹכּוֹ אֶהְבֵּה

שבת קודש י"ב ניסן

פניה של כבוד עצמי. אך כשעושה סתם, לא לשמה ולא שלא לשמה – אין הדבר תלוי בתשובה, אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה, הרי גם מה שלמד בסתם, מתחבר ומצטרף ללמוד זה ופרחא לעילא, – ועולה למעלה, מאחר שלא נתלבש בו עדין שום קליפה דגנה. – שהרי, הוא לא למד מתוך פניה עצמית (ולכן לימוד התורה הראשון שלו, לא היה בגלות בקליפת נוגה) היה חסר כאן רק ה"לשמה", לכן זה עולה כעת, כשהוא חוזר על אותו לימוד לשמה. ולכן "לעולם יעסק אדם בו". – בתורה, גם כאשר חסרה הכוונה לשמה, כי מזה"שלא לשמה" יגיע הלימוד עצמו ל"לשמה" (ולאו דוקא על ידי תשובה, המעלה את מה

וכשעוסק שלא לשמה ממש, – שלא זו בלבד שחסר בעבודה זו ה"לשמה" של אהבה ויראה, אלא, שהעבודה נעשית בפירוש שלא לשמה, רק לשום איזו פניה לכבוד עצמו, כגון להיות תלמיד חכם וכהאי גוונא –

ליקוטי אמרים – פרק למ

שעבודתו באה בעיקר מתוך יראתו את אדונו; שלא כמו בן שממלא רצון אביו בעיקר מתוך אהבתו אליו. ומכיון שחסרה היראה – אין זה נחשב ל"עבודה" כמו שיתבאר לקמן. – בפרק מ"א.

וכשעוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה לכבוד עצמו כגון להיות ת"ח וכהאי גוונא אזי אותה פניה שמצד הקליפה דנוגה מתלבשת בתורתו והתורה היא בבחי' גלות בתוך הקליפה לפי שעה עד אשר יעשה תשובה שמביאה רפואה לעולם שבושבו אל ה' גם תורתו שבה עמו ולכן אמרו רז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה בודאי שבודאי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כי לא ידח ממנו נדח אך כשעושה סתם לא לשמה ולא שלא לשמה אין הדבר תלוי בתשובה אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה הרי גם מה שלמד בסתם מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופרחא לעילא מאחר שלא נתלבש בו עדיין שום קליפה דנוגה ולכן לעולם יעסוק אדם בו וכן הענין בתפלה שלא בכוונה כמו"ש בזהר:

וכדומה, אזי אותה פניה שמצד הקליפה דגנה מתלבשת בתורתו, והתורה – שלמד מתוך אותה פניה, היא בבחינת גלות בתוך הקליפות לפי שעה, – הגלות היא רק לפי שעה, עד אשר יעשה תשובה, שמביאה רפואה לעולם, שבושבו אל ה' – גם תורתו – שלמד מתוך פניה של קליפה, שבה עמו. ולכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה¹³: "לעולם יעסק אדם וכו'" – בתורה, אפילו שלא לשמה, שמתוך

שלמדו שלא לשמה, אלא) על ידי שילמד מחדש אותו דבר ומתוך לשמה. וכן הענין בתפלה שלא בכונה, – שאם הוא מתפלל לאחר מכן, אותה תפילה מתוך כוונה – עולה גם התפילה הקודמת שהיה חסר בה הכוונה, כמו שכתוב בזהר¹⁴: "באשר לתפילה, כתוב להלן ב"קונטרס אחרון", שמכיוון שכוונתו (בתפילה) היא לשמים, לכן מספיק הדבר, שבמשך כל השנה, תצטרף, מכל התפילות של כל השנה, תפילה אחת מתוך כוונה (יום אחד הוא התפלל חלק זה בכוונה; יום אחר – חלק אחר, עד שבמשך כל השנה, מצטרפת תפילה אחת שלמה בכוונה) עולות או למעלה כל התפילות שהתפלל במשך כל השנה.

שלא לשמה בא לשמה" גוראי, שבודאי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר, כי לא ידח ממנו נדח. – גם מי שהיה בזמן מסויים "נדח" מהקב"ה, לא ישאר נידח, אלא, סוף סוף יחזור בתשובה; ובשעה שיעשה תשובה, תחזור לקדושה גם התורה שלמד מתוך פניה – הרי שאז הוא יגיע ל"לשמה". הרי שפירוש המאמר הוא לא ש"שלא לשמה" הוא יכול להגיע ל"לשמה", אלא שהוא בודאי יגיע ל"לשמה". ויתירה מזו, גם מה שלמד לשמה – ייעשה למצב (יעלה) כאילו נלמד מלכתחילה לשמה" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. כל האמור הוא כשהלימוד הוא ממש שלא לשמה, לשם

13. פסחים נ, ב. נזיר כג, ב. 14. "כנראה הכוונה לחז"ב רמה, ב". – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

ה'תש"ג

ו ניסן

יום ראשון

שיעורים. חומש: מצורע, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: להילח.
תניא: הגהה (ושם . . . "110" רצון זו).

הנסיון הראה, אשר כשממעטים בחקירות, ועובדים בסדר ובתוקף, ע"פ הנעימות של תורה, ימין מקרבת ושמאל דוחה, אזי פועלים בודאי, ובפרט בענינים העיקרים מעיקרי הדת.

יום

ראשון

ה'תש"ג

ז ניסן

יום שני

שיעורים. חומש: מצורע, שני עם פירש"י.
תהלים: לט"ג.
תניא: ובוה יובן . . . "110" בר"מ.
נוסח ויהי בנסוע: וכרצון כל עמך בית ישראל.
כינוי משפחה של רבינו הזקן: ברוכאוויטש.
" " " בנו אדמו"ר האמצעי: שניאורי.
" " " הצ"צ: שניאורסאהן.

יום

שני

ה'תש"ג

ח ניסן

יום שלישי

שיעורים. חומש: מצורע, שלישי עם פירש"י.
תהלים: מד"ח.
תניא: כי כמו . . . "נר" בפע"ה.

כל נשמה יש לה עבודה פרטית במוחין ומדות כפי טבעה וענינה. וכתב מאויבי תחכמני, מההטיות הרעות שמרגיש במדותיו הטבעיות, מזה מתחכם ויודע איך לכלכל תקון מדותיו ושעבוד הכחות שלו בעבודת השי"ת.

יום

שלישי

ה'תש"ג

ט ניסן

יום רביעי

שיעורים. חומש: מצורע, רביעי עם פירש"י.
תהלים: מט"ג.
תניא: והנה אף דדחילו . . . באריכות.

ניט הייזער און געלד איז דער אידישער רייכטום. דער אידישער אייביקער רייכטום איז, אז מען איז אידען וואס היטען אָפּ תורה און מצות, און מ'בריינגט אויף דער וועלט קינדער און אייניקלאך וואָס היטען אָפּ תורה און מצות.

תרגום חפשי

לא בתים וממון הם העושר היהודי, העושר היהודי הנצחי הוא שאנו יהודים השומרים תורה ומצות, ומביאים לעולם בנים ונכדים השומרים תורה ומצות.

יום

רביעי

ה'תש"ג

י ניסן

יום חמישי

שיעורים. חומש: מצורע, חמישי עם פירש"י.
תהלים: נה"נט.
תניא: פרק מא. ברם . . . עבודת עבד.

בדבר התעמולה בענין טהרת המשפחה במושבו, יתבונן בזה: אילו יצוייר, אשר ה' אנה לידו להציל מושב יהודים מכליון, ר"ל, הנה בטח ה' מוסר נפשו על זה, והי' מהלל ומשבח את השי"ת, על גודל החסד לזכותו בזכות גדול כזה. כן ויותר מכן היא תעמולה זו, שהיא הצלת נפשות ממש.

יום

חמישי

ה'תש"ג

יא ניסן

יום ששי

שיעורים. חומש: מצורע, ששי עם פירש"י.
תהלים: ס"סה.
תניא: והנה ה' . . . "112" ותפילין.

ביום ההולדת, על האדם להתבודד, ולהעלות זכרונותיו ולהתבונן בהם, והצריכים תקון ותשובה ישוב ויתקנם.

יום

שישי

ה'תש"ג

יב ניסן, שבת הגדול

שבת

הפטורה: וארבעה אנשים. במנחה: עבדים היינו.

שיעורים. חומש: מצורע, שביעי עם פירש"י.
תהלים: ס"סח.
תניא: וגם יתבונן . . . "112" והמוח כו'.

מזמן יציאת מצרים נקראו בני ישראל צבאות ה'. ההפרש בין עבדים – שנקראו כן בנ"י – וצבאות הוא: עבד עושה עבודת רבו – ובזה כמה דרגות נוקב מרגליות, עושה שאר מלאכות, עושה מלאכות פשוטות – ויש בזה יגיעה ועמל רב, אבל אין זה ענין של מסירת נפש. צבא הם עבדים שעובדים ביגיעה רבה ועמל ובמסירת נפש, הן במלחמת הגנה והן במלחמת תנופה, ועומדים על משמרתם בתכלית התוקף מבלי התפעל מהמנגד ושונא, ועבודתם זו אינה ענין של השגה, כי הם מתנהגים ע"פ הוראת מצביאים. והנה נש"י במצרים היו בתכלית השפלות בעיניו קשים ומרים, ועם זה לא שינו שמם ולשונם ולבושיהם, ועמדו על משמרתם בתכלית החזוק, כי ידעו שהקב"ה הבטיח לגאול אותם, והמתנהג כזה במצב זה הוא מצבא ה', דה' עוזרו בדרך מלמעלה מן הטבע בטבע.

שבת

קודש

ייחודו של כלי גדול

יום ראשון ו' ניסן ה'תשס"ז

למרות זאת, אף בהלכות שבת קיים חילוק עקרוני בין כלי קטן לגדול: יש דעה הגורסת שאין בנין וסתירה בכלים בשבת, ומותר לפרק או להחזיר בשבת ידית של כלי, בתנאי שאינה תחובה בו בחוזה, ואולם, כלי ענק שתכולתו 40 סאה ומעלה – אינו ככלי אלא כאוהל, ואסור לפרק את דלתותיו או להחזירם למקומם, כדין דלתות הבית (ראה שו"ע ס"י שיג, ס"ח-ט, ושי"ג).

וכן לענין שבירת כלי רעוע, כדי להוציא ממנו מאכלים לשבת – מותר לשבור כלי קטן, ואסור לבקע כלי גדול (שו"ע ס"י שיד, ס"א).

הלכות כלים פרק ג', הלכה ב': הכלים שחזקתן שהן עשויות לנחת, כגון שידה תיבה ומגדל... אם היו מחזיקין ארבעים סאה – אין מקבלין טומאה. הסיבה שכלים גדולים אלו אינם מקבלים טומאה, מבוארת בהלכה הקודמת – מפני שאינם דומים ל"שק המיטלטל". הווי אומר: כלי עץ גדולים עדיין נחשבים כלי, אלא שאינם דומים ל"שק". לפי זה ניתן להבין מדוע בדיני 'מוקצה' נפסק שמותר לטלטל אפילו כלי גדול מאד, משום שעדיין 'תורת כלי עליו' ואינו מוקצה (ראה רמב"ם הל' שבת פכ"ה ה"ו, שו"ע ס"י שח).

מצה כשרה, שאין יוצאים בה ידי חובה - הכיצד?

יום שני ז' ניסן ה'תשס"ז

הסדר (שו"ע ס"י חס, ס"א).

הלכות תפילין: ילד לפני בר מצוה שחשב להשתמש בקלף, למשל, לכתובת הפרשיות – הקלף נשאר חולין לגמרי; אבל אם הכניס לראשונה תפילין לשקית שלהם – הנרתק נעשה 'תשמיש קדושה', ואסור להניח בו כסף וכדומה (ראה שו"ע ס"י מב, ס"ה). בכללות, דין 'קטן' האמור כאן, שווה בכל ילד שלא הגיע לגיל מצוות, כמפורט בהלכה. יוצא מן הכלל הוא דין קטן הנוטל ידיים לגדול – מגיל שש, מספיקה כוונת הקטן; עד גיל שש, הנטילה פסולה כל עוד הגדול אינו מתכוון בעצמו (שו"ע ס"י קנט, ס"ב).

הלכות כלים פרק ח', הלכה י"א: חרש, שוטה וקטן – יש להם מעשה, ואין להם מחשבה.

ההכרה ההלכתית במעשה של ילד קטן, ולא במחשבתו, נוגעת בתחומים מגוונים:

הלכות כלים: יייר רגיל אינו מקבל טומאה, פרט לכלי מנייר. ואם קטן עשה כלי מנייר, יש בכח מעשהו להחיל עליו 'תורת כלי' (ראה רמב"ם שם פ"ב, ה"א).

הלכות מצה: יש לכוון באפיית המצה לשם פסח. לפיכך, קטן אשר לש או אפה מצה 'לשמה' – לכתחילה אין יוצאים בה ידי חובה מצה בליל

מתי המתכת משמשת את העץ?

יום שלישי ח' ניסן ה'תשס"ז

מתכת, שמטרתו לחטוב עצים, יהפוך לכלי עץ?

ויש לחלק:

כאשר הכלי עושה מלאכה עם העץ, דוגמת גרון לחטיבת עצים – אכן אין הוא נקרא "משמש את העץ", מאחר שהכלי הינו דבר נפרד מן העץ; מה שאין כן השלשלת של מקוששי עצים, המאגדת וקושרת את העצים – קשירה זו אינה נחשבת ל"עשיית מלאכה" עם העצים. אי לזאת, אין היא ראויה להיקרא 'כלי עבודה', ואפשר להגדירה כ"משמשת את העץ".

תפארת ישראל כלים פ"ד מ"ג, בועז אות ב

הלכות כלים פרק ט', הלכה י"ד: שלשלת של מושחי קרקע... מקבלין טומאה; ושלשלת של מקוששי עצים – טהורה. לפי שהיא משמשת את העץ. הרמב"ם בפירושו המשנה (כלים פ"ד מ"ג) פירש שלשלת של עצים אינה מקבלת טומאה מכיון שאין לה שם בפני עצמה. אך כאן כתב שטהורה "לפי שהיא משמשת את העץ", כלומר: היות שהעץ הוא העיקר, יש לה דין של כלי עץ שהוא טהור.

וצריך להבין: הרי דין זה נאמר רק כאשר המתכת היא חלק בלתי נפרד מכלי העץ, כלשון הרמב"ם "מקצתו מן העץ ומקצתו מן המתכת", ולא כאשר הכלי כולו עשוי ממתכת ורק משמש את העצים. וכי נאמר שגרזן

כלי מתכות חוזרים לטומאתן הישנה

יום רביעי ט' ניסן ה'תשס"ז

שמה שתכת תורת מי פרה אדומה.

כלומר: כלי שנטמא בטומאת מת, מצריך המתנת שבועה ימים, ולאחריה הזאת מי חטאת. אם תינתן לאדם אפשרות טהרה מיידית – להתיר את הכלי, ולייצר אותו מחדש – הוא ישתמש רק בה, במקום להמתין שבועה. כך תישכח תורת מי חטאת, חס וחלילה. ועל כן החליטו חכמים להוציא איסור גורף – כלי מתכת שנטמא בכל טומאה שהיא, והותך ונוצר מחדש, חוזר לטומאתו הקודמת.

תוספות י"ט כלים פ"א, מ"א

הלכות כלים פרק י"ב, הלכה ב': ומפני מה גזרו על כלי מתכות... שמה יטמא לו כלי, ויתכונן ויעשה ממנו כלי אחר בו ביום... ויבוא ויאמר: השבירה מטהרת והטבילה מטהרת... אין הכלים צריכים הערב שמש.

יש לעיין: כדי לוודא שאנשים יידעו כי לאחר טבילה נדרש הערב שמש, די שיגזרו כך – כלי מתכת שנשבר, ועשו ממנו כלי חדש, אינו נטהר עד שתעריב השמש?

ההסבר לכך:

עיון מדוקדק במקור הגזירה (שבת טז, ב), מעלה, כי היא נבעה משתי סיבות: החשש האמור, שיטעו בדין הערב שמש; ובנוסף, הדאגה

גמר עשיית כלי חרס

יום חמישי י' ניסן ה'תשס"ז

ובכן, הלכה כרבי יהושע, או כרבי מאיר?
ביאור הדברים:

אין כל מחלוקת ביחס לעצם הדין ש"אין פוחתין את הנר", ואף רבי יהושע מודה בכך. המחלוקת הינה רק בנוגע לסיבת האיסור – המשנה מנמקת "מפני שהוא עושה כלי", כדעת רבי מאיר; ורבי יהושע סבור, שהאיסור נובע מכך שביום טוב אסורה גם התחלת עשיית כלי. אם כן מובן: הרמב"ם פוסק כרבי יהושע ולא כרבי מאיר. והלכך כתב שכלי חרס אינם מקבלים טומאה עד שתגמור מלאכתן – הצירוף בכבשן; ואילו לענין יום טוב, גם תחילת עשיית הכלי אסורה, ועל כן כתב שאין להפריד את הנרות.

[שפת אמת ביצה לב, ד"ה במשנה]

הלכות כלים פרק ט"ו, הלכה א': אין כלי חדש מקבל טומאה עד שתגמור מלאכתו. ומאימתי הוא גמר מלאכתו – משיצרפו בכבשן.

במבט שטחי, קיימת סתירה בין פסקי הרמב"ם: כאן, בהלכות כלים, נפסק שגמר מלאכת הכלי הוא רק בשעת צירופו בכבשן, כדעת רבי יהושע. בניגוד לשיטת רבי מאיר, הסובר שעצם עשיית הכלי נחשבת גמר מלאכה, אף לפני צירופו בכבשן (ביצה לב, א);

ואילו בהלכות יום טוב (פ"ד, ה"ח) כתוב, שאסור להפריד שני נרות מחוברים. והמקור לכך מהמשנה – "אין פוחתין את הנר, מפני שהוא עושה כלי". והגמרא מסבירה, שמשנה זו נוקטת כשיטת רבי מאיר, שעשיית צורתו הסופית של הנר כבר נחשבת כגמר הכלי.

רבי עקיבא - רבו או תלמידו של רבי ישמעאל?

יום שישי י"א ניסן ה'תשס"ז

ודבריו תמוהים:

איך יתכן לומר שרבי עקיבא היה תלמידו של רבי ישמעאל – הרי מציינו בגמרא (סנהדרין נא, ב) שרבי עקיבא קרא בשמו "ישמעאל אחי"? ואף הרמב"ם עצמו (בפיה"מ עדיות פ"ב, מ"ו) כתב שרבי ישמעאל תלמידו של רבי עקיבא (רש"ש כלים פ"ב, מ"ב)? אלא הסבר דברי הרמב"ם הוא: הלכות אלו בעניני טומאה וטהרה לא נהגו בימי האמוראים. ודעת הרמב"ם היא (כמהרי"ק סו"ס קסה), שבדבר שאינו נוהג בימי האמוראים לא נאמרו כללי הפסיקה שבש"ס. אי לזאת, אף שבדרך כלל "הלכה כרבי עקיבא מחבירו", כאן ניתן לפסוק כרבי ישמעאל.

[נדע ביהודה תניינא, אבהנ"ז סי' קמח]

הלכות כלים פרק י"ח, הלכה י"ג: כמה יקבל החורס ויהיה מקבל טומאה – אם היה כלי כשהיה שלם, ומכיל כדי סיכת אדם קטן.

הלכה זו עומדת בקנה אחד עם שיטת רבי ישמעאל, הסובר שיש לשער את שברי הכלים לפי מידת גודלם של הכלים בהיותם שלמים (כלים פ"ב מ"ב). בשונה משיטת רבי עקיבא, הקובע את שיעור שברי הכלים לפי המקומות בהם נוצרו הכלים ולפי צורתם, ולא לפי מידת גודלם.

שואל הכסף משנה: מדוע לא פסק הרמב"ם כרבי עקיבא, והרי הגמרא קובעת ש"הלכה כרבי עקיבא מחבירו" (עירובין מו, ב)? ומתוך: הרמב"ם סבור, שרבי ישמעאל היה רבו של רבי עקיבא, ולא חברו.

קשירת קרבן הפסח במשך הדורות

שבת קודש י"ב ניסן ה'תשס"ז

וזה שהרמב"ם השמיט שימוש זה – קשירת קרבן הפסח – הוא משום שקשירה זו אינה לצורך המיטה, ואין זו סיבה שהחבל יהווה חיבור למיטה.

והבאת ענין קשירת הפסח במשנה, באה בכלל לרמוז פרט אחר – שאורך החבל היוצא מן המיטה הינו עשרה טפחים. החשבון פשוט: קשירת הקרבן נלמדת מהפסוק "אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח", וגובה קרן המזבח היה חמשה טפחים (כלים פ"ז משנה ז) – אם כן, צירוף גובהם של שתי קרנות ("קרנות המזבח") שווה עשרה טפחים.

[משנה אחרונה פ"ט מ"ב]

הלכות כלים פרק כ"א, הלכה ז': חבל היוצא מן המטה שהיא טמאה – מתחלת חמשה ועד טוף עשרה, טמא, מפני שתולין בו את המטות. חבל שאורכו בין חמשה לעשרה טפחים מקבל גם הוא טומאה אם נטמאה המיטה, כי נחשב חיבור למיטה. והסיבה, מפני שמשמשים בו לתליית המיטה.

במקור הדין, במשנה (כלים יט, ב), מוסבר שהשימוש בחבל זה לצורך המיטה הוא כפול: בו קושרים את הפסחים, וכן תולים את המיטות. כלומר: אף בפסחים שהקריבו בכל הדורות, נהגו לקשור את הקרבן לכרעי המיטה כזכר לפסח מצרים. כפי שנרמז בפסוק "אסרו חג בעבותים, עד קרנות המזבח" (מלאכת שלמה מרש"י חולין נד, ב, ד"ה לא).

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום ו' י"ב ניסן התשס"ז

יום ראשון

הלכות פלים פרק ג

א. כל פלי עץ העשוי לנחת [לעמוד במקומו] - אפלו אינו מקבל אלא דבר מעט - אינו מקבל טמאה, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים. וכל פלי עץ שהוא עשוי להטלטל מלא וריקן כשק - אפלו היה מחזיק מאה סאה, ואף על פי שיש לו שולים [תחתית] - הואיל ואינו עשוי לנחת, הרי זה מקבל טמאה דין תורה כשאר פלי קבול. וכל פלי עץ שהוא סתם [לא נקבע אם יעמוד או ינדד] - אם היה לו שולים לישיב בהן על הקרקע כדי שלא יהא נוח להתגלגל, והיה מחזיק ארבעים סאה בלח שהם כורים בקב - אינו מקבל טמאה כלל, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים; מפני שחזקתו שהוא עשוי לנחת. ודברים אלו, בלן דברי קבלה [ממשה רבינו] הן; ומפי השמועה למדו: מה שק שהוא מטלטל מלא וריקן, אף פלי עץ לא יטמא אלא אם היה מטלטל מלא וריקן - להוציא פלי עץ העשוי לנחת.

ב. הפלים שחזקתן שהן עשויין לנחת, כגון שדה [קרו לנשים] תבה ומגדל [ארו] וכנרת הקש וכנרת הקנים וכו' [מתקן שתיה ב-] ספינה גדולה וכיוצא באלו - אם היה מחזיקין ארבעים סאה, אין מקבלין טמאה. ואלו הן הפלים של עץ שהן עשויין להטלטל במלואן: בדרור [חבית גדולה] שמניחין אותו על העגלה, וקסטות המלכים [ארו ניד], וערכת העבדן [מעבד עורות], וכו' ספינה קטנה, והיא הספינה הקטנה שאינה יכולה להלך באמצע הים הגדול, והארו. כל אחד מחמשת הפלים של עץ אלו, אף על פי שהן מקבלין יותר מארבעים סאה - הרי אלו מקבלין טמאה; שלא נעשו מתחלתן אלא להטלטל מלאין. ושאר פלי עץ - אם היו מקבלין ארבעים סאה, ויש להן שולים - חזקתן שאינן עשויין להטלטל במלואן, ולפיכך אין מקבלין טמאה. וכל פלי עצם וכלי העור המקבלין ארבעים סאה בלח - אין מקבלין טמאה, אלא אם נעשו מתחלתן להטלטל כשהן מלאין.

ג. השדה והתבה והמגדל של זכוכית הבאים במדה [מכילים מ' טאה], טהורין. ושאר פלי זכוכית - אף על פי שמקבלין ארבעים סאה, הרי הם מקבלין טמאה; וזה חמור בכלי זכוכית מפלי עץ.

ד. כל פלי שיש בשבורו [תכולתו] אמה על אמה ברום שלש, הרי הוא מחזיק ארבעים סאה בלח; וכשמודדין את הפלי, מודדין אותו מבחוץ. אם היה בו אמה על אמה ברום שלש - אף על פי שאין תוכו אלא פחות מזה - הרי הוא טהור, שאין עבי הדפנות ממצט. אבל עבי הרגלים, ועבי הזר אם היה לו זר - אין נמדדין עמו.

ה. היה בתוף הפלי תבה קטנה, כגון מוכני שבתוף השדה - בזמן שהיא נשמטת - אינה נמדדת עמה, ואינה חבור לה, ואינה מצלת עמה באהל המת. ואם אינה נשמטת - נמדדת עמה, והרי הן ככלי אחד. [ו] היה לכלי כסוי קמור [כעין כיפה] - בזמן שהוא קבוע, נמדד עמו; אינו קבוע, אינו נמדד עמו. היו בו מגורות מבפנים, נמדדות עמו; ואם היו בו המגורות מבחוץ, אינן נמדדות עמו.

ז. פלי עץ שאינו מקבל ארבעים סאה בדרכו, אלא אם כן הטוהו על צדו, או אם סמכו בדרך אחר - הואיל ומקבל ארבעים סאה מכל מקום, טהור.

ח. השדה והתבה והמגדל שנשלה אחת מגליהן - אף על פי שלא נקבו, אלא הרי הן מקבלין - הרי אלו טהורין, ועדין [שעדיין] שולים יש להן, וחזקתן שהן לנחת כשהיו.

הלכות פלים פרק ד

א. שלש מדות [חלוקות] בכלי עץ שאינן עשויין לקבלה: כל פלי עץ שהוא עשוי לתשמיש אדם בלבד, כגון הסלם - טהור, ואינו מקבל טמאה כלל, ולא רבוהו חכמים לטמאה. וכל פלי עץ העשוי לתשמיש הפלים והאדם, כגון השלחן והטבלה [שולחן קטן] והמטה וכיוצא בהן - מקבלין טמאה. ומנין שהן לתשמיש אדם ותשמיש משמשיו? שהרי מניח הקערות על השלחן, והכוסות על הטבלה, והמצעות על המטה. וכל פלי עץ העשוי לתשמיש הפלים בלבד, שהרי הוא משמש משמש אדם - אם לא היה משמש את הפלים אלא בשעת מלאכה בלבד - הרי זה טהור מכלום; כגון מנורה של עץ שהיא משמשת את הנר בשעת הדלקה, וכן שמניחין תחת הפלים בשעת מלאכה, והדפוסין [מסגרות] כלי. ואם היה משמש את הפלים בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה - הרי זה מקבל טמאה; כגון כסוי הקפצה [קופסא] וכיוצא בו, וכגון תיק הסיף והספיין והרמח והמספרים והתער, ותיק מכחול ובית הפחל, ותיק המכתב [חריטה], ותיק טבלה וסקרטינה [סוג שולחן אכילה] ובית החצים ובית הפגוזות [חיצים גדולים], ותיק חלילין. כל אלו וכיוצא בהן - אף על פי שאינן אלא משמשי פלים, מקבלין טמאה; שהרי הפלי צריך להן בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה. אבל כסוי קמורה [תיבה גדולה], וכסוי תבה, וכסוי טני [סל], והמכבש של חרש [נגר], והכפס שתחת התבה, והקמרון [כיסוי] שלה, והקלב [דפוס] שבנין עליו תיק הספר, ובית הנגר [יתד], ובית המנעול, ובית המזונה, ותיק נבלים, ותיק כנורות, והקלב של גודלי מצנפת, ודפוס [צורה] של תפלין, וסוס של עץ של זמר

הלכות כלים פרק ה

א. כל הכלים - אין מקבלין טמאה, עד שתגמר מלאכתן. וכלי עץ, מאימתי הן מקבלין טמאה? המטה והעריסה, משיושפם בעור הדג [להחליקם]; גמר [בדעתו] שלא לשוף, הרי אלו מקבלין טמאה. הסלים של עץ - משיחסם [יקשור] שפתותיהן, ויכרת עקצי השריגים והעצים הקטנים היוצאין על גב הסלים. היו הסלים של תמרה - אף על פי שלא כרת ההוצין מבפנים - מקבלין טמאה; שפך מקימין אותן. הכלפלה [סל עם ידיות] - משיחסם פיה, ויכרת ההוצין, ויגמר התלויות [ידיעות]. בית הכוסות ובית הלגינות [קנונים] - אף על פי שלא כרת מבפנים - מקבלין טמאה, שפך מקימין אותן. הקנונים הקטנים והקלתות [סוגים של סלים] - משיחסם שפתותיהן, ויכרת ההוצין היוצאין. הקנונים הגדולים והסוגים הגדולים [סוגי קופות], משיעשה שני דורים [היקפים] לרחב שלהן. ים נפה [נפת בד] וכברה, וכף של מאזנים - משיעשה דור אחד לרחב שלהן. הקפה, משיעשה שתי צפירות [עיגולים] לרחב שלה. והערק [קופה ארוכה], משיעשה בו צפירה אחת. אף על פי שלא גמר גביהן, מקבלין טמאה - שהרי נראו [ראויים] למה שנעשו, והרי צורת הכלי עליהן; למה זה דומה? לכגד שנארג מקצתו. המחצלת - משיכרת ההוצין, וזה הוא גמר מלאכתה. וכל כלי הנסרים - אינן מקבלין טמאה, עד שיתחסמו שפתותיהן. גלמי כלי עץ - מקבלין טמאה משנעשה הכלי עץ בצורתו; אף על פי שהוא עומד לתארו בשרד [לשייפו] או להשוותו במחוגה או לזפותו במעצד וכיוצא במעשים אלו, ועדין הוא גלם, הואיל ואינו מחסר תקיקה והרי השלים חפירתו, הרי זה מקבל טמאה. וכל גלמי כלי עץ מקבלין טמאה, חוץ משל אשכנז [מין ארז], שאין הכלי ממנו חשוב כלי, עד שיתיפה. וקרוב בעיני שפלי עצם ככלי אשכנז, ואין גלמיהן מקבלין טמאה. כל עץ שאין עליו צורת כלי - אף על פי שמשתמשין בו, אינו מקבל טמאה. ארוכות [טבלאות] של נחתומין שסודרין עליהן החלות כשהן בצק - מטמאות, שהרי צורת הכלי עליהן. ושל בעלי בתים, אינן מקבלין טמאה; ואם צבע אותן בסקרא או בכרפום וכיוצא בהן - מטמאות, שהרי נעשית להן צורת כלי. סרוד של נחתומין [היינו הכלי] שנותנין בו המים שמקטפין [מתזיזין], טמא. ושל בעלי בתים, טהור. ואם גפפו [מסגר אותן] מארבע רוחותיו, מטמא. נפרץ מרוח אחת, טהור. והלוח שעורכין עליו, מטמא. כלי של עץ שהסלתים מרקדין עליו הסלת, מטמא; ושל בעלי בתים, טהור. רחת [כף גדולה] הגרוסות [גרעיני תבואה], מטמאה; של אוצרות, טהורה. של גתות, מטמאה; ושל גרנות, טהורה. זה הכלל: העשוי לקבלה, מקבל טמאה; והעשוי לכנס בו, טהור.

ב. כל התלוין [בתי יד] טהורין - חוץ מתלוין נפה של סלתין, ותלוי כברה של גרנות, ותלוי מגל יד, ותלוי מקל

שמשתקין בו, ורכיעית המקוננות [כלי הקשה], ונגנת [סכה ניידת של -] העני, וסמוכות המטה [קורות קטנות הסומכות], ונקליטי המטה [מוטות לפריסת וילון], וחמור שפתת המטה [עץ המחזיק את המיטה] - כל אלו וכיוצא בהן טהורין, מפני שהן משמשי הכלים בשעת מלאכה בלבד.

ב. מלבן [קדש מקדשי] המטה - אם היה מלבש בפקה [טבעת], ויש לו רגלים שמתחבר בהן עם המטה - הרי זה מטמא עם המטה; שהרי נותנין אותו בפני המטה, והרי הוא כאחד מאבריה. נתנו על שתי לשונות [קדשים בהם תחובות דפנות המיטה], והרי הוא גבוה על המטה - אף על פי שהוא מסרג ברחבים - הואיל ואין לו רגלים, טהור; מפני שהוא משמשי הכלים בשעת מלאכה בלבד, כמלבגי [קדשים של -] בני לוי שתולין בהן הכנורות שלהן וכלי השיר, שהן טהורין.

ג. מכבש של אשכנז [יצרן אושכפים] שהוא מותח עליו את העור - טהור, מפני שמניח עליו את האבן במקום החקוק שיש בו ומשמש עליה, ונמצא עשוי לשמש הכלים בשעת מלאכה; ואינו מטמא משום קבול, שהרי החקק שבו עשוי להתמלאת באבן.

ד. חפוי [ציפורי] המטה טהורין. וכן כל החפויין - בין שהיו של עץ או של עצם או של עור או של מתכת, טהורין, שנאמר: "אשר יעשה מלאכה בהם", פרט לחפויי הכלים. וכן כלי עץ או עצם שיש בהם בית קבול שצפה אותן במתכת - טהורין, ואינן מקבלין טמאה; מאחר שצפה אותן, בטלן; והצפוי עצמו טהור, כמו שבארנו. ה. העושה כלי מקצתו מן העץ ומקצתו מן המתכת - אם היה העץ משמש המתכת, מקבל טמאה; ואם היתה המתכת משמשת את העץ, הכל טהור. כיצד? מפתח של עץ, והשנים שלו של מתכת, אפלו שן אחת - הרי זה מקבל טמאה; הנה המפתח של מתכת, והשנים של עץ - הכל טהור.

ו. טבעת של מתכת, וחותמה של אלמג [צמח ים] - טמאה; היתה של אלמג, וחותמה של מתכת - טהורה.

ז. והשן [מפתח] של מתכת, או החותם - מקבל טמאה בפני עצמו, אם לא היה מחבר לעץ. וכן המעבד והמזרה והמגוב [כלי ניקוי תבואה] והמסרק של ראש שננטלה אחת משניהם, ועשאה של מתכת - הרי אלו מקבלין טמאה.

ח. מקל שעשה בראשו מסמר כמין רמון כדי שיהיה אוחו בו, אינו מקבל טמאה; עשהו שלא תהיה הארץ אוכלת את העץ, מקבל טמאה.

ט. וכן מקל שטבע בו מסמרים כדי להכות בו - מקבל טמאה, שנמצא העץ משמש את המתכת. עשין לנואי - אינו מקבל טמאה, שהרי המתכת משמשת את העץ.

י. וכן מנקיות של מתכת שקבען במקל או בדלת לנואי, טהורות. וכן כל כיוצא בהן משאר הכלים.

זית וסתמו, וחרור ונקב במוציא זית וסתמו, עד שהשלימו למוציא רמון - אף על פי שהוא סתום - טהור, שהרי נעשו לו פנים חדשים.

ג. בלים שעשן מתחלה נקובין במוציא רמון, כגון הסל, והפחלץ [כמיו אוכף] של גמלים, ואפיפירות [מחצלת קנים] - הרי אלו מקבלין טמאה עד שיקרע רבן.

ד. אפיפירות שעשה להן קנים מלמעלן ומלמטן לחזק, טהורה. עשה לה גפים [מסגרת] כל שהן - אף על פי שהיא כלה נקובה במוציא רמון, הרי זו מקבלת טמאה.

ה. כל הכלים שאינן יכולין לקבל רמונים, כגון הרבע, ורצי הרבע, והקנונים [סלים] הקטנים - שעורן במוציא זית. נגממו [נקרעו] שפתותיהן - אם נשאר בהן פרי לקבל כל שהוא, טמאין.

ו. הסלין של פת, שעורן בכפרות של פת.

ז. קפת הגננים - משתוציא אגדות של ירק, טהורה. ושל בצלי בתים, במוציא תבן. ושל בלנין, בגבכא [מיו תבו] הממש להסקה.

ח. בית קערות שאינו מקבל קערות - הואיל ומקבל התמחוין [קערות גדולות], הרי זה מקבל טמאה. וכן בית הראי [כלי לצואה] שאינו מקבל משקין - הואיל ומקבל את הראי, הרי זה מקבל טמאה.

ט. כל כלי עץ שנגחלק לשנים - טהור, ואף על פי שהן מקבלין על דפנותיהן כאלפסין [כלי גדול שטוח]; חוץ מכלים של עץ שחצין או מקצתן כלי בפני עצמו מתחלת עשייתן - כגון השלחן הפפול שמתחלה הוא נעשה שני חלקים והרי הוא נכפל ונפשט, וכגון תמחוי המזונן [קערה עשויה תאים] שהוא כלו קערות קערות והרי בכל חלק מחלקיו קערות שלמות, וכגון הפסא הפפול, וכל פיוצא באלו. וכן בית הלגינין, ובית הכוסות של עץ, שגפחת [נחסר] אחד מהן - זה שגפחת טהור, ואינו חבור לשאר הבתים. גפחת השני - הרי זה טהור, ואינו חבור לו.

נפתחו שלשתן, כלו טהור. בן כל פיוצא בכלים אלו.

י. משפלת [קופה גדולה] שאמצעיתה גבוהה וזויותיה יורדות, ונפתחה מצד אחד - טמאה, מפני שהיא מקבלת בצד השני; נפתחה מצד השני, טהורה. השלחן והדלפקי [- שולחו כוסות] שגפחתו - מקבלין טמאה, עד שיחלקו ויבדל כל חלק מתברו. נטלה אחת מרגליהן, טהורין; וכן אם נטלה השניה. נטלה הרגל השלישית - אם חשב עליהן שיאכל על שלחן זה או על דלפקי זה כמו אוכל בטבלא, הרי אלו מקבלין טמאה; ואם לא חשב עליהן, טהורין.

יא. כלי נסרים שגשרו שפתותיהן, טהורין. ואם נשאר מחסום שפתותיהן כל שהוא, הרי אלו מקבלין טמאה.

יב. טבלה שמלאה עצים, ותקעה [- חיברה לעצים] - טהורה; חפה בנסרים, מקבלת טמאה.

יג. ספסל שנתפרק, טהור; סרגו [חיברו] במשיחות או בחבלים, מקבל טמאה.

יד. הסלים של גמלים שהתירן, טהורין; חזר וקשרן,

בלשין; מפני שהן מסייעין בשעת מלאכה, מטמאין. והעשוי לתלות בו הפלי בלבד, טהור.

ג. נבלי המשוורים, מטמאין; ונבלי בני לוי שמומרין בהן במקדש, טהורין. הבטנן והנקטמון והארוס [- כלי גינה שונים], מטמאין.

ד. מצודת החלדה, מטמאה; ושל עכברים - טהורה, לפי שאין לה בית קבול ואין עליה צורת כלי.

ה. הוצין שאורגין מהן כמו קפיפה [קופה גדולה] שמניחין בה התאנים וכיוצא בהן, מטמאה; ושאורגין מהן פתבנית מגורה גדולה שאוצרין בה החיטין - טהורה, שאין תורת כלי עליה.

ו. עלין שפסרגין [קולעים] אותן כמין סג - גדר [סביב לפרות, טהור; ואם עשו סג של נסרין [גזרים דקים], מטמא.

ז. חותל של הוצין [כלי מטיבי דקל] שמניחין בו הרטב וכיוצא בו - אם הוא נותן לתוכו נוטל מתוכו - מטמא; ואם אינו יכול לטל מה שבתוכו עד שיקרענו או עד שיתירנו, או שחשב לאכל מה שבתוכו ולזרקו - טהור. וכן הקרן שהוא משתמש בה ומשליכה, אינה מקבלת טמאה; ואם חשב עליה, מקבלת טמאה.

ח. השופר, אינו מקבל טמאה; חתכו להיות קרן תשמיש, מקבל טמאה.

ט. קערה שקבעה בשדה תבה ומגדל - אם היא כדרך קבלתה, הרי זו מקבלת טמאה; ואם קבעה בדפן, שהרי אינה מקבלת עד שמטין השדה על צדה - הרי זו מפלל השדה, וטהורה.

י. האקון [מלכודת דגים] והרטב [מלכודת עופות] והפלוב של עץ, טהורין.

יא. המדף והפלצור [מיני כלי ציד] ומצודת ספרין - מטמאין, שהרי צורת כלי עליהן.

יב. הספסלין שבפנדקיות, ושל מלמדי תינוקות - אף על פי שהם נקובין, ומכניסין בהם את הרגלים - הרי אלו טהורין; קבע בהם רגלים במסמר, מקבלין טמאה. זה הכלל: כל שנטל ואין רגליו נטלות עמו, טהור. וכל שנטל ורגליו נטלות עמו - אם היו בלן של עץ או עצם, מקבל טמאה; היתה אחת מרגליו של אבן, אינו מקבל טמאה.

יום שני

הלכות בלים פרק ו

א. כל כלי שנטמא, ונשבר אחר שנטמא, ונפסדה צורתו ותשמישו - טהור בשבירתו; וכן בלים שנטמא בשדה טהורין, שבריהן אינן מקבלין טמאה.

ב. כמה שעור השבר שישבר כלי עץ או כלי עצם, ויהיה טהור? כל כלי בעלי בתים, שעורם ברמונים. כיצד? משניקב הפלי במוציא רמון, טהור; והרמון שאמרו - בינוני, לא גדול ולא קטן - לפי דעתו של רואה. ויהיו בכלי שלשה רמונים אחוזים זה בזה. נקב הפלי במוציא

ו. כמה שעות הנקב שיינקב כלי העור, ויטהר? החמת [נד], משתנקב במוציא פקעיות [כדורים] של שתי; ואם אינה יכולה לקבל של שתי, הואיל ומקבלת של ערב, מקבלת טמאה, עד שתנקב רבה.

ז. התרמל [ילקוט] שנפחת הכיס שבתוכו - עדין התרמל מקבל טמאה, ואינו חבור לו.

ח. החמת שהביצים [- כיסים] שלה מקבלות עמה [במילוי הנוד מתמלאים גם הם], ונפחתו - טהורות, שאינן מקבלות פדרפן.

ט. כלי עור שיש לו לולאות ושנצות [רצועות], כגון סנדל עמקי וכיס של שנצות [ארנק עם רצועות] - אף על פי שפשהן מתרין, אין עליהן צורת כלי - הרי אלו מקבלין טמאה כשהן מתרין, הואיל וההדיוט יכול במהרה להכניס השנצות בלולאות ויחזר כלי קבול כשהיה. וכן אם נטמאו, והסיר השנצות מהן, ונפסדה צורתם - הרי הם טהורין, אף על פי שאפשר להחזירם שלא באמן.

י. כיס של שנצות שנטלו שנציו - עדין הוא מקבל טמאה, שהרי הוא מקבל. נפשט, ויחזר [להיות] עור פשוט - טהור. טלה עליו את המטלית מלמטן - מקבל טמאה, אף על פי שהוא פשוט; שהרי עליו צורת כלי.

יא. עור שפרף בו הקמע, מקבל טמאה; פשוט, טהור; חזר וכרף בו, מקבל טמאה; מטמא ומטהר, אפלו עשרה פעמים ביום. ועור שכתב עליו הקמע, טהור; ואם פרת מננו, ועשה [מהקמיע] חליה לתכשיט - מקבלת טמאה.

יב. תפלין של ראש, ארבעה כלים. הרי שנטמאת במת, והתיר קציצה הראשונה, ותקנה - הרי היא אב טמאה כשהיתה; וכן אם התיר השנייה, ותקנה [חיבר חדשה], וכן אם התיר אף השלישית ותקנה. התיר אף הרביעית ותקנה - נעשית כלה ראשון לטמאה; שהרי התיר כל אחת ואחת ויחזר ותקנה כלה, וכאלו זו תפלין אחרות שנגעו בראשונות. חזר והתיר את הראשונה פעם שניה, ותקנה - הרי היא ראשון כמות שהיתה; וכן אם התיר את השנייה, ואת השלישית. חזר והתיר אף את הרביעית, ותקנה - כלה טהורה; שאין הראשון מטמא כלים, מפני שהוא ולד, כמו שבארנו. וכן סנדל שהוא טמא מדרס, ונפסקה אחת מאזניו, ותקנה - הרי הוא מדרס כשהיה. נפסקה שניה, ותקנה - טהור מן המדרס, שהרי נעשו לו אזנים חדשים; אבל טמא מגע מדרס. לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנפסקה השנייה, או שנפסק עקבו, או נטל חטמו [- השפיץ], או נחלק לשנים - טהור.

יג. מנצל שנפחת [נחסר] - אם אינו מקבל רב הרגל, טהור.

יד. תפלין שנטמאת, מאימתי טהרתה? של יד, משיתיר אותה משלש רוחות; ושל ראש - משיתיר משלש רוחות, ובין קציצה לתבירה.

טו. הפדור והאמום [עור ממולא בד] והקמע והתפלין שנקרעו אחר שנטמאו - הנוגע בהם, טמא; וכמה

מקבלין טמאה. נמצאו מתמאין ומתטהרין אפלו עשרה פעמים ביום.

טו. השלחן או הדלפקי שחפן בשיש, ושיר בהן מקום הנחת הכוסות - מקבלין טמאה. ואם חפה הכל - טהורין, בין בצפוי עומד, בין בצפוי שאינו עומד, בין שחפה את לזביכיו [- מסגרתו], בין שלא חפה את לזביכיו, בין שהיו של עצים חשוכין, כגון אשכרוע וכיוצא בו, בין שהיו של שאר עצים - הואיל ויחפן בלן, טהורין כמו שבארנו.

הלכות כלים פרק ז

א. כלי עור, מאימתי מקבלין טמאה? התרמל [ילקוט] וכיוצא בו - משיחם שפתותיו, ויכרת הקופין [חתיכות בולטות] הקטנים היוצאין על גבי העור, ויעשה את קיחותיו [- רצועותיו]. סקרטיה [טבלת עור], משיחם ויכרת ויעשו ציציתה [- סס מתכת]. קטבליה [-כיסוי מיטה], משיחם ויכרת. הכר והכסת, משיחם שפתותיהן ויכרת הקופין היוצאין. וכן כל פיוצא בהן. התפלין, משיגמר הקציצה; אף על פי שהוא עתיד לתן בה את הרצועה, הרי זו מקבלת טמאה. עור העריסה שהוא עתיד לעשות לו טבור [- חיזוק לרגלי העדיסה], עד שיעשה לו טבור. הסנדל, משיקמיע [יעוצב]. המנצל, משיגוב [- יתייבש] על האמום [מקום הנחת הנעל]. ואם עתיד לכרכם [לצבוע בכרוסם] ולשרטט, עד שישרטט ועד שישרטט; וכן כל פיוצא בזה.

ב. עור שאין עליו צורת כלי, אינו מקבל טמאה; לפיכך, כף של עור שקושרין לוקטי קוצים על פניהן, כדי שלא יכס הקוץ - אינו מקבל טמאה, מפני שהוא עור פשוט ואין עליו צורת כלי. וכן העור שמלקטין בו גללי הבקר, ועור שחוסמין בו פי הבהמה, ועור שמשיבין בו את הדבורים בעת שלוקחין הדבש, ועור שמניפין בו את הרוח מפני החום - הרי הן טהורין, ואין מקבלין טמאה.

ג. כל בית האצבעות [כפפות] של עור, טהורות; חוץ משל קנצין [קוטפי פירות], מפני שהיא [נעמח] מקבלת את האוג [מין פרי]; נקרעה - אם אינה מקבלת את רב האוג, טהורה.

ד. האבנט של עור, ועורות שתופרין הקטעין [קטועי רגל] על ארבעותיהן כדי שיתגלגלו [יהלכו] בהן על הקרקע - מקבלין טמאה, שהרי צורת כלי עליהן. וכן העורות העשויות פעין טבעות שמכניסין אותן האמנין בזרועותיהן, כדי להגביה בגדיהם מעל ידם בשעת מלאכה - מתמאין בשאר כלי עור הפשוטים.

ה. עור שתופרין ממנו כסוי ליד ולזרוע של זרי [- מנקה] גרנות, ושל הולכי דרכים, ושל עושי פשתן - מקבל טמאה; ואם היה של צבעים ושל נפחים - אינו מקבל טמאה. זה הכלל: העשוי לקבלה, כדי שלא יבהו קוץ וכדי שיאחזו יפה יפה - מקבל טמאה; והעשוי מפני הוצעה, כדי שלא יפסד הדבר שמתעסק בו בוצעת ידיו - הרי זה אינו מקבל טמאה.

[לכתישת בשמים], ולעריסה [של תינוק], ולמטפחות ספרים [לכנוס הילדים לבית הספר], ולמטפחות תינוקות - הרי הם טהורים. עשה להם ענבולין [- לשוניות המקישות], מקבלין טמאה; הואיל ונעשו להשמיע קול לאדם, הרי הן טמאים כתכשיטי אדם. ואפלו נטלו ענבוליהן - מקבלין טמאה, שהרי הוא ראוי להקישו על החרש [חרט].

ח. זוג העשוי לאדם - אם נעשה לקטן - אינו מקבל טמאה אלא בענבול שלו, שהרי לקול נעשה; ואם נעשה לגדול - הרי זה תכשיט, ומקבל טמאה אף על פי שאין לו ענבול.

ט. כל הפרצופות [- מסיכות], מקבלות טמאה. וכל החותמות, טהורין - חוץ מחותם של מתכת שחותמין בו בלבד. וכל הטבעות, טהורות - חוץ מטבעות אצבע; אכל טבעת שחוגר בה את מתניו, או שקושר אותה בין כתפיו - טהורה. טבעת השיר של בהמה - הואיל והאדם מושך בה את הבהמה, מקבלת טמאה. וכן מקל של בהמה של מתכת - הואיל ואדם רודה אותה בו, מקבלת טמאה.

י. כל הכלים יורדים [- נעשים ראויים -] לטמאה במחשבה, ואין עולין מדי טמאה אלא בשנוי מעשה; והמעשה מבטל מיד המעשה ומיד המחשבה, והמחשבה אינה מבטלת לא מיד המעשה ולא מיד המחשבה. כיצד? טבעת בהמה או כלים שחשב עליה להחזירה לטבעת אדם - הרי זו מקבלת טמאה במחשבה זו, וכאלו נעשית לאדם מתחלת עשייתה. חזר וחשב עליה להניחה טבעת בהמה כשהיתה - אף על פי שלא נתקשט בה האדם, הרי זו מקבלת טמאה; שאין המחשבה מבטלת מדי המחשבה, עד שיעשה מעשה, כגון שישוף אותה או יתקנה כמעשה של בהמה. היתה הטבעת לאדם, וחשב עליה לבהמה - עדין היא מקבלת טמאה כשהיתה; שאין הכלים עולין מדי טמאתן במחשבה. עשה בה מעשה, וישנה לבהמה - אינה מקבלת טמאה; שהמעשה מבטל מיד המעשה. וכן כל פיוצא בזה.

יא. חרש שוטה וקטן - יש להם מעשה ואין להם מחשבה, כמו שבארנו בענין הכשר אכלין.

יב. זוג [פעמון] של דלת שחשב עליה לבהמה, מקבלת טמאה; ושל בהמה שנעשה של דלת - אפלו חברו בקרקע, ואפלו קבעו במסמר - הרי זה מקבל טמאה כשהיה, עד שישנה בו מעשה כגופו.

יג. אמן שהוא עושה ומניח [למכירה] זוגין [פעמונים] לדלתות ולבהמה - אם רב העשוי לדבר שמקבל טמאה - הרי הכל מקבל טמאה, עד שיפריש מקצתם לדבר שאינו מקבל טמאה; ואם רב העשוי לדבר שאינו מקבל טמאה - הרי הכל טהור, עד שיפריש מקצתם לדבר המקבל טמאה. וכן כל פיוצא בזה.

יד. וזוגין הנמצאין בכל מקום, מקבלין טמאה - חוץ מן הנמצאים בכפרים, מפני שרפן לדלתות.

טו. אמר לאמן: 'עשה לי שני זוגין, אחד לדלת ואחד

שבתוכן, טהור. האכופ [אוכף] שנקרע - הנוגע במה שבתוכו, טמא; מפני שהתפר מחברו, ונעשה פלו כגוף אחד.

הלכות כלים פרוק ח

א. כל כלי מתכות אינן מקבלין טמאה - עד שתגמר מלאכתן בלה, ולא יהיה הפלי מחסר מעשה כלל; אכל גלמי כלי מתכות, אינן מקבלות טמאה.

ב. ואלו הם גלמי כלי מתכות: כל שעתיד לשוף אותו, או לשפץ [להסיר], או לגרד, או לכרפב [ללטוש], או להקיש בקרנס [-פטיש], או שהיה מחסר און או אגן [- שפה] - הרי זה אינו מקבל טמאה, עד שייתקנה, ויניחה, ולא תשאר בו מלאכה כלל. כיצד? כגון הסיף שאינו מקבל טמאה עד שישופנו, והסכין עד שישחזנה, וכן כל פיוצא במעשים אלו. לפיכך, העושה כלים מן העשת [גוש] של ברזל, או מן החררה [גוש בצורת עוגה] של מתכת, ומן הסובב [-חישוק מתכת] של גלגל, ומן הטסין, ומן הצפויין, ומפני [- ביסין] הכלים, ומאגני הכלים, ומאזני הכלים, ומן השחלת, ומן הגרדת [- מיני שאריות כלי מתכת] - הרי אלו טהורים; מפני שכל אלו שנעשו, גלמי כלי מתכות הן. אכל העושה כלי משברי כלי מתכות, ומן הכלים שנשחקו מרב הזמן, ומן המסמרות שידוע שנעשו מן הכלים - הרי אלו מקבלין טמאה, לפי שאינם גלמים. אכל מסמרות שאין ידוע אם נעשו מן הכלים או מן העשת - הרי הן טהורין; אפלו התקין אותן לכלי, אינן מקבלין טמאה.

ג. כלי מתכות שאינו מחסר אלא כסוי - מקבל טמאה; שאין הכסוי חשוב מגוף הכלי.

ד. מחט שלא נקבה, אלא שפה ותקנה כרף מתחלתה - מקבלת טמאה, מפני שמוציאין בה את הקוץ. אכל אם היה עתיד לנקבה - הרי היא כשאר גלמי כלי מתכות, ואינה מקבלת טמאה.

ה. ומאחר שבארנו שגלמי כלי מתכות טהורים, וגלמי כלי עץ טמאים, ופשוטי כלי מתכות טמאים, ופשוטי כלי עץ טהורים, דין תורה - נמצא הטמא בכלי עץ, טהור בכלי מתכות, והטמא בכלי מתכות, טהור בכלי עץ.

ו. כל כלי המלחמה, כגון הסיף והרמח והכובע והשריון והמגפים וכיוצא בהן - מקבלין טמאה. וכל תכשיטי האדם, כגון הקטלה והנזמים והטבעות, בין שיש עליהן חותם בין שאין עליהן חותם, וכיוצא בהן - מקבלין טמאה. אפלו דינר שנפסל, והתקינו לתלותו בצואר קטנה - מקבל טמאה. וכן קמע של מתכת, מתטמא בכל תכשיטי אדם.

ז. כל תכשיטי הבהמה והכלים, כגון הטבעות שעושין לצואר הבהמה ולאזני הכלים - טהורין, ואינן מקבלין טמאה בפני עצמן; חוץ מזה [- פעמון] של בהמה, וכלים המשמיעים קול לאדם. כיצד? העושה זוגין למכתשת

ומכפוי טני [סל] של רופאין - מפני שמניחין בו את האספלונית [תחבושת], נעשה כלי קבול.

ז. כפוי של מתכת ששפו ולטשו, ועשהו מראה - הרי זה מקבל טמאה.

ח. כל המשקלות של מתכת, מקבלות טמאה; והן הנקראין 'אנקיות'. קנה מאזנים של עץ שהיו אנקיות של ברזל תלויות בו - מקבל טמאה, מפני האנקיות התלויות בו. במה דברים אמורים? במאזנים של מוכרי פשתן ומוכרי צמר; אבל של בעלי בתים - אינו מקבל טמאה, עד שיהיו האנקיות קבועות בו.

ט. משקלות שנשתברו - אף על פי שהחזירן ושוקל בהן, אינן מקבלות טמאה. יחד מהן [אחד שבירתם -] חצני ליתרון, שלישי ליתרון, רביעי ליתרון - הרי אלו מקבלין טמאה.

י. סלע שנפסלה, והתקינה להיות שוקל בה - מקבלת טמאה.

יא. אנקלי [מוט] של פתפים [סבלים], טהורה; ושל רוכלים, מתטמאה. אנקלי של נקליטי [קרשי וילון] המטה, טהורה; ושל דרגש [מיטת עור], מתטמאה. אנקלי של פורת הציידים שצדין בה הדגים, טהורה; ושל שדה, מתטמאה. אנקלי של מגורת העץ, טהורה; ושל שלחן, מתטמאה. זה הכלל: כל כלי שמקבל טמאה בפני עצמו מן התורה - הרי האנקלי של מתכת שלו והשלשלת שלו מקבלות טמאה. וכלי שאינו מקבל טמאה - כגון פשוטי כלי עץ, וכלי עץ הבאים במדה, וכיוצא בהן - אנקלי של מתכת והשלשלת שלו אינן מקבלין טמאה. וכלן - אחת אחת בפני עצמה, טהורה; שאין האנקלי או השלשלת כלי בפני עצמו, אלא הרי הן כמקצת כלי. ואפלו אנקלי שבפתלים שתולין בה הפלים והבגדים וכיוצא בהן, טהורה.

יב. שלשלת שיש בה בית נעילה, מתטמאה; והעשויה לקתיפה [קשירת חיות], טהורה.

יג. שלשלת של סיתונות [חנות] - מתטמאה, מפני שהן נוצלין בה החניות; ושל בעלי בתים - טהורה, שאינה אלא לנואי.

יד. שלשלת של מושחי [מוטדי] קרקע, והיתדות שלהן שתוקעין בקרקע - בשעה שמושחין, מקבלין טמאה. ושלשלת של מקוששי עצים - טהורה, לפי שהיא משמשת את העץ.

טו. שלשלת דלי גדול - ארבעה טפחים ממנה סמוך לדלי, מתטמא עם הדלי מפני שהוא צרף הדלי; והשאר טהור, לפי שאין לו שם בפני עצמו. ושלשלת דלי קטן, עשרה טפחים.

טז. הפדור של מתכת והסדן, והקנטר [גרון] של בנאי, והדקר [יתד] של חרש, וחרמור [כלי חיתוך] של נפח, והמטלטלת והמשקלת [כלים לבדיקת יושר הכתלים] של

לבהמה, 'עשה לי שתי מחצלאות, אחת לשכיבה ואחת לאהליו', 'עשה לי שני סדינים, אחת לצורות [מצוירות] ואחת לאהליו' - הרי שניהן מקבלין טמאה, עד שיפרש ויאמר: 'זה לכף, וזה לכף'.

יום שלישי

הלכות פלים פק ט

א. כל כלי מתכות שיש להם שם בפני עצמן, מקבלין טמאה - חוץ מן הדלת, והנגר [יתד הנעילה], והמנעול, והפוחה [בית קיבול] שפתח הצייר [צייר הדלת], והציר, והקורה, והצנור; מפני שאלו עשויין לקרקע, או לשמש את העץ - אינן מקבלין טמאה, ואפלו קדם שיקבעו. וכל כלי מתכות שיש לו שם לוי [נוטם] - אינו מתטמא בפני עצמו, מפני שהוא כמקצת כלי. ביצד? עקרב [לשונית] של פרמביה [רסן], טמא. ולחיים שלה שעל לחי הבהמה מכאן ומכאן - טהורין, ואינן מקבלין טמאה בפני עצמן; מפני שאין להם שם בפני עצמן. ובשעת חבורן [לרסן], הכל מקבלין טמאה.

ב. טסין של ברזל שמניחין על לחי האדם בשעת מלקמה - אינן מקבלין טמאה, מפני שאין להם שם בפני עצמן; ואם יש בהן בית קבול מים, מתטמאין ככל כלי קבול.

ג. גזם שהוא עשוי בקדרה מלמטן וכעדשה מלמעלן, ונפרק הקדרה שלו - מקבלת טמאה בפני עצמה, שהרי יש לה בית קבול; והעדשה מקבלת טמאה בפני עצמה, מפני שיש לה שם בפני עצמה. והצנורה [מחט] שלה שהיא נכנסת באזן או באף - אינה מקבלת טמאה בפני עצמה, מפני שאין לה שם בפני עצמה. הנה הגזם עשוי כמין אשכול [ענבים], ונפרק - טהור; מפני שאין בו בית קבול, ואין לכל גרגר ממנו שם בפני עצמו, והרי אינו ראוי לתכשיט משנפרק.

ד. טבעת אחת שמניחין הבנות ברגל אחת, היא הנקראת 'בירית'; ואינה מקבלת טמאה, מפני שאין עליה צורת כלי תכשיט, אלא כמו טבעת הפלים, או טבעת שקושר בה בין כתפיו. אבל שתי טבעות שמשימות הבנות ברגליהן, ושלשלת מטלת ביניהן מוז לזו - מקבלות טמאה; מפני שהן מתכשיטי הבנות, והן הנקראין 'כבלים'.

ה. קטלה [שרשרת] שהחליות שלה של מתכת, והן בחוט של צמר או של פשתן, ונפסק החוט - החליות מקבלות טמאה, שכל אחת ואחת כלי בפני עצמו. הנה החוט שלה של מתכת, והחליות של אבנים טובות ושל מרגליות או של זכוכית, ונשברו החליות, והחוט קים - הרי זה מתטמא בפני עצמו. שירי קטלה, [שיעורה] כמלא צנאר קטנה.

ו. כל הפסויין של מתכת - טהורין, ואין מקבלין טמאה, מפני שאין להם שם בפני עצמן; חוץ מכפוי המחס [דוד],

שְׁמַנֵיחִים בָּה אֶת הָאֶסְפִּלוֹנִית [תחבושת], וְתוֹלָה בָּה אֶת הַמְסַפְּרִים.

ט. טָסִין [- כעין צבת] שֶׁל מַתְכַּת שְׁמֹנְעָרִין בְּהֵן אֶת הַקְּדָרָה, מְקַבְּלִין טְמֵאָה; וְהַקְּבוּעִין בַּפִּינְיָה, טְהוּרִין.

י. הַמְּלַקְחִים [צבת] שְׁמַמְעָף בְּהֵן אֶת הַפְּתִילָה [שנשרפה], מְקַבְּלִין טְמֵאָה. וְהַצְּנֹרוֹת [- ברזלים] שֶׁתּוֹפְסוֹת אֶת הַרְחִים מִלְּמַעַל - אֵינָן מְקַבְּלִין טְמֵאָה, שְׂאֵינָן עֲשׂוּיֹת אֲלָא לְחֹזֵק.

יא. קְלֶסְטְרָה [קורה] שְׁנוּעֵלִין בָּה אֶת הַדָּלֶת - אִם הִיְתָה שֶׁל מַתְכַּת, מִתְּטַמְּאָה; הִיְתָה שֶׁל עֵץ וּמִצְפָּה מַתְכַּת, טְהוּרָה.

יב. הַפִּין וְהַפְּרָנָה [שני חלקי מנעול], טְמֵאִים.

יג. פֶּקָה [כדור שבראש הפלך] שֶׁל מַתְכַּת - טְהוּרָה, לְפִי שֶׁהִיא מְשַׁמֶּשֶׁת אֶת הָעֵץ.

יד. הַכּוֹשׁ [פלך], וְהַעֵימָה [העץ שהוחזים כרוכים עליו], וְהַמְּקָל, וְסִימְפוּנְיָה [כלי גניחה], וְהַלִּיל שֶׁל מַתְכַּת - מְקַבְּלִין טְמֵאָה. הֵיוּ שֶׁל עֵץ וּמִצְפִּין מַתְכַּת, טְהוּרִין; חוּץ מִן הַסִּימְפוּנְיָה - שְׂאֵם הִיָּה בָּה בֵּית קַבּוּל כְּנָפִים [לוחות מתכת דקות] - אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא מִצְפָּה, טְמֵאָה.

טו. הַחֲצוּצָרָת שֶׁהִיא מְפַצֶּלֶת חֲלִיּוֹת חֲלִיּוֹת - אִם אֵין יוֹדֵעַ לְהַחֲזִירָה אֲלָא אֶמָן, הִרִי זֶה מְקַבְּלֶת טְמֵאָה כְּשֶׁהִיא מַחֲבֵרָת; וְאִם יְכוּלִין הַכֹּל לְפָרְקָהּ וְלְהַחֲזִירָהּ, אֵינָה מְקַבְּלֶת טְמֵאָה.

טז. הַקֶּצֶה [העליון של החצוצרה] שְׁמַנֵּיחִין עָלָיו הַפָּה בְּשַׁעַת תְּקִיעָה, מְקַבְּלֶת טְמֵאָה בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ; וְהַקֶּצֶה הַאֲחֵר הַרְחֵב [חלקה התחתון], אֵינֹה מְקַבְּלֶת טְמֵאָה בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ. וּבְשַׁעַת חֲבוּר, הַכֹּל טְמֵאָה. כִּיּוֹצֵא בּוֹ, קָנִי מְנוּרָה בְּפִנֵּי עֲצָמָן - אֵין מְקַבְּלִין טְמֵאָה, מְפִנֵּי שִׁישׁ לָהֶן שֵׁם לֵוִי [- נוטרי]; הַפֶּרַח שֶׁלָּהּ [בית קיבול הנר], וְהַבְּסִיס - מִתְּטַמְּאִין בְּפִנֵּי עֲצָמָן. וּבְשַׁעַת חֲבוּר, הַכֹּל מְקַבְּלִין טְמֵאָה.

יז. קוֹרֵת הַחֲצִים שֶׁהִיא [לוח -] הַמְּטָרָה, שִׁישׁ בָּה לְשׁוֹנוֹת שֶׁל מַתְכַּת - מְקַבְּלֶת טְמֵאָה; וְשְׁמַנֵּיחִין אוֹתָהּ בְּרִגְלֵי הָאֲסִירִים, טְהוּרָה. וְהַקּוֹלֵר [שעל צווארי אסירים], מְקַבְּלֶת טְמֵאָה. מְגֵרָה [מסור] שֶׁעֲשָׂה שְׂנִיָּה לְחוּר הַדָּלֶת [הכניסו לתוך המשקוף ושיניו כלפי הפתח] - אֵף עַל פִּי שְׁמַשְׁתַּמֵּשׁ בָּה, אֵינָה מְקַבְּלֶת טְמֵאָה; וְאִם מְשַׁנְטַמְּאֵת עֲשִׂיָּה לְחוּר הַדָּלֶת - הִרִי זֶה בְּטַמְּאָתָהּ, עַד שִׁיקְבַּעְנָהּ בְּמַסְמֵר. הַפְּכָה [- באופן שהשיניים לכיוון המשקוף] - בֵּין מִלְּמַעַלָּן, בֵּין מִלְּמַטָּן, בֵּין מִן הַצְּדָדִין - טְהוּרָה.

הִלְכוֹת כְּלִים פָּרָק יא

א. כִּמְהָ שְׁעוֹר הַשֶּׁבֶר שִׁישְׁבָּר כְּלֵי מַתְכַּת וְלֹא יִקְבֵּל טְמֵאָה, אוֹ יִטְהַר מִטְּמֵאָתוֹ? הַכֹּל לְפִי מַה שֶׁהוּא [- לפי ענינו].

ב. כֹּל זֶמֶן שֶׁהִכְלִי יְכוּל לַעֲשׂוֹת מֵעֵין מְלֹאכְתּוֹ - עֲדִין הוּא כְּלֵי, וְחָשׁוּב כְּכֵלֵי שְׁלֵם. כִּיּוֹצֵא? דְּלֵי שֶׁל מַתְכַּת שְׁנֹשְׁבָר, וְהִרִי הוּא יְכוּל לְמַלְאֵת בּוֹ - הִרִי הוּא כְּלֵי כְּשִׁיָּהּ. הַקּוּמְקוּם, כְּדִי לָחֵם בּוֹ חֲמִין. הַמַּחֵם, כְּדִי לִקְבֵּל

בְּנֵין, וְהַכִּידִים שֶׁל בְּרִזָּל שְׁחוּבְטִין בְּהֵן הַיְתִים, וְהַאֲפָרְכֵס [- דרכו עוברת התבואה לטחינה] שֶׁל מַתְכַּת, וְהַאֲוֵלָר שְׁפוּרְתִין בּוֹ הַסּוּפְרִים רֹאשׁ הַקְּלָמוֹס שֶׁל קָנָה, וְהַקְּלָמוֹס שֶׁל מַתְכַּת, וְהַפֶּן [לוח], וְהַכְּנָה [סרגל] שְׁמֹשְׁרֵטְטִין בְּהֵן הַסּוּפְרִים [על הקלף] - כֹּל אֵלוֹ מְקַבְּלִין טְמֵאָה; שְׁכָל אֶחָד מֵהֶן יֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בְּאֵלוֹ.

הִלְכוֹת כְּלִים פָּרָק י

א. מַסְמְרוֹת שְׁמַחֲזִיקִין בְּהֵן הַתְּקָרָה הַעֲשׂוּיִין לְתַקֵּעַ אוֹתָן בְּעֵצִים, אֵינָן מְקַבְּלִין טְמֵאָה; וְכֵן הַמַּסְמְרוֹת שֶׁתּוֹקְעִין אוֹתָן בְּפִתְלִים לְתוֹלוֹת בְּהֵן. וְאִם הַתְּקִין הַמַּסְמֵר לְהִיּוֹתוֹ כְּלֵי בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ, מְקַבְּלֶת טְמֵאָה. כִּיּוֹצֵא? מַסְמֵר שֶׁהַתְּקִינוֹ לְהִיּוֹת פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל בּוֹ, אוֹ לְהִיּוֹת מוֹצִיא בּוֹ אֶת הַפְּתִילָה, אוֹ שְׁנֹתָנוּ בְּרַחֲסֵים שֶׁל יָד אוֹ שֶׁל חֲמוּר - הִרִי זֶה מְקַבְּלֶת טְמֵאָה. הַתְּקִינוֹ לְהִיּוֹת פּוֹתֵחַ בּוֹ אֶת הַחֲבִית - טְהוּר, עַד שִׁיּוֹצְרָפְנוֹ [יעצבו לשם כך].

ב. מַסְמֵר שֶׁהוּא עֲשׂוּי כְּמוֹ סִימֵן לְשִׁמִּירַת הַפֶּתַח [לידע אם עברו בו], אֵינֹה מְקַבְּלֶת טְמֵאָה; וְכֵן מַסְמֵר שֶׁל שְׁלֹחֲנֵי שֶׁהוּא תוֹלָה בּוֹ אֶת הַמְּאֻזְנִים וְהַפִּיס, טְהוּר; וְכֵן תְּלוּזֵי [ווי] הַמְּגִרְדוֹת [מתכות שמגרדות הגוף], טְהוּרוֹת - אֵף עַל פִּי שְׁמַסְמְרִין אֵלוֹ מְשַׁנֵּין בְּצוּרְתָן, מְשַׁאֵר מַסְמְרוֹת הַתְּקִיעָה.

ג. מַסְמֵר הַגֵּרֵעַ [- חובש], וְהוּא הַכְּלֵי שְׁמַקְיִזִין בּוֹ הַדָּם - מְקַבְּלֶת טְמֵאָה. וּמַסְמֵר שֶׁל אֶבֶן הַשְּׁעוֹת [- שעון שמש], טְהוּר.

ד. מַסְמֵר הַגֵּרְדִי [- האורג], וְהוּא הַמַּסְמֵר הָאֲרָף כְּעֵין שְׁפוּד שְׁמַכְנִיס בּוֹ הָאֲוֵרָג שְׁפוּפְרֵת הַקָּנָה אוֹ הָעֵץ וְלוֹפֵף עָלֶיהָ הַחוּטִין - מְקַבְּלֶת טְמֵאָה.

ה. אֵלוֹ כְּלֵי מַתְכוֹת הַמְּתַטְמְאוֹת בְּעִגְלָה: הָעַל [המוט הנמשך מהעגלה לבין הבהמות] שֶׁל מַתְכַּת, וְהַקְּטָרֵב [העץ שעל הבהמות], וְהַכְּנָפִים [טסי מתכות] הַמְּקַבְּלוֹת [בחורייהם] אֶת הַרְצוּעוֹת, וּבְרִזָּל שֶׁפִּתַּח צוּאָרֵי בְּהֵמָה, וְהַסּוּמָף [- יתד שבקצה העגלה], וְהַמְּחַגֵּר [יתד שבקצה העול], וְהַתְּמַחֲזִיּוֹת [מקום בעגלה להנחת אבנים], וְהָעֲנַבּוּל [- לשון הפעמון], וְהַצְּנִינְיָה [ווי], וּמַסְמֵר הַמְּחַבֵּר אֶת כָּלָן [- כל חלקי העגלה]. וְאֵלוֹ טְהוּרִין בְּעִגְלָה: הָעַל שֶׁל עֵץ הַמִּצְפָּה [במתכת], וְהַכְּנָפִים הַעֲשׂוּיִין לְנוֹאֵי, וְהַשְּׁפוּפְרוֹת הַמְּשַׁמִּיעוֹת אֶת הַקּוֹל, וְהָאֲבָר [עופרת] שְׁבִצַּד צוּאָרֵי בְּהֵמָה, וְהַסּוּכָב [- חישוק מתכת] שֶׁל גִּלְגָּל, וְהַטְּסִין [לוחות מתכת], וְהַצְּפוּיִין, וְשַׁאֵר כֹּל הַמַּסְמְרוֹת שֶׁבָּה - כֹּל אֵלוֹ טְהוּרִין.

ו. עֶקְרֵב בֵּית הַבַּד [ברזל שבקורה המוסקת], מְקַבְּלֶת טְמֵאָה. אֲרוֹן שֶׁל גְּרוֹסוֹת [- מוכרי גריסים] - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא טְהוּר - אִם הִיְתָה תַּחְתּוֹ עִגְלָה שֶׁל מַתְכַּת, הִרִי זֶה מְקַבְּלֶת טְמֵאָה.

ז. רַחֲסֵים שֶׁל פִּלְפִּלִין, מְקַבְּלֶת טְמֵאָה מִשּׁוֹם שְׁלִשָּׁה כְּלִים: מִשּׁוֹם כְּלֵי קַבּוּל, וּמִשּׁוֹם כְּלֵי מַתְכוֹת, וּמִשּׁוֹם כְּבֵרָה [נפה].
ח. הַדָּלֶת שֶׁל מַתְכַּת שְׁבַמְגִדָּל [ארוון] - שֶׁל בְּעֵלֵי בָתִּים, אֵינָה מְקַבְּלֶת טְמֵאָה; וְשֶׁל רוֹפְאִים, מְקַבְּלֶת טְמֵאָה.

לְרַחֲבָה - אם משמשת מעין מלאכתה ראשונה, טמאה; ואם לאו, טהורה.

יב. בְּלֶבָא [- כלי איחוס] שֶׁל סְפָרִים, וְשֶׁל רוֹפְאִים, וְשֶׁל עוֹשֵׂי זְכוּכִית שֶׁנֶּחְלָקָה לְשָׁנִים - טהורה; וְשֶׁל נִפְחִים - טמאה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַתְּחִלָּה חוֹתֵה בָּהּ אֶת הַגְּחָלִים.

יג. מְרָאָה שֶׁל מַתְּכַת שֶׁנִּשְׁבְּרָה אוֹ שֶׁנִּשְׁטַטְשָׁה - אם אינה מְרָאָה רַב הַפְּנִים, טהורה; הִיְתָה מְרָאָה רַב הַפְּנִים, עֲדִין הִיא כְּלִי כִשְׁהִיְתָה.

יד. מַחֲט שֶׁנִּשְׁטַל קֶצֶתָה הַנְּקוּב, אוֹ עֲקָצָה [- ראשה] - טהורה; וְאִם הִתְקַיְנָה לְלַפֵּף עָלֶיהָ אֶת הַחוּט לְרַקֵּם בָּהּ, טמאה. אֲבָל מַחֲט שֶׁל שֶׁקִּין [שהוא עבה] שֶׁנִּשְׁטַל קֶצֶתָה הַנְּקוּב - טמאה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רוֹשֵׁם [- חורט] בַּקָּצָה הַשְּׁנִי.

טו. הַמַּחֲט שֶׁלוֹפְפִין עָלֶיהָ הַשְּׁנִי אוֹ הַזָּהָב וְכִיּוּצָא בָּהֶן, כְּדֶרֶךְ שֶׁהַרוֹקְמִין עוֹשִׂין - בֵּין שֶׁנִּשְׁטַל הַנְּקוּב שְׁלֵה, בֵּין שֶׁנִּשְׁטַל עֲקָצָה - טמאה, שְׁאִין מְלַאכְתָּה הַתְּפִירָה.

טז. מַחֲט שֶׁהֶעֱלָתָה חַלּוּדָה - אם מְעַפְּכַת אֶת הַתְּפִירָה, טהורה; וְאִם לֹא, טמאה.

יז. הַסִּפֵּי וְהַסְּפִין שֶׁהֶעֱלוּ חַלּוּדָה, טהורין; שֶׁפֶן [שייפס] וְהַשְּׁחִיזוֹן, חֲזָרוּ לְטַמְאָתָן הַיִּשְׁנָה. וְכֵן צְנוּרָה [ברזל הטוויה] שֶׁפָּשְׂטָה [מעקמיותה], טהורה; כִּפְפָה, חֲזָרָה לְטַמְאָתָה הַיִּשְׁנָה.

יח. מִפְּתַח עֵקָם כְּמוֹ אֲרֻכְבָּה שֶׁנִּשְׁבַּר מִתּוֹף אֲרֻכְבָּתוֹ, טהור; וְכֵן מִפְּתַח הַעֲשׂוֹי כְּמִין גַּם [ג' יונית] שֶׁנִּשְׁבַּר מִתּוֹף גָּמוּ, טהור - שֶׁהָרִי אֵינוֹ יָכוֹל לִפְתַּח בָּהֶן, וְהָרִי אֵינָן מְשַׁמְשִׂין מְעִין מְלַאכְתָּן. הֵיוּ בוֹ שְׁנַיִם וְנִקְבִים - טמא, שֶׁעֲדִין מִפְּתַח הוּא. נִטְלוּ הַשְּׁנַיִם - טמא, מִפְּנֵי הַנְּקָבִים; וְנִסְתָּמוּ הַנְּקָבִים - טמא, מִפְּנֵי הַשְּׁנַיִם. נִטְלוּ הַשְּׁנַיִם, וְנִסְתָּמוּ הַנְּקָבִים אוֹ שֶׁנִּפְרְצוּ הַנְּקָבִים זֶה לְתוֹף זֶה - טהור.

יט. כְּלִי שֵׁישׁ בְּרֵאשׁוֹ הָאֶחָד כֶּף לְהָרִים בוֹ הַדָּשָׁן, וּבְרֵאשׁוֹ הַשְּׁנִי מְזַלֵּג לְצִלּוֹת בוֹ הַבֶּשֶׂר - נִטְלָה כְּפוֹ, טמא מִפְּנֵי שְׁנָיו; נִטְלוּ שְׁנָיו - טמא מִפְּנֵי כְּפוֹ. וְכֵן מִכְּחוּל שֶׁנִּשְׁטָלָה כְּפוֹ שְׁגוּרְפִין בָּהּ הַכַּחַל [הצבט] - טמא מִפְּנֵי הַזָּכָר [היינו החלק] - שְׁכוּחְלִין בוֹ הַעֵץ; נִטְלָה הַזָּכָר - טמא, מִפְּנֵי הַכֶּפֶר.

כ. כְּלִי שֶׁבְּרֵאשׁוֹ אֶחָד כֶּף כֶּסֶבֶכָה [- רשת] לְצִלּוֹת עֲלָיו, וּבְקָצָה הַשְּׁנִי שְׁנַיִם לְהוֹצִיא בָּהֶן הַבֶּשֶׂר מִן הַקְּדָרָה אוֹ מֵעַל הָאֵשׁ - נִטְלָה כְּפוֹ - טמא מִפְּנֵי שְׁנָיו; נִטְלוּ שְׁנָיו - טמא מִפְּנֵי כְּפוֹ. וְכֵן עֵט שֶׁל מַתְּכַת שְׁכוּתְבִין בְּרֵאשׁוֹ הָאֶחָד, וּמוֹחֵקִין בְּרֵאשׁוֹ הַשְּׁנִי - נִטְלָה הַכּוֹתֵב - טמא מִפְּנֵי הַמוֹחֵק; נִטְלָה הַמוֹחֵק - טמא מִפְּנֵי הַכּוֹתֵב. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּאֵלוֹ; וְהוּא, שִׁיְהִיָּה הַנְּשָׂאָר יָכוֹל לְעֲשׂוֹת מְעִין מְלַאכְתּוֹ. כִּיצַד? עֵט שֶׁנִּשְׁטַל הַמוֹחֵק שְׁלוֹ, וְנִשְׂאָר הַכּוֹתֵב - אם נִשְׂאָר מְאָרְכוֹ כְּדִי שִׁיַּגִּיעַ לְקִשְׂרֵי אֲצִבְעוֹתָיו - טמא, שֶׁהָרִי אֶפְשָׁר שִׁיַּאֲחֹז בוֹ וְיִכְתֹּב; נִטְלָה הַכּוֹתֵב, וְנִשְׂאָר הַמוֹחֵק - אם נִשְׂאָר מְאָרְכוֹ מְלֵא פֶסֶס יָדוֹ - טמא, שֶׁהָרִי אֶפְשָׁר לוֹ לְמַחֵק בוֹ. נִשְׂאָר פַּחוֹת מִזֶּה, טהור. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בָּהֶן.

כא. קָרְדִים [ששני קצותיו מחודדים] שֶׁנִּשְׁטַל עֲשׂוֹף [הקצה

סְלָעִים [- מטבעות]. הַלְּפָס [כלי גדול למים], כְּדִי לְקַבֵּל קִיתוּנוֹת [כדים] שֶׁל מַתְּכַת. הַקִּיתוּן, כְּדִי לְקַבֵּל פְּרוּטוֹת. מִדּוֹת הַיַּיִן, כְּדִי לְמַד בָּהֶן הַיַּיִן. וּמִדּוֹת הַשֶּׁמֶן, כְּדִי לְמַד בָּהֶן הַשֶּׁמֶן. מִסְּנִיגַת שֶׁל חֲרָדַל שֶׁנִּפְרְצוּ בָּהּ שְׁלֵשָׁה נְקָבִים מְלֻמְטָה, זֶה לְתוֹף זֶה [- במקום אחד] - טהורה, לְפִי שְׁאִינָה מְשַׁמְשֶׁת מְעִין מְלַאכְתָּהּ. מִגְּרֵפָה [כלי לבחישוה] שֶׁנִּשְׁטַל בְּפֶה - אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא כְּקַרְנֵס, טהורה; שְׁאִינָה עוֹשֶׂה מְעִין מְלַאכְתָּהּ אֲלֵא מְעִין הַקַּרְנֵס, וְהִיא לֹא נֶעֱשִׂית לְתַקֵּעַ בָּהּ קַרְנֵס. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בָּהֶן.

ג. מִסְּרַק שֶׁל צֶמֶר שֶׁנִּשְׁטַלוּ שְׁנָיו - אם נִשְׁתַּיַּר בוֹ שְׁלֵשׁ בְּמָקוֹם אֶחָד, טמא. הִיְתָה הַחִיצוּנָה אַחַת מִן הַשְּׁלֵשׁ - טהור, לְפִי שְׁאִינָה יָכוֹל לְסַרֵּק בוֹ פֶּשֶׁתָן; שֶׁהַחִיצוּנָה אֵינָה מוֹעֲלֶת לְסַרִּיקָה [כי רחבה היא], וְכֵן שְׁאִינָה עוֹשֶׂה מְעִין מְלַאכְתּוֹ בְּכָלִי מַתְּכוֹת - טהור. נִטְלוּ מִן הַמִּסְּרַק שְׁתַּיִם, וְעֲשָׂאָן לְמַלְקָטָה [- מלקחיים] - טמאות. אַחַת, וְהַתְּקַיְנָה לְגַר, אוֹ לְלַפֵּף [- לכרוך] עָלֶיהָ הַחוּט לְרַקוּם - מְקַבְּלַת טמאה; וְאִם הִיְתָה הַשֵּׁן עֲבָה וְגִדּוּלָה - אֵף עַל פִּי שְׁלֵא הַתְּקַיְנָה, הָרִי זֶה מִתְּטַמְּאָה בְּפָנֶי עֲצָמָה.

ד. מִסְּרַק שֶׁל פֶּשֶׁתָן שֶׁנִּשְׁטַלוּ שְׁנָיו, וְנִשְׁתַּיַּר בוֹ שְׁתַּיִם - טמא; נִשְׁתַּיַּר בוֹ אַחַת, טהור.

ה. הַפְּדוּמִים [מקלות להעלאת כלים מהבור] שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ, וְאִנְקְלֵי שְׁלֵהָן [- וו שבראשיהם] קְיָמַת - טמאין; שֶׁהָרִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא בָּהֶן הַדְּלִי מִן הַבְּאֵר, כִּשְׁהֵיוּ מְקַנְדִים.

ו. מְגַרָה [- משור] שֶׁנִּשְׁטָלָה שְׁנָה אַחַת מִבִּינְתַיִם [- בין כל שני שיניים נשברה ש], טהורה. נִשְׁתַּיַּר בָּהּ מְלֵא הַסִּיט [- ארבעה אגודלין] בְּמָקוֹם אֶחָד - טמאה, שֶׁהָרִי אֶפְשָׁר לְגוֹר בְּנִשְׂאָר.

ז. הַמַּעֲצָד [גרוז] וְהַאֲזַמֵּל וְהַמַּפְסֵלַת [סכין חדה] וְהַמַּקְדָּח שֶׁנִּפְגְּמוּ, עֲדִין מְקַבְּלִין טַמְאָה; נִטְלָה חֲסוּמִין [- החוד שלהן], טהורין. וְכֵן שֶׁנֶּחְלָקוּ לְשָׁנִים, טמאין - חוּץ מִן הַמַּקְדָּח, שֶׁהָרִי אֵינוֹ יָכוֹל לְנַקֵּב בוֹ. וְהַרְנָקִי [כלי גררים] בְּפָנֶי עֲצָמָה - אֵינָה מְקַבְּלַת טַמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְקַצֶּת כְּלִי.

ח. הַסִּיף, וְהַסְּפִין, וְהַסְּפִין הַעֵקָם כְּמוֹ מַגֵּל, וְהַרְמַח, וּמַגֵּל יָד [- לשימוש ביתי], וּמַגֵּל קָצִיר, וְזוּג מְסַפְּרִים קְטַנִּים שֶׁל בְּעֲלֵי בַתִּים, וְזוּג שֶׁל מְסַפְּרִים גְּדוּלִים שֶׁל סְפָרִים שֶׁנֶּחְלָקוּ - כֹּל חֵלֶק מֵהֶם מְקַבֵּל טַמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מְעִין מְלַאכְתּוֹ.

ט. מִסְּפָרַת שֶׁנֶּחְלָקָה לְשָׁנִים - טהורה, לְפִי שְׁאִינָה מְעַבְּרַת אֶת הַשֶּׁעַר אֲלֵא בְּדַחַק.

י. שְׂרִיּוֹן [- מגן] שֶׁנֶּחְלַק לְאֲרֻכּוֹ, טהור; לְרַחְבוֹ - אם מְשַׁמֵּשׁ מְעִין מְלַאכְתּוֹ רֵאשׁוֹנָה, טמא. מְאִימְתֵי טַהֲרָתוֹ? מְשִׁיבְלָה [- יחלוד] וְאֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ מְעִין מְלַאכְתּוֹ. בְּלָה וְנִשְׁתַּיַּר בוֹ רַבּוֹ - אם מְלַמְעֵלָה [החלק העליון], טמא; וְאִם מְלַמְטָה, טהור. קָצֵץ מִמֶּנּוּ, וְעֲשֶׂה חֲלִיָּה לְתַכְשִׁיט - הָרִי זֶה מְקַבְּלַת טַמְאָה.

יא. שְׁפוּפְרַת שֶׁל זְהָבִים [- מוכרי זהב], וְשֶׁל זַגְגִין, וְשֶׁל נִפְחִים, וְשֶׁל עוֹשֵׂי זְכוּכִית - שֶׁנֶּחְלָקָה לְאֲרָפָה, טהורה.

ד. בְּרִזְלָה טָמְאָה שֶׁבָּלְלוּ עִם בְּרִזְלָה טְהוֹרָה - [התייחס לכלי אחד] - אִם רַב מִן הַטָּמֵא, טָמְאָה; וְאִם רַב מִן הַטְּהוֹר, טְהוֹר; מִחֲצָה לְמִחֲצָה, טָמְאָה. וְכֵן טֵיט שֶׁבָּלְלוּ בְּגִלְלִים, וְצָרֶף הַכֶּלֶל בְּכַבֵּשׁ, וְעָשָׂהוּ כְּלִי - אִם רַב מִן הַטֵּיט - הָרִי זֶה מְקַבֵּל טָמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּלִי חָרָשׁ; וְאִם רַב מִן הַגִּלְגָּלִים, אֵינוֹ מְקַבֵּל טָמְאָה.

ה. כְּלִי מִתְכוּת הַטְּהוֹרִין שֶׁאֵינָן בְּאֵנָף - [ציפס במתכת] טָמְאָה, טָמְאִין; אֲבָל הַעוֹשֶׂה כְּלִים מִן הָאֵנָף הַטָּמֵא, הָרִי הֵן טְהוֹרִין.

ו. קָרְדָם שֶׁעָשָׂה מִן הַבְּרִזְלָה הַטְּהוֹר, וְעָשָׂה עֲפִישׁוֹ [קצחה] מִן הַטָּמֵא - הָרִי זֶה טָמְאָה; עָשָׂה עֲפִישׁוֹ מִן הַטְּהוֹר, וְהִקְרָדָם מִן הַטָּמֵא - הָרִי זֶה טְהוֹר; שֶׁהַכֶּלֶל הוֹלֵךְ אַחֵר הַעוֹשֶׂה מְלַאכָה.

ז. קָרְדָם טְהוֹר שֶׁחֲסָמוֹ [ציפסה] בְּכַרְזֵל טָמְאָה, טְהוֹר.

ח. קִיתוֹן [כוס גדולה] שֶׁעָשָׂה מִן הַטָּמֵא, וְשׁוּלִי [תחתית] מִן הַטְּהוֹר - טְהוֹר; עָשָׂה מִן הַטְּהוֹר, וְשׁוּלִי מִן הַטָּמֵא - טָמְאָה; הַכֶּלֶל הוֹלֵךְ אַחֵר הַמְקַבֵּל, וְהַעוֹשֶׂה מְלַאכָה.

ט. כְּלִי מִתְכוּת שֶׁנִּטְמָא בְּטָמְאָה שֶׁהִיא מִדְּבָרִי סוֹפְרִים, כְּגוֹן שֶׁנִּטְמָא בְּעֵבֹדָה זָרָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, וְנִשְׁבַּר, וְהִתִּיכוּ וְחָזַר וְעָשָׂה מִמֶּנּוּ כְּלִי אַחֵר - הָרִי זֶה סָפֵק אִם חָזַר לְטָמְאָתוֹ הַיְשָׁנָה, אוֹ לֹא חָזַר.

י. כְּלִי הַזְּכוּכִית שֶׁנִּטְמָאוּ וְנִשְׁבְּרוּ, טְהוֹרֵי כָּל הַכְּלִים. וְאִפְלוּ חָזַר וְהִתִּיכָן, וְעָשָׂה מִהֵן כְּלִי אַחֵר - אֵינָן חוֹרְרִין לְטָמְאָה יְשָׁנָה; לְפִי שֶׁעָקַר טָמְאָתָן [של כלי זכוכית] מִדְּבָרִי סוֹפְרִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, לֹא גָזְרוּ עֲלֵיהֶן בְּטָמְאָה יְשָׁנָה. וְכֵן כְּלִי זְכוּכִית שֶׁנִּשְׁבְּרוּ - אֵף עַל פִּי שֶׁשְׁבַרְהֶן כְּלִים וְרֵאוּיִין לְתַשְׁמִישׁ, הוֹאִיל וְהֵן שְׂרִירֵי כְּלִים, אֵינָן מְקַבְּלִין טָמְאָה, לְפִי שֶׁאֵינָן דוֹמִין לְכָלִי חָרָשׁ. בִּיּוֹצֵר? קָעָרָה שֶׁל זְכוּכִית שֶׁנִּשְׁבְּרָה, וְהִתְקִין שׁוּלֵיָהּ [תחתית] לְתַשְׁמִישׁ - אֵין הַשׁוּלִים מְקַבְּלִין טָמְאָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן כָּעָרָה. וְאִם קָרַסָם אֶת רֹאשׁ הַשְּׁבָר, וְשָׁפוּ [שייפו] בְּשׁוֹפִין - הָרִי זֶה מְקַבֵּל טָמְאָה. וְכֵן כֹּל פִּיּוֹצֵא בָּהּ.

יא. צְלוּחִית [בבבוק] קְטַנָּה הַנִּטְּלָה בְּיַד אַחַת, שֶׁנִּטְּלָה פִּיהָ - מְקַבֵּל טָמְאָה; מִפְּנֵי שֶׁאֵין מְכַנְּסִין יָדָהּ לְתוֹכָהּ, אֲלֹא יוֹצֵק מִמֶּנָּה. אֲבָל גְּדוּלָה הַנִּטְּלָה בְּשְׁתֵּי יָדַים, שֶׁנִּטְּלָה פִּיהָ - טְהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא חוֹבֵלָה בְּיַד בְּשָׂעָה שֶׁמְכַנְּסִין יָדָהּ לְתוֹכָהּ. וְכֵן צְלוּחִית שֶׁל פְּלִטוֹן [בושם] - אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא קְטַנָּה - אִם נִטְּלָה פִּיהָ, טְהוֹרָה; מִפְּנֵי שֶׁחוֹבֵלָה בְּאֶצְבָּעוֹ בְּשָׂעָה שֶׁמוֹצֵיא הַבֶּשֶׂם מִתּוֹכָהּ.

יב. לְגִינִים [כדים] הַגְּדוּלִים שֶׁנִּטְּלָה פִּיהֶם - עֲדִין הֵם כְּלִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְקַנֵּן לְכַבֵּשִׁים [לכבישת ירוקות].

יג. כּוֹס שֶׁנִּפְגַּם רַבּוֹ, טְהוֹר; נִפְגַּם בּוֹ שְׁלִישׁ הַקֶּפֶף כְּרַב גְּבָהּ, טְהוֹר. נִקַּב וְסִתְּמוֹ, בֵּין בְּבַעַץ בֵּין בְּזָפֶת - טְהוֹר. וְהַכּוֹס וְהַצְּלוּחִית שֶׁנִּקְּבוּ, בֵּין מִלְּמַעְלָן בֵּין מִלְּמַטָּן - טְהוֹרִין.

יד. הַתְּמַחֲוִי [קערה גדולה] וְהַקְּעָרָה שֶׁנִּקְּבוּ מִלְּמַעְלָה,

[הרחב], וְהוּא הַצַּד שֶׁהִתְרַשׁ מִנְּגוּרָה בּוֹ - טָמְאָה מִפְּנֵי בֵית בְּקוּעוֹ [הקצה הצר]; נִטְּלָה בֵית בְּקוּעוֹ - טָמְאָה מִפְּנֵי עֲשׂוּפוֹ. נִשְׁבַּר מְקוּפוֹ [- בית קיבול], טְהוֹר.

כב. חָרְחוֹר [- ברזל חד במחרישה] שֶׁנִּפְגַּם - עֲדִין הוּא כְּלִי, עַד שֶׁנִּטְּלָה רַבּוֹ; נִשְׁבַּר מְקוּפוֹ [חלקו הרחב], טְהוֹר.

כג. הַמְרַדֵּעַ, הוּא הַמְלַמֵּד [בו מכוונים הבהמה בחרישה] - הוּא עֵץ אֶרֶץ עֵבֶה; וְכִמוֹ מְסַמֵּר חֵד תְּקוּעַ בְּקִצְתוֹ מִלְּמַעְלָה, וְזֶה הַבְּרִזְלָה נִקְרָא 'דְּרָבָן'. וּבְקִצְתָהּ הַשְּׁנִי מִלְּמַטָּה בְּרִזְלָה כְּמוֹ רִמַח, וְהָעֵץ נִכְנָס בּוֹ; וְזֶה הַבְּרִזְלָה נִקְרָא 'חָרְחוֹר'.

כד. מְנִיקִית [כלי שאיבת יין] שֶׁל מִתְכוּת שֶׁהִיא כְּמוֹ שְׁפוֹפְרָת, שֶׁנִּטְמָאָה - מִשִּׁיקְבַע אוֹתָהּ בְּמַקְל אוֹ בְּדָלָת, וְיַחַבֵּר אוֹתָהּ עִם הָעֵץ - תְּטַהֵר. לֹא נִטְמָאָה, וְקִבְעָהּ בְּמַקְל אוֹ בְּדָלָת - הָרִי זֶה מְקַבֵּל טָמְאָה בְּמַקְמָה; שֶׁכֵּן כְּלִי מִתְכוּת שֶׁקִּבְעָם בְּקוֹרָה אוֹ בְּכַתֵּל - מְקַבְּלִין טָמְאָה כְּשֶׁהִיוּ, עַד שֶׁיִּשְׁנֶה מְעֻשֵׂיהֶם.

כה. לְפִיכָף, דָּף שֶׁל נִתְּוֹמִין [עליו עורכים הבצק] שֶׁל מִתְכוּת שֶׁקִּבְעוּ בְּכַתֵּל - טָמְאָה. וְכֵן כֹּל פִּיּוֹצֵא בְּזֶה מִשְׁאֵר כְּלִי מִתְכוּת שֶׁנִּקְבְּעוּ, בֵּין פְּשׁוּטֵיָהֶן בֵּין מְקַבְּלֵיהֶן - מְקַבְּלִין טָמְאָה כְּשֶׁהִיוּ.

יום רביעי

הלכות פְּרָק יב

א. כְּלִי עֵץ וְכִלֵּי עוֹר וְכִלֵּי עֶצֶם שֶׁנִּשְׁבְּרוּ, טְהוֹרֵי מִטְמָאָתָן. חָזַר וְעָשָׂה כְּלִי מִשְׁבַּרְהֶן, אוֹ שֶׁקִּבֵּץ אֶת שְׁבַרְהֶן וְעָשָׂה מִהֵן כְּלִים אַחֲרִים - הָרִי אֵלּוּ בְּשֵׁאֵר הַכְּלִים הַטְּהוֹרִין שֶׁלֹּא נִטְמָאוּ מִקֵּדָם, שֶׁהֵן מְקַבְּלִין טָמְאָה מִכָּאן וּלְהֵבֵא. וְכֵן כְּלִי מִתְכוּת שֶׁנִּשְׁבְּרוּ אַחֵר שֶׁנִּטְמָאוּ, טְהוֹר. הִתִּיכָן, וְחָזַר וְעָשָׂה מִהֵן כְּלִים אַחֲרִים - חָזַר לְטָמְאָתָן הַיְשָׁנָה; וְאֵין לְכָלִי מִתְכוּת טְהוֹרָה גְּמוּרָה, עַד שֶׁיִּטְבִּילֵם בְּמַקְוֵה כְּשֶׁהֵם שְׁלֵמִים, אוֹ יִשְׁאָרוּ שְׁבוּרִים.

ב. וְחִזְרַת כְּלִי מִתְכוּת לְטָמְאָתָן הַיְשָׁנָה, מִדְּבָרִי סוֹפְרִים. וּמִפְּנֵי מָה גָּזְרוּ עַל כְּלִי מִתְכוּת שֶׁיִּחְזְרוּ לְטָמְאָה הַיְשָׁנָה? גָּזְרָה, שֶׁמֵּא יִטְמָא לוֹ כְּלִי, וְיַתִּיכוּ וְיַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ כְּלִי אַחֵר בּוֹ בַּיּוֹם; וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא טְהוֹר כְּדִין תּוֹרָה, יָבֹא וְיֹאמַר: 'הַשְּׁבִירָה מִטְהַרְתָּ, וְהִטְבִּילָה מִטְהַרְתָּ; כְּשֶׁם שֶׁאִם נִשְׁבַּר וְהִתִּיכוּ וְעָשָׂה מִמֶּנּוּ כְּלִי כְּשֶׁהִיָּה, הָרִי הוּא טְהוֹר בּוֹ בַּיּוֹם - כִּי אִם הִטְבִּילוּ, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא כְּשֶׁהִיָּה, הָרִי הוּא טְהוֹר בּוֹ בַּיּוֹם'. וְיֹבֹאוּ לוֹמַר, שֶׁאֵין הַכְּלִים צְרִיכִין הָעֶרֶב שֶׁמֵּשׁ [שקיעת החמה אחר טבילתו]; מִפְּנֵי חֲשָׁשׁ זֶה, גָּזְרוּ עֲלֵיהֶן טָמְאָה.

ג. אַחַד כְּלִי שֶׁנִּטְמָא בְּמַת, אוֹ בְּשֵׁאֵר הַטְּמָאוֹת - אִם הִתִּיכוּ - חָזַר לְטָמְאָתוֹ הַיְשָׁנָה, עַד שֶׁיִּטְבֵּל. נִטְמָא בְּמַת, וְהִנֵּה עָלָיו בְּשִׁלְשִׁי, וְאַחֵר כִּי הִתִּיכוּ וְעָשָׂהוּ כְּלִי אַחֵר, וְהִנֵּה עָלָיו בְּשִׁבְעִי, וְהִטְבִּילוּ - הָרִי זֶה טָמְאָה, וְאֵין הִנֵּה שֶׁקֵּדָם הַתֵּף מְצַטְרֶפֶת לְהִנֵּה שֶׁאַחֵר הַתֵּף; וְאֵין לוֹ טְהוֹרָה, עַד שֶׁיִּנֵּה עָלָיו שְׁלִישִׁי וְשִׁבְעִי וְיִטְבִּיל כְּשֶׁהוּא כְּלִי קֵדָם שְׁבִירָה, אוֹ זֶה עָלָיו שְׁלִישִׁי וְשִׁבְעִי וְיִטְבִּיל אַחֵר שֶׁיִּתִּיכוּ.

ו. גומה [גומא] שהיה השרץ מונח בתוכה, וכפה קלי חרש על הגומה - לא נטמא, שנאמר: "אל תוכו", עד שתפנס עצמה של טמאה בתוכו. לפיכך, השרץ הנמצא למטה מנחשתו [- בעפר שבתחתית -] של תנור, שהיא קרקעיתו - התנור טהור; שאני אומר: 'חי נפל, ועכשו מת תוף גומה זו'. וכן אם נמצאת מחט או טבעת למטה מנחשתו של תנור - אף על פי שכל הכלים הנמצאים טמאים כמו שבארנו, הרי התנור טהור; שאני אומר: 'שם היו עד שלא בא התנור, והתנור נבנה עליהן, ולא נפלו לתוכו'. נמצאו בדישן - הרי התנור טמא, שאין לו במה יתלה. נמצאו בנחשתו של תנור, [באופן ש-] נראין אכל אינן יוצאין לאוירו - אם אופה את הבצק, והוא נוגע בהן [הבצק נכנס לתוך הגומות] - נטמא התנור, כאלו היו בתוף אוירו; ואם לאו - התנור טהור, כאלו הן למטה מנחשתו. באיזה בצק אמרו? בבצק הבינוני, שאינו רך ביותר ולא קשה.

ז. השרץ שנמצא בעין [- בפתח אויר] של תנור, בעין של פירה, בעין של פפה - אם נמצא מן השפה הפנימית ולחוץ, טהור. וכן אם נמצא באויר העין, טהור; שהרי לא נכנס לאויר התנור או הפירה או הפפה, אלא פחת עבי דפנותיהן הוא תלוי. ואפלו היה שם פנות מן המת - טהורין, אלא אם כן היה בעבי העין פותח טפח; שהרי מביא את הטמאה לאויר התנור, כמו שנתבאר בענין טמאת מת.

ח. נמצא השרץ במקום הנחת העצים, מן השפה הפנימית ולחוץ - טהור. נמצא במקום ישיבת הפלן, במקום ישיבת הצבע, במקום ישיבת שולקי זיתים - הכל טהור.

ט. אין התנור ולא הפירה ולא שאר מקומות היקוד [- האש] מטמאין, אלא אם נמצאת הטמאה מן הסתימה ולפנים.

י. כלי חרש ששותין בו בעלי בתים הפים, שבאמצעו כמו רשת של חרש, ושפתו מלמעלה מן הרשת כמו מסרק [לנוי], וזה הוא הנקרא 'צ'רצור' - אם נכנסה הטמאה לאויר המסרק למעלה מן הרשת - נטמא כלו, שזה הוא תוכו של כלי זה.

יא. כלי חרש שהיה לו שלש שפיות [דפנות] זו לפנים מזו, היתה הפנימית עורפת, ונכנסה טמאה לאויר הפנימית - כל האכלין והמשקין שבאויר שבין השפה הפנימית ובין האמצעית, והאכלין והמשקין שבין האמצעית ובין החיצונה, טהורין. היתה האמצעית עורפת, ונטמא אוירה - ממנה ולפנים, טמא; וממנה ולחוץ, טהור. היתה החיצונה עורפת, ונטמא אוירה - הכל טמא. היו שוות - כל שנטמא אוירה, טמאה; והשאר טהור.

יב. לפסין [קערות גדולות] זו בתוף זו, ושפתותיהן שוות, והשרץ בעליונה או בתחתונה - זו שיש בה השרץ,

טמאין; מלמטה, טהורין. נסדקו - אם יכולין לקבל את החמין בצונן, טמאין; ואם לאו, טהורין.

טו. הפוסות התוכין [שאינם חלקים בשפתם] - אף על פי ששפתותיהן סורטין את הפה, מקבלין טמאה.

טז. האפרכס [משפך] של זכוכית - טהור, שהרי הוא כמו מחץ שאינו מקבל.

יז. זכוכית שעושים אותה למראה - טהורה, אף על פי שהיא מקבלת; לפי שלא נעשית לקבלה. התרוד [כלי כדורין] של זכוכית שהוא מקבל - אף על פי ששפמניחו על השלחן, נהפך על צדו ואינו מקבל - הרי זה מקבל טמאה.

יח. תמחוי של זכוכית שעשהו מראה, מקבל טמאה; ואם מתחלה עשהו למראה, כדי שיהיו דברים שפמניחין בו נראין מאחוריו - הרי זה טהור. וכל כלי זכוכית - אין מקבלין טמאה, עד שתגמר מלאכתן ככל הכלים.

הלכות כלים פרק יג

א. כפר בארנו בכמה מקומות, שאין כלי חרש מתטמא אלא מאוירו, ובהסוט [- הזות] הנזב. ושאר כל הכלים שנגעה בהן הטמאה, נטמאו; ואם נכנסה טמאה לאוירן ולא נגעה בהן - הרי הן טהורין. נמצא [כלי -] הטמא בכלי חרש, טהור בכל הכלים; והטמא בכל הכלים, טהור בכלי חרש. ומנין שאין כלי חרש מטמא אלא מאוירו? שנאמר: "וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו" - מתוכו הוא מטמא, ואינו מטמא מאחוריו.

ב. וכשם שטמא מאוירו, כך מטמא אכלין ומשקין מאוירו. ביצד? כלי חרש שנטמא, ונכנסו אכלין ומשקין לאוירו - אף על פי שלא נגעו בו - הרי אלו טמאין, שנאמר: "כל אשר בתוכו טמא". אכל שאר הכלים הטמאין - אינן מטמאין אכלין ומשקין, עד שיגעו בהן.

ג. אין כלי חרש מטמא פלים מאוירו, בין כלי חרש בין שאר פלים. ביצד? כלי חרש גדול שהיו פלים בתוכו, ונכנסה טמאה באוירו - הוא טמא, וכל הכלים טהורין. היו משקין בפלים שבתוכו - נטמאו המשקין מאוירו, וחוורין ומטמאין את הכלים; והרי זה [- הכלי שבתוכו] אומר: [- כביכול:] 'מטמאין לא טמאני, ואתה טמאתני'.

ד. כלי חרש שנגעו משקין טמאין באחוריו בלבד, נטמאו אחוריו כשאר כל הכלים. במה דברים אמורים? בשעה לו תוף; אכל אם אין לו תוף, ונגעו בו משקין טמאין - הרי זה טהור; שכל שאין לו תוף בכלי חרש, אין אחוריו מטמאין במשקין. נגעו אכלין או משקין באחורי כלי חרש הטמא, הרי אלו טמאין. ואחד כלי חרש ואחד כל הכלים בדבר זה; שכל הכלים הטמאין שנגעו אכלין או משקין בהן, בין מתוך בין מאחוריהן - נטמאו.

ה. אחד כלי חרש שנטמאה מאוירו, או שכפהו על הטמאה המונחת על הארץ ונעשה אהל עליה - שהרי הטמאה בתוכו. מפי השמועה [ממשה רבינו] למדו, שזה שנאמר "אל תוכו", לרבות את האהלים.

ה. הרי זה טהור. ואם מת שם התרנגול, נטמא התנור; שהבלועין בתי מצילין מיד כלי חרש, כדרך שמצילין באהל המת.

ה. דברים שבתוך הפה או בתוך הקמטין, אינן כבלועין. ביצד? אדם שהיו משקין טמאין בתוך פיו, והכניס ראשו לאויר כלי חרש - טמאהו. וכן טהור שהיו אכלין ומשקין לתוך פיו, והכניס ראשו לאויר תנור טמא - נטמאו אכלין שבפיו. היה לו בתוך קמטו כעדשה מן השרץ, והכניסו לאויר התנור - נטמא התנור, אף על פי שהטמאה בתוך הקמט.

ו. ספוג שבלע משקין טמאין - אף על פי שהוא נגוב [יבש] מבחוץ - אם נפל לאויר כלי חרש - טמאהו, שסוף משקה לצאת. וכן חתיכה של לפת ושל גמי. חרשים שגשמש בהן משקין טמאין, ונגבו, ונפלו לאויר כלי חרש - לא טמאהו. נפלו לתנור, והסק - נטמא, שסוף משקין לצאת. במה דברים אמורים? במשקין קלין; אבל אם נבלעו בהן משקין חמורין, כגון דם הנדה ומימי רגליה - אם היו יכולין לצאת, והקפיד עליו שיצא - הרי זה מטמא התנור, אף על פי שלא הסק; ואם אין מקפיד עליו - אינו מטמא, עד שישק ויצא המשקה. וכן בגפת [פטולת יתים] חדשה הבאה ממשקין טמאין, שהסק בה התנור - נטמא, שסוף משקה לצאת; אבל בישנה, טהור. איזו היא ישנה? לאחר שנים עשר חדש. ואם ידוע שיצא ממנה משקה בשעת הסק - אפלו לאחר שלש שנים, נטמא התנור כשיסק.

ז. כלי חרש שחלקו במחצה משפתו עד קרקעיתו, ונכנסה טמאה באויר אחד משני החלקים - נטמא הכלי כלו; לפי שאין דרך בני אדם לחלק כלי חרש כדרך שחולקין האהלים. לפיכך, תנור שחצצו בנסרים או ביריעות, ונמצא השרץ במקום אחד - הכל טמא.

ח. כלי שהיתה טמאה בתוכו, והכניס הכלי לאויר כלי חרש, ושפת הכלי הטמא חוץ לכלי חרש - אף על פי שהטמאה מכוננת בתוך כלי חרש, הרי זה טהור, שנאמר: "אשר יפל מהם אל תוכו", לא לתוך תוכו.

ט. וכן אם היה כלי חרש טמא, והכניס לאוירו כלי אחר שיש בו אכלין ומשקין, ושפת הכלי האחר חוץ לכלי חרש - אף על פי שהאכלין והמשקין מכוננין בתוך כלי חרש הטמא, הרי אלו טהורין, שנאמר: "כל אשר בתוכו יטמא", לא שבתוך תוכו. ביצד? פורת או קפה או קדרה או חמת [נוד] וכיוצא בהן שהיה השרץ בתוכה, ושלשל הקפה לאויר החבית או לאויר התנור - אף על פי שהשרץ מכונן בתוך אויר החבית - הואיל ושפת הקפה או החמת למעלה משפת החבית או התנור, הרי אלו טהורין. ואם היה בתוך החמת או בתוך הקדרה וכיוצא בהן אכלין או משקין, ושלשל אותן לאויר התנור או החבית הטמאין - הרי הן טהורין. היתה הפורת או הקפה או החמת וכיוצא בהן נקיבין, אינן מצילין; אלא אם היה השרץ לתוכן,

טמאה; ושאר הלפסין - טהורין, הן וכל האכלין שבהן. היה כל לפס מהן נקובה בכונס משקה - משקה נכנס דרכו, והשרץ בעליונה - כל האכלין והמשקין שבהם טמאין, שכל הלפסין טמאין, שהרי הטמאה באויר כלו, כמו שיתבאר. היה השרץ בתחתונה - היא טמאה, וכלן טהורות; שהרי לא נכנס השרץ לאויר העליונות, ואין שפת התחתונה עודפת, כדי לטמא כל האכלין והמשקין שבתוכה. היה השרץ בעליונה, והיתה שפת התחתונה עודפת - העליונה טמאה, שהשרץ בתוכה; וכן התחתונה - מפני ששפתה עודפת, הרי השרץ באוירה. ושאר הלפסין שבתוך התחתונה - טהורין, שאין כלי חרש מטמא בליים שבתוכו. ואם היה ביניהן משקה טופח - שמרטיב את האצבע הנוגעת בו - כל שיש בה משקה טופח, טמאה; שמשקה מטמא מאויר התחתונה העודפת, וחוזר ומטמא את הכלים.

יג. טבלה של חרש שהיו קצרות דבוקין בה בתחלת מעשיה, והרי הכל כלי אחד, ונטמאת אחת מן הקצרות - לא נטמאו כלו. ואם היה לטבלה דפן עודף [מסגרת גבוהה], שנמצאו כל הקצרות בתוכו, ונטמאת אחת מהן - נטמאו כלו. וכן הדין בבית התכלין של חרש, וקלמרין המתאימות. פיוצא בו,

יד. בית התכלין של עץ שנטמא אחד מבתיו במשקין - לא נטמאו שאר הבתים. ואם יש לו דפן עודף, שנמצאו כל הבתים בתוכו, ונטמא אחד מבתיו במשקין - נטמאו כלו; שהכל ככלי אחד, וכלי שנטמא תוכו במשקין, נטמא כלו. היו בתיו קבועין במסמר, הרי אלו חבור זה לזה לטמאה ולהנזה [הזאת טהרה]. היו תקועין בלבד - הרי אלו חבור לטמאה, ואינן חבור להנזה. ואם היו בתיו נטלין ונתנין - אינן חבור לא לטמאה ולא להנזה.

הלכות כלים פרק יד

א. כל המציל בצמיד פתיל - כיסוי מהודק] באהל המת, מציל בצמיד פתיל באויר כלי חרש; אם הציל בפת החמור, דין הוא שיציל בכלי חרש הקל. וכל שאינו מציל באהל המת, אינו מציל באויר כלי חרש.

ב. וכשם שאין צמיד פתיל לטמאה באהל המת - אינו מונע הטומאה מלצאת, כך אין צמיד פתיל לטמאה באויר כלי חרש. ביצד? קדרה שהיתה מלאה אכלין ומשקין, ומקפת צמיד פתיל, ונתונה בתנור הטמא - הרי הקדרה וכל מה שבתוכה טהורין. היה השרץ או משקין טמאין בתוכה, ומקפת צמיד פתיל, ונתונה באויר התנור - נטמא התנור. וכן כל פיוצא בזה.

ג. טבעת טמאה שהיתה מבלעת בתוך הלבנה, או מחט טמאה שהיתה מבלעת בתוך העץ, ונפלו לאויר כלי חרש - נטמא; אף על פי שאם נגע בכר תרומה בעץ זה או בלבנה זו - טהור, הרי הן מטמאין כלי חרש מאוירו. ד. תרנגול שבלע שרץ או בשר מת, ונפל לאויר התנור

ב. תנור שהתחיל לבנותו - אם היה גדול - משיתחיל בו [גובה] ארבעה ספחים ויסיקנו, מקבל טמאה; ואם היה קטן - משיתחיל בו שפת, ויסיקנו. הכירה - משיתחיל בה שלש אצבעות, ויסיקנה. הכפח - אם עשהו לאפיה, הרי הוא פתנור; ואם עשהו לבשל עליו, הרי הוא בכירה.

ג. תנור שהסך מאחוריו, או שהסך מבית האמן [שלא לצורך אפיה], או שהסך שלא לדעת - הואיל והסך מכל מקום, הרי זה מקבל טמאה. מעשה שנפלה דלקה בתנור כפר מן הפפרים; ובא מעשה לפני בית דין, ואמרו: 'מקבלין טמאה'.

ד. תנור שהסיקו להיות צולה בו, הרי זה מקבל טמאה; הסיקו להיות מלבן בו אונין [אגודות] של פשתן - טהור, שאין זה עושה מלאכה בגופו של תנור.

ה. תנור שחצצו לשנים, והסך אחד מחלקיו, ונטמא במשקין - הוא טמא, וחברו טהור; ונטמא בשרץ וכיוצא בו מטמאות של תורה, הכל טמא. ועבי החצץ שביניהן, טמא. הסקו שניהן, ונטמא אחד מהן במשקין באויר - חולקין את עביו: המשמש לטמא, טמא; ולטהור, טהור. במה דברים אמורים? בזמן שחצצו ואחר כך הסיקו; אבל הסיקו ואחר כך חצצו, ונטמא אחד מהן, אפלו במשקין - נטמא הכל.

ו. תנור או כירה של אבן, טהורין לעולם. ושל מתכת, טהורין משום תנור וכירים - שנאמר: "יתץ", את שיש לו נתיצה; וטמאין משום כלי מתכות. כיצד? אין מטמאין מאוירן, ולא בחבר לקרקע פתנור וכירים. ואם נגעה בהן טמאה, אפלו מאחורייהן - מטמאין כשאר כלי מתכות; ואם נטמאו במת, נעשין אב טמאה כשאר כלי מתכות. ויש להן טהרה במקוה.

ז. תנור של מתכת שנבק או נפגם או נסדק, וסתמו בטיט, או שעשה לו טפלה [שכבה] של טיט, או מוסף של טיט [על כל התנור] - הרי זה מטמא משום תנור. וכמה יהיה בנקב? כדי שייצא בו האור. וכן בכירה. ואם עשה לכירה פטופטין [בליטות] של טיט [להעמיד עליהם הקדירה], מטמאה משום כירה; מרחת בטיט, בין מבפנים בין מבחוץ - עדין אינה מקבלת טמאה.

ח. תנור שאינו מחבר בארץ, אפלו התלוי בצנאר הגמל - הרי זה טמא משום תנור, שנאמר: "טמאים הם", מכל מקום.

ט. פור [בור] של צורפי מתכות שיש בו בית שפיתה [מקום להנחת קדירה], מטמא בכירה. וכן של עושי זכוכית - אם יש בו בית שפיתה, מקבל טמאה.

י. כבשן של סדין ושל זגגין ושל יוצרין, טהורין. הפרנה [תנור שפתחו מצידו] - אם יש לה דפן, מטמאה.

יא. אבנים שחברן זו לזו, ועשאן תנור - אם עשה לו טפלה [שכבת טיט] מבפנים ומבחוץ - הרי זה פתנור לכל דבר, ומטמא מאוירו; ואם טפלו מבחוץ בלבד - מטמא במגע, ואין מטמא באויר. חבר אבנים לתנור, ולא חברן

ושלשל אותן לאויר כלי חרש טהור - נטמא; ואם היו אכלין או משקין לתוכן, ושלשל אותן לאויר כלי חרש הטמא - נטמאו. וכמה יהיה בנקב? אם היה בכלי שטרף [שנטהרים במקוה], כמוציא זיתים - זית יכולה לצאת דרכו. ואם היה בכלי חרש - העשוי לאכלין, שעורו בזיתים; והעשוי למשקין, שעורו בכונס משקה [משקה נכנס דרכו]; והעשוי לכה ולכה, מטילין אותו לחמרו, ומשיינקב כלי חרש זה בכונס משקה, אינו מציל מיד כלי חרש.

י. סתם נקב כלי חרש בנפת - אם היה השרץ בכלי זה, ושלשלו לאויר התנור טהור - נטמא; שאין הצמיד מציל על הטמאה מלטמא, כמו שבארנו. אבל אם היה בכלי זה אכלין או משקין, ושלשלו לאויר התנור הטמא - הרי הן טהורין, שהרי הנקב סתום. ושאר כל הכלים שסתמן בנפת וכיוצא בו, אינו מציל מיד כלי חרש.

יא. פגרת פחותה [משני צדדיה] - אף על פי שסתם הפחת בקש - אינה מצלת מיד כלי חרש, שהרי אינה כלי.

יב. החמת [נוד] והפטישה שנפתחו כמוציא רמון - אף על פי שבטלו מתורת כלים, הרי אלו מצילין מיד כלי חרש; והוא - שיהיה הפחת למעלה משפת כלי חרש מבחוץ, ויהיה [אף שיהיה -] בית קבול שלהן משלשל לתוך כלי חרש.

יג. עור פשוט וכיוצא בו שהיה שוקע לאויר כלי חרש, או לאויר התנור, והשרץ בתוך העור - הרי התנור טמא. ואם היה השרץ בתנור, אכלין ומשקין שבתוך העור טמאין; שאין מציל מיד כלי חרש אלא כלים שיש להן תוף, כגון הסל והקפה והחמת.

יד. כלי חרש שהיתה טמאה בתוכו, והיה כלי חרש טהור כפוי על הכלי הטמא, או שהיה הכלי שהטמאה דבוקה בתוכו כפוי על פי הכלי טהור - אף על פי שאויר שניהן מערב, הטמא בטמאתו והטהור בטהרתו; שהרי לא נכנסה הטמאה עצמה לאויר כלי חרש טהור. לפיכך, חבית שהיתה מלאה משקין טהורין, ונתונה למטה מנחשתו [- קרקעיתו] של תנור, ונפל שרץ לתוך התנור - הרי החבית והמשקין טהורין, אף על פי שאויר התנור מערב עם אויר החבית. וכן אם היתה החבית כפויה על פי התנור, ופיה לאויר התנור - אפלו המשקה שבשולי החבית טהור.

יום חמישי

הלכות כלים פרק טו

א. אין כלי חרש מקבלין טמאה, עד שתגמר מלאכתן. ומאימתי הוא גמר מלאכתן? משיצרפן [יבעירם] בכבשן. התנור, משיסיקנו כדי לאפות בו ספגגין. הכירה, משיסיקנה כדי לבשל עליה ביצת התרנגולין טרופה ונתונה באילפס. הכפח [כירה קטנה] - אם עשהו לאפיה, שעורו פתנור; עשהו לבשול, שעורו בכירה.

טמאה, ככלי קבול; מה שאין פן בכירה. הצדדין שלו - הנוגע בהן, אינו טמא משום פירה. [חלק -] הרחב שלו [שמחובר לכירה] שיושבין עליו בשעת תבשיל - מטמא, אם נטמא הדוכן. וכן הכופה את הסל, וכן פירה על גביו - הרי זו טמאה משום פלי עץ, לא משום פירה; לפיכך, אינה מקבלת טמאה מאוירה בפירה.

הלכות כלים פרק טז

א. תנור גדול, שנירו ארבעה טפחים; והקטן, שנירו רבו. כיצד? שאם נשאר בגדול ארבעה טפחים, ובקטן רבו - מקבל טמאה; פחות מכאן, אינו מקבל טמאה. וכן אם נטמא, ונתצו עד ששיר בו פחות מארבעה טפחים בגדול, או פחות מרב הקטן - טהור; נשאר בו ארבעה, או רב הקטן - צדין הוא בטמאתו. והפירה, שנירה שלש אצבעות. הכפח [כירה קטנה] - עשהו לאפיה, שעורו כפתור; לכשול, שעורו בפירה.

ב. תנור שנטמא, ולא רצה לכתתו [לשברו] - כיצד מטתרין אותו? חולקו לשלשה חלקים, וגורד את הטפלה [שיכבת טיט] שעל החרשים, עד שנמצא כל חרש מהן עומד על הארץ בלא טיט על גביו. חלקו לשנים, אחד גדול ואחד קטן - הגדול טמא, והקטן טהור. חלקו לשנים בשוה - כל אחד מהן טמא, לפי שאין אפשר לכונו. אכל טבלה של חרש שיש לה דפן שנתלקה לשנים, טהורה; ואם היה אחד גדול ואחד קטן - הגדול טמא.

ג. תנור שנתחלק לשלשה, ואחד גדול כשנים - הגדול טמא, והשנים הקטנים טהורין. נתכו חליות לרחבו - אם היה גבה כל חליה וחליה פחות מארבעה טפחים, טהור. חזר וסדר את החליות זו על גבי זו, ומרח עליהן בטיט, והחזירו תנור כשהיה - הרי זה כמי שעשה תנור אחר, ואינו מקבל טמאה אלא מכאן ולהבא; והוא שייסיקנו כדי לאפות בו ספגנין, אחר שמרחו. הרחיק ממנו את הטפלה [לא הידקה לתנור], ונתן חול או צרורות בין החליות ובין הטפלה - אינו מקבל טמאה לעולם; וזה הוא שאמרו: [בגמרא:] 'הנדה והטהורה אופות בו, והוא טהור'. היתה בו חליה אחת שיש בה ארבעה טפחים - היא מטמאה במגע, ואין מטמאה באויר; ושאר כל החליות, טהורות.

ד. תנור שבא מחתף מבית האמן, ועשה לו סמוכין [חישוקים] שמקבצין אותו להיות כאחד, ונתנן עליו והוא טהור, ונטמא - כשיסיר את הסומכין אותו, וטהר; ואפלו החזירן, הרי הוא טהור. מרחו בטיט, מקבל טמאה להבא; ואינו צריך להסיקו, שכבר הסק.

ה. תנור שנתכו חליות, ונתן חול בין חליה לחליה, וטח בטיט על הכל מבחוץ - הרי זה מקבל טמאה.

ו. יורת הערכיים, שהוא חופר בארץ וטח בטיט - אם יכול הטיט לעמד בפני עצמו, מקבל טמאה; ואם לאו, טהור.

ז. המביא שכרי פלי חרש, ודבקן זה בנה ועשן תנור,

זו לזו - מטמאות עם התנור; חבן זו לזו, ולא חבן לתנור - הרי הן כטירה [מקום רדיית הפת]. חפר בארץ, ועשה טירה - טהורה; וטירת הפירה, טהורה.

יב. שתי חביות, שני לפסין [קערות גדולות], שעשאן פירה - ביניהן מטמא באויר ובמגע, ותוכן של חביות טהור. ועבי החביות, חולקין אותן: הממשש הפירה, טמא; והמשמש את תוף החביות, טהור.

יג. העושה שלשה פטפוטים [רגליות] בארץ, וחבן בטיט להיות שופת [מניח] עליהן את הקדרה - הרי זו טמאה משום פירה. קבע שלשה מסמרין בארץ להיות שופת עליהן הקדרה - אף על פי שעשה בראשן מקום בטיט תהיה הקדרה יושבת עליו, הרי זו טהורה ככירה של מתכת. וכן אבנים שלא מרחן בטיט שהוא שופת עליהן - אינן מקבלות טמאה, כאלו היא פירה של אבן.

יד. העושה שתי אבנים פירה, וחבן [לקרקע] בטיט - מטמאין; חבר האחת בטיט, והשניה לא חברה - אינה מקבלת טמאה.

טו. האבן שהוא שופת עליה ועל התנור, עליה ועל הפירה, עליה ועל הכפח - טמאה. עליה ועל הכתל, עליה ועל הסלע - אינה מקבלת טמאה.

טז. פירת הטפחים שהוא נותן אבן בצד אבן, וכלן מחברין בטיט - נטמאת אחת מהן, לא נטמאו בלן.

יז. שלש אבנים שחברן בטיט, ועשאן שתי פירות, בין שחברן זו לזו ולא חבן בקרקע, בין שחברן בקרקע ולא חבן זו לזו - אם נטמאת אחת מהן - האבן האמצעית המשמש ממנה לפירה הטמאה, טמא; והמשמש ממנה לפירה הטהורה, טהור. נטלה האבן החיצונה של פירה הטהורה, החלטת האמצעית כלה לטמאה; ונטלה האבן החיצונה של פירה הטמאה, טהרה האבן האמצעית כלה. נטמאו שתי הפירות - אם היתה האמצעית גדולה - נותן [מטמא] ממנה לכירה זו כדי שפיתה מכאן, ולכירה זו כדי שפיתה מכאן, והשאר טהור; ואם היתה קטנה, הכל טמא. נטלה האמצעית - אם יכול לשפות על שתיים חיצונות יורה גדולה, הרי היא טמאה; ואם היו מרחקין יתר מזה, טהורה. החזיר את האמצעית, הרי הכל טהור כשהיה. מרחו בטיט - מקבלין טמאה מכאן ולהבא; והוא, שייסיקנה לכל אחת מהן כדי לבשל עליה את הביצה.

יח. שתי אבנים שעשאן פירה, ונטמאת, וסמך לאבן זו ממנה אבן אחת מכאן ולזו אבן אחת מכאן - הרי חצי כל אבן משתי אבני הפירה הראשונה טמא, וחצי האבן טהור. נטלו השתיים הטהורות שסמך, חזרו השתיים של פירה לטמאתן.

יט. דוכן [חלול שמונח ליד התנור] של חרש שיש לו בית קבול קדרות, והרמץ [אפר וגחלים] נתון בתוכו - טהור משום פירה, וטמא משום פלי קבול. לפיכך, אם היה מחבר בארץ, טהור כשאר הכלים. ואם נבא - אינו מקבל

שְׁעָה לֹא טְפִלָּה מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ, וְהִסִּיקוּ - הָרִי זֶה מִקְבַּל טְמֵאָה, אֵף עַל פִּי שְׂאִין בְּכָל חֶרֶשׁ מֵהֶם בְּשַׁעוֹר.

ד. עֲטַרְתַּת הַפִּירָה [מקום הנחת הקדירה הרוחנת], טְהוֹרָה. וְטִירַת הַתְּנוּרָה, וְהוּא הַמְּקוֹם הַבְּנוּי בְּצִדוֹ שְׂמִינִיחִין בּוֹ אֵת הַפֶּת בְּעֵת רְדִיטָהּ - בְּזִמְנָן שֶׁהִיא גְבוּהָה אַרְבָּעָה טְפָחִים, טְמֵאָה בְּטִמְאָתָהּ הַתְּנוּרָה; פְּחוּתָהּ מִפָּאן - טְהוֹרָה, לְפִי שְׂאִינָהּ חֲבוּרָה לּוֹ. וְאִם חֲבֵרָה לַתְּנוּרָה, אֶפְלוּ עַל [גבין] שֶׁלֶשׁ אֲבָנִים - טְמֵאָה.

ה. בֵּית הַפֶּף [מקום הנחת השמן] וּבֵית הַתְּבַלִּין [מקום הנחת התבלינים] וּבֵית הַנֵּר שֶׁבְּפִירָה - אִם נְטִמְאָתָהּ הַפִּירָה בְּמַגֵּעַ, נְטִמְאָהוּ כָּלָן; וְאִם נְטִמְאָתָהּ בְּאֹוִיר, לֹא נְטִמְאוּ, לְפִי שְׂאִינָן חֲבוּרָה לָהּ אֲלֵא מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, וְלִפְיָכָף עָשׂוּ לְהֵן הַכֹּר זֶה כְּדִי שֶׁלֹּא יִשְׂרְפוּ עֲלֵיהֶן תְּרוּמָה וְקֹדְשִׁים. וְכֵן כָּל שְׂאִינָו אֹמְרִין בְּעִנְיָן זֶה שֶׁהוּא מִטְּמֵא בְּמַגֵּעַ וְאִינוּ מִטְּמֵא בְּאֹוִיר - אִינוּ חֲבוּרָה אֲלֵא מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, וְעָשׂוּ לּוֹ הַכֹּר זֶה כְּדִי שֶׁלֹּא יִשְׂרְפוּ עֲלָיו קֹדְשִׁים אֲלֵא תוֹלִין [לא אוכלים ולא שורפים].

ו. חֲצַר הַפִּירָה - בְּזִמְנָן שֶׁהִיא גְבוּהָה שֶׁלֶשׁ אֲצָבָעוֹת, הָרִי זֶה חֲבוּרָה; וְאִם נְטִמְאָתָהּ הַפִּירָה אוֹ הַחֲצַר שֶׁלָּהּ, בֵּין בְּמַגֵּעַ בֵּין בְּאֹוִיר - נְטִמְאָתָהּ הַשְּׂנִיָּה [החצר, או הכירה]. הִיתָה הַחֲצַר פְּחוּתָהּ מִפָּאן, וְנְטִמְאָתָהּ אַחַת מֵהֶן בְּמַגֵּעַ - נְטִמְאָתָהּ הַשְּׂנִיָּה; אֲבָל אִם נְטִמְאָתָהּ אַחַת מֵהֶן מְאֹוִירָה בְּלִבְד - אִין חֲבֵרָתָהּ טְמֵאָה, לְפִי שְׂאִינָהּ חֲבוּרָה לָהּ אֲלֵא מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים. הִיתָה חֲצַר הַפִּירָה מְפֹרָשֶׁת מִן הַפִּירָה - בְּזִמְנָן שֶׁהִיא גְבוּהָה שֶׁלֶשׁ אֲצָבָעוֹת - הָרִי זֶה חֲבוּרָה לָהּ, בֵּין לְטִמְאָתָהּ מַגֵּעַ בֵּין לְטִמְאָתָהּ אֹוִיר. הִיתָה פְּחוּתָהּ מִפָּאן, אוֹ שֶׁהִיתָה חֲצַר חֲלָקָה וְאִין לָהּ שִׁפָּה - אִינָהּ חֲבוּרָה לָהּ; וְאִם נְטִמְאָתָהּ הַפִּירָה, בֵּין מְאֹוִירָה בֵּין בְּמַגֵּעַ - הַחֲצַר טְהוֹרָה; וְכֵן אִם נְטִמְאָתָהּ הַחֲצַר, הַפִּירָה טְהוֹרָה.

ז. פְּטוּטֵי פִירָה [בליטות להנחת הקדירה], שֶׁלֶשֶׁה: הִיָּה גְבוּהָה כָּל אֶחָד מֵהֶן שֶׁלֶשׁ אֲצָבָעוֹת אוֹ פְּחוּת - אִם נְטִמְאָתָהּ הַפִּירָה בֵּין בְּמַגֵּעַ בֵּין בְּאֹוִיר, נְטִמְאוּ שְׁלֹשָׁתָן. וְכֵן אִם הָיוּ אַרְבָּעָה. נִטַּל אֶחָד מֵהֶן - אִם נְטִמְאָתָהּ הַפִּירָה בְּמַגֵּעַ, נְטִמְאוּ שְׁנֵי הַפְּטוּטִין שְׁנֹשְׂאָרוֹ; וְאִם נְטִמְאָתָהּ בְּאֹוִיר, לֹא נְטִמְאוּ עִמָּה. עָשָׂה לָהּ [רק] שְׁנֵי פְּטוּטִין זֶה כְּנֶגֶד זֶה - אִם נְטִמְאָתָהּ הַפִּירָה בְּמַגֵּעַ, נְטִמְאוּ; וְאִם נְטִמְאָתָהּ בְּאֹוִיר, לֹא נְטִמְאוּ. הָיוּ הַפְּטוּטִין גְבוּהִין מִשְׁלֶשׁ אֲצָבָעוֹת - מִשְׁלֶשׁ וְלִמְטָה מִטְּמֵאִין עִם הַפִּירָה, בֵּין שְׁנִיטְמֵאָתָהּ בְּמַגֵּעַ בֵּין בְּאֹוִיר. וּמִשְׁלֶשׁ וְלִמְטָה מִטְּמֵאִין עִם הַפִּירָה, אִם נְטִמְאָתָהּ הַפִּירָה בְּמַגֵּעַ; אֲבָל אִם נְטִמְאָתָהּ מְאֹוִירָה בְּלִבְד, אִין מִטְּמֵאִין עִמָּה. הָיוּ הַפְּטוּטִין מְשׁוּכִין מִן הַשִּׁפָּה [כלפי חוץ] - בְּתוֹף שֶׁלֶשׁ אֲצָבָעוֹת - מִטְּמֵאִין עִמָּה, בֵּין שְׁנִיטְמֵאָתָהּ בְּמַגֵּעַ בֵּין שְׁנִיטְמֵאָתָהּ בְּאֹוִיר. חוּץ לְשֶׁלֶשׁ אֲצָבָעוֹת - מִטְּמֵאִין עִמָּה, אִם נְטִמְאָתָהּ בְּמַגֵּעַ. וְאִם נְטִמְאָתָהּ בְּאֹוִיר בְּלִבְד, אִין מִטְּמֵאִין עִמָּה. וְאִין מְדַקְדְּקִין בְּכָל הַשְּׁעוּרִין הָאֵלּוּ, שֶׁכָּלֵן מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים הֵן.

וְעָשָׂה לּוֹ טְפִלָּה מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ, וְהִסִּיקוּ - הָרִי זֶה מִקְבַּל טְמֵאָה, אֵף עַל פִּי שְׂאִין בְּכָל חֶרֶשׁ מֵהֶם בְּשַׁעוֹר.

ח. פִּיטָס [חבית חרס גדולה] שֶׁקָּרְזְלוּ [חתך גגו ותחתיתו], וְעָשָׂה תְּנוּרָה, וְעָשָׂה לּוֹ טְפִלָּה מִחוּץ - אֵף עַל פִּי שֶׁמְקַבֵּל [משקים] עַל דְּפִנּוֹתָיו בְּשַׁעוֹר [של בית קיבול משקים], הָרִי זֶה טְהוֹר; שֶׁכְּלִי חֶרֶשׁ שֶׁטְהַר, אִין לּוֹ טְמֵאָה לְעוֹלָם, אֲלֵא אִם כֵּן עָשָׂה תְּנוּרָה, וְעָשָׂה לּוֹ טְפִלָּה מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ.

ט. תְּנוּרָה שֶׁל סְדָקִין [בני מחתיכות חרס], שֶׁעָשָׂה טְפִלָּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וּמְקוֹם הַסְּדָקִין מְגֻלָּה - הָרִי זֶה אִינוּ מְקַבֵּל טְמֵאָה. נִתֵּן טִיט אוֹ סִיד אוֹ גִבְסִין [גבס] עַל גְּבֵי הַסְּדָקִין, הָרִי זֶה מִתְטַמֵּא; נִתֵּן עֲלֵיהֶן חֶרְסִית אוֹ זֶפֶת וְנִפְרִית שֶׁעוּה וּשְׁמָרִים בְּצַק אוֹ גִלְלִים, טְהוֹר. זֶה הַכָּלֵל: דָּבָר שְׂאִין עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ תְּנוּרִים, אִינוּ מְחַבְּרִין אֶת הַסְּדָקִין. י. סְדָק תְּנוּרָה שֶׁנִּתְּנָהוּ כְּלִפֵּי זְוִית [צמוד לקיר], וּמִרַח בְּטִיט מִן הַצְּדָדִין [חיבר התנור לקיר] - טְהוֹר.

יא. דֶּף שֶׁל תְּנוּרָה שֶׁנִּתְּנָהוּ בְּזוּית [צמוד לקיר], לְהִיּוֹת אוֹפָה בּוֹ - טְהוֹר; וְאִם יֵשׁ בּוֹ רֵב תְּנוּרָה, מְקַבֵּל טְמֵאָה.

יב. תְּנוּרָה שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ עֶפֶר עַד חֲצִיּוֹ - אִם נְטִמְאָה מְאֹוִירוֹ בְּלִבְד, אִינוּ מִטְּמֵאָה אֲלֵא מְעַפֵּר וְלִמְעָלָה; וְאִם נְטִמְאָה בְּמַגֵּעַ, וְנִגְעָה טְמֵאָה בּוֹ מִתּוֹכּוֹ - נְטִמְאָה כָּלּוֹ, אֵף מְעַפֵּר וְלִמְטָה.

יג. כְּבֹר בְּאֵרָנוּ בְּהִלְכוֹת שִׁבְתָּ, שֶׁהַפִּירָה - מְקוֹם שִׁפִּיתָה שְׁתֵּי קְדֵרוֹת; וְהַכֶּפֶח - מְקוֹם שִׁפִּיתָה קְדֵרָה אַחַת. לְפִיכָף, פִּירָה שֶׁנִּחְלָקָה לְאַרְבָּה, טְהוֹרָה; וְלִרְחִיבָה, עֲדִין מְקַבֵּל טְמֵאָה. בְּפֹחַ שֶׁנִּחְלַק, בֵּין לְאַרְכּוֹ בֵּין לְרִחְבּוֹ - טְהוֹר.

יד. הַקְּלָתוֹת [בטיס הכירה] שֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים שֶׁנִּפְתְּחָה קְרַקְעִיתָהּ - אִם הָיָה עִמָּךְ הַפְּתָח פְּחוּת מִשְׁלֶשֶׁה טְפָחִים, הָרִי זֶה מְקַבֵּל טְמֵאָה; שְׂאֵם יִסַּק בְּפִתָּה מִלְמַטָּה, תִּתְּבַשֵּׁל הַקְּדֵרָה מִלְמַעְלָה.

טו. הָיָה הַפְּתָח עִמָּךְ שְׁלֶשֶׁה אוֹ יֵתֵר - אִינָהּ מְקַבֵּל טְמֵאָה, שֶׁהָרִי הָאֵשׁ רְחוּקָה מִן הַקְּדֵרָה וְאִינָהּ בְּשֶׁלָּהּ. נִתֵּן אֶבֶן אוֹ צְרוּר עַל פִּי הַפְּתָח, עֲדִין הִיא בְּטִהְרָתָהּ; מִרְחוֹ בְּטִיט - נִעֲשִׂיתָ הָאֶבֶן קְרַקַע הַפִּירָה, מְקַבֵּל טְמֵאָה מִפָּאן וְלִהְבֵּא.

הִלְכוֹת כְּלִים פָּרָק יז

א. כָּל יְדוֹת הַכְּלִים [דברים המחוברים לכלי ומשמעין אותם], הָרִי הֵן כְּכִלִּים. וְאִם נְטִמְאָה הַכְּלִי, נְטִמְאָתָהּ יָדוֹ הַצְּרִיף לּוֹ בְּחִשְׁמִישׁוֹ; וְשְׂאִין צְרִיף לּוֹ - טְהוֹר, כִּמוֹ שִׁיתְּבָאָר. לְפִיכָף, הָאֶבֶן הַיּוֹצֵאת מִן הַתְּנוּרָה טְפַח, וּמִן הַפִּירָה שֶׁלֶשׁ אֲצָבָעוֹת - חֲבוּרָה; וְאִם נְטִמְאָה הַתְּנוּרָה וְהַפִּירָה, נְטִמְאוּ הָאֶבֶן הָאֵלּוּ. וְאֲכִלִּין וּמִשְׁקִין הַנוֹגְעִין בְּאֶבָּנִים אֵלּוּ, נְטִמְאוּ; וְאִם נִגְעוּ בְּחוּץ לְטְפַח שֶׁל תְּנוּרָה, אוֹ חוּץ לְשֶׁלֶשׁ אֲצָבָעוֹת שֶׁל פִּירָה - טְהוֹרִין.

ב. הַכֶּפֶח [כירה קטנה] - עָשָׂה לְאַפְיָהּ, שְׁעוּרוֹ בַּתְּנוּרָה; עָשָׂה לְכֶשׂוֹל, שְׁעוּרוֹ בְּפִירָה.

ג. מוֹסֵף הַתְּנוּרָה [תוספת טיט בפתח התנור] שֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים, טְהוֹר; וְשֶׁל נְהוֹתוּמִין - טְמֵאָה בְּטִמְאָתָהּ הַתְּנוּרָה, מִפְּנֵי

יום שישי

הלכות פלים פֶּרֶק יח

א. כלי חרש אינו מקבל טמאה עד שיהיה מקבל, ועשוי לקבלה; אבל אם לא היה בו בית קבול, או שהיה מקבל ולא נעשה לקבלה - אינו מקבל טמאה כלל, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים. לפיכך, הכפא והספסל והמטה והשלחן והמנורה של חרש, וכל פיוצא בהן מפלים שאין להן תוף - אינן מקבלין טמאה. וכן הסילונות שהמים מהלכין בהן - ואף על פי שהן כפופין, ואף על פי שהן מקבלין - הרי הן טהורין, מפני שלא נעשו לקבלה אלא כדי שיצאו מהן המים. וכן חבית של שיטין, וחבית הדפונה [- ממשנת דופן] בשולי המחץ [כלי חרס גדול ולו בתי יד] - הואיל ונעשית כמו בית יד שנושאין בה המחץ, ולא נעשית לקבלה - אינה מקבלת טמאה. וכן כל פיוצא בהן.

ב. פנס שיש בו בית קבול שמן, מקבל טמאה; ושאין בו, טהור. וכן מגופת היוצרין [- עליה מייצרים כלים] שיש לה תוף, טמאה.

ג. משפף של בעלי פתים, טהור; ושל רוכלין, מטמא מפני שהוא מטהו על צדו [וממלא בו טיפה שמו], ומריח בו ללוקח.

ד. כסוי פדי יין וכדי ששמן, וכסויי החביות - טהורות, שלא נעשו לקבלה; ואם התקנין לתשמיש [- לקבל בהם], מטמאין.

ה. כסוי הלפס [קערה גדולה] - בזמן שהוא נקוב, ויש לו חדוד [בליטה] - טהור; ואם אינו נקוב, ואין לו חדוד - מטמא, מפני שהאשה מצננת לתוכו את הירק. זה הפלל: כל המשמש בכלי חרש כשהוא כפוי, טהור.

ו. טיטרוס [כלי השקיה מחורר] - אף על פי שהוא נקוב ומוציא פרוטות [טיפות], מטמא; שהרי המים מתבטסין בצדדין, והן עשויין לקבלה.

ז. הלפיד של חרש שמניחין מטליות הבגדים והשמן בתוכו, והוא דולק - מטמא. וכן כל כלי שמניחין תחת הנרות לקבל השמן, מטמא.

ח. גסטרה [כלי לקבלת טפטופי כלים אחרים] שמניחין תחת הכלים לקבל משקין הנוזלין מן הכלי, מקבלת טמאה.

ט. ספינה של חרש - אף על פי שהיא מקבלת, אינה מקבלת טמאה; שאין הספינה בכלל הכלים האמורין בתורה - בין שהיתה של חרש בין של עץ, בין גדולה בין קטנה.

י. כל הכלים שנושברו, ונפסדה צורתן - אין שבריהן מקבלין טמאה, אף על פי שאותן השברים ראויין לתשמיש; חוץ משברי כלי חרש - שאם היה חרש הראוי לקבל - הרי זה מקבל טמאה, שנאמר: "וכל כלי חרש"; מפי השמועה למדו, שזה לא בא, אלא לרבות שברי כלי

חרש. כמה דברים אמורים? בשהיה לחרש זה תוף לקבל בו המשקין כשהיה החרש יושב לא סמוך [על משהו]; אבל אם אינו יכול לקבל אלא אם כן סומכין אותו, אינו מקבל טמאה.

יא. החרש שאינו יכול לישב כדי שיקבל מפני אָזְנוֹ [אוזן הכלין], או שהיה בו חדוד [בליטה] והחודד מכריעו לצד אחד - הרי זה טהור; אף על פי שנטלה האזן או נשבר החודד - הרי זה טהור; שכל כלי חרש שטהר שעה אחת, אין לו טמאה לעולם.

יב. כלי חרש ששוליהן [תחתיתן] חדין כמזרקות, שנושברו, והרי שוליהן מקבלין - אף על פי שאינן מקבלין אלא אם כן נסמכו, כגון שולי הקרפיות [ממקום ששמו קורפו] ושולי הכוסות, הרי אלו מקבלין טמאה; שלכך נעשו מתחלתן, שיהיו מקבלין בסמיכה או באחיזה.

יג. כמה יקבל החרש, ויהיה מקבל טמאה? אם היה הפלי כשהיה שלם מכיל כדי סיכת אדם קטן, עד חביות שהן מקבלות כסאה או קרוב לה, ונושברו, ונושאר בתרשים - בין מקרקעיתיהן בין מדפניהן - חרש שהוא מקבל כשהוא יושב רביעית - הרי זה מקבל טמאה.

יד. היה הכלי מחבית המכילה כסאה עד חבית המכילה סאתים או יתר, ונושברה - אם היה בחרש הנושאר כדי לקבל חצי לג, הרי זה מקבל טמאה. היה הכלי מחבית המכילה סאתים עד חצבים גדולים, ונושברו - אם בחרש הנושאר חרש המקבל לג, הרי זה מקבל טמאה. היו החרשים מקבלין פחות משעורין אלו, אינן מקבלין טמאה.

טו. כלי חרש קטן, כגון הפף וכיוצא בו, שנושבר, ונושאר מקרקעיתו חרש המקבל כל שהוא כשהוא יושב, והיה חד ביותר שנמצא בכלי קטן - הרי זה מקבל טמאה. ואם נשאר מדפנותיהן חרש המקבל, אינו מקבל טמאה; לפי שדפנות פלים אלו וכיוצא בהן בשוין הן נכאילו הם [ישרים], ואין להן תוף [- בית קיבול] הנכר; ונמצאו כפשוטי כלי חרש.

טז. חזקת חרשים הנמצאין בכל מקום, טהורין; חוץ מן הנמצאים בבית היוצר, מפני שרפן גסטרויות הן לכלים [מקבלים טפטופי כלים אחרים], והגסטרה מקבלת טמאה אף על פי שהיא משברי פלים.

הלכות פלים פֶּרֶק יט

א. כמה שעור השבר שישבר כלי חרש ויטהר מטמאתו, אם היה טמא, או לא יקבל טמאה, אם היה טהור? העשוי לאכלין, משינאב במוציא זיתים. והעשוי למשקין, משינאב במכניס משקין - כשמניחין אותו על המשקה, יכנס המשקה לכלי מן הנקב. העשוי לכף ולכף, משילין אותו לחמרו, והרי הוא מקבל טמאה, עד שינאב במוציא זית. ולא אמרו במוציא משקה אלא בגסטרה [כלי לקבלת דליפת כלים אחרים] בלבד, לפי שהיא עשויה לקבל

מן החדודין זיתים [- כל החידודים שמקבלים זיתים] לשיתמלא הגסטרה זיתים - מטמא במגע, וכנגדו מטמא באויר; וכל שאין מקבל עמה בזיתים - מטמא במגע, ואין כנגדו מטמא באויר.

יא. כיצד מטמא במגע, ואין כנגדו מטמא באויר? שאם נגעה הטמאה בגסטרה מתוכה, מטמא החדוד; וכןסה הטמאה באויר הגסטרה - אפלו היתה כנגד החדוד, לא נטמא החדוד.

יב. וכיצד כנגדו מטמא באויר? שאם היתה הטמאה באויר הגסטרה כנגד החדוד, נטמא החדוד עם הגסטרה. ועל דרך זו, היא בכל מקום שנאמר בכלי חרש ובתנור ובכירים, מטמא במגע וכנגדו באויר, או אין מטמא כנגדו באויר. וכן כל טמאת מגע האמורה בענין טמאת כלי חרש או תנור וכירים, הוא שתגע הטמאה בהם מתוכם; וכל טמאת אויר, הוא שלא תגע הטמאה בהן מתוכן כלל, אלא תפגס לאויר בלבד.

יג. חבית שנתרעעה, וטפלה [תיקנה] בגללים - אף על פי שהוא נוטל את הגללים, והחרשים נופלים - הרי זו מקבלת טמאה, מפני שלא בטל שם כלי מעליה. ונשברה, ודבק חרשיה אחר שפרשו, או שהביא חרשים במקום אחר, וטפלים בגללים - אף על פי שהוא נוטל את הגללים, וחרשים עומדין - הרי זו טהורה, מפני שבטל שם כלי מעליה. הנה בהן [- בין החרסים שהוסיף] חרש מחזיק רביעית - כנגד אותו החרש בלבד מטמא באויר, מפני שהוא כלי בפני עצמו; ושאר החבית אינו מטמא עד שתגע בה הטמאה מתוכה, מפני שאינה כלי שלם.

יד. חבית שנוקבה, וסתם את הנקב בזפת, ואחר כך נשברה - אם יש בחרש הסתום בזפת כדי להחזיק רביעית, הרי זה מקבל טמאה; מפני שהוא משברי החבית, ולא בטל שם כלי מעל החבית. אבל חרש שנוקב אחר שפרש מן הכלי, וסתם הנקב בזפת - אף על פי שהוא מחזיק רביעית, טהור; שהחרש שנוקב, בטל שם כלי שעליו וטהר; וכל שטהר בכלי חרש שעשה אחת, אין לו טמאה לעולם.

טו. קמקומוס שנוקב, ועשהו [תיקנו] בזפת - טהור, שאינו יכול לקבל את החמין בצונן. וכן כלי הזפת והשענה וכיוצא בהן - טהורין, ואינן בכלל הכלים.

טז. משפך של חרש שפקקו [סתמו] בזפת - אינו מקבל טמאה, שאין הזפת משים אותו כלי קבול; אבל משפך של עץ שסתמו - הרי זה כלי קבול, ומתטמא.

הלכות כלים פקק ב

א. פקר בארנו, שכל ידות הכלים [דברים המחבורים אליהם ומשמשים אותם] שהכלי צריך לה בשעת תשמישו, הרי היא חשוכה כגופו של כלי להטמא ולטמא. לפיכך, הטופל [ממרח] כלי חרש הבריא [- חזק] - אם נטמא הכלי, הרי אכלין ומשקין הנוגעים בטפלה טהורין; שאין הכלי

המשקין הנוזלים מן הכלים; ואם הוציאה משקין, הרי בטל תשמישה.

ב. חמש מדות בכלי חרש: נקב במוציא משקה - טהר מלהטמא משום גסטרה, ועדין כלי הוא חשוב לקדש בו מי חטאת. נקב בכונס משקה - אינו ראוי לקדש בו מי חטאת, ועדין כלי הוא חשוב להכשיר בו הורעים במשקין התלושין בו, כמו שבארנו. נקב בשורש קטן - אין המים שבתוכו מכשירין את הורעים, והרי הן כמי שאינן בכלי; ועדין כלי הוא לקבל בו זיתים, ומקבל טמאה. נקב במוציא זיתים - טהר, והרי הוא ככלי גללים וכלי אבנים שאין מקבלין טמאה; ועדין כלי הוא חשוב להציל בצמיד פתיל [כיסוי מהודק], עד שיפחת רבו, כמו שבארנו בטמאת מת.

ג. החבית, שעורה כגוגוזין. הלפס [קדירה גדולה] והקדורה, שענרן בזיתים. וכן ערכה של חרש, שעורה בזיתים; אפלו היתה גדולה ומחזקת ארבעים סאה בלח, ונפחתה במוציא זיתים - אף על פי שהוא מטה על צדה ולש בה, טהורה; שמתחלתה, לא לכה נעשית.

ד. הפך והטני [כלי שמוציא טיפין טיפין], שענרן בשמן. והצרצור [כלי שתית מיים], שעורו במים.

ה. גר שנטל פיו [מקום הפתילה], טהור; ושל אדמה שיהס פיו בפתילה [ולא בכבשן], אינו מקבל טמאה, ואינו בכלל כלי חרש, עד שיהס פיו בכבשן בכלי חרש.

ו. חבית שנופחתה [נחסרה], וכשמשין אותה על דפנה מקבלת, או שנוחלקה כמין שתי ערכות - עדין היא מקבלת טמאה. ותרעעה [- נהייתה רעועה], ואינה יכולה להטלטל בחצי קב גרוגרות - טהורה.

ז. חבית שנטלו אוניה - הרי היא [- דינה] כגסטרה [כלי המקבל דליפת כלים אחרים], אפלו אנו אחת; נסדקה למטה מאוניה - אפלו אוניה קימות, היא כגסטרה. ואם מתחלה עשאה שלא באזנים, נדונת כחבית.

ח. חבית שנסדקה בכבשן, ונמצאת שהיא פשתי גסטרות - אם משונמרה מלאכתה נסדקה, מקבלת טמאה כל גסטרה מהן; ואם קדם שתגמר מלאכתה נסדקה, ואחר כך נשרפה בכבשן - טהורה. והיאף יודע דבר זה? אם היו שבריה שוין [- מקום השבר חלק], ותוכה מאדים - עד שלא נגמרה מלאכתה נסדקה; אין שבריה שוין, ואין תוכה מאדים - בידוע שאחר שונמרה מלאכתה נשברה, ומקבלת טמאה כשאר שכרי כלי חרש הראויין לתשמיש.

ט. גסטרה שנתרעעה, ואינה מקבלת משקין - אף על פי שמקבלת אכלין, טהורה; שאינה עשויה אלא לקבל משקין הדולפין, כמו שבארנו. ואם היתה דולפת, אין עושין גסטרה לגסטרה. וכן גסטרה שנופחתה או שנוחלקה לשתיים, טהורה; שלא אמרו שגרים של שירים מטמאין, אלא שגרי כלי חרש בלבד הן שמשמאין.

י. גסטרה שהיו חדודין [בליטות] יוצאין ממנה, בין שהיתה יושבת בין שהיתה מטה על צדה - כל המקבל

סמוך לדרך [- ברזל החרישה]. יד קרדם שחופרין בו בדידן של מים [סביב האילנות], ארבעה טפחים. ויד קרדם של נפש [- ניכוש], חמשה. ויד בן פטיש [פטיש קטן], חמשה; ושל פטיש, ששה. וכן יד הקרדם של בקוע [עצים] ושל עדיר [עידור טרום חרישה], ששה. יד מקבת של סתתין, ששה. שני המרדע [מחרשה] - הסמוך לתרחור של מתכת שבראש המרדע, שבעה טפחים. יד מגרפה של בעלי בתים, שמונה טפחים; ושל סדין, עשרה. וכל היותר על זה - אם רצה בקיומו, טמא. ויד כל משמשי האור [כלים שנכנסים לאש], כגון השפודין והאסקלאות [ברזל צליה] - אפלו ארפין כל שהן, טמאין. יג. מקל שעשהו יד לקרדם, הרי זה חבור לטמאה בשעת מלאכה. ואם נגעה טמאה במקל כשהוא חורש או מבקע בו, נטמא הקרדם; ואם נגעה בקרדם, נטמא המקל. וכן הדיוסטר [כלי המורכב משני חלקים] שהן כשני פלים, והמסמר מחבר אותן להיות מסך [חיבור] עליהן - הרי הן חבור בשעת מלאכה. קבע הדיוסטר בקורה - הרי זה מקבל טמאה, ואין הקורה חבור לו [לא מתבטל לקורה]. עשה מקצת הקורה [חלק מה-] דיוסטר - כל שהוא מן הקורה לצרף הדיוסטר, חבור לדיוסטר; והנוגע בשאר הקורה - טהור, שאין כל הקורה חבור.

יד. עגלה [של חרישה] שנטמאת - הנוגע בעל [מוט היוצא מהעגלה לבין שתי הבהמות] ובקטרב [עץ המונח על הבהמות המושכות] ובעין [טבעת שסביב צוואר הבהמה] ובעבות [קורה המחברת בין המחרישה לעגלה] אפלו בשעת מלאכה, טהור; והנוגע בתרב [העץ שאוחז החורש] ובכרף [עץ עקום] ובציול [הגה המחרישה] ובעין [טבעת] של מתכת ובלחיים [שני עצים התחובין בעול] ובעיראין [עצים המסייעים למחרישה מצדיה], טמא. וכן מגרה [משור] שנטמאת - הנוגע בידה מכאן ומכאן [בשני ידותיו שבשתי קצותיו], טמא. והנוגע בחוט ובמשיחה [חבל] ובאמה [עץ של המסור] ובסניפין [המותחין את הברזל] שלה - טהור, שאין אלו חבור לה. אכל הנוגע במלכין [מסגרת עץ] של מסר הגדול, טמא.

טו. מכבש של חרש שנטמא הרמח [ברזל] שבו - הנוגע במכבש, טהור. מקדח שנטמא - הנוגע בקשטנית שהיא לפופה עליו - טהור, שאינה חבור. קשת שהיתה מתוחה, והחץ משובע עמה, ונטמא החץ - הנוגע ביה - החבל המתוח על קצות הקשת] ובקשת - טהור, ואפלו כשהיא מתוחה. וכן מצורת האישות [מין עכבר] שנטמא החץ שלה - לא נטמאת המצודה, אפלו כשהיא מתוחה. וכן מסכת נסוכה [כלי אריגה שכרוכים עליהם חוטי האריגה] שנטמאת בשעת האריג - הנוגע בכבד [חלק] העליון [של כלי האריגה], ובכבד התחתון, ובנירים [החוטים הארוגים על הקנים], ובקרוס [מסרק], ובחוט שהעבירו על גבי ארגמן [לשומר בעת האריגה], ובעינה [חוטים היוצאים משפת הבגד] שאינו עתיד להחזירה [אינו עתיד להשתמש

צריף לטפלה זו. אבל הטופל כלי חרש הרעוע, הרי הטפלה חשובה כגוף הפלי. וכן המהדק [- מחזק] את הקדרה של חרש שדולין בה את המים - אם חפה אותה בעור או בקלף וכיוצא בהן - אם היתה רעועה, הרי הן כגופה.

ב. הטופל כלי חרש להיות מכשול בו, אינו חבור; טפל כלים להיות זופת בהן [- מכין בהם זפת לזפת כלים אחרים], חבור.

ג. חבית שנוקבה, ועשאה כבעץ בזפת ובגפרית בסיד ובגבסים [גבס] - אינן חבור; ושאר כל הדברים, חבור.

ד. דברים הלחין המשוכין [- סמיכים], שטופלין בהן הפיטטין [כלי חרס גדול] של מים כדי שלא ידלף הפלי - הרי הן כגופו של פלי; אפלו נטמא הפלי מאוירו, אכלין ומשקין הנוגעים בטפלה טמאין. וכן טפלו של תנור, הרי הוא כחרשו; והוא - שיהיה בעבי הטפלה עד טפת, שהוא צרכו של תנור; ואכל יתר על טפח - אינו מצרף התנור, והנוגעין ביה על טפח מעביו טהורין. וטפלת הפירה, עביו שלש אצבעות.

ה. חבית שנוקבה, וסתמה בזפת יותר מצרפה - הנוגע בצרפה, טמא; וביתר מצרפה, טהור. זפת שנטפחה על החבית, הנוגע בה טהור.

ו. מחם שטפלו בחמר או בחרסית, ונטמא - הנוגע בחמר, טמא; והנוגע בחרסית - טהור, שאין החרסית מתחבר לפלי.

ז. מגופת [מכסה] החבית שטפל בטיט עליה ועל החבית - אינה חבור לה. ואם נגעו משקין טמאין בחבית, לא נטמאת המגופה; ואם נגעו במגופה, לא נטמאו אחורי החבית.

ח. כלי נחשת שזפתם, אין הזפת חבור; ואם לינו, הזפת חבור כגוף הפלי.

ט. הבצק שבסדקי הערבה שנוגע בו שרץ - אם בפסח - הואיל ואסורו חשוב, חוצץ [נחשב כדבר בפני עצמו] ולא נטמאת הערבה. ואם בשאר ימות השנה - אם היה מקפיד עליו, הערבה טהורה; ואם רוצה בקיומו, הרי הוא כערבה, ונטמאת הערבה.

י. המשיחות [- חבלים] והרצועות שבמטפחות הספרים ושבתפחות התינוקות - תפורות, חבור; וקשורות, אינן חבור. וכן שבמעדר ושפשק ושבקפה; אבל שבאזני כלי חרש - אפלו תפורות אינן חבור, שאין חבורין לכלי חרש.

יא. יד קרדם [- גרון] היוצא מאחוריו [מאחורי אגרופו כשמחזיקו] - שלש אצבעות, חבור; והיתר על שלש, הנוגע בו טהור. יד הקרדם מלפניו [- בין כף ידו לברזל] - טפח הסמוך לברזל, חבור; יתר על כן, הנוגע בו טהור.

יב. שני הפרגל [- מחוגה], טפח. ויד מקבת [פטיש] של מפתחי [מסתחי] אבנים, טפח. יד קרנס [פטיש קטן] של זבאים, טפחים. ושל חרשים [נגרים], שלשה טפחים. שני מלמד [מוט ההכונה של החרישה] הבקר, ארבעה טפחים

שוקלי ארְגָּמָן טוב, שְׂאוּחוֹ הַשּׁוֹקֵל בוֹ וְתוֹלֵה הַמֵּאֲזָנִים מִיָּדוֹ - שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת. קְנֵה שְׁלֵה וְחוּטִין שְׁלֵה - כָּל שֶׁהָן. חוּט מֵאֲזָנִים שֶׁל מוֹכְרֵי עֲשָׂשׂוֹת [גוֹשִׁים] שֶׁל מִתְכוֹת וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, שְׁלֹשָׁה טְפָחִים; קְנֵה שְׁלֵה וְחוּטִין שְׁלֵה, שְׁנַיִם עֶשֶׂר טְפָח. חוּט מֵאֲזָנִים שֶׁל חֲנֻנִים וְשֶׁל כְּעֵלֵי בְּתִים - טְפָח; קְנֵה הַמֵּאֲזָנִים וְהַחוּטִין שְׁלֵה, שֵׁשׁ טְפָחִים. חוּט מֵאֲזָנִים שֶׁל צִמְרִים [מוֹכְרֵי צִמְרָה] וְשֶׁל שׁוֹקְלֵי זְכוּכִית - טְפָחִים; קְנֵה מֵאֲזָנִים וְהַחוּטִין שְׁלֵה, תִּשְׁעָה טְפָחִים. וְהֵיתָר עַל הַשְּׂעוּרִין הָאֵלֶּה, אֵינּוּ חֲבוּרִין.

ו. הַחֶבֶל שֶׁמְסַרְגִּין [קוֹשְׁרִים] בוֹ הַמְּטוֹת, מְאִמְתִּי הוּא חֲבוּר לַמְּטָה? מִשְׁסַּרְגֵּי בוֹ שְׁלֹשָׁה בְּתִים [- רִיבּוּעִים]. וְהַנוֹגֵעַ בְּחֶבֶל מִן הַקָּשֶׁר וְלִפְנֵים, טְמֵא; מִן הַקָּשֶׁר וְלַחוּץ עַד שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת, טְמֵא - מִפְּנֵי שֶׁהֵן צָרְפוֹ שֶׁל קָשֶׁר, הֲרִי הֵן מְקַלְלֵי הַמְּטָה. וְחוּץ לְשֹׁלֵשׁ אֲצָבָעוֹת, טְהוֹר - שְׂאִינוֹ מִצִּרְףֵהּ הַכִּלִּי; שְׂאֵפְלוֹ פֶּסְקוֹ, אֵין הַקָּשֶׁר נִתְּרָה.

ז. חֶבֶל הַיּוֹצֵא מִן הַמְּטָה שֶׁהִיא טְמֵאָה - עַד סוֹף אֲרָבְעָה טְפָחִים, הַנוֹגֵעַ בוֹ טְהוֹר; שְׂאִינוֹ מִצִּרְכֵי הַמְּטָה, לְפִי שְׂאִינוֹ רְאוּי לְכַלוֹם. מִתְחַלֵּת חֲמִשָּׁה וְעַד סוֹף עֶשְׂרֵה - טְמֵא, מִפְּנֵי שֶׁתּוֹלֵין בוֹ הַמְּטוֹת; מִעֶשְׂרֵה וְלַחוּץ - טְהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יִתָּר עַל צִרְףֵהּ הַמְּטָה.

ח. אֲכַנְט שֶׁל אֲרִיג שֶׁמְקִיפִין אוֹתוֹ עַל הַמְּטָה כְּדֵי לְקַבֵּץ אֲבָרֶיהָ [לְהַדִּיק חֲלִיקֶיהָ], וְהוּא הַנְּקָרָא 'מִזְרָן', שֶׁהִיִּתָּה קְצָתוֹ יוֹצֵאָה מִן הַמְּטָה - עַד עֶשְׂרֵה טְפָחִים, הֲרִי הוּא מִצִּרְכֵי הַמְּטָה; יִתָּר עַל כֵּן, אֵינוֹ מִצִּרְכֵי הַמְּטָה. וּמִזְרָן שְׁבֻלָה - אִם נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ שְׁבֻעָה טְפָחִים כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ חֶבֶק [שְׂמִינִיחִין עַל הַמְּדַרְסָה] לְחִמּוֹר, הֲרִי זֶה מְקַבֵּל טְמֵאָה.

ט. מְטָה שֶׁהִיִּתָּה טְמֵאָה מְדָרְס [מִזְבַּח], וּמִזְרָן יוֹצֵא מִמֶּנּוּ - עַד עֶשְׂרֵה טְפָחִים, הֲרִי הוּא אֵב טְמֵאָה כְּמִטָּה, וְהַכֵּל מְדָרְס; מִעֶשְׂרֵה וְלַחוּץ, הֲרִי הוּא כְּמִגַּע מְדָרְס. דָּרְס הַזֶּבֶב עַל הַמִּזְרָן הַיּוֹצֵא - מִעֶשְׂרֵה וְלִפְנֵים, הֲרִי הַמְּטָה כְּלֵה מְדָרְס; מִעֶשְׂרֵה וְלַחוּץ, טְהוֹרָה. בְּמָה דְבָרִים אֲמורִים? לְמְדָרְס; אֲבָל לְשֹׂאֵר טְמֵאוֹת - אֵפְלוֹ מֵאָה אִמָּה, כְּלוֹ חֲבוּר. כִּיִּצַּד? מִזְרָן שֶׁהִיא כְּרוּף עַל הַמְּטָה, וְהַכְּנִיס קְצָתוֹ לְאֵהָל הַמֵּת, אוֹ שְׁנַגַּע שְׂרָץ בְּקְצָתוֹ, אוֹ שֶׁנִּפְלוּ מִשְׁקִין טְמֵאִין עַל קְצָתוֹ - נִטְמָאת הַמְּטָה, וְאֵפְלוֹ הִיא הַקְּצָה שֶׁנִּטְמָא יוֹצֵא מִן הַמְּטָה מֵאָה אִמָּה.

י. מְטָה שֶׁהִיא טְמֵאָה מְדָרְס, וְכָרְף לָהּ מִזְרָן [אַחַר] - הַכֵּל טְמֵא מְדָרְס; הַפְּרִישׁוֹ - הַמְּטָה מְדָרְס כְּשֶׁהִיִּתָּה, וְהַמִּזְרָן מִגַּע מְדָרְס. הִיִּתָּה טְמֵאָה טְמֵאָת שְׁבֻעָה, וְכָרְף לָהּ מִזְרָן - כְּלֵה טְמֵאָה טְמֵאָת שְׁבֻעָה; הַפְּרִישׁוֹ - הִיא טְמֵאָה טְמֵאָת שְׁבֻעָה כְּשֶׁהִיִּתָּה, וְהַמִּזְרָן טְמֵא טְמֵאָת עָרֵב. הִיִּתָּה טְמֵאָה טְמֵאָת עָרֵב, וְכָרְף לָהּ מִזְרָן - הַכֵּל טְמֵא טְמֵאָת עָרֵב; הַפְּרִישׁוֹ - הִיא טְמֵאָה טְמֵאָת עָרֵב כְּשֶׁהִיִּתָּה, וְהַמִּזְרָן טְהוֹר. יא. מְטָה שְׁכָרְף לָהּ מִזְרָן, וְנִגַּע בָּהֶן הַמֵּת - הַכֵּל טְמֵא טְמֵאָת שְׁבֻעָה; פְּרִישׁוֹ, טְמֵאִין טְמֵאָת שְׁבֻעָה. נִגַּע בָּהֶן שְׂרָץ וְכִיּוֹצֵא בוֹ, טְמֵאִין טְמֵאָת עָרֵב; פְּרִישׁוֹ, טְמֵאִין טְמֵאָת עָרֵב. יב. כְּרַע [- רַגְלֵי הַמִּיטָּה] שֶׁהִיִּתָּה טְמֵאָה מְדָרְס, וְחִבְרָה

בַּחוּץ - טְהוֹר; שְׁכָל אֵלוֹ אֵינָן חֲבוּר לְבָגָד. אֲבָל הַנוֹגֵעַ בְּנִפְשׁ הַמְּסַכֵּת [חוּטֵי הָעֵרֵב שֶׁהוֹכְנִסוּ לַשְּׂתִי וְלֹא הוֹדְקוּ], וּבִשְׂתֵי הַעוֹמֵד [בֵּין הָעֵלְיוֹן לַתַּחְתּוֹן], וּבְכַפּוֹל [חוּט כַּפּוֹל] שֶׁהָעֵבִירוֹ עַל גְּבֵי אֲרָגְמָן, וּבְעֵרֵה [חוּטֵים הַיּוֹצֵאִים בַּשֶּׁפֶת הַבְּגָד] שֶׁהוּא עֵתִיד לְהִזְוִירָה - טְמֵא, שְׁכָל אֵלוֹ חֲבוּרִין לְבָגָד.

טז. הַנוֹגֵעַ בְּצִמְרֵי שְׁעַל הָעֵימָה וּבְאֲשׁוּיָה [סוּגֵי מוּטוֹת שְׁעֵלִיהֶם כְּרוּכִים חוּטֵי הַצִּמְרָה], טְהוֹר. הַנוֹגֵעַ בְּפִקָּה [כַּדּוֹר חוּטֵי צִמְרָה] - עַד שְׁלֹשׁ פְּרָעָה, טְמֵא; מִשְׁפָּרְעָה, טְהוֹר.

יז. הַחוּט שֶׁהִשְׁלִיחַ [הַשְּׁחִילוֹ] לְמַחַט - אֵפְלוֹ קָשׁוֹר מִשְׁנֵי צְדָדִין [וּמוֹנֵעִין אֶת הַמַּחַט מִלְּצִאתוֹ], אֵינוֹ חֲבוּר. הַכְּנִיסוֹ לְבָגָד - הַחוּט חֲבוּר לְבָגָד, וְאֵין הַמַּחַט חֲבוּר לְבָגָד. וְאֵין הַחוּט כְּלוֹ חֲבוּר לְבָגָד, אֲלֵא כָּל שֶׁהוּא לְצִרְףֵהּ הַתְּפִירָה חֲבוּר; וְכָל שְׂאִינוֹ לְצִרְףֵהּ הַתְּפִירָה, אֵינוֹ חֲבוּר. הַחוּט שֶׁפָּרַשׁ [- נִפְרַס] מִן הַבָּגָד, אֵפְלוֹ מֵאָה אִמָּה - כְּלוֹ חֲבוּר. חֶבֶל שֶׁקָּשׁוֹר בְּחֶרֶם [- חֶרֶס], אֵפְלוֹ מֵאָה אִמָּה - כְּלוֹ חֲבוּר. קָשֶׁר בוֹ חֶבֶל אַחַר - מִן הַקָּשֶׁר וְלִפְנֵים, חֲבוּר; מִן הַקָּשֶׁר וְלַחוּץ, אֵינוֹ חֲבוּר. הַחֶבֶל שֶׁהוּא קָשׁוֹר בְּקַפָּה - אֵינוֹ חֲבוּר, אֲלֵא אִם תָּפַר.

שבת קודש

הלכות פְּרָק כֹּא

א. [שֶׁאֵרִיוֹת] הַחוּטִין הַיּוֹצֵאִין מִן הָאֲרִיג, וְהַחוּטִין שֶׁבְּתַחֲלַת הַיְרִיעָה וְשֶׁבְּסוֹפָה, וְהֵן הַנְּקָרָאִין 'נִימִין' - כְּמָה שְׂעוּרָן [לְהַיַּחֲשֵׁב כַּחֲלָק מִהַבְּגָד]? שֶׁל סְדִין, וְשֶׁל סוּדְרִין [מִטְּסַפּוֹת גְּדוּלוֹת], וְשֶׁל סַעִיף [צַעִיף], וְשֶׁל פְּלִיזָן [כּוּבַע] שֶׁל רֹאשׁ - שֵׁשׁ אֲצָבָעוֹת. וְשֶׁל חֲלוּק שֶׁהוּא קְרוּעַ מִתְּחִלָּתוֹ וְעַד סוֹפוֹ [פְּתוּחַ לְאוּרְכוֹ], וְאַחַר שְׁלוּבְשֵׁין אוֹתוֹ מְקַבְּצִין אוֹתוֹ בְּלוֹלָאוֹת - שְׂעוֹר חוּטֵי עֶשֶׂר אֲצָבָעוֹת. הַסְּגוּס [בְּגַד עֵבֶה] וְהַרְדִּיד [צַעִיף דָּק] וְהַטְּלִית, שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת. וְכָל הַיִּתָּר עַל הַשְּׂעוּרִין הָאֵלֶּה - הַנוֹגֵעַ בוֹ טְהוֹר, אִף עַל פִּי שֶׁהַבָּגָד טְמֵא בְּמְדָרְס [חֹבֵב] אוֹ בְּשֹׂאֵר טְמֵאוֹת; וְאֵין צְרִיף לוֹמַר, שְׂאֵם נִגְעָה טְמֵאָה בִּיתָר, שֶׁהַבָּגָד טְהוֹר.

ב. נִימֵי הַכֶּפֶת שֶׁל רֹאשׁ [שֶׁל אִשָּׁה], וְהַמְּסוּהָ שֶׁמִּנְיָחִין הָעֲרֻכִים עַל פְּנֵיהֶם, וְהַקְּלִין [חֲגוּרוֹת צִמְרָה] הַשְּׂזוּרִין מִן הַשְּׂעִר, וְהַפְּנָדָה [גּוֹפִיָה] שְׁלוּבֶשׁ הָאָדָם עַל בְּשָׂרוֹ, וְהַשְּׂמָלָה, וְהַפְּרָגוֹד שֶׁמִּנְיָחִין עַל הַפְּתָחִים כְּמוֹ פְּרֻכָּת - נִימֵיהֶן כָּל שֶׁהֵן.

ג. מִשְׁקַלְתָּ [חוּט הַמַּשְׁמֵשׁ לְבַדִּיקָת יוֹשֵׁר הַכְּתָלִים] שְׁנַטְטָמָת, הֲרִי שְׁנַיִם עֶשֶׂר טְפָח מִן הַחוּט שְׁלֵה חֲבוּר לָהּ; וְכָל הַנוֹגֵעַ בְּחוּץ לְשְׁנַיִם עֶשֶׂר טְפָח, טְהוֹר. וּמִשְׁקַלְתָּ שֶׁל חֲרָשִׁים [נַגְרִים], שְׁמוֹנֵה עֶשֶׂר טְפָח; וְשֶׁל בְּנָאִין, חֲמִשִּׁים אִמָּה. וְהֵיתָר עַל מְדוֹת אֵלוֹ - אִף עַל פִּי שֶׁהוּא רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ, טְהוֹר.

ד. וּמִשְׁקַלְתָּ שֶׁל צִדִּין וְשֶׁל צִרְרִין - אֵפְלוֹ אֲרָכִין כָּל שֶׁהֵן, טְמֵאִין.

ה. חוּט מֵאֲזָנִים שֶׁל זְהָבִים [מוֹכְרֵי זָהָב], וְשֶׁל פֶּלֶס, וְשֶׁל

ו. מטפחות הספרים המצירות - אינן מקבלות טמאה, מפני שאינן משמשי אדם; שהרי ציורן מעיד עליותן, שלספר נעשו. ושאין מצירות - מטמאות בשאר טמאות, חוץ מטמאת מדרס, מפני שאומרים לו: [כביכול, לזב העומד עליה:] 'עמד, ונעשה מלאכתנו' [- היא מיועדת למלאכה אחרת], כמו שבארנו בענין משכב ומושב.

ז. וכסת הסבלין שמניחין על פתפיהם מפני המוט, מטמאה במדרס. ומשמרת של יין, אינה מטמאה במדרס.

ח. בגד שחשב עליו לצורות [לצייר עליו], אינו מקבל טמאה; בטל מחשבתו, הרי זה מקבל טמאה. בעל הבית שעשה מטפחות לחפות [לכסות] בהן פתלים ועמודים, אינן מקבלות טמאה.

ט. חלוק שהוא עשוי פסבכה [כרשת] פדי לשחק בו לשותי שכר [כך היה דרכם של שתיינים], אינו מקבל טמאה.

י. פפח [כובע נשים] שנתנו על הספר [כיסה בו הספר], טהר מלקבל טמאת מדרס; אבל מטמא במת ובשאר טמאות.

יא. העושה אספולנית [תחבושת], בין על הבגד בין על העור - אף על פי שיש בהן פשעור, טהורה. עשה להן מלגמא [תחבושת מתאנים] - על הבגד - אינו מקבל טמאה, שהרי נחלכלף ואינו ראוי; ועל העור - מקבל טמאה, מפני שהוא מתקנת וראוי למשכב.

יב. מאימתי יקבל הבגד טמאה? משניארג בו שלש אצבעות על שלש אצבעות. וכל הפלים הנארגין במחט, כגון כיס ואנפליא [סוג נעל] - אין מקבלין טמאה, עד שתגמר מלאכתן.

יג. וכל הפלים הנעשין על גבי מחט, כגון מצודה - בין שעשה בהן בית קבול מלאכתן, מקבלין טמאה.

יד. שבכה שמניחין הפנות בראשיהן - אם התחיל לעשות אותה מפיה [- משפתה] - אינה מקבלת טמאה, עד שיגמר קרקעיתה; ואם התחיל בה מקרקעיתה - אינה מקבלת טמאה, עד שיגמר את פיה. ושביס שלה [בד שעל השבכה] מקבל טמאה בפני עצמו, והחוטין שלה חבור להטמא ולטמא.

טו. ושבכה שנקרעה - אם אינה מקבלת רב השער של ראש, טהורה.

טז. חלוק של בגד, או של לבד, או של גיר - מאימתי הוא גמר מלאכתו? משיתפתח את פיו [מקום הצוואר] - הגדול לפי גדלו, והקטן לפי קטנו. ואם נטמא החלוק, מאימתי היא טהורה? משייבלה, ואינו משמש מעין מלאכתו ראשונה. נשתיר בו רבו למעלה, עדין הוא בטמאתו; רבו מלמטה, טהור. ואם נקרע מבית פיו, טהור.

יז. העושה חגור מצדו של בגד, [או -] ומצדו של סדין - אינו מקבל טמאה, עד שימלל [יתפור] שפתותיו; עשהו מאמצע הבגד, ומאמצע הסדין - אינו מקבל טמאה, עד שימלל [גם -] מצדו השני.

למטה - המטה בלה מדרס; פרשה - הפרע טמאה מדרס כשהיתה, והמטה מצע מדרס. וכן אם היתה הפרע טמאה טמאת שבועה, וחברה למטה - המטה בלה טמאה טמאת שבועה, כאלו נגע המת בפרע שלה [כשהוא מחובר]; ואם הנה על המטה, טהרה הפרע בכללה. ואם פרשה קדם הנה - הפרע טמאה טמאת שבועה כשהיתה, והמטה טמאה טמאת ערב. היתה הפרע טמאה טמאת ערב, וחברה למטה - הכל טמא טמאת ערב. פרשה - היא טמאה טמאת ערב, והמטה טהורה; שאין הטמא טמאת ערב מן המת מטמא אדם, ולא בלים - מפני שהוא ולד, כמו שבארנו. וכן הדין בשן של מעדר שנטמא במת ואחר כך חברו למעדר.

הלכות פלים פרוק כב

א. כמה שעור הבגד להטמא? שלשה טפחים על שלשה טפחים למדרס [טומאת הזב], ושלש אצבעות על שלש אצבעות מכונות עם המלל לטמאת המת או לשאר טמאות. כמה דברים אמורים? בבגדי צמר ופשתים. אבל בגדים של שאר מינין, אין מקבלין טמאה מכל הטמאות, אלא אם היה בהן שלשה טפחים על שלשה טפחים או יתר, שנגמר: "או כגד" - מפי השמועה למדו, שבא הפתוי לרבות שלשה טפחים על שלשה טפחים בשאר בגדים. כמה דברים אמורים? בקרעים הבאים מן הבגדים. אבל האורג בגד בפני עצמו כל שהוא, הרי זה מקבל שאר טמאות - חוץ מטמאת מדרס, שאין מקבל אותה אלא הראוי למדרס.

ב. הבגדים העבים ביותר, כגון הלכדין והנמטין הקשין, או הבגדים הרפין ביותר, כגון בגדי פשתן של מצרים שהבשר נראה מתפתן - אינן מקבלין טמאה, עד שיהיה בקרע שלשה טפחים על שלשה טפחים, בין למדרס, בין לשאר טמאות.

ג. כל הקליעות, מקבלות טמאה כבגדים - אחד הקולע חוטין ועשה אותן פוף [חגורה צרה], או האורג אותן ועשה אותן אכנט [חגורה רחבה] וכיוצא בו; חוץ מקליעה שעושין אותן הצמרין [מוכרי צמר] לקשר בה הצמר, שהיא טהורה. הקלע [כלי ירית אבנים] שבית קבול אגן שבה אריג או עור, מקבלת טמאה. נפסק בית אצבע שלה [מקום הנחת האצבע], טהורה; נפסק בית הפקיע שלה בלבד [מקום אחיות היד השניה], עדין היא בטמאתה. המכמוראות [מלכודות] והרשתות, מקבלין טמאה. והחרם [רשת לצידת דגים] מקבל טמאה, מפני הוטיי [כיס מזון לדגים], מפני שעניי אותה השבכה [- הרווח שבין החוטים] דקין ביותר, והרי היא כבגד. העושה בגד מן החרם, טהור; מן הוטיי, מטמא.

ד. עשה חלוק מן המשמרת [מסנת] - אם יש בו שלשה על שלשה, מקבל טמאה.

ה. משמרת של יין שבלת [- בלתה] - אם משמשת מעין מלאכתה ראשונה, טמאה; ואם לאו, טהורה.

מטמא הוא במדרס דין תורה - שהרי רבה הכתוב "כל המשכב", וזה ראוי למשכב ועשוי לו. וכן מטמא במת ובשאר טמאות מדבריהם, ככל פשוטי כלי עץ, כמו שבארנו; וזה כלל גדול, שכל המטמא במדרס - מטמא בשאר טמאות.

ב. כבר בארנו, שהבגד מטמא בשלש על שלש בשאר טמאות, ובשלשה טפחים על שלשה טפחים למדרס.

ג. השק, שעורו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים; העור, חמשה על חמשה; המפץ, ששה על ששה - בין למדרס, בין לשאר טמאות. ופחות מכל השעורין האלו, טהורין מכלום. במה דברים אמורים? בקרע אחד מהם שנקרע בלא פונה. אבל הקוצץ בכונה וקצע אפלו טפח על טפח למושב, או שלשה טפחים על שלשה טפחים למשכב - הרי זה מטמא במדרס, בין שהיה הטפח על טפח שהקציע או השלשה על שלשה, בגד או שק או עור או מפץ. וכן המקצע מאחד מהם לאחיהו [- כפפה] כדי שיאחו בו בידו, כדרך שעושין קוצצי תאנים שלא יזקו אצבעותיהן - הרי זה טמא בכל שהוא; והוא, שלא יהיה פחות משלש על שלש - שכל פחות משלש, טהור מכלום.

ד. המחבר שני טפחים מן הבגד וטפח מן השק, שלשה מן השק ואחד מן העור, ארבעה מן העור ואחד מן המפץ - הרי זה טהור מן המדרס; אבל אם חבר חמשה טפחים מן המפץ ואחד מן העור, ארבעה מן העור ואחד מן השק, שלשה מן השק ואחד מן הבגד - הרי זה טמא מדרס. זה הכלל: כל שהשלים שעורו בחמור ממנו, טמא; השלימו מן הקל, טהור.

ה. בלויי נפה וכברה שהתקינן לשיבה, טהורין; ואין מקבלין טמאה עד שיקצע [יסיר] אותם [את הרשת ממסגרתה], ואחר כך יהיו כמפץ.

ו. חלוק של קטן אינו מטמא במדרס, עד שיהיה בו לשעור שלשה טפחים על שלשה טפחים; ונמדד כפול כבדתו [כמו שהוא בעת תשמישו]. ואלו נמדדין כפולין: בגדים שמלבישין בהן על הרגלים, ועל השוקים, ואת הראש, והמכנסים, והכובע, וכיס של פגדה [חגורה]. ומטלית שטליה [תפרה] על השפה [- שפת הבגד] - אם פשוטה, נמדדת פשוטה; ואם כפולה, נמדדת כפולה.

ז. הבגד שארג בו שלשה על שלשה, ונטמא במדרס, ואחר כך השלים את כל הבגד - הבגד כלו מדרס; ונטל חוט אחד מתחלתו [- ממה שנטמא בתחילה], טהור מן המדרס, אבל טמא מגע מדרס, והרי הוא ראשון בכלי שנגע במדרס. ונטל חוט אחד מתחלתו, ואחר כך השלים את כל הבגד - כל הבגד טמא מגע מדרס. וכן בגד שארג בו שלש אצבעות על שלש, ונטמא במת, ואחר כך השלים עליו את כל הבגד - הבגד כלו טמא מת; ונטל חוט אחד מתחלתו - טהור מטמא מת, אבל טמא מגע טמא מת. ונטל חוט אחד מתחלתו, ואחר כך השלים את כל הבגד - הכל טהור. ולמה יהיה הכל טהור? מפני שאמרו: שלש

יח. חגור שבלו צדדיו, ואמצעיתו קימת - טמא.

יט. שפה שפרשה מן הבגד, והתקינה לחגר בה את מתניו - מקבלת טמאה, מפני שהיא כאבנט.

כ. טלית של עני שקבלת - אם היו רב שפתותיה קימות - אף על פי שאין בה שלש על שלש בריא [חזק], הרי זו מקבלת טמאה. אין שפתותיה קימות - אם יש בה שלש על שלש חזק ובריא, מקבלת טמאה; ואם לאו, אינה מקבלת טמאה. וכן שאר בגדי עניים.

כא. מטליות שאין בהן שלשה טפחים על שלשה טפחים, אינן מקבלות טמאה. ואם חשב עליהן והקינן [לשימוש] - מקבלות טמאה, עד שיהיו פחות משלש על שלש; שכל פחות משלש אצבעות על שלש אצבעות אינו מקבל טמאה כלל, ואף על פי שהכינו.

כב. [בגד] פחות משלשה טפחים על שלשה טפחים שהתקינו לפקק בו את [החור שבקיור] המרחץ, וילנער [לערבב] בו את הקדרה, ולקנח [לנקות] בו את הרחמים, וכיוצא באלו - אם השליכו באשפה, אינו מקבל טמאה. תלחו בבגדו או הניחו אחרי הדלת - הרי זה כמי שהניחו בתוך בגדיו, ועדין הוא חשוב אצלו, ומקבל שאר טמאות חוץ מטמאת מדרס, שהרי הוא פחות משלשה טפחים.

כג. שלשה טפחים על שלשה טפחים שהיה משלף באשפה - אם היה בריא כדי לצרר בו רבע הקב מלח גס, ולא יקרע - הרי זה מטמא במדרס; ואם לאו, אינו מטמא. אבל אם היה בבית - אם היה בריא, אף על פי שאינו יכול לצרר בו מלח, או שהיה צורך מלח, ולא היה בריא - הרי זה טמא מדרס.

כד. שלשה על שלשה שנקרע, ולא הבדלו הקרעים - אם נותנו על הכסא, וכשישב עליו יגע בשרו בכסא - הרי זה טהור; ואם לא יגע, הרי זה מטמא במדרס.

כה. שלש אצבעות על שלש אצבעות שנתנה [נחלש] ממנו אפלו חוט אחד, או שנתמא בו קשר, או שני חוטין מתאימין [- ואינם שתי וערב] - הרי זו טהורה.

כו. שלש אצבעות על שלש אצבעות שהשליכה על האשפה, טהורה; החזירה, מקבלת טמאה. לעולם השלכתה מטהרתה, והחזרתה מטמאתה; חוץ משל ארגמן ושל זהורית טובה, שאפלו היתה על האשפה - הרי היא מקבלת טמאה, מפני שהיא חשובה.

כז. שלש אצבעות על שלש אצבעות שנתנה בפדור, או שעשה פדור בפני עצמה - טהורה; אבל שלשה טפחים על שלשה טפחים שנתנו בפדור - הרי הוא כמות שהיה, ומטמא במדרס. עשהו פדור בפני עצמו - אינו מטמא במדרס, שהרי התפר ממעטו משלשה על שלשה.

הלכות פלים פרוק כג

א. המפץ - הוא המחצלת שאורגין אותה מן החבלים ומן [קנה] [- הסוף והגמא [מיו עשב] וכיוצא בהן]. ואין המפץ בכלל הפלים האמורין בתורה, ואף על פי כן

כשבריי כלי שנטמא. אכל בגד שנטמא במדרס, וקרע ממנו שלש אצבעות על שלש אצבעות - אותו הקרע טהר מן המדרס, אכל טמא במגע מדרס; שבעת פרישתו מן הבגד הגדול, נטמא במגעו.

י. סדין שנטמא במדרס, ואחר כך עשהו פרכת - טהר מן המדרס. ומאימתי היא טהרתו מן המדרס? משיקשר בו הלולאות שהוא נתלה בהן כשאר הפרוכות.

יא. טלית שהיא מדרס, והטבילה, וקדם שייעריב שמשה התחיל לקרע ממנה קרע - בינן שנקרע בה רבה, שוב אינה חבור וטהרה כלה, אף על פי שעדין נשפיר בה כדי מעפרת [- סודר קטן] שלא נקרע, שהרי הוא נקרע והולך [סופו ליקרע כולו]. במה דברים אמורים? בטבולת יום [שהוטבלה היום]; בינן שלא חס עליה [שמא תתקלקל] להטבילה, כך לא יחוס לקרע את כלה, וליפיקו טהרה כלה.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום ו' י"ב ניסן התשס"ז

מזונות לאחר מותו, וכן אם לותה ואכלה חיב לשלם. וכשכופין אותן להוציא, מוציאין מן הבעל כל פרות שאכל מפל נכסיה.

ה. הממאנת - אין לה עקר כתובה, אכל תוספת יש לה; ואין מוציאין מן הבעל פרות שאכל. ואם לותה כשהיתה תחתיה, ואכלה, ואחר כך מאנה - אין מוציאין אותן מזונות מן הבעל.

ו. מי שזנת תחת בעלה - אין לה כתובה, לא עקר ולא תוספת, ולא אחד מתנאי כתובה; שהרי מעשיה גרמו לה להאסר על בעלה.

ז. והיאך דין נשים אלו בנדוניא שלהן? כל אשה שנדונייתה קימת, אפלו זנת - נוטלת שלה והולכת. ואם היתה שניה או מחיבי עשה, בין הפיר בה בין לא הפיר בה, או שהיתה אילונית או מחיבי לאוין, והפיר בה - הרי היא בנדונייתה ככל הנשים:

ח. נכסי צאן ברזל, חיב באחריותן; ונכסי מלוג, מה שנגנב או אבד, אבד לה. היתה אילונית או מחיבי לאוין, ולא הפיר בה - כל מה שאבד או נגנב או בלה עד שנשחק מנכסי צאן ברזל, אין הבעל חיב לשלם; שהרי היא נתנה לו רשות להיותן אצלו. וכל שאבד או נגנב מנכסי מלוג, חיב לשלם - הפך מפל הנשים; מפני שאין שם אישות גמורה, לא זכה בנכסי מלוג.

ט. והממאנת, אין לה בליות כלל; שאין מוציאין מן הבעל דבר ממה שאבד או נגנב, בין מנכסי מלוג בין מנכסי צאן ברזל; אלא נוטלת הנמצא לה, ויוצאה.

י. מי שזנתה תחת בעלה - אין לה כתובה, לא עקר ולא תוספת; ואין מוציאין מן הבעל דבר ממה שאבד או נגנב

על שלש [אצבעות] שנתמעטה, טהורה מכלום. אכל שלשה על שלשה [ספחים] שנתמעטה - אף על פי שטהרה מן המדרס, הרי היא טמאה בכל הטמאות.

ח. מטלית שהיא מדרס, וטלאה [עשאה טלאי] על הקפה [סל] או על העור - נעשה הכל ראשון לטמאה; הפריש את המטלית - הרי הקפה או העור ראשון, מפני שנגעו במדרס. והמטלית טהורה - שפינון שטליה והפרישה, בטלה. טליה על הבגד או על השק - נעשה הכל מדרס, והרי הכל אב טמאה. הפרישה - הרי הבגד או השק ראשון, שהרי נגע במדרס; והמטלית אב טמאה כשהיתה, שאינה בטלה על האריג. תפר המטלית על הבגד - כשטליה מרוח אחת או משתי רוחות כמין גם [ג' יוניתי] - אינה חבור, ולא נעשה הכל אב אלא מגע מדרס בלבד; תפרה משתי רוחות זו כנגד זו - הרי היא חבור, ונעשה הכל אב.

ט. שלשה על שלשה שנטמא במדרס, ואחר כך נחלק - טהר מן המדרס; ואין בקרעים אלו טמאה כלל, והרי הן

יום ראשון

הלכות אישות פרק כד

א. הנושא את האילונית, ולא היו לו בנים ולא אשה אחרת לפרות ולרבות ממנה - אף על פי שכופין אותו ומוציא, הרי היא ככל הנשים, ויש לה כתובה ושאר תנאי כתובה; וכן זוכה הבעל כמה שזוכה בשאר הנשים.

ב. אכל הנושא אשה, ולא הפיר בה, ונמצאת אילונית או מחיבי לאוין, וכן הנושא שניה, בין הפיר בה בין לא הפיר בה - אין לה עקר כתובה ולא תנאי מתנאי כתובה, אכל תוספת יש לה; ואין להן מזונות, ואפלו לאחר מותו. וכשכופין אותן ומפרישין ביניהן, אין מוציאין מן הבעל פרות שאכל.

ג. ולמה אין להן עקר ויש להן תוספת? העקר שהוא תקנת חכמים, כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, הואיל ולא הפיר בה, אין לה עקר. אכל תוספת שהוא חיב עצמו בה כל זמן שתראה ותעמד לפניו, הרי עמדה בתנאי שלה, והרי הקנית לו הנאתה, והרי היא עומדת, אכל התורה אסרה אותה עליו, ומה היא יכולה לעשות, לפיכך יש לה תוספת - שאין מעשיה הם הגורמין לה להאסר אחר הנושאין, אלא אסורה היתה מקדם.

ד. ולמה לא חלקו בשניה בין הפיר בה בין לא הפיר בה, אלא אמרו 'אין לה עקר כתובה בכל מקום? מפני שהיא מדברי סופרים, עשו בה חזוק. אכל אם נשא אחת מחיבי לאוין והפיר בה, או אחת מחיבי עשה בין הפיר בה בין לא הפיר בה - יש לה כתובה; שחיבי לאוין שהפיר בה, רצה לזוק בנכסיו, וחיבי עשה אסורין קל. ויש לשתייהן

מעלין זה את זה מן הבור וכיוצא בו; או שראו אותו מנשק על פי חלוקה; או שראו אותו מנשקין זה את זה, או מגפפין זה את זה, או שגנבנו זה אחר זה והגיפו הדלת, וכיוצא בדברים אלו. אם רצה בעלה להוציאה - תצא, ואין לה כתובה; ואין זו צריכה התראה.

טז. עוברת על דת משה או דת יהודית, וכן זו שעשת דבר מכער - אין כופין את הבעל להוציא, אלא אם רצה לא יוציא. ואף על פי שלא הוציא, אין לה כתובה; שהכתובה תקנת חכמים היא, כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, ולא הקפידו אלא על בנות ישראל הצנועות, אבל אלו הפרוצות אין להן תקנה זו, אלא תהיה קלה וקלה להוציאה.

יז. מי שרצה אשתו שזנת, או שאמרה לו אחת מקרובותיו או מקרובותיה שהוא מאמינן וסומכת דעתו על דבריהם שזנת אשתו, בין שהיה האומר איש בין שהיתה אשה - הואיל וסמכה דעתו לדבר זה שהוא אמת, הרי זה חייב להוציא ואסור לו לבוא עליה, ויתן כתובה; ואם הודת לו שזנת, תצא בלא כתובה. לפיכך משביעה בנקיטת חפץ שלא זנת תחתיו, אם ראה אותה בעצמו, ואחר כך תגבה כתובה; אבל בדברי אחר, אינו יכול להשביעה אלא על ידי גלגול.

יח. אמרה לו אשתו שזנת תחתיו בראונה - אין משגיחין בדבריה, שמא עיניה נתנה באחר; אבל אבדה כתובה עקר ותוספת, ואבדה הכליות - שהרי הודת בנות. ואם היה מאמינה וסומכת דעתו על דבריה, הרי זה חייב להוציא. ואין בית דין כופין את האיש לגרש את אשתו בדבר מדברים אלו, עד שיבואו שני עדים ויעידו שזנת אשת זה בפניהן לראונה, ואחר כך כופין אותו להוציא.

יט. האשה שזנתה תחת בעלה בשגגה או באנס - הרי זו מתרת לבעלה, שנאמר: "והיא לא נתפשה", הא נתפשה - מתרת, בין שאנסה ישראל, בין שאנסה גוי. וכל שתחלת ביאתה באנס, אף על פי שסופה בראונה, ואפלו אמרה: 'הניחו לו, שאלמלא לא אנס אותי הייתי שוכרתו' - הרי זו מתרת; שהצטרף לבשה, ומתחלתה באנס היתה. **כ.** נשים שגנבו אותן לסטים - הרי הן כשבויות, שהן אנוסות, ומתרות לבעליהן; ואם הניחום והלכו ללסטים מעצמן - הרי אלו בראונה, ואסורות לבעליהן. ודין הנאנסת ודין השוגגת אחד הוא, שהשגגה צד אנס יש בה.

כא. במה דברים אמורים? בשהיה בעלה ישראל; אבל אשת כהן ששגגה או שגאנסה, אסורה לבעלה - שהרי נעשית זונה מכל מקום, והוא אסור בזונה כמו שיתבאר בהלכות אסורי ביאה.

כב. ואחד אשת ישראל או אשת כהן שגאנסה - כתובה קיימת, העקר והתוספת; ולא הפסידה כלום. וכופין את הבעל לתן לה כתובה וילגשה.

כג. אשת כהן שאמרה לבעלה: 'נאנסתי', או 'שגגתי ונבעלתי לאחר' - אינו חושש לדבריה, שמא עיניה נתנה

מנכסי צאן ברזל שלה, ואין צריך לומר נכסי מלוג. ולא המזנה בלבד, אלא אף העוברת על דת משה או על דת יהודית, או היוצאת משום שם רע - אין לה כתובה, לא עקר ולא תוספת, ולא תנאי מתנאי כתובה. וכל אחת מהן, נוטלת הנמצא מנדונייתה ויוצאה; ואין הבעל חייב לשלם כלום, לא מה שפחת ולא מה שאבד.

יא. ואלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן עברה על דת משה - יוצאה בשוק ושער ראשה גלוי, או שנודרת או נשבעת ואינה מקומת, או ששמשה מטתה והיא נדה, או שאינה קוצה לה חלה; או שהאכילה את בעלה דברים אסורים, ואין צריך לומר כגון שקצים ונבלות, אלא דברים שאינם מעשרין. והיאך יודע דבר זה? כגון שאמרה לו: 'פרות אלו פלוני הפכה תקנם לי, ועסה זו פלוני הפריש לי חלתה, ופלוני החכם טהר לי את הכתם' - ואחר שאכל, או בא עליה, שאל אותו פלוני ואמר: 'לא היו דברים מעולם'; וכן אם התקנה נדה בשכונותיה, ואמרה לבעלה טהרה אני, וכו' עליה.

יב. ואיזו היא דת יהודית? הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל; ואלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן עברה על דת יהודית: יוצאה לשוק או למבוי מפלש וראשה פרוע ואין עליה רדיד כשאר הנשים, אף על פי ששערה מכסה במטפחתה; או שהיתה טוה בשוק, ונרד וכיוצא בו כנגד פניה על פדתה או על לחיה, כדרך שעושות הגויות הפרוצות; או שטוה בשוק, ומראה זרועותיה לבני אדם; או שהיתה משתקת עם הבחורים; או שהיתה תובעת התשמיש מבעלה בקול רם, עד ששכנותיה שומעות אותה מדברת על עסקי תשמיש; או שהיתה מקללת אבי בעלה בפני בעלה.

יג. עזרא תקן שתהיה האשה חוגרת בסנר תמיד בתוך ביתה, משום צניעות; ואם לא חגרה - אינה עוברת על דת, ולא הפסידה כתובה. וכן אם יצתה בראשה פרוע מחצר לחצר בתוך המבוי - הואיל ושערה מכסה במטפחתה, אינה עוברת על דת.

יד. העוברת על דת - צריכה התראה ועדים, ואחר כך תפסיד כתובה. עברה בינו לבניה, וידע שהיא עוברת על דת, והתרה בה בלא עדים, וחררה ועברה - הוא טוען ואומר: 'עברה אחר התראה', והיא אומרת: 'לא עברתי כלל', או 'לא התרו בי' - אם רצה להוציא, הרי זה נותן כתובה אחר שתשבע שלא עברה, שאם תודה שעברה אחר התראה אין לה כלום.

טו. כיצד היא יוצאה משום שם רע? כגון שהיו שם עדים שעשת דבר מכער ביותר, שהדברים מראין שהיתה שם עברה, אף על פי שאין שם עדות ברורה בזנות. כיצד? כגון שהיתה בחצר לבדה, וראו רובל יוצא, ונכנסו מיד בשעת יציאתו ומצאו אותה עומדת מעל המטה והיא לובשת המכנסים או חוגרת אזור, או שמצאו רק לח למעלה מן הכלה; או שהיו שניהן יוצאין ממקום אפל או

תראה ולא תודע - הרי זה טוען אף במומין שבגלוי;
שדברים אלו דברים של טעם הן, ואינן גזרת הכתוב.

ג. הורו מקצת הגאונים, שזה שאמרו חכמים: 'מפני שהוא בודק בקרובותיו' - אינו קרובותיו בלבד, אלא מידעיו; ואפלו היה גר בעיר, ואין לו קרוב כלל - אם יש שם מרחץ, אינו יכול לטען; שאפשר שיהיו לו רעים, ואומר לאחד מרעיו שתבדק לו אשתו או אחותו על פלונית; ולפיכך חזקתו ששמע ונתפס. ולא יראה לי דין זה; שאין כל אדם מוציא כל מה שבלבו מדברים אלו לכל אלא לקרוביו, ועוד שאין דעתו סומכת אלא לדברי קרוביו ביותר.

ד. כיצד היא טענת המומין? אם היו המומין שנמצאו בה מומין שנדאי היו בה קדם שתתארכס, כגון אצבע יתרה וכיוצא בה - על האב להביא ראיה שיזע בהן הפעל ורצה, או שחזקתו שיזע; ואם לא הביא, תצא בלא כתבה כלל. היו מומין שאפשר שנולדו אחר הארוסין - אם נמצאו בה אחר שנכנסה לבית בעלה, על הפעל להביא ראיה שזע שלא נתארכסה היו בה, והיה מקחו מקח טעות; ואם נמצאו בה והיא בבית אביה, על האב להביא ראיה שאחר הארוסין נולדו, ונסתתפה שדהו.

ה. הביא הפעל ראיה שזע שלא נתארכסה היו בה, או שהודת לו בכך, והביא האב ראיה שראה ושחק ונתפס, או שחזקתו שיזע בהן ונתפס - הרי זה חייב בכתבה.

ו. בא על אשתו ושהה כמה ימים, וטען שמום זה לא נראה לו עד עתה - אפלו היה בתוך הקמטים, או בכף הרגל - אין שומעין לו; חזקה שאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו יפה יפה, וחזקתו שיזע ורצה.

ז. הנושא אשה, ונמצאת שאין לה וסת קבועה לנדתה, אלא לא תרגיש בעצמה עד שתראה דם נדה - הרי זו לא תשמש אלא בשני עדים שבודקת בהן עצמה, אחד לפני התשמיש ואחד לאחר התשמיש, חוץ מן העד של איש שמקנה בו עצמו, כמו שיתבאר בהלכות אסורי ביאה.

ח. ואף על פי שמום גדול הוא זה, לא הפסידה כלום, שהרי בודקת עצמה תחלה ומשמשת. הרי שבדקה עצמה ונבעלה, ובעת שקנחה עצמה היא והוא נמצא דם על עד שלה או על עד שלו - אם ארע זה פעם אחר פעם שלשה פעמים סמוכות זו לזו, הרי זו אסורה לשכב עם בעלה, ותצא בלא כתבה, לא עקר ולא תוספת, ואין לה תנאי מתנאי כתבה, שהרי אינה ראויה לתשמיש. ויוציא ולא יחזיר לעולם, שמא תתרפא, ונמצא שלא גמר לגרשה בשעת גרושין. ומתרת להנשא לאחר, כמו שיתבאר בענין הנדה.

ט. כמה דברים אמורים? בשתיקה כף מתחלת נשואיה, ומבעילה ראשונה ראית דם; אבל אם ארע לה חלי זה אחר שנשאת, נסתתפה שדהו. לפיכך אם בעל פעם אחת ולא נמצא דם, ואחר כך חזרה להיות רואה דם בכל עת

באחר; ואם היתה נאמנת לו, או שאמר לו אדם שהוא סומך על דבריו - יוציא ויתן כתבה.

כד. האומר לאשתו בפני שנים: 'אל תסתרי עם פלוני', ונכנסה עמו לסתר בפני עדים ושהת כדי טמאה - הרי זו אסורה על בעלה עד שישקנה מי המרים, כמו שיתבאר בהלכות שוטה. ואם מת קדם שישקנה - אין לה כתבה, ואף על פי שלא מצאו דבר מלער; שאין לה דבר מלער יותר מזה. והיום, שאין שם מי שוטה, נאסרה עליו אסור עולם; ותצא בלא כתבה, לא עקר ולא תוספת, שהרי מעשיה הרעים גרמו לה להאסר.

כה. אמר לה בינו לבינה: 'אל תסתרי עם פלוני', וראה אותה ונסתרה עמו ושהת כדי טמאה - הרי זו אסורה עליו בזמן הזה שאין שם מי שוטה; ותיב להוציא, ויתן כתבה. ואם הודת ונסתרה אחר שהתרה בה, תצא בלא כתבה; ולפיכך משביעה על זה, ואחר כך יתן כתבה.

יום שני

הלכות אישות פרק כה

א. הנושא אשה סתם, ונמצאו עליה נדרים - תצא בלא כתבה, לא עקר ולא תוספת. באלו נדרים אמרו? שלא תאכל בשר, או שלא תשתה יין, או שלא תתקשט במיני צבעונין; והוא הדין לשאר המינים שדרף כל אנשי המקום להתקשט בהן. אבל אם נמצא עליה נדר אחר חוץ מאלו, לא הפסידה כלום.

ב. וכן הכונס אשה סתם, ונמצא בה מום מומי נשים שכבר בארנום, ולא ידע הפעל במום זה, ולא שמע בו ורצה - הרי זו תצא בלא כתבה, לא עקר ולא תוספת. כיצד? היה מרחץ בעיר והיו לו קרובים - אינו יכול לומר 'לא ידעתי מומין אלו', ואפלו מומין שבסתר, מפני שהוא בודק בקרובותיו, וחזקה ששמע ורצה. ואם אין שם מרחץ, או שלא היו לו קרובים - טוען במומין שבסתר; ונכסה בעתים ידועים, הרי הוא מומי סתר. אבל במומין שבגלוי, אינו יכול לטען, שהרי הכל רואין אותו ואומרים לו, וחזקתו ששמע ונתפס. דבר ידוע הוא, שאין דין זה אלא באותן המקומות שהיה מנהג הנשים שם להלף בשוק ופניהן גלויות, והכל יודעין אותו ואומרים: 'זו היא בתו של פלוני וזו היא אחותו של פלוני', כמו ערי אדום בזמן הזה. אבל מקומות שאין דרך הפנות שם לצאת לשוק כלל, ואם תצא הבת למרחץ בגשף, תצא מתנברה ולא יראה אותה אדם חוץ מקרובותיה - הרי זה טוען אף במומין שבגלוי; והוא שלא יהיה שם מרחץ, או שלא יהיה לו קרובה לבדק בה. אבל היה שם מרחץ בעיר זו שאין דרך הנשים לצאת בה ופניהן מגלות, ויש לו קרובה - אינו יכול לטען, שהרי הכל רואין אותה ערמה במרחץ. ואם דרפן להחבא ולהתנבר אף במרחץ, ושתהיה הבת וחסרת בלילה, או בבית קטן שבמרחץ לבדה, עד שלא

אינה אינו מגרשת. אבל האשה מתגרשת לרצונה ושלא לרצונה.

ג. "וכתב" - מלמד שאינה מתגרשת אלא בכתיב. "לה" - לשמה. "ספר פרייתות" - דבר הכורת בינו לבינה, שלא ישאר לו עליה רשות; ואם עדין לא נכרת בינו לבינה, אינה מגרשת, כמו שיתבאר. "ונתן בידה" - מלמד שאינה מתגרשת עד שניתן הגט לידה, או ליד שלוחה שהוא בידה, או לחצרה; שהכל בידה, כמו שיתבאר. "ושלחה" - שהיה ענין הגט שהוא המשלח אותה, לא שישלח עצמו ממנה.

ד. כיצד? כתב לה: 'הרי את משלחת', 'הרי את מגרשת', 'הרי את לעצמך', 'הרי את מתרת לכל אדם', וכל פיוצא בזה הענין - הרי זו מגרשת; וגופו של גט: 'הרי את מתרת לכל אדם'. אבל אם כתב לה: 'איני בעליך', 'איני ארוסיך', 'איני אישך' - אין זה גט, שנאמר: "ושלחה", ולא שישלח עצמו ממנה. וכן הכותב לאשתו: 'הרי את בת חורין' - אינו גט.

ה. זה שנאמר בתורה "ושלחה מביתו", אין ענינו שלא יגמרו גרושיה עד שתצא מביתו; אלא משיגיע הגט לידה, גמרו גרושיה, ואף על פי שעדין היא בביתו, כמו שיתבאר. שלא נאמר "ושלחה" אלא שאם גרש ולא הוציאה מביתו, הרי זה כמי שגרש והחזיר גרושתו; לפיכך צריכה ממנו גט שני, כמו שיתבאר.

ו. ומנין שלא יהיה מחסר מעשה אחר כתיבתו? שנאמר: "וכתב ונתן", מי שאינו מחסר אלא כתיבה ונתניה הוא הגט הפשר; יצא דבר שמחסר קציצה אחר הכתיבה. לפיכך אם כתב הגט על קרן הפרה, נותן לה את הפרה; ואם חתף הקרן אחר שכתב ונתנו לה - אינו גט. וכן אם כתב במקבר - אף על פי שחתמו בו העדים אחר שתלשו, ונתנו לה - אינו גט.

ז. אין כותבין במקבר אפלו טפס הגט; כתב הטפס במקבר ותלשו, ואחר כך כתב שם האיש, ושם האשה, והזמן, ו'הרי את מתרת לכל אדם', וחתמו ונתנו לה - הרי זה פשר.

ח. כתב כל הגט על עלה הזרוע בעצין נקוב - אף על פי שנתן לה העצין פלו, הגט פסול; גזרה, שפא יקטם; אבל כותב הוא על חרשו של עצין, ונתנו לה.

ט. ומנין שאינו נותנו לה אלא בתורת גרושין? שנאמר: "ספר פרייתת ונתן בידה", שיתן אותו בתורת ספר פרייתות. אבל אם נתנו לה בתורת שהוא שטר חוב או מזוזה, או שנתנו בידה והיא ישנה ונעורה והרי הוא בידה - אינו גט; ואם אמר לה אחר כך 'הרי זה גטך' - הרי זה גט.

י. אמר לעדים: 'ראו גט שאני נותן לה', וחזר ואמר לה: 'כנסי שטר חוב זה' - הרי זה פשר, שהרי הודיע את העדים שנתנו בתורת גרושין, וזה שאמר לה 'שטר חוב', מפני שנקלם ממנה.

יא. המגרש צריך שיאמר לה כשיתן לה הגט: 'הרי זה

תשמיש - יוציא ויתן כתבה ולא יחזיר עולמית, כמו שבארנו.

י. וכן כל אשה שנוולדו בה מומין אחר שנשאת, אפלו נעשית מכת שחין - אם רצה יקטם, ואם רצה להוציא יתן כתבה.

יא. האיש שנוולדו בו מומין אחר שנשא, אפלו נקטעה ידו או רגלו, או נסמית עינו, ולא רצת אשתו לישיב עמו - אין כופין אותו להוציא ולתן כתבה, אלא אם רצת, תשב; אם לא רצת, תצא בלא כתבה כדין כל אשה מורדת. אבל אם נולד לו ריח הפה, או ריח החטם, או שחור ללקט צואת פלבים, או לחצב נחשת מעקרו, או לעבד עורות - כופין אותו להוציא ולתן כתבה; ואם רצת לישיב עם בעלה, תשב.

יב. נעשה האיש מכה שחין - כופין אותו להוציא, ויתן כתבה. ואף על פי שהיא רוצה לישיב, אין שומעין לה, אלא מפרישין אותן בעל פרהן, מפני שהיא ממקתו; ואם אמרה: 'אשב עמו בעדים, כדי שלא יבוא עליה' - שומעין לה.

יג. מי שהיה בעלה בעל ריח פה, או ריח חטם, או מלקט צואת פלבים, וכיוצא בהן, ומת, ונפלה לפני אחיו, ויש בו אותו מום שהיה בבעלה - יכולה היא לומר: 'לא אחיד הייתי יכולה לקבל, ולך איני יכולה לקבל'; ויחליץ, ויתן כתבה.

ברוך רחמנא דסייען

יום שלישי

הלכות גרושין

יש בכללן שתי מצוות - אחת מצות עשה, והוא שיגרש המגרש בספר; ושניה מצות לא תעשה, והוא שלא יחזיר גרושתו משנשאת. ובאור שתי מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות גרושין פרק א

א. אין האשה מתגרשת אלא בכתיב שניגיע לה, וכתיב זה הוא הנקרא 'גט'; ועשרה דברים הן עקר הגרושין מן התורה, ואלו הן: שלא יגרש האיש אלא ברצונו, ושיגרש בכתיב ולא בדבר אחר, ושיהיה ענין הכתיב שגרשה וחסירה מקנינו, ושיהיה ענינו דבר הכורת בינו לבינה, ושיהיה נכתב לשמה, ושלא יהיה מחסר מעשה אחר כתיבתו אלא נתינתו לה, ושיתנו לה, ושיתנו לה בפני עדים, ושיתנו לה בתורת גרושין, ושיהיה הבעל או שלוחו הוא שנותנו לה. וישאר הדברים שבגט - כגון הזמן, וחתימת העדים, וכיוצא בהן - הכל מדברי סופרים.

ב. ומנין שעשרה דברים אלו מן התורה? שנאמר: "והיה אם לא תמצא חן בעיניו וכתב לה ספר פרייתת ונתן בידה, ושלחה מביתו"; "אם לא תמצא חן בעיניו" - מלמד שאינו מגרש אלא ברצונו; ואם נתגרשה שלא ברצונו,

שֶׁהַחֲלִיפוֹ; וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֶפְלוּ אָמַר הַבַּעַל: 'שֹׁטֵר אַחַר הַיָּהּ, וְלֹא הָיָה הַגֵּט שֶׁקְרָאתֶם' - אֵינּוּ נֶאֱמָר, וְהָרִי הִיא מִגְרָשָׁת.

כא. הָרִי שֶׁלֹּא קָרְאוּ הַגֵּט בְּתַחֲלָה, וְנָתַן לָהּ גֵּט בְּפָנֶיהֶם, וְזָקְתָהּ לְאוֹר אוֹ לַיִם - אָף עַל פִּי שֶׁהַבַּעַל אוֹמֵר 'גֵּט כְּשֶׁר הָיָה', הָרִי זֶה סִפֵּק מִגְרָשָׁת.

כב. זָרֵק לָהּ הַגֵּט לְחֻצְרָה לְבֵין הַחֲבוּתוֹת בְּפָנֶיהֶם עֲדִים, וּבִקְשׁוּ וּמִצְאוּ מְזוּזָה אוֹ שֹׁטֵר אַחֵר - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, שֶׁזֶּה שְׂנֵמֶצֶא הוּא שְׂזָרֵק; וְנִמְצָאוּ שָׁם שְׂתִים שְׁלֹשׁ מְזוּזוֹת אוֹ שְׂטֵרוֹת - חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא גֵּט שְׂזָרֵק גְּרוּהוּ עַכְבְּרִים, וְהָרִי זֶה סִפֵּק מִגְרָשָׁת.

כג. הָעֲדִים שְׁחוֹתְמִין עַל הַגֵּט, צְרִיכִין לְהִיֹּתָם יוֹדְעִין לְקֵרוֹת וְלִחְתָּם. אִם אֵינָן יוֹדְעִין לְקֵרוֹת, קוֹרְאִין בְּפָנֶיהֶן וְהֵן חוֹתְמִין - וְהוּא שֶׁכִּפְרִיו לְשׁוֹן הַגֵּט; וְאִם אֵינָן יוֹדְעִים לְחֻתָּם - רוֹשְׁמִין לָהֶן הַנִּזְרֵר בְּרֵק וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מִדְּבַר שְׂאִין רְשׁוּמוֹ מִתְקַים, וְהֵן כּוֹתְבִין עַל הַרְשָׁם. וְאֵין עוֹשִׂין כֵּן בְּשָׂר שְׂטֵרוֹת - קַל הוּא שֶׁהִקְלוּ בְּגִטֵי נָשִׁים, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עֲגוּנוֹת, הוֹאִיל וְחֻתְמִית הָעֲדִים בְּגֵט מִדְּבָרֵיהֶן, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

כד. אָף עַל פִּי שְׁחֻתְמִית הָעֲדִים בְּגֵט מִדְּבָרֵיהֶן, הַתְקִינוּ שִׁיְהִיוּ הָעֲדִים מְפָרְשִׁין שְׁמוֹתֵיהֶן בְּגֵט. וְכֵן הַתְקִינוּ בְּעֲדֵי הַגֵּט, שְׂאִין חוֹתְמִין אֶלָּא זֶה בְּפָנֶיהָ; וְאִם חֻתְמָהּ זֶה שֶׁלֹּא בְּפָנֶיהָ, זֶה הָרִי זֶה גֵּט פְּסוּל. וְכֵן תִּקְנוּ חֲכָמִים שֶׁיִּכְתֹּב זְמַן בְּגֵט וּמְקוֹם כְּתִיבָתוֹ, כְּשָׂר הַשְׂטֵרוֹת - שְׂמָא תִּהְיֶה אֲשֶׁתוֹ קְרוּבָתוֹ וְתִזְנֶה כְּשֶׁהִיא תַּחְתִּי, וְיִכְתֹּב לָהּ גֵּט אַחֵר הַנְּזוּת וְיִתֵּן לָהּ, וְאִם לֹא יִהְיֶה בּוֹ זְמַן, יִכּוֹלֶה לומר קִדְּם הַנְּזוּת וְיִתְגַּרְשֵׁת; לְפִיכֵךְ תִּקְנוּ זְמַן בְּגִטֵּיהֶן.

כה. גֵּט שֶׁיֵּשׁ עֲלָיו עֲדִים וְאֵין בּוֹ זְמַן, אוֹ שֶׁהִיא מְקַדֵּם, אוֹ מְאַחֵר, אוֹ שֶׁנִּכְתַּב בַּיּוֹם וְנִחְתַּם בְּלַיְלָה שֶׁלֹּאֲחֲרָיו אָף עַל פִּי שֶׁעוֹסְקִין בְּאוֹתוֹ עֲנָן, אוֹ כְּתִב אֶת הַגֵּט בִּירוּשָׁלַיִם וְטָעָה וְכָתַב בְּלוֹד - כָּל אֵלוֹ פְּסוּלִין, עַד שֶׁיִּחְתְּמוּ בּוֹ בְּזְמַן כְּתִיבָתוֹ וּבְמְקוֹם כְּתִיבָתוֹ.

כו. חֻתְמָהּ מִמְּנֵה הַזְּמַן וְנִתְּנָה לָהּ, אוֹ שֶׁלֹּא כְּתִב שָׁם הַיּוֹם אֶלָּא 'בְּשֶׁבֶת רִאשׁוֹנָה אוֹ שְׁנִיָּה מִחֻדֵּשׁ פְּלוּנִי', אוֹ 'בְּחֻדֵּשׁ פְּלוּנִי', אוֹ 'בְּשֶׁנָּה פְּלוּנִי' וְלֹא הַזְּכִיר הַחֻדֵּשׁ, אֶפְלוּ כְּתִב 'בְּשֶׁבֶע פְּלוּנִי' - כְּשֶׁר; וְכֵן אִם כְּתִב בּוֹ: 'הַיּוֹם גְּרַשְׁתִּיהָ' - כְּשֶׁר, שֶׁמְשַׁמְעוּ הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁיִּצְא בּוֹ הַגֵּט.

כז. וְכֵן תִּקְנוּ שִׁיְהִיוּ מוֹנִין בְּגִטֵּין לְמַלְכוּת אוֹתוֹ הַזְּמַן, מִשׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת. כְּתִב לְמַלְכוּת שְׂאִינָה מַלְכוּת אוֹתָהּ הַמְּדִינָה, אוֹ לְכַנְּן הַבַּיִת, אוֹ לְחַרְבֵּן הַבַּיִת - אִם דָּרָךְ אוֹתוֹ מְקוֹם לְמְנוּת בּוֹ, הָרִי זֶה כְּשֶׁר; וְאִם אֵין דָּרָכָם לְמְנוּת בּוֹ, הָרִי זֶה פְּסוּל. וּבְכָר נִהְגוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְמְנוּת בְּגִטֵּין, אוֹ לִיצִיָּה אוֹ לְמַלְכוּת אֶלְפִסְנָדְרוֹס מְקָרוֹן, שֶׁהוּא מְנַן שְׂטֵרוֹת. וְאִם כְּתִב לְשֵׁם מַלְכוּת אוֹתוֹ זְמַן בְּמְדִינָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רְשׁוּת אוֹתָהּ מַלְכוּת, הָרִי זֶה כְּשֶׁר.

כח. הַאוֹמֵר לְשָׁנִים: 'כְּתִבוּ וְחֻתְמוּ וְתָנוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי', וְנִתְאַחַר הַדְּבַר יָמִים אוֹ שָׁנִים, אוֹ שְׂנֵמֶצֶא הַגֵּט בְּטַל

גִּטֵּין, אוֹ 'הוּא גִּטֵּין', וְכִיּוֹצֵא בָּנָה; אִם נָתַן בְּיָדָהּ וְלֹא אָמַר כְּלוּם, הָרִי זֶה פְּסוּל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁלֹּא הָיָה מִדְּבַר עֲמָה עַל עֲסָקֵי גִטָּה; אֲבָל אִם הָיָה מִדְּבַר עֲמָה עַל עֲסָקֵי גִטָּה, וְנִטַּל הַגֵּט וְנָתַן בְּיָדָהּ וְלֹא אָמַר כְּלוּם - הָרִי זֶה גֵּט כְּשֶׁר.

יב. גֵּט שֶׁהִיא מְנַח עַל הָאָרֶץ, וְאָמַר לָהּ: 'טְלִי גִטֵּין מֵעַל גְּבִי קֶרְקַע', וְנִטַּלְתָּ, אוֹ שֶׁהִיא קְשׁוּר עַל יָדוֹ אוֹ עַל יָרְכוֹ, וְשֶׁלְּפָתָהּ מִמְּנֵה - אָף עַל פִּי שֶׁאָמַר לָהּ אַחֵר שֶׁבָּא לְיָדָהּ 'הָרִי הוּא גִטֵּין' - אֵינּוּ גֵּט, שְׂנֵמֶצֶא: 'וְנָתַן בְּיָדָהּ', לֹא שֶׁתִּקַּח הִיא מֵעֲצָמָה; וְהָרִי לֹא נָתַן לָהּ לֹא הוּא וְלֹא שְׁלוּחוֹ. אֲבָל אִם הָרַפִּין לָהּ בְּגוּפוֹ, אוֹ הִטָּה יָדוֹ עַד שֶׁשָּׁלְפָהּ הַגֵּט מֵעֲלָיו, וְאָמַר לָהּ 'הָרִי זֶה גִטֵּין' - הָרִי זֶה גֵּט.

יג. וּמִנֵּין שִׁיְתַנְּנוּ לָהּ בְּפָנֶיהָ עֲדִים? הָרִי הוּא אוֹמֵר: "עַל פִּי שְׁנֵי עֲדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֲדִים יָקוּם דְּבַר", וְאֵין אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה זֶה הַיּוֹם עֲרוּהָ וְהָבֵא עֲלֶיהָ כְּמִיתַת בֵּית דִּין, וְלִמְחַר תִּהְיֶה מְתַרַת בְּלֹא עֲדִים. לְפִיכֵךְ אִם נָתַן לָהּ הַגֵּט בֵּינוּ לְבֵינָהּ, וְאֶפְלוּ בְּעַד אַחַד - אֵינּוּ גֵּט.

יד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁהִיא הַגֵּט בְּכַתֵּב יָדִי סוֹפֵר; אֲבָל אִם כְּתִב הַבַּעַל הַגֵּט בְּכַתֵּב יָדוֹ, וְחֻתְמָהּ עֲלָיו עַד אַחַד, וְנִתְּנָה לָהּ - הָרִי זֶה גֵּט פְּסוּל.

טו. תִּקְנוּ חֲכָמִים הִיא שִׁיְהִיוּ הָעֲדִים חוֹתְמִין עַל הַגֵּט - שְׂמָא יִתֵּן לָהּ הַגֵּט בְּפָנֶיהָ שְׁנִים וְנִמְתָּהּ, וְנִמְצָא הַגֵּט שֶׁבְּיָדָהּ כְּחֻרַשׁ מִחֻרְשֵׁי הָאֲדָמָה, שֶׁחֲרִי אֵין בּוֹ עֲדִים; לְפִיכֵךְ תִּקְנוּ שִׁיְעִידוּ מִתּוֹכָם. וְאָף עַל פִּי שֶׁהָעֲדִים כְּתוּבוֹ, נוֹתְנוּ לָהּ בְּפָנֶיהָ שְׁנִים, בֵּין בְּפָנֶיהָ אוֹתָן חוֹתְמִין עֲלֶיהָ, בֵּין בְּפָנֶיהָ שְׁנִים אַחֲרֵים - שֶׁעָקַר הַגְּרוּשִׁין בְּעֲדֵי מְסִירָה.

טז. חֻתְמָהּ בּוֹ שְׁנִים, וְעָבַר וְנִתְּנָה לָהּ בֵּינוּ לְבֵינָהּ, אוֹ שְׂנֵמֶצֶא עַדִי מְסִירָה פְּסוּלִין - הָרִי זֶה כְּשֶׁר, הוֹאִיל וְעֲדִים שָׁבוּ כְּשָׁרִין, וְהָרִי הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ; וַיֵּשׁ מִי שֶׁהוֹרָה מִן הַגְּאוּנִים שֶׁהוּא פְּסוּל.

יז. הָעֲדִים מִתּוֹכָם פְּסוּלִין, אֶפְלוּ אַחַד פְּסוּל וְאַחַד כְּשֶׁר, וְנִתְּנָה לָהּ בְּפָנֶיהָ שְׁנֵי עֲדִים כְּשָׁרִין - הָרִי זֶה פְּסוּל, שְׂנֵמֶצֶא כְּמִזְיָף מִתּוֹכָם.

יח. הִרְחִיק אֶת הָעֲדִים מִן הַכְּתִב מְלֵא שְׂתִי שִׁטִּין - פְּסוּל; וְכִמָּה יִרְחִיק אֶת הָעֲדִים מִן הַכְּתִב? פָּחוֹת מִכְּדִי שְׂתִי שִׁטִּין, כְּדִי שִׁיְהִיוּ נִקְרָאִין עִמוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁהִיא הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ, וְלֹא הָיָה שָׁם עַדִי מְסִירָה; אֲבָל אִם מְסוּרָה לָהּ בְּעֲדִים - אָף עַל פִּי שֶׁהֵן מְרַחֲקִין הַרְבֵּה, וְאֵין נִקְרָאִין עִמוֹ, וְאָף עַל פִּי שְׂאִין חֻתְמוֹ עֲלָיו עַד כָּלֵל - הָרִי זֶה כְּשֶׁר, שֶׁעָקַר הַגְּרוּשִׁין בְּעֲדֵי מְסִירָה.

יט. הָעֲדִים שְׁנוֹתְנִין הַגֵּט בְּפָנֶיהֶם צְרִיכִין לְקֵרוֹתוֹ, וְאַחַר כֵּךְ יִתְּנֵנוּ לָהּ; וְאִם נָתַן לָהּ בְּפָנֶיהֶן תַּחֲלָה, חוֹזְרִין וְקוֹרְאִין אוֹתוֹ אַחֵר שְׁנֵתְנוּ לָהּ. קְרָאוּהוּ וְהוּא בְּעַד הַבַּעַל אוֹ בְּעַד שְׁלוּחוֹ וְהִחְזִירוּהוּ לוֹ, וְחֹזֵר הוּא וְהִכְנִיסוֹ לְתוֹךְ יָדוֹ וְנִתְּנָה לָהּ - חוֹזְרִין וְקוֹרְאִין אוֹתוֹ.

כ. לֹא קְרָאוּהוּ אֶלָּא נִטַּלְתָּ וְזָקְתָהּ לַיִם אוֹ לְאֵשׁ, הָרִי זֶה מִגְרָשָׁת - הוֹאִיל וְקְרָאוּהוּ תַּחֲלָה, אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ

ט. אמר להם הפעל: 'כתבו וחתמו ותנו לשליח להוליך לה', וכתבו וחתמו ונתנו לשליח, ונמצא הגט בטל - אין כותבין אחר עד שימלכו בפעל; שהרי לא עשה אותן שלוהין לגרושין, ושמה לא רצה אלא שכתבו ויתנו לשליח בלבד ולא ישאר להם בו מעשה אחר, והרי כתבו ונתנו. לפיכך לא יכתבו אחר; ואם כתבו גט אחר פשר, ונתנוהו לשליח, ונתנו לה - הרי זו ספק מגרשת.

י. האומר לשנים או לתר על שנים: 'כתבו גט ותנו לאשתי', 'גרושה', 'שלוהיה', 'שבקוה', 'תרכוה', 'כתבו אגרת ותנו לה' - הרי אלו יכתבו גט פשר ויתנו לה. אמר להם: 'פטרונה', 'פרנסוה', 'עשו לה פדת', 'עשו לה פנימוס', 'עשו לה פראוי' - לא אמר כלום; ואם כתבו גט ונתנו לה, הרי זה בטל.

יא. אמר להם: 'הוציאוה', 'עזבוה', 'התירוה', 'הניחוה', 'הועילוה' - הרי זה ספק אם משמע מלות אלו הגרושין, או דבר אחר. לפיכך אין כותבין לה; ואם כתבו גט ונתנו לה, הרי זו ספק מגרשת.

יב. האומר: 'כתבו גט לאשתי' - הרי אלו כותבין וחותמין ונותנין בפעל בידו, ואין נותנין לאשתו עד שיאמר להם לתן לה; ואם נתנו לה, אינו גט. במה דברים אמורים? בכריא; אבל המסכן, והוא אדם שקפץ עליו החלי במהרה והכביד חליו מיד, והיוצא בקולר, אפלו על עסקי ממון, והמפרש פנס, והיוצא בשירה, ואמר 'כתבו גט לאשתי' - הרי אלו יכתבו וחתמו ויתנו לה, שהדבר ידוע שלא נתפנן זה אלא לכתב ולתן לה.

יג. בריא שאמר: 'כתבו גט לאשתי', וכתבו ונתנו לה, והרג עצמו מיד, כגון שהשליף עצמו מן הגג, או הפיל עצמו לים - הרי זה גט פשר; עולה לגג ודחפתו הרוח ונת - אינו גט; ספק הפיל עצמו, ספק דחפתו הרוח - הרי זה גט, עד שיידע לך בודאי שהרוח דחפתו. וכן מי שהיה משלף בבור ואמר: 'כל השומע קולי יכתב גט לאשתי' - הרי אלו יכתבו ויתנו; והוא שידעו אותו. ואף על פי שהעלוהו ולא הפירוהו - הרי זה פשר; שזה פשעת הסכנה הוא, שכותבין ונותנין אף על פי שאין מפירין. וכן מי שנפלו בו מכות רעות שאי אפשר שיחיה מהן, אפלו נשחט בו רב שני הסימנין, ורמו ואמר: 'כתבו גט לאשתי' - הרי אלו יכתבו ויתנו; שהרי עתה חי הוא, אף על פי שסופו למות.

יד. מי שהיתה רוח רעה מבעתת אותו, ואמר כשהתחיל בו החלי: 'כתבו גט לאשתי' - לא אמר כלום, מפני שאין דעתו נכונה ומישבת. וכן השכור שהגיע לשכרותו של לוט; ואם לא הגיע, הרי זה ספק.

טו. אמר כשהוא בריא: 'כתבו גט ותנו לאשתי', ואחר כך נבעת - ממתינין עד שיכריא, וכותבין ונותנין לה, ואין צריף לחזר ולהמלך בו אחר שהכריא; ואם כתבו ונתנו קדם שיכריא, הרי זה פסול.

טז. מי שנשפתק והרי דעתו נכונה, אמרו לו: 'כתבו גט

והצרכו לכתב לה גט אחר פשר אחר כמה שנים, כמו שיתבאר - הרי אלו כותבין זמן הפתיכה ומקום הפתיכה, לא הזמן שאמר להן הפעל בו 'כתבו' ולא אותו המקום. כיצד? היו בירושלים כשאמר להן, והיו עומדין בתשרי, ונתאחרו עד ניסן והרי הן בלוד - כותבין זמן הגט מניסן ובלוד, ששם נכתב הגט, כשאמר שטרות.

יום רביעי

הלכות גרושין פרק ב

א. זה שנגמר בתורה 'וכתב לה ספר פריית ונתן בידה' - אחד הכותב בידו, או שאמר לאחר לכתב לו, ואחד הנותן בידו, או שאמר לאחר לתן לה; לא נאמר 'וכתב', אלא להודיע שאין מתגרשת אלא בכתב; 'ונתן', שלא תקח מעצמה.

ב. אמר לשנים: 'כתבו גט וחתמו ותנו לאשתי' - הרי אלו כותבין וחותמין ונותנין לה, והן הן שלוהיו והן הן עדיו; וכן אם אמר לסופר: 'כתב לי גט לאשתי', ואמר לעדים לחתם - כותבין וחותמין ונותנין לו, והוא מגרש בו בכל עת שירצה.

ג. וכותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו, והוא שיהיו העדים והסופר שכתבו וחתמו בו מכירין ויודעין שזה הוא פלוני ואשתו היא פלונית. ואם היו באותו מקום שנים ששמותיהן שונים ושמות נשותיהן שונים - אין מגרש אחד מהן אלא במעמד חברו; שמה יכתב גט ויוליכו לאשת חברו ויגרשנה עליו.

ד. ובשעת הסכנה - כותבין ונותנין אף על פי שאין מפירין. והאשה נותנת שכר הסופר בכל מקום.

ה. וצריף שיאמר הפעל עצמו לסופר: 'כתב', ולעדים: 'חתמו'. הרי שאמרו לו בית דין או שנים: 'כתב גט לאשתי?' ואמר להם: 'כתבו', וכתבו הן עצמן וחתמו בו, הרי זה פשר; אבל אם אמרו הן לסופר וכתב ולעדים וחתמו - אף על פי שחזרו ונתנוהו בפעל, וחזרו ונתן גט זה לאשתו בפני עדים - הרי זה גט בטל, שהרי כתבו מי שלא אמר לו הפעל לכתבו.

ו. אמר לשנים או לשלישה: 'אמרו לסופר וכתבו גט לאשתי', ואמרו לעדים וחתמו, ואמרו לסופר וכתב, ולעדים וחתמו, או שאמר לשנים: 'אמרו לסופר וכתבו גט לאשתי', ואתם חתמו - הרי זה גט פסול; ומתלישבין בדבר זה הרבה, מפני שהוא קרוב להיות גט בטל.

ז. ומה בין פסול לבטל? שכל מקום שנגמר בחבור זה כגט שהוא 'בטל', הוא בטל מן התורה; וכל מקום שנגמר 'פסול', הוא פסול מדברי סופרים.

ח. הפעל שהביא גט בידו חתום, ואמר: 'תנו גט זה לאשתי' - הרי אלו יתנו לה. אמר לאחרים לכתב גט ולחתם בו ולתנו לאשתו, וכתבו וחתמו ונתנו לה, ונמצא הגט בטל או פסול - הרי אלו כותבין אחר, אפלו מאה, עד שיגיע לידה גט פשר.

יום חמישי

הלכות גרושין פֿרק ג

א. פֿל גט שױנכתב שלא לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת - אינו גט. כיצד? סופר שכתב גט ללמד או להתלמד, ובא הבעל ומצא שם שכתב בגט זה לשמו, ושם האשה בשם אשתו, ושם העיר בשם עירו, ונטלו וגרש בו - אינו גט.

ב. יתר על זה: כתב לגרש את אשתו, ומצאו בן עירו ואמר לו: 'שמי בשמך, ושם אשתי בשם אשתך', ונטלו ממנו וגרש בו - אינו גט, אף על פי שכתב לשם גרושין.

ג. יתר על זה: מי שישי לו שתי נשים ששמותיהן שוין, וכתב לגרש את הגדולה, ונמלך וגרש בו את הקטנה - אינו גט; אף על פי שכתב לשם האיש המגרש, לא נכתב לשם זו שנתגרשה בו.

ד. יתר על כן: אמר לסופר: 'כתב, ואיזו שארצה אגרש בו', וכתב הסופר על דעת זו, וגרש בו אחת מהן - הרי זה ספק גרושין. וכל גט שכתבו שלא לשמה - אף על פי שהעביר עליו קולמוס לשמה, אינו גט.

ה. מי שכתב גט לגרש את אשתו, ונמלך ולא גרשה, ונתחיד עמה אחר שכתבו לה - לא יגרשנה באתו הגט פעם אחרת כשירצה לגרשה. ואם גרשה באתו הגט הישן - הרי זו מגרשת, ותנשא בו לכתחלה; שהרי נכתב לשמה, והרי נתן לה עתה בעדים פהלכתו. ולמה לא יגרש בו לכתחלה? גזירה, שמא יאמרו גטה קדם לבנה.

ו. אמר לסופר: 'כתב גט לפלונית, יהיה עמי, לכשאשאנה אגרשנה בו', ונכתב, ונשא, וגרשה בו - אינו גט, מפני שלא היתה בת גרושין ממנו שכתב גט זה, ונמצא בכתב שלא לשם גרושין. אבל אמר לו: 'כתב אותו לארוסתי, לכשאשאנה אגרשנה בו', וכנסה, וגרשה בו - פשר. כתבו ליכתמו, ואחר שיקמה גרשה בו - הרי זה ספק גרושין, הואיל ואינה אשה גמורה שכתבו.

ז. מפני תקנת סופר, התירו חכמים לסופר שכתב טפסי גטין, וניח מקום האיש, ומקום האשה, ומקום הזמן, ומקום 'הרי את מתרת לכל אדם' - עד שכתבם לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת, וכן יחתמו העדים לשמו ולשמה.

ח. סופר שכתב הגט לשמו ולשמה פהלכתו, וחתמו העדים שלא לשמה - הואיל ומסרו לה בעדים, הרי זה פסול, שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם. ייש מי שאומר, שאם חתמו העדים שלא לשמה, הואיל והוא פמזיף מתוכו, הרי זה גט בטל; וכן אם הנה אחד מעדיו פסול, או שהיה עד אחד בלבד פשר - אף על פי שנמסר בעדים, הרי זה בטל. ולא יראה לי דבר זה; אלא פמזיף, לא מזיף ודאי, והואיל ונמסר בעדים פשרים, הרי זה פסול מדבריהם.

ט. המביא גט, ואבד ממנו ומצאו - אם אבד ממנו

לאשתך? והרפין בראשו - בודקין אותו שלשה פעמים בסרוגין: אם אמר על לאו 'לאו', ועל הן 'הן' - הרי אלו יכתבו ויתנו; וצריכין לבדקו יפה יפה, שמא נטרפה דעתו. וכן אם כתב בידו: 'כתבו ותנו גט לאשתי' - הרי אלו כותבין ונותנין לה, אם היתה דעתו מישבת עליו; שאין דין מי שנשתתק בדין החרש.

יז. מי שנשא כשהוא פקח ונתחרש, ואין צריך לומר נשתטה - אינו מוציא לעולם עד שיבריא; ואין סומכין על רמיזת החרש ולא על כתבו, אף על פי שדעתו נכונה ומיִשבת. אבל אם נשא כשהוא חרש, מגרש ברמיזה - שאין קדושי קדושין מן התורה, כמו שבארנו, וכשם שפוגס ברמיזה, כך מוציא ברמיזה.

יח. המקדש קטנה על ידי אביה, וגרשה כשהיא קטנה - אביה מקבל את גטה; ומשיגייע הגט ליד האב, נתגרשה. גרשה כשהיא נערה - אם הגיע הגט לידה או ליד אביה, נתגרשה. ואין נערה מארשה עושה שליח לקבל גטה מיד בעלה בחיי אביה; אבל האב עושה שליח לקבל הגט לבתו המארשת, בין קטנה בין נערה.

יט. קדשה אביה כשהיא קטנה ומת - אם מבחנת בין גטה לדבר אחר, הרי זו מתגרשת משיגייע הגט לידה. ואם לאו, אינה מתגרשת עד שתבחין; ואם גרשה, אינה מגרשת.

כ. מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש - בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מפין אותו עד שיאמר 'רוצה אני', ויכתב הגט והוא גט פשר. וכן אם הכוהו גוים ואמרו לו: 'עשה מה שישאל אומרין לך', ולחצו אותו ישראל ביד הגוים עד שגרש - הרי זה פשר; ואם הגוים מעצמן אנסוהו עד שכתב - הואיל והדין נותן שכתב, הרי זה גט פסול. ולמה לא בטל גט זה, שהרי הוא אנוס, בין ביד גוים בין ביד ישראל? שאין אומרין 'אנוס' אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו חייב מן התורה לעשותו, כגון מי שהכה עד שמכר או נתן; אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עברה, והכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו, או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו - אין זה אנוס ממנו, אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישאל, ורוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העברות, ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהכה עד שתשש יצרו ואמר 'רוצה אני' - כבר גרש לרצונו. לא היה הדין נותן שכופין אותו לגרש, וטעו בית דין של ישראל, או שהיו הדייטות, ואנסוהו עד שגרש - הרי זה גט פסול; הואיל וישאל אנסוהו, יגמר ויגרש. ואם הגוים אנסוהו לגרש שלא בדין - אינו גט; אף על פי שאמר בגוים 'רוצה אני', ואמר לישאל 'כתבו וחתמו' - הואיל ואין הדין מחייבו להוציא והגוים אנסוהו, אינו גט.

לכתחלה, והוא שיהיה גדול עומד על גבן. אבל הגוי והעבד אין כותבין הטפס לכתחלה, ואפלו ישראל על גבן; שלא התירו לכתב טפסי גטין שלא לשמה לכתחלה אלא מפני תקנת סופר, כמו שבארנו.

יט. הכותב גט בשבת או ביום הפורים בשגגה ונתנו לה - הרי זו מגרשת. כתבו וחתמו בו ביום טוב בודון ונתנהו לה - אינה מגרשת, שהרי העדים פסולין מן התורה; כתבו ביום טוב בודון, ונמסר לה בפני עדים כשרים ביום טוב - הרי זה פסול.

יום שישי

הלכות גרושין פרק ד

א. אין כותבין את הגט אלא בדבר שרשומו עומד, כגון דיו וסקרא וקמוס וקלקנתוס וכיוצא בהן; אבל אם כתבו בדבר שאינו עומד, כגון משקין ומי פרות וכיוצא בהן - אינו גט. כתבו באבר בשחור ובשיחור, כשר; ואין כותבין בהן לכתחלה.

ב. כותבין במי עפצין לכתחלה על גבי הנגר והעור וכיוצא בהן, אבל לא על גבי מגלה עפוצה, מפני שאינו נפר; ואם כתב, אינו גט. וכן כל פיוצא בו. על הכל כותבין את הגט, אפלו על אסורי הנאה; וכותבין על דבר שיכול להודף, והוא שיתנו לה בעדי מסירה.

ג. פיצד? כותב לה על הנגר המחוק, ועל הדפתרא, ועל חרש, ועל העליון, ועל ידו של עבד, ועל קרן הפרה; ומסר לה העבד והפרה או הנגר המחוק והדפתרא וכיוצא בו, בפני עדים.

ד. היה הגט תקוק על ידו של עבד בכתבת קצקע, והיה יוצא מתחת ידה, והיה העדים תקוקים על ידו - הרי זו מגרשת, אף על פי שאין לה עדי מסירה, שהרי אין יכול להודף. אפלו היו מחזקין בעבד שהוא שלו, וגט תקוק על ידו, והוא יוצא מתחת ידה, והיא אומרת: 'בעדים נמסר לי' - הרי זו ספק מגרשת; שמא מעצמו נכנס לה, שהגוררות אין להן תוקה.

ה. היה הגט תקוק על הטבלה, והעדים עליו, והוא יוצא מתחת ידה - אף על פי שהם מחזקין בטבלה שהיא שלה, הרי זו מגרשת, שהאשה עצמה כותבת גטה, שאין קיום הגט אלא בחותמיו אם אין שם עדי מסירה.

ו. חקק הגט על הלוח, או על האבן, או על טס של מתכת - אם חפר ירכי האותיות, כשר; שזה כתב הוא - הרי הוא אומר: "כתובה בעט ברזל", כלומר שהוא חופר. וכן אם חקק הירכות מאחורי הטס עד שבלטו בפני הטס. אבל אם חפר תוף האות, עד שיראו הירכות גבוהות מפאן ומפאן, ככתב דיגרי הזקב - אינו גט, שאין זה כתב.

ז. המקרע על העור תכנית כתב, או שרשם על העור תכנית כתב - הרי זה כשר. כותבין את הגט בכל כתב ובכל לשון. גט שכתוב בכתב מן הלשונות, ועדיו חותמין בכתב אחר - כשר, והוא שיהיו מפירין לשון הכתב וכתבה.

במקום שאין השירות מצויות, אפלו מצאו לאחר זמן מרבה - הרי זה בחזקת שהגט שאבד ממנו הוא הגט הנמצא, ותתגרש בו. אבד במקום שהשירות מצויות - אם מצאו מיד, ועדין לא שקה שם אדם מן העוברין, או שמצאו בפלי שהניחו בו, ויש לו טביעות עין בארכו ורחבו של גט כשיהיה פרוף - הרי הוא בחזקתו, ותתגרש בו.

י. החזק באתו המקום איש אחר ששמו כשם שבגט - חוששין שמא גט זה הנמצא של אותו האיש האחר הוא, הואיל ועבר אדם שם, ואף על פי שלא שקה; ואם נתגרשה בו, הרי זו ספק מגרשת. אבל אם לא עבר אדם שם - הרי זה בחזקתו, אף על פי שהחזקו שם שנים ששמותיהן שוין.

יא. היה לעדים בגט סימן מכהק - כגון שאמרו: 'עקב יש בו בצד אות פלונית', או שאמרו: 'מעולם לא חתמנו על גט אחר שיש בו שמות כשמות אלו' - הרי זה בחזקתו, ותתגרש בו; ואף על פי שמצאו אחר זמן מרבה, ובמקום שהשירות מצויות, והחזקו שם שנים ששמותיהן שוין.

יב. שנים ששלחו שני גטין ונתערבו - נותנין שניהן לזו ושניהן לזו בעדי מסירה; לפיכך אם אבד אחד מהן, הרי השני בטל.

יג. מי שהיו לו שני שמות, וכן אשה שיש לה שני שמות - כשמגרש כותב שמה ושמו שהן רגילין בו וידועין בו ביותר, ואומר: 'איש פלוני וכל שם שיש לו, גרש אשה פלונית וכל שם שיש לה'; ואם כתב חניכתו וחניכיתה, כשר.

יד. כתב השם שאינן ידועין בו ביותר, וכתב 'כל שם שיש לו' - הרי זה ספק גרושין. שנה שמו או שמה, ושם עירו או שם עירה - אף על פי שכתב וכל שם שיש לו וכל שם שיש לה' - אינו גט.

טו. הפל כשרין לכתב את הגט, חוץ מחמשה - גוי, ועבד, וחרש, ושוטה, וקטן; אפלו האשה עצמה כותבת את הגט שלה. ישראל שנשתמד לעבודה זרה, או שהוא מחלל שבת בפרהסיא - הרי הוא כגוי לכל דבריו.

טז. ולמה אין כותבין אלו החמשה? מפני שצריך הכותב לכתב לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת, והגוי - על דעת עצמו הוא כותב; וחרש שוטה וקטן - אינן בני דעת; והעבד - אינו בתורת גטין וקדושין, ולפיכך הוא פסול כגוי לכל דבריו. ואם כתב הגט אחד מחמשה אלו - אינו גט, אף על פי שחתמו בו כשרים ונמסר לה בכשרים.

יז. כתב אחד מן החמשה טפס הגט, והניח מקום התרף, שהוא מקום האיש, ומקום האשה, ומקום הזמן, ומקום 'הרי את מתרת לכל אדם', וכתבם הפקח הגדול הישראלי לשמה - הרי זה גט כשר.

יח. מתר להניח חרש שוטה וקטן לכתב טפס הגט

יד. הרי שכתב בגססח זה, ולא האריך וזין אלו, או לא כתב היודין היתרות, או שכתב היודין שאמרנו שלא יכתבו - הרי זה גט פסול. וכן כל פיוצא בזה בכל לשון פסול.

טו. גט שמחק בו אות או תבה, או שתלה בין השיטין - אם מטפס הגט, הרי זה פשר. ואם מן התרף, אינו גט; ואם החזיר ופרש בסוף הגט שאות פלונית תלויה או על מחק, אפלו מתרף הגט - פשר, כשאר שטרות. וכן גט שנמצא קרוע שתי וערב, שהוא קרע של בית דין - הרי זה גט בטל, כשאר השטרות; אבל אם נקרע, ואינו קרע של בית דין - פשר.

טז. נמוק, או שהרקיב, או שנעשה ככברה - פשר. נמחק או נטשטש, וכבואה שלו קנימת - אם יכול להקרות, פשר; ואם לאו, אינו גט.

יז. במה דברים אמורים? בשעה הגט יוצא מתחת ידה בעדי חתימה, ואין שם עדי מסירה. אבל אם יש שם עדים שנמסר לה הגט בפניהם, והיה פשר - הרי זה פשר, אף על פי שהיה תרף הגט על המחוק, או בין השיטין, או שהיה קרוע שתי וערב כשנתן לה בפניהם.

יח. חמשה שכתבו גט אחד לחמש נשותיהם - אם כתבוהו בכלל, כגון שכתבו: 'בכף בשבת גרש פלוני לפלונית ופלוני לפלונית, וכף אמר כל אחד מהן לאשתו, ליכי די תהוייני', וכל טפס הגט, ושני עדים חותמין מלמטה - הרי זה פשר, וינתן לכל אחת מהן בעדי מסירה; ואם אין שם עדי מסירה - כל שתצא מגלה זו מתחת ידה, מגרשת. אבל אם כתב: 'בכף בשבת גרש פלוני לפלונית' והשלים הגט, והתחיל תחתיו גט אחר באותה מגלה, וכתב: 'וכיום זה או בכף בשבת גרש פלוני לפלונית' והשלים הגט השני, וכן עד שהשלים כל הגטין, והעדים מלמטה - אם נתנה מגלה זו לכל אחת מהן בעדי מסירה, הרי בלן מגרשות. ואם אין שם עדי מסירה, והיתה מגלה זו יוצאה מתחת יד אחת מהן - אם היתה זו שגטתה באחרונה שהעדים נקראין עמו, הרי זו מגרשת; ואם היתה המגלה יוצאה מתחת יד אחת מן הראשונות, הרי זו ספק מגרשת.

יט. כתב: 'אני פלוני ופלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית ופלונית ופלונית', והשלים הגט - אף על פי שנמסר לכל אחת מהן בעדים, אינו גט; שאין שתי נשים מתגרשות בגט אחד - שנאמר: "וכתב לה", לא לה ולתברתה. חזר ופרטן בתוך הגט, וכתב: 'פלוני גרש פלונית ופלוני גרש פלונית ופלוני גרש פלונית' - הרי אלו פשרים.

כ. כתב שני גטין בשני דפין במגלה אחת זה בצד זה - אם יש שני עדים נקראין בסוף גט זה ושני עדים בסוף גט זה - הרי זה פשר; וכל שתצא מגלה זו מתחת ידה, מגרשת.

כא. היו שני עדים בלבד באים מתחת זה לתחת זה -

ח. אחד מן העדים חתם בכתב, והעיד השני בכתב לשון אחרת - פשר; אבל אם היה מקצת הגט כתוב בלשון אחת, ומקצתו בלשון אחרת - פסול.

ט. כל לשון שכתב בה הגט, צריך שיזהר הסופר בדברי הגט, שלא יהיה משמעו שני ענינות, עד שנמצא הקורא אומר: 'שמה לכך וכך נתפון, שאין משמעו לשון גרושין, או שמה לענין זה נתפון שמשמעו לשון גרושין'; אלא יהיו דברים שאין בהן ספק באותה הלשון, אלא משמעו ענין אחד, שגרש ושלח פלוני לפלונית.

י. וכן צריך שיהיה הכתב מבאר היטב באותו הכתב שכתב, עד שידעו לקרותו הקטנים שמפירין אותו כתב, שאינן לא נבונים ולא סכלים בקטנים, אלא בינוניים; ולא יהיה כתב מעקם ומבלבל, שמה תדמה אות לאות, ונמצא הענין משתנה.

יא. היה בו משמע שני ענינות, או שהיה בכתבו עקום או בלבוש עד שאפשר שיגרא ממנו ענין אחר - הואיל ונקרא לענין הגרושין ויש בו משמע גרושין, הרי זה פסול. כבר נהגו ישראל כלם לכתב הגט בלשון ארמי ובגססח זה, אף על פי שמתר לכתבו בכל לשון לכתחלה. יב. וזה הוא גססח הגט: בכף בשבת, בכף וכף לירח פלוני בשנת כך וכף לזיכרה או לשטרות למניאנא די רגילנא למימני בה במקום פלוני, איף אנא פלוני בן פלוני דמקום פלוני וכל שום אחרן וחניכה דאית לי ולאבהתי ולארתרי ולארתהיון דאבהתי, צביתי ברעות נפשי כיד לא אניסנא, ופטריית ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי, אנת אנתתי פלונית בת פלוני דממתא פלונית וכל שום אחרן וחניכה דאית ליכי ולאבהתי ולארתרי ולארתהיון דאבהתי, די הוית אנתתי מקדמת דנא, וכדו פטריית ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי, די תהוייני רשאה ושלטאה בנפשיכי למקה להתנסבא לכל גבר די תצבייני, ואנש לא ימחה בידיכי מן שמי מן יומא דנן ולעלם, והרי את מתרת לכל אדם, וזן דיהוי ליכי מני ספר תרוכין וגט פטורין ואגרת שבוקין פדת משה וישראל. והעדים חותמין למטה, כמו שבארנו.

יג. כשיכתב הגט בלשון זה ובגססח זה, לא יכתב 'ודין' ביד - שמה יקרא הקורא 'ודין', כלומר משפט יהיה ביני ובניך; ולא יכתב 'ואיגרת' ביד - שמה יקרא הקורא 'ואי גרת', כלומר אם ונית; ולא יכתב 'לימקה' ביד - שמה יקרא הקורא 'לי מהך', כלומר לי שחוק; ולא יכתב 'תהוייני' ו'תצבייני' בשתי יודין - שמה יקרא הקורא 'תהוייני' ו'תצבייני', כלומר שהוא מדבר עם שתי נשים, ונמצא שאינו מגרש לזו, אלא לשתיים אחרות. וכן יאריך לזו ד'וכדו' - שמה תדמה ליד, ויהיה משמע 'וכדו', כלומר בתנאי זה אפטר אותך; וכן יאריך לזו ד'תרוכין' ו'שבוקין' - שמה תדמה ליד, ויהיה משמעו 'תריכין' ו'שביקין', כלומר שהוא אומר לה שהיא שבה וגרשה אותו. ועל דרך זו צריך להזהר בכל לשון ובכל כתב שכתב - שלא יהיה בו משמע שני ענינות.

שלה, וזרק לה גטה - כיון שצא הגט ממחיצות הגט והגיע למחיצות מקומה שהיא עומדת בו, נתגרשה.

ה. ורקו לרשותה לתוף האש ונשרף, או לתוף המים ואבד - אינו גט; אבל אם הגיע לרשותה, ואחר כך באה אש ושרפתו - הרי זה גט.

ו. ורקו על גבי קנה או רמח הנעוצים ברשותה, אינו גט - עד שנינוח במקום המשתמר בו. שתי חצרות זו לפניו מזו, הפנימית שלה והחיצונה שלו, וכתלי החיצונה גבוהות על הפנימית, כיון שזרק הגט לתוף אויר החיצונה, נתגרשה; שהפנימית בכתלי החיצונה משתמרת, מה שאין כאן בקפות.

ז. כיצד? שתי קפות זו לפניו מזו, הפנימית שלה והחיצונה שלו, וזרק לה גטה לתוכן - אפלו הגיע לאויר הפנימית, אינה מגרשת עד שנינוח על צד הקפה הפנימית. במה דברים אמורים? בשניה מטה על צדה ואין לה שולים, אבל יש לה שולים - אפלו נח בקרקעיתה, אינה מגרשת; שכליה של אשה ברשות הבעל אינו קונה לה הגט, אלא אם כן אינו מקפיד על מקומו.

ח. זרק לה גטה והיא בתוף ביתו או בתוף חצרו - אינה מתגרשת עד שגיע הגט לידה או לחיקה, או לכלי מן הכלים שלה שאין הבעל מקפיד על מקומו, כגון צלוחית או קפיפה קטנה וכיוצא בהן. וכן אם הגיע למטה שלה שהיא יושבת עליה, והיתה גבוהה עשרה טפחים - הרי זה מגרשת, שהרי חלקה רשות לעצמה, ואין הבעל מקפיד על מקום פרעי המטה.

ט. השאילה הבעל מקום בתצרו ולא יחדו, וזרק לה הגט והגיע לארבע אמות שלה שהיא עומדת בהן - הרי זה מגרשת. נתגלגל ונפל על גבי קורה או סלע רחוק ממנה - אם המקום שנפל עליו אין בו ארבע אמות על ארבע אמות, ואינו גבוה עשרה, ואין לו שם לוי - הרי זה לא חלק רשות לעצמו, וכאלו היא והוא במקום אחד. ואם יש שם אחד משלשה דברים אלו - חלק רשות לעצמו, ומקום אחד השאיל לה, שגני מקומות לא השאיל לה, ואינה מגרשת עד שגיע גט לרשותה, נתגרשה.

י. זרק לה גטה לרשותה, ועבר בתוף רשותה שהיא עומדת בה, ונפל חוץ לרשותה - אף על פי שעבר בפחות משלשה סמוך לארץ, אינה מגרשת, עד שנינוח ברשותה. יא. היתה עומדת על גגה, וזרקו לה, ונפל בגג אחר סמוך לו - אם יכולה לפשט ידה ולטלו, הרי זה מגרשת; שאף על פי שדיוורין חלוקין למעלה בשם שהם חלוקין למטה, אין בגי אדם מקפידין על מקום פיוצא בה.

יב. היתה ידה קטפרס, וזרק הגט על ידה, ונפל לארץ - אם נפל לתוף ארבע אמות שלה ונת, הרי זה מגרשת; נפל לתוף הים או לתוף האש, אינה מגרשת - והוא שהיתה עומדת על גבי המים או סמוך לאש, שמתחלת נפילתו לאבוד הנה עומד.

יג. ורקו לה ברשות הרבים או ברשות שאינה של שניהם

אם יצא מתחת יד אשה שהעדים נקראין עם גטה - הרי זה מגרשת; ואם יצא מתחת יד השניה שאין העדים נקראין עמו - אינו גט, עד שימסר לה בעדים.

כב. כתב שגני גטין בשגני דפין זה למעלה מזה, והעדים בין שגני הגטין, שנמצאו בסוף הראשון ולמעלה מן השני - אם הנה יוצא מתחת יד שהעדים נקראין בסוף גטה, הרי זה מגרשת. וזו שהעדים נקראין בראש גטה למעלה אינה מגרשת; שהעדים שחתמו בראש הדף של גט, או מצדו, או מאחוריו - אינו גט. ואם נמסר לה בעדים - כשר.

כג. הקיף ראש דף זה לראש דף זה והעדים באמצע, שנמצאו העדים בראש שגני הגטין - שניהן בטלן; ואם נמסרו להן בעדים - שניהן כשרים.

כד. שיר מקצת הגט וכתבו בדף השני, והעדים מלמטה בסוף הדף השני - כשר; והוא שיהיה נכר במגלה שלא נחתכה, ושלכך נתפון הסופר שישלים בדף השני. אבל אם אינו נכר - אף על פי שנמסר בעדים, הרי זה ספק מגרשת; שמא שגני גטין היו, ונתתם מקצת זה מסוף הדף, ומקצת השני מראש הדף.

כה. הרי שכתב את הגט, ואחר שגמר כתב: 'שאלו בשלום פלוני', או 'שלום עליך פלוני רעי' וכיוצא בזה, וחתמו העדים מלמטה, והרי גט זה יוצא מתחת ידה - הרי זה ספק מגרשת, שמא לא חתמו אלא על שאילת שלום. אבל אם כתב: 'ושאלו בשלום פלוני', או 'ושלום עליך רעי' וכיוצא בזה, שהרי לנה דברים אלו על דברי הגט, ועל שניהן חתמו - הרי זה מגרשת. ואם נמסר לה בעדים - בין כך ובין כך, הרי זה גט כשר.

שבת קודש

הלכות גרושין פרק ה

א. זה שנאמר בתורה "ונתן כידה" - אין ענין הכתוב אלא שגיע הגט לה; ואחד ידה, או חיקה, או חצרה, או שלוחה שעשת ידו כידה - הכל אחד הוא. ואחת חצרה הקנויה לה, או חצרה המשפרת או השאולה לה - הכל רשותה היא; ומשגיע גט לרשותה, נתגרשה.

ב. הזורק גט לאשתו לתוף חצרה - אם היתה עומדת שם בצד חצרה, נתגרשה; ואם לאו, לא נתגרשה עד שתעמד בצד חצרה, ואף על פי שהיא חצר שישתמר הגט בתוכה - שחוכה היא לה הגרושין, ואין חבין לאדם אלא בפניו.

ג. היתה עומדת בראש הגג שלה, והוא מלמטה בתצרו, וזרקו לה למעלה - כיון שהגיע לאויר מחיצות המעקה, או לפחות משלשה סמוך לגג - נתגרשה, ובלבד שנינוח. אבל אם נמחק או נשרף קדם שגיע לה - אף על פי שנמחק לאחר שהגיע לאויר מחיצות או אחר שהגיע לפחות משלשה סמוך לגג, כגון שנשבה הרוח והעלתו ונמחק או נשרף - הואיל ואינו הולך לנוח, אינו גט ולא נתגרשה.

ד. הנה הגט שלו, והוא מלמעלה בו, והיא מלמטה בתצרו

בידו - אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו - אינה מגרשת, עד שתפסק המשיחה; ואם אינו יכול לנתקו, הרי זו מגרשת. יז. נתן את הגט ביד עבדה, והוא נעור והיא משמרתו - אם היה פפות, הרי זה גט, וכאלו הגיע לחצרה שהיא עומדת בצדה; ואם אינו פפות, אינו גט. נתנו ביד העבד, והוא ישן והיא משמרתו - הרי זה פסול; ואם היה פפות, הרי זה מגרשת.

יח. כתב גט ונתנו ביד עבדו, וכתב לה שטר מתנה עליו - כיון שזכת בעבד זכת בגט ונתגרשה, אם היה פפות. ואם אינו פפות ונעור, קנת העבד, ואינה מגרשת עד שיעצו הגט לידה. וכן אם נתן הגט בחצרו, ומכר לה החצר או נתנה לה - כיון שקנת החצר בשטר או בכסף או בחזקה, נתגרשה.

- קרוב לו, אינה מגרשת; היה הגט מחצה למחצה, וממחצה למחצה עד שיהיה קרוב לה - הרי זה ספק מגרשת; היה קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו - הרי זה פסול, עד שיעצו גט לידה, ואחר כך תנשא בו לכתחלה. יד. כיצד הוא קרוב לו? היה הוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרו - זה הוא קרוב לו; שניהן יכולין לשמרו, או שניהן אין יכולין לשמרו - זה הוא מחצה למחצה.

טו. בא הוא תחלה ועמד, ואחר כך עמדה היא כנגדו, ונרקו לה - אם היה הגט בתוך ארבע אמות שלו - אינה מגרשת, אף על פי שאם תשוח ותטלנו. עמדה היא תחלה, וכא הוא ועמד כנגדה, ונרקו לה - אף על פי שהוא מחצה למחצה, הואיל והוא בתוך ארבע אמות שלה, הרי זה פסול, עד שיעצו גט לידה.

טז. זרק הגט לידה, והיה קשור במשיחה וקצת המשיחה

שיעורי רמב"ם ספר המצוות ו'י"ב ניסן התשס"ז

פל-זה. מהם מינים שנתחידו להם מסכתות — מהן מסכת טהרות ומסכת מכשירין ומסכת עקצים, ששאל מסכתות אלו כוללות טמאת אכלין בלבד, ובשבילה נתחברו; אף אם נודמן בהם דין מדיני שאר הטמאות, הרי לא באו שם אלא במקרה. בדומה לכך כוללת מסכת נדה כל-דיני מצות טמאת נדה וזבה וטמאת יולדת, ובמסכת כרתות יש גם-כן חלק מדיני טמאת יולדת. מסכת נגעים כוללת כל-דיני נגעי אדם ובגד ובית; ומסכת זבים כוללת כל-דיני זב וזבה ושכבת זרע; ומסכת אהלות כוללת כל-דיני טמאת מת; ומסכת פרה כוללת דיני מי נדה לטמא ולטהר. אבל טמאת נבלה וטמאת שרץ לא יחדו להן מסכתות, אלא דיניהן מפזרים בכמה מקומות בסדר זה, רבם במסכת פלים וטהרות. וכן דברו על שאלות רבות מסוג זה במסכת עדיות. וכבר פרשנו אנו סדר זה בלו, כלומר: סדר טהרות, פרוש שאין צריך לעיין בספר אחר עמו בשום דבר מעניני הטמאה והטהרה.

יום שלישי

מצות עשה קא.

המצוה הק"א — הצווי שנוצטוינו להיות אדם מצרע (שנראתה לבנונית בעורו) טמא [מטמא]. ומצוה זו כוללת כל-דיני צרעת אדם: מה ממנה

יום ראשון

מצות עשה קז.

המצוה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות המת מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

יום שני

מצות עשה קח.

המצוה הק"ח — שצונו בדיני מי נדה (מי הזאה, שמערבים בהן את אפר הפרה האדומה ומזים על טמא מת — אדם או כלי — לטהרו), המטהרים באפן מסים ומטמאים באפן אחר, כמו שיתבאר בהלכות מצוה זו (הלכות פרה אדומה). דע, ששלישה עשר מיני הטמאות האלה שקדם מנינם, והם: טמאת נבלה וטמאת שרצים וטמאת אכלים וטמאת נדה וטמאת יולדת וטמאת צרעת אדם וטמאת צרעת הבגד וטמאת צרעת הבית וטמאת הזב וטמאת הזבה וטמאת שכבת זרע וטמאת מת וטמאת מי נדה וטהרותם — כל-אחד מהם מפרש בתורה, ובכל-מצוה מאלה יש מקראות הרבה ודינים ותנאים, כמו שכתוב בפרשת "וייהי ביום השמיני" ובפרשת "אשה כי תזריע" ובפרשת "זאת תהיה" ובפרשת "ויקחו אליך פרה אדמה"; וארבע פרשיות אלו כוללות כל-המקראות שבאו בטמאות אלו. אבל דיני כל-המינים האלה והלכות כל-מין מהם — הרי סדר טהרות כולל

להיות היולדת טמאה. ומצוה זו כוללת כל-דיני היולדת.

יום שישי

מצות עשה קו.

המצוה הק"ו — הצווי שנוצטוינו להיות זכה מטמאה, ומצוה זו כוללת הלכות הדברים שבהם היא נעשית זכה, ואיך מטמאה זולתה אחר שנעשיתה זכה.

שבת קודש

מצות עשה קד.

המצוה הק"ד — הצווי שנוצטוינו להיות הזב מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני הדברים שבהם הוא נעשה זב, ובאיזה אופן הוא מטמא לזולתו.

טמא ומה ממנה טהור, מה ממנה צריך הסגר (שבעת ימים), ומה שאינו צריך, ומה שצריך עם ההסגר — גלוח, כלומר: תגלחת (מסביב) הנחק (שמו של נגע כשהוא במקום שער) — וזולת זה מפרטי דיניה ואיכות טמאתה.

יום רביעי

מצות עשה צט.

המצוה הצ"ט — הצווי שנוצטוינו להיות הנדה טמאה [מטמאה]. ומצוה זו כוללת טמאת נדה וכל-דיניה.

יום חמישי

מצות עשה ק.

המצוה המשלמת מאה — הצווי שנוצטוינו

לקוטי תורה (מבואר) ד"ה להבין מפני מה יו"ט דפסח (פרק ב)

אפשר שיתגלה על ידם אלא אור מוגבל (ממלא כל עלמין), ואילו כאן במכת בכורות שורש הנס הוא מאור הסובב כל עלמין, ועל זה אמרו "אני ולא מלאך", שהנס הוא מ"אני" ממש, התגלות מהותו ועצמותו יתברך.

והטעם שהי' צריך להיות כן, ולא כמו במחנה סנחריב שנאמר ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור, וכן בסיסרא כו'. כי שם הי' רק שליחות בלבד לדבר מוכן, צא ופגע בהם, משא"כ במצרים מכת בכורות, "כל בכור", וצריך הבחנה לידע מי הוא הבכור לאב, שהיו שמופי' בזמה, ואפי' בכור לאם ג"כ קשה לידע, שהרי מהם שהיו זקנים ואין זה בכח המלאך להבחין.

בדרך מאמר המוסגר מבאר למה באמת לא הי' יכול להיות נס זה ע"י מלאך, והלא גבי סנחריב נאמר "ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור", וכן בסיסרא הי' על ידי מלאך - ולמה מכת בכורות לא היתה יכולה להיות ע"י מלאך?

אלא דשם היתה השליחות בדבר מוכן, וחסר רק ה'צא ופגע בהם", משא"כ במכת בכורות שלא הי'

תוכן הפרק: ההבדל בין קדושת כל המועדים והתגלות הקדושה העליונה בעת יציאת מצרים

והנה בפסח כתיב ופסח ה' על הפתח. פירוש, שהי' הנס על ידי התגלות הארה בבחינת דילוג, שלא על ידי השתלשלות ממדרגה למדרגה, והיינו בחינת סובב כל עלמין.

פסח פירושו דילוג, שהקב"ה דלג על בתי בני ישראל, ומשמעות הענין על פי חסידות, שהנס דמכת בכורות בא מבחינה זו של אלקות שנמשכת ומתגלית בדרך "דילוג", היינו שלא בסדר והדרגה (מבלי צורך "להשתלשל" ממדרגה למדרגה), כמו שדילוג שונה מהליכה בפשטות, שהליכה היא צעד אחר צעד ואילו ע"י דילוג מגיע למקום רחוק שלא בהדרגה, וזהו גדרו של אור הסובב כל עלמין.

כמ"ש ועברתי אני ולא מלאך כו'.

זהו שנאמר במכת בכורות ועברתי בארץ מצרים, ופירשו חז"ל "אני ולא מלאך", "אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו".

והטעם: ידוע דמלאכים הם שלוחי השפע העליון, שעל ידם מתגלה אלקות, אבל להיותם נבראים אי

עליונה מיוחד, ובכל שנה ושנה נמשך אור זה עוד פעם בימי חנוכה ובימי הפורים.

וזהו הטעם שלא קבעו היום טוב ביום הנס אלא ביום המנוחה שלאחריו, כי אי אפשר להיות גילוי זה והשראה זו (קדושת המועד) עד שיעבירו מתחילה לגמרי את הקליפות (הנקראות בשם "חיצונים") שהן מונעות ומעכבות את גילוי הקדושה, וכמ"ש "ובערת הרע מקרבך", כי מציאות הרע היא סתירה לגילוי הקדושה.

ולכן נבי פורים מתחלה הרוג בשונאיהם ע"ה אלה, שהיו עמלקים שהיא קליפה עצומה, בדכתיב ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד וכתוב מחה תמחה בו, ועשרת בני המן, ואח"כ עשו יום משתה ושמחה ומשלוח מנות בו התגלות הקדושה.

וכמו בפורים, שבתחילה הוצרכו להרוג את שונאיהם, שהיו עמלקים, שעמלק היא קליפה יותר גרועה משאר כל אומות, שלכן נקראת "ראשית גוים" (שהיא מקור כל הקליפות) - ורק אחר כך, ביום המחרת, עשו "יום משתה ושמחה ומשלוח מנות כו", המורה על התגלות הקדושה. כי כל זמן שעדיין היתה קיימת מציאות הקליפה (דעמלק), לא הי' אפשר שתשרה קדושה.

ועל דרך משל, המלך כשרוצה להיות לו דירה בבית חדש, אזי מתחלה צריך לנקותה מכל טינוף ולכלוך בו.

מלך הרוצה דירה בבית חדש, צריכים לנקותה תחילה מכל טינוף ולכלוך ורק אח"כ מסדרים שם כלים נאים, וכך בנמשל, דתחילה צריכים לבטל ולאבד את הקליפות הטמאות ורק אח"כ יכול להיות גילוי והשראת הקדושה.

ולכן היה זה בשני ימים. יום א' ההעברה ואח"כ למחרתו הגילוי. והיינו לפי שהי' הגילוי מבחינת ממלא כל עלמין, שהוא על ידי הדרגה, תחלה מעביר בו, ואי אפשר להיות שניהם בבת אחת.

זהו גם הטעם ששני הענינים - העברת וביטול הקליפות, וגילוי והשראת הקדושה - היו בשני ימים שונים, כי להיות שאור הקדושה שנתגלה בפורים (וכן בחנוכה) הי' רק מבחינת "ממלא כל עלמין", שאור זה מתגלה בסדר והדרגה - לכן גם בענין זה הי' צריך להיות "סדר והדרגה", תחילה העברת הקליפות ואח"כ השראת הקדושה, ואי אפשר להיות שניהם בבת אחת.

בכוחו של מלאך להבחין מי הוא בכור.

וכמפורש בחז"ל "אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור".

ומ"ש בספרים טעם משום שהמלאך אינו יכול לירד כ"כ במקום טומאה [תוך ארץ מצרים, ערות הארץ], דחוק, שהרי מחנה אשור תוכיה.

מחנה אשור הי' מקום טומאה (ואדרבה, סנחריב הכחיש לגמרי ר"ל במציאות האלקות, עוד יותר מפרעה - ומכל מקום ירד לשם מלאך הי' להכותה.

אך איך שיהיה הטעם, הכוונה הכל א', שאז הי' גילוי מבחינת סובב כל עלמין. וזהו אני, מהותו ועצמותו יתברך, ולא מבחינת ממלא כל עלמין.

אך לעניננו, אין הבדל מדוע לא הי' יכול להיות מכת בכורות ע"י מלאך (אם משום שאינו יכול להבחין או לפי שמלאך אינו יכול לירד כ"כ) - דבכל אופן היתה המכה על ידי הקב"ה עצמו, "אני ולא מלאך", ונמצא שהי' אז הגילוי מבחינת סובב כל עלמין.

ועם כל זה יובן הקושיא הנ"ל.

על פי כל זה תתורץ הקושיא שבתחילת המאמר - מה נשתנה חג הפסח מכל המועדים, שחוגגים את היום טוב ביום שנעשה בו הנס (היינו יום ביטול ואיבוד האויב).

כי הנה היו"ט הוא ענין השראת קדושה עליונה, ואי אפשר להיות גילוי זה והשראה זו עד שיעבירו מתחלה החיצונים המונעים, כמ"ש ובערת הרע בו.

ובהקדם - דענין חגיגת היום טוב הוא תוצאה מהשראת קדושה עליונה בזמן זה. דיום טוב נקרא "מקרא קודש" (וכן מברכים ביו"ט "מקדש ישראל והזמנים"), לפי שבכל יום טוב יורדת נמשכת בעולם תוספת קדושה, דתוספת קדושה זו נמשכה בעולם בפעם הראשונה כשארע הנס כו', ואח"כ בכל שנה ושנה חוזרת נמשכת תוספת קדושה זו בזמן המועד.

ולמשל - בחג הסוכות, על שם "בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים", הרי בסוכות אלו שבהן ישבו ישראל בצאתם ממצרים (אם סוכות ממש, או בענני הכבוד) שרתה קדושה עליונה, ובכל שנה ושנה שורה עלינו אור עליון זה בחג הסוכות.

וכן בחנוכה ופורים, שלאחרי הנצחון והנס על האויבים נמשך ונתגלה בבני ישראל אור וקדושה

(וכן בדבר הגשמי שבו מקיים המצוה).

ושותי עבודות אלו מקורן בשתי מידות הפניות דאהבת ה' ויראת ה', כדאיתא בתניא דאהבה היא "שורש" לקיום רמ"ח מצוות עשה, דכאשר בלב האדם בוערת אהבת ה' בתשוקה עזה להתקרב אליו ולדבקה בו, ה"ז מביא את האדם לידי עסק בקיום המצוות שעל ידן נמשך אור ה' בנפשו; והזהירות במצוות לא תעשה שרשה ממידת היראה, דהיות שהוא ירא מאד למרוד במלך מלכי המלכים הקב"ה הוא נוהר מאד מלעשות איזה דבר שהוא נגד רצונו יתברך.

ומאחר שאהבה ויראה הן שתי מדות ותנועות הפניות, אי אפשר על פי טבע ששתיהן תהיינה בהשתוות גמורה באדם אחד (ובוודאי לא בבת אחת), וכפי שרואים במוחש שיש בני אדם שעיקר עיסוקם הוא בענינים של ימין מקרבת והוספת אור, ויש שעיקר חיותם והתלהבותם הוא בדחיית הרע (שמאל דוחה), ותלוי בטבע נפשם, אם הוא נוטה יותר לחסד או לגבורה.

אמנם כל זה הוא רק כשאדם עובד את ה' לפי הגדרת והגבלת טבע נפשו. אך יש אופן נעלה יותר בעבודת ה', והיא הנקראת "יציאת מצרים" בעבודת האדם, המורה על מדריגה גבוהה ביותר בעבודת השם.

ובהקדם המבואר במ"א שישנה מדריגה בעבודת השם הנקראת "מצרים" [כי "לעומת מצרים דקליפה יש מצרים דקדושה", וישנו גם בעבודת בני ישראל]. פירוש, "מצרים" הוא לשון מיצר וגבול, שתוכן זה שבמצרים ישנו גם בקדושה, והוא כשעבודת האדם מוגבלת לפי הטבע שלו; וענין יציאת מצרים הוא, היציאה מהגבלות והגדרות טבעיות נפשו, על ידי שהאדם מגיע לבחינת "ביטול לגמרי", "שאינו מרגיש את עצמו כלל. . ואינו תופס מקום לעצמו כלל". במלים פשוטות: הנקודה התיכונה אצלו היא - קיום רצון בוראו.

ובאופן זה עבודתו היא בכל התחומים של קדושה בלי שינויים, שאינו משנה כלל באיזה ענין הוא עסוק - לימוד התורה, עבודת התפלה, קיום המצוות, עשיית דברי רשות לשם שמים - בכל דבר ודבר עבודתו היא מתוך אותו הביטול המוחלט לרצון העליון בלי שינוי, וגם אם הוא נגד טבע נפשו.

וכן הוא בענין קיום מצוות עשה ולא תעשה: היות ורצונו יתברך הוא בשווה ממש בשתי התנועות דימין מקרבת (מצוות עשה) ושמאל דוחה (מצוות לא תעשה), לכן אדם שהגיע למדריגה של ביטול גמור לרצון העליון שכל

כלומר: העברת הקליפות היא ממידת הגבורה, "שמאל דוחה" (עם היות כי טובה וחסד לישראל הוא, הרי גוף המעשה מבחינת גבורות היא לאומות"), וגילוי קדושה עליונה הוא ענין של חסד, "ימין מקרבת" - והיות שאור הממלא כל עלמין הוא שפע אלקי שנמשך בסדר והדרגה, אי אפשר שיהיו שני הפכים בנושא אחד.

אבל גם דפסח שהיה על ידי גילוי בחינת סוכב כל עלמין, שאינו בבחינת התחלקות, ומאיר לכולם כאחד, על כן יכול להיות שני דברים אלו בנושא א', ננוף למצרים מכת בכורות, והתגלות הקדושה לישראל עד שאמרו הלל כו'.

נס פסח הי' (כנ"ל) על ידי "הקב"ה בכבודו ובעצמו", בלשון החסידות - "גילוי בחינת סוכב כל עלמין", שאור זה הוא למעלה מ'התחלקות', דלמרות כל חילוקי המדריגות וההפכיים שבכל העולמות הרי הוא מאיר בכולם כאחד (וכמו שנתבאר לעיל שזוהו לפי שהוא אינו "נתפס" בהעולמות ובמילא אין מדריגת המקבל עושה שום רושם ושינוי בהאור). ועל כן יכולים להיות שני ההפכים דימין מקרבת ו'שמאל דוחה" בנושא א', שכיום אחד הי' ננוף למצרים - מכת בכורות, ורפוא לישראל - התגלות הקדושה לישראל עד שאמרו הלל כו'.

ומ"ש בספרים שזה היה קודם הצות וזה לאחר הצות, אינו, אלא הכל היה בזמן א'.

מה שתירצו בספרים קושיא זו (איך אפשר שיהיו שני הפכים אלו בבת אחת) שמכת בכורות היתה קודם הצות וגילוי הקדושה לישראל אחר הצות, אינו, אלא הכל הי' בזמן אחד (שהרי אכילת הפסח ואמירת הלל היו קודם הצות).

[ידוע, שכל הענינים המבוארים בספרי הקבלה והחסידות בביאור ענינים על דרך הסוד, יש להם ביטוי בעבודת השם בפועל.

ויש לעמוד קצת על ביאור ענין חיבור שני הפכים יחד מצד אור הסוכב, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בעבודת האדם לקונו:

תוכן החילוק דשמאל דוחה וימין מקרבת הוא כההבדל בין קיום מצוות לא תעשה וקיום מצוות עשה, דמצוות לא תעשה ענינו - לדחות ולרחק דברים אסורים, וקיום מצוות עשה ענינו - המשכת אור הקדושה על נפשו

אז נרגש אצלם רק רצון המלך, ואם המלך יצוה להם בענין הדורש וויתור מצד אחד משרי המלך, לא תעלה על דעתו שום מחשבה אחרת, כי בעמדו לפני המלך מתבטלת הנגדיות וההפכיות שבכל התפקידים ולא נרגש רק דבר אחד - שיתקיים רצון המלך, ובמילא הוא משתתף ומתאחד עם השר השני למלא את רצון המלך.

וכן בנמשל, שבאופן זה שוב אין ההפכיות שבשתי עבודות דימין מקרבת ושמאל דוחה סותרות זו את זו, מאחר שמצד ה'מבט' דרצון העליון שניהם שווים, ובמילא עבודתו בשני הקווים היא בהשתוות גמורה, ועד שיכול להיות שניהם יחד - ע"ד ומעין המבואר בהמאמר כאן, שמצד אור הסובב אפשר להיות שני הפכים בנושא אחד].

מגמתו היא רק שיתקיים רצונו יתברך, אין נפק"מ אצלו כלל אם מדובר בענין של סוד מרע (דחיית הקליפות) או עשה טוב (המשכת הקדושה), שהוא עוסק בשניהם באותה החיות וההתלהבות בלי שינוי כלל - מאחר שהוא מרגיש בשתייהן רק נקודה אחת ויחידה - קיום רצון העליון.

משל למה הדבר דומה - לשני שרי המלך, הממונים על תפקידים שונים וגם הפכיים בתכונתם זה מזה (כמו ממונה על עניני "פנים" דהמדינה, וממונה על עניני "חוץ"), שבכלל כל אחד עוסק בתחומו במסירה ונתינה שיהי' על צד היותר טוב ולא איכפת לי' כ"כ התוצאה בתחום חברו (אף שגם עסקי חברו אינם אלא בשביל המלך). אבל כאשר שניהם עומדים לפני המלך עצמו, הרי

שולחן-ערוך אדמו"ר הזקן הלכות ציצית סימן טו"ז

טו אם להתיר הציצית מִבְּגַד לְבָגֵד וְדִין נִקְרָע הַטְּלִית סְעִיפִים י"ט

בה ולחזור ולהטילה בה, או שיעשה בה ציצית חדשה.

ולענין הלכה — יש להחמיר בפסקא הראשונה היכי דאפשר. אבל אם אי אפשר בענין אחר, כגון שאותה הציצית שנפסקה נפסק בה אחד מהחוטין ונשתמר בה כרי עניבה, שאף-על-פי שהיא כשרה, מפל מקום אי אפשר להתירה מן הבגד ולחזור ולהטילה כמו שנתבאר בראש הסימן, וציצית אחרים אינן מצויין כלל — יש לסמוך על סבא האחרונה:

יב אם נחתך או נקרע הכנף ונפרד לגמרי מן הטלית ואין בו במקום שהציצית תלויה בו שלשה גודלין על שלשה גודלין שעור הראוי להיות נקרא בגד — יש אומרים שאותו הכנף נפסל מלהטיל בה ציצית אפלו אם ירצה להתיר אותם הציצית התלויה בו ולהטיל בו ציצית אחרת חדשה אחר התפירה, משום דאיתו הכנף כיון שאין עליו שם בגד, שהרי אין בו שלשה גודלין על שלשה גודלין, לכן אין התפירה מועלת לו לחברו עם הטלית. ואף על פי שהוא מחבר בו — הרי הוא נחשב כמפרד ממנו ואינו נחשב בכלל הטלית, והציצית התלויה בו אינה פוטרת את הטלית אפלו הטיל בו את הציצית לאחר שהפרו עם הטלית, שהרי אין הציצית תלויה בטלית כלל, והרי הכנף הנה נחשב לאחר התפירה כמו הגדיל (שקורין לייסט) שכתוב בסימן יא שאין מטילין בו ציצית מפני שאינו נחשב בכלל הטלית, ואף על פי כן הוא עולה לשעור שלשה גודלין ולשעור מלא קשר אגודל, עין שם.

ואף על פי שיש חולקין על סבא זו — מפל מקום במקום שאפשר יש להחמיר:

י במה דברים אמורים? נשחטף את הטלית לשני חלקים מפרדים, או שנקרע לשני חלקים מפרדים, אבל אם לא נחפרדו [החלקים] לגמרי אלא הם מחברים זה לזה מעט, אם יש בחבור ההוא כרחב שלשה גודלים — הרי הם כאלו הם מחברים לגמרי ולא נחלקו כלל, ולכן כשרוצה לחזור ולתפרם — אין צריך להתיר הציצית אפלו מן החלק שאין בו שעור טלית.

אבל אם אין בחבור ההוא רחב שלשה גודלין — הרי הם חשובין כנפרדים לגמרי, ולכן כשיתפרם — צריך להתיר הציצית מהחלק שאין בו שעור טלית ויחזור ויטילה לאחר התפירה:

יא אבל יש אומרים שהציצית לא נפסקה כלל בשביל שהיא תלויה בחתיכת בגד שאין בה שעור טלית, כיון שהיא תלויה בכנף כדרך כל הציצית התלויות בכנף. ולכן אם יש בקרן חתיכה ההיא שנחתכה או נקרעה מן הטלית שלשה גודלין על שלשה גודלין, שזה שעור הראוי להיות נקרא כנף — הרי הציצית התלויה באותה החתיכה עומדת בכשרותה ולא נפסקה כלל, ולכן אין צריך להתירה מן החתיכה ולחזור ולהטילה אחר שיתפרנה. אבל אם אין בקרן של אותה החתיכה מקום שהציצית תלויה בו שלשה גודלין על שלשה גודלין, אפלו לא נתפרדה החתיכה לגמרי מן הטלית אלא עדין נשארה מחברת להטלית, אם אין בארץ מקום חבורה כרחב שלשה גודלין — הרי היא כמפרדת לגמרי מן הטלית ונפסקה הציצית התלויה בה, מפני שהיא תלויה בדרך שאין נקרא כנף כלל, ולכן כשירצה לתפר החתיכה עם הטלית — צריך להתיר הציצית הפסולה התלויה

מקום התפור נחשב כשם לגמרי אפלו לפי הסברא הראשונה שנתבאר בסמוך, כיון שנתפטר כל שהוא שלא נקרע:

טז אם נקרע הכנף במקום הראוי להטיל בו ציצית, דהינו תוף שלשה גודלין לשפת הכנף ולמעלה ממלא קשר אגודל משפת הכנף — יש אומרים שאפלו אין שם אלא קרע משהו לא יתפרנו בחוט הראוי לציצית, כגון אם הטלית של פשתן — לא יתפר אף הקרע בחוטי פשתן, רק בחוטי משי או שאר מינים, ואם הטלית של משי — לא יתפרנו בחוטי משי, ואם הטלית של צמר — לא יתפרנו בשל צמר, אלא בשל משי או בשאר מינים, ואסור זה הוא גזרת חכמים שמא ישתיר מחוט התפירה ויניחנו שם בכנף לשם ציצית ויוסיף עליו שבועה חוטין, דהינו שלשה חוטין ארכין ויכפל כל אחד לשנים, וחוט אחד קצר יקשרנו בראש החוט שנתפטר מהתפירה, וחוט זה הוא פסול, מפני שלא נטוה לשם ציצית.

ולפי סברא זו, אפלו אין שום קרע בכנף רק שתופר סביב הנקב שהציצית תלויה בו כדי שלא יתרחב הנקב, וכן התופר חתיכת בגד בכנפי הטלית אם הוא תופר בחוט שקראוי לעשות ממנו ציצית לזו הטלית — צריך לזהר שלא תהא שום תפירה תוף שלשה גודלין לשפת הכנף ולמעלה ממלא קשר אגודל משפת הכנף מטעם שנתבאר. אף-על-פי שיש חולקים על סברא זו, מכל מקום יש להחמיר במקום שאפשר. ואפלו לסברא זו אין אסור אלא אם כן תופר בחוט לבן, אבל בחוט צבוע — אין לחוש שמא יצרכנו לשאר חוטי הציצית, דעכשו אין נוהגים כלל לעשות ציצית צבועים:

יג במה דברים אמורים? שנפרד הכנף לגמרי מן הטלית. אבל אם לא נפרד ממנו לגמרי, אף-על-פי שאין בארץ מקום חבורם שלשה גודלין, מכל מקום כיון שישאר מחבר מעט — מועלת לו התפירה שיתפרנו בטלית שיהיה נחשב על ידי כן בכלל הטלית. ולכן הציצית שטייל בו אחר התפירה — פוטרת הטלית הנה לדברי הכל:

יד ונוהגין לתפר חתיכת בגד בכנפי הטלית, משום דרב בגדים אפלו תדשים יש בהן תפירה תוף שלשה גודלין לשפת הבגד, ולסברא הראשונה שנתבאר בסמוך אין להיות שום חתיכת בגד תפורה תוף שלשה גודלין לשפת הבגד במקום הטלית הציצית, לכן נוהגין במקום הטלית הציצית חתיכת בגד של שלשה גודלין על שלשה גודלין שאין בה שום תפירה, כדי שיהיה הציצית תלויה על מקום הראוי להיות כנף. ואפלו אם החתיכה ההיא שנוהגין בכנפות הטלית היא של עור — אין בקף בלום, שהרי הטלית של בגד וכנפיה של עור חבבת בציצית, כמו שנתבאר סימן יוד:

טו אם נקרע כנף הטלית מהנקב שהציצית תלויה בו ולמטה עד שפת הטלית, אם קרמה הטלית ציצית בכנף להקרע שאותה הציצית היתה שם בשעת הקרע — כשרה, אף-על-פי שאין שם שעור מלא קשר אגודל, מפני ששעור זה לא נאמר אלא בשעת עשיית הציצית בבגד, כמו שכתוב סימן יא.

ואם נקרע ונתפטר כל שהוא ותפירה ואחר כך הטיל בו ציצית — כשרה, אף-על-פי שאין שם הרחקת שעור מלא קשר אגודל לבד ממקום התפור, מפני שהתפירה חשובה חבור לענין שיהיה

טז שעור טלית ובו ב סעיפים

שאינה נקראת כסות כלל, ולכן היא פטורה מן הציצית.

ויש אומרים שאם הקטן בן תשע מתכסה בה ראשו ורבו, אף-על-פי שאין גדול בן י"ג שנים יוצא בה באקראי לשוק — היא נקראת כסות וחיבת בציצית.

והלכה פסקא הראשונה, לכן צריך [לזהר] שלא לעשות טלית קטן פחות מזה השעור שנתבאר לפי הסברא הראשונה. ואם רוצה להתלבש בטלית שהיא פחותה מזה השעור — טלית בה ציצית, כדי לחוש לסברא האחרונה, אבל לא בקרף עליה:

א שעור טלית שחיבת בציצית, שערו חכמים, אם היא גדולה כל כך שקטן שהגיע לכלל חנוף מצות ציצית, דהינו שהוא בן תשע שנים, שאז הוא מתהלך לבדו בשוק וטליתו עליו, ואין צריך לשמר טליתו שלא יאבד ממנו, ואם הוא מתכסה בה ראשו ורב ארץ גופו ורב רחבו, וגדול בן י"ג שנים הלוכה אינו מחביש לצאת בה באקראי לשוק — היא נקראת כסות וחיבת בציצית, ואסור להתלבש בה בלא ציצית אפלו בביתו. ואם אין הקטן בן תשע שנים מתכסה בה ראשו ורבו, אף-על-פי שהגדול בן י"ג שנים יוצא בה באקראי לשוק — בטלה דעתו אצל כל אדם, מפני

[אגרת השלוחה לכללות אנ"ש שנת תקע"ד לפ"ק]

גלות השכינה נק' שינה וכמ"ש היינו כחולמים. וכמ"ש באריכות על פסוק אני ישנה בגלותא ולכי ער כו' ואם יתן ה' פנאי אשלח לכם אי"ה קונטרס מיוחד בנידון שרש דברי חסידות אשר צריך כל אדם לידע בענין עסק הפרנסה מגדול ועד קטן כי נעשה להם כהיתר לעבוד עבודתם נכריה כו'. ואין איש שם על לב על מה אבדה הארץ בגשמיות וברוחניות כו' הלא על עזבם תורת ה' אשר נטועה בקרב כל איש לפום שיעורא דיליה ובכל דרכיהם איש לדרכו פונה מבלי משים לב כלל על התורה ועל העבודה שנטועה בנפשם. ולחלק יצאו זמן תורה לשמוע דברי חסידות לחוד וזמן עבודה לחוד לעבוד בחומר הגוף לבד ואין לזה עם זה חבור כלל אדרבא פרוד מן הקצה כו'. ולזאת הרעה גורמת הפסד גם בזמן התפלה וכה"ג מן התורה כי גבר אויב להגדיל עקבו לצאת ברשות שאינו שלו לטמטם הלב והמוח בשעת הכושר ג"כ שלא יאיר בנפשו מהארת דברי אלקים חיים ששומע או מתבונן בשעת התפלה וכה"ג רק מן השפה ולחוץ ולבו ומוחו רחוקים מפני שמלאים מחשבות אחרות ונבלעו שם כמ"ש נבלע ישראל כו'. אבל עכ"ז לא יאמר נואש לנפשו כי עצם מהות טבעיות נשמתו ורוחו האלקית להתפעל תמיד בכל עת בלי שנוי המהות כלל בכל חד לפום שיעוריה דיליה ולא יפול הנופל לעולם כי לא אלמן ישראל מאלקים חיים כידוע לי נאמנה כפי אשר קבלתי מאהובי אדמו"ר ז"ל נ"ע שהיה הדבור של חיבה מצוי אלי כמעט בכל יום כמה שנים בנידון טבעית ומהות דברי א"ח שבכל אנשי שלומינו בכל פרטי אופנים וכל העצות הצריכות שידוע כל אחד ואחד שלא יהיה טועה ומטעה א"ע ובכל דרכיו ישכיל ולא יסור ימין ושמאל כו'.

אהוביי אחיי ורעיי ידידים אהובים חברים מקשיבים אשר נגעו דברי אלקים חיים במוחם ולבם. אשר קרבת אלקים חפיצים לפרקים ועתים רחוקים כאשר ישוב רוחם עליהם מן הבלבול וסערת הזמן מטרת הפרנסה אשר בעתים הללו רבו כמו רבו ותגדל ותרבה רוח העבודה הקשה במוח ולב. עד אשר נתקיים ממש מ"ש שכורת ולא מיין כו' וכל חכמתם תתבלע כו' וכל אוכל תתעב כו'. ואיך תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות כו'. ולא עוד [אלא] שההרגל נעשה טבע בנפשם ולא יאנחו מן העבודה כלל כי נעשית עבודה תמה כו'. ולזאת כל איש הירא ורך הלבב אשר נגע יראת אלקים בקרבו מנעוריו יהיה איך שיהיה וחפץ בקרבת אלקים בנפשו לבלתי ידח ח"ו. מהראוי שישוב אל לבו לפרקים לשית עצות בנפשו איך לעורר את נפשו לפרקים שיהיה לבלבו ומוחו פנוי לקבל דברי אלקים חיים. אמנם אחר העיון היטב בכלל ופרט אשר יראה כל איש איך שנפלו רבים עשר מעלות אחורנית בענין ההתעוררות דברי חסידות מזמנים הקדמונים כו' עד שיש לחוש פן יפול הנופל ויאמר נואש לנפשו כלל. כי האמת יורה דרכו ויוכל כל איש ואיש לידע בנפשו באמת דהגם שידוע בנפשו שנתרחק מדברי חסידות זמן רב מחמת טרדת הפרנסה וכה"ג. הגם שלא נמצא איזה שינוי לגריעותא בעצם מהותו רק [ב] מוחו ולבו נתרוקן ונתמעט הארת אור אלקים מפני שכל מוחו ולבו המה בטרדא כו' והרי זה ממש כמו ע"ד משל השינה שאי אפשר לומר שנסתלק החיות לגמרי ממוחו ולבו. אלא ודאי חי שהרי כשיקיצנו אותו מיד נעור וחי כמקדם ממש רק שהחיות בהעלם במוחו ולבו שהן נשמה ורוח ומן ההעלם ה[נ]וא בא בגלוי בהקיצה זו אין כל חדש. כך טרדת הפרנסה שנק'

ממש, והנה בוימ"ב האיר ה' מעצמו ומאליו וצמצם אורו להתלבש ביי"ס וגם אח"כ עתה יש הארה ממנו ית' בסוד שרש להתלבש ביי"ס שאינו תלוי במעשה התחתונים אולם הארה זו בצמצום ועיקר האור נמשך ע"י מעשה התחתונים בסוד תוספת והיינו מטעם הנ"ל כיון שבאמת הוא השפלה גדולה כו', וזהו ענין ההלל שע"י שמשבחים לפניו פעולתו שפועל על ידי הספירות כמו שמשבחים חסדו וגבורתו וחכמתו כו' עי"ז הוא ית' נמשך ומאיר לתוך הי"ס וז"ס המ"ן הממשיך מ"ד וכמשל האדם החכם שכשמשבחים אותו איך שהוא חכם עי"ז מתעורר כח חכמתו כו' כמש"ש באריכות ולכן הלל הוא מל' הארה כמו בהלו נרו כו', וכמ"כ יובן בענין הכוונה בשם בשמ"ע שמבקשים חנונו מאתך חכמה כו' והשפעה זו צ"ל ע"י ספי' חכמה וכן רפאנו ה' ע"י מדת ת"ת ולכן צריך להמשיך תחלה התלבשות אא"ס בחכמ' ות"ת כנ"ל והיינו ע"י שמהללים לפניו ענין התלבשותו בחכמ' ובת"ת שפועל על ידן פעולות גדולות בהעולמות כמ"ש אתה חונן כו' כי אל מלך רופא נאמן כו' ועי"ז נמשך האא"ס ומתלבש בהן ולכן צריך לכוין בשם ההוא שעל ידו מתלבש באותה הספי' דהיינו הך משום שע"ז פועלים ביותר התלבשות אא"ס בהספי' ואז יפעל מבוקשו בקל כו', ומעתה לק"מ קושיי' הריב"ש שהוא ית' יודע באיזו דרך ישלים כו' דודאי דבריו אמת, אבל מ"מ ע"י הכוונה בשם עדיף טפי טובא משום שזהו הדרך להמשיך אא"ס בהספי' ההוא המיוחדת לפעולה ההיא ע"י ההילול והשבח משום שבאמת השפלה גדולה הוא כו' וע"י הכוונה והשבח של הברכה נמשך האור א"ס בתוך הספי' ההיא ובה ועל ידה יפעל לו בקשתו ושאלתו):

ט) אך ליישב זה צריך להקדים בקצרה משנ"ת אצלינו בענין ההלל דלכאורה תמוה וכי הוא ית' צריך לשבחים שלנו שאנחנו משבחים אותו והלא כל דיירי ארעא כלא חשיבי וא"כ למה זה נצטוונו להודות ולהלל כו'. והגם כי יש מי שיישבו ענין זה והוא כדי לזכך נפשותינו בזה שנהיו מכירים ויודעים בטובת הש"י העודפת עלינו וכי לו ית' לבדו היכולת לשנות היש לכל אשר יחפוץ כו' וכשנוכך נפשותינו יהיו כלי מוכן לקבלת הטובה כו', עכ"ז באמת יש בזה ענין נסתר וכונה עמוקה, והוא שכבר הקדמנו שהיי"ס הן כלים שבהן ועל ידן הא"ס פועל בעולמות להחיותן ולבנות ולסתור ולהרוס ולנטוע כו', ובלי אמצעות הספי' א"א להעולמות להכיל ולקבל ההארה מאא"ס בעצמו שלא יתבלטו במציאות וכמ"ש באגה"ק ע"פ וילבש צדקה כשריון כו', ואמנם מודעת זאת שבאמת לגבי עצמות אא"ס, הי"ס בטלין ממש ואפי' חכמ' שהיא ראשית הי"ס היא נחשבת כעשי' גופנית ממש לגבי עצמות א"ס ב"ה, ולזאת כדי שיתלבש האא"ס ביי"ס לפעול על ידן בהעולמות הוא השפלה גדולה וכנודע ממה שפי' קדוש ה' הה"מ ז"ל ע"פ מארז"ל במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו דהיינו שההתלבשות במדת גדולה הוא ספי' חסד עליון להחיות עולמות אין קץ ממש היא ענוה גדולה אצלו ית' שישפיל עצמו כ"כ להתלבש במדה זו דכלא חשיבא ממש קמי', וכמ"ש במ"א שזהו פי' מי כה' אלקינו המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ ר"ל שאא"ס הוא גבוה ורם כ"כ עד שמשפילי לראות בשמים כו' שהתלבשותו בשמים הם עולמות עליונים ויי"ס דאצי' בכלל הוא השפלה אצלו ממש כמו התלבשותו בארץ דעשי' גשמיות שאצלו ית' שניהם שוים

בס"ד. מוצאי יו"כ צב"ר בסעודה, אַטוּאַצֶק.

אתה! ¹הבדלת אנוש מראש ותכירהו לעמוד לפניך², והנה בקריאת שם מין המדבר הרי יש ד' שמות, אדם איש גבר אנוש³, דכל אחד מהשמות הללו הם תואר מיוחד במעלת ומדרגת מין המדבר, תואר אדם הוא מורה על המעלה היותר עליונה שהוא מעלת ההשכלה וההשגה, תואר איש הוא כינוי למדות וכמ"ש⁴ כאיש גבורתו, והגם שאינו אותה המעלה מדריגת אדם שהוא בעיקרו שכלי, ומדות ישנם בכע"כ ג"כ, דזהו ההפרש כללי בין אדם ובהמה, דבהמה הם מדות ואדם שכל, ומ"מ הלא גם איש שהו"ע המדות הרי גם בהם יש איזה מעלה להיותם מדות בני אדם שהם מדות שבאים עפ"י השכל⁵, וגבר ואנוש הרי אינם כלל במעלת אדם ואיש, ויש מעלה בגבר על אנוש, דאנוש מורה על החלישות, וכמ"ש⁶ עקוב הלב מכל ואנוש הוא, דאנוש פירושו חלוש, והוא היותר נמוך מכולם, ואדם הוא למעלה מכולם, וכתב⁷ אדם אתם ואמרו"ל (יבמות דס"א ע"א) אתם קרוים אדם. ולכאור' א"מ דלאחר העבודה דיוהכ"פ הנה כתפלת נעילה כשבא להזכיר במעלת ישראל למה מכנה אותם בשם אנוש, ומהו"ע ותכירהו לעמוד לפניך.

התחלה. אדם שכל, איש מדות, גבר תוקף, אנוש חלוש, ויקשה מהו המעלה באנוש שמזכירהו בנעילה לשבח.

ולהבין כ"ז ילהק"ת משנת"ל דאור וחיות הנבראי' כמו שבא להתלבש בהנבראי' ה"ה מתגשם לפי ערכם ומהותם של הנבראים, וכן הוא גם בנבראי' העליונים, דאינו דומה חיות הנברא בהתלבשותו לכמו שהוא כלול במקורו שהוא נעלה ומשובח באין ערוך, ומזהו הוא התפעלו' המלאכים, והגם דחיות כל הנבראי' בהיותם כלולים במקורם הרי גם שם הם חלוקים זה מזה, ומ"מ הנה עמידתם שם הוא באופן משובח באין ערוך, וע"ד הגדרת זמן ומקום רוחני להגדרת זמן ומקום גשמי, וכן אופן הביטול מורה על גודל מעלתם בהיותם כלולים, ויבאר בענין לבושי מח' ודיבור, דמעשה שבדיבור שהוא גילוי ממש אל הזולת הן הנה האותיות דמח' שבמח', ומ"מ הם באין ערוך כלל לכמו שבא בגילוי ממש, וכן הוא בחיות הנבראי', דהגם שהם כבר חיות מוגבל להחיות, הנה בהיותם עודם כלולי' במקורם, ה"ה במעלה משובח באין ערוך, וכאשר אור וחיות זה בא להתלבש בהנבראי' נתגשם כערך⁸ הנברא להיותו כח הפועל בנפעל, והכח עצמו נקרא פעולה, ויבאר ההפרש בין כח הפועל דכחות הנפש שהוא רק התקשרות הפועל בנפעל שאינו לצורך קיומו של הנפעל, ואמיתת כח הפועל בהנפעל נמצא בו תמיד לצורך קיומו של הנפעל, ולכן האור והחיות עצמו נקרא ג"כ חושך שהוא נהורא אוכמא. ויבאר ענינו בעבודה דכל ההתקשרות הוא ע"י התפלה בעבודת ההתבוננות, הללו את ה' מן השמים, דמצבא השמים אנו יודעי' או"א"ס הסוכ"ע, השמים מספרים כבוד אל, והעלי' בסולם ההתקשרות הוא בסדר, דתחלה צ"ל ההתבוננות בדברים התחתונים דדומם וצומח, שהעיקר הוא החיות והגוף נגד, וע"י ביטולו של הגוף והאבריי' מקבל חיותו מהנפש, ובקלקול ח"ו אינו מקבל, וכן ע"י הביטול לאלקות הוא כלי לקבל חיות מאלקות, יראת ה' לחיים, ובאמת כל הנבראים בטלים רק שמפני גשמייתם אינו ניכר בהם הביטול האמיתי, והוא מפני ירידת העולם בחטא עה"ד, וכן המזלות הרוחני' בטלים לגבי למעלה עד שרשם הראשון בחי' מל' דאצי'. וזהו אתה עשית את השמים בריאה, הארץ וכל אשר עלי' עשי', הימים וכל אשר בהם יצי', ואח"כ אומר ואת"ה, וא"ו ההמשכה מא' עד תי"ו להחיות את כולם, ולכן הנה כל הנבראים טפלים ובטלים ונגררים אחר החיות האלקי המתלבש בתוכן ומחי' אותם.

1) בגוכתי"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ב"עניני מאמרי רצ"ב, נרשם: "אתה הבדלת אנוש מראש, ובו ג' פרקים. ז ענינים". - נעתקו לקמן במקומם.

2) תפילת נעילה דיוהכ"פ.

3) ראה זח"ג מח, א. לקו"ת שה"ש כה, א-ב. אוה"ת ויקרא ח"ד

ע' אימח ואילך. ספר המאמרים תרכ"ט ע' קעא ואילך. עטר"ת ע' שלג ואילך.

4) ספר שופטים ח, כא.

5) ראה גם ספר המאמרים הי"ש"ת ע' 96.

6) ירמי' יז, ט.

7) יחזקאל לד, לא.

8) כ"ה בכתי"ק ובהעתקה. בספר המאמרים הי"ש"ת שבהערה 1:

בערך.

ובמיוחד כאשר הילד נקלע לדרגא נחותה כזו שהיה מסוגל לאבד את הדבר היקר.

הזמן של תקיעת שופר הוא הזמן שעצמות אין סוף ברוך הוא קבע לכל אחד מבני ישראל להתגונן כלפי כל הטענות והתביעות שכל המלאכים הרעים תובעים ומעידים עליו.

ראש השנה הוא זמן הדין ומשפט של כל אחד ואחד. הרי כשכל אחד מתבונן במעמדו ומצבו בקיום התורה והמצוות, מעמדו בעבודת בירור וזיכוך המדות, והוא מתבונן ש"בני האלקים", המקטרגים, מזכירים ומצביעים על כל החטאים העוונות והפשעים שעשה במשך השנה, ותובעים לדון אותו ח"ו בעונשים קשים ומרים, הרי אם באותו זמן יתחרט באמת – הדבר יעזור.

התבוננות זו יוצרת שתי תנועות נפש הפכיות:

תנועה של רעש עקב הצער הגדול מהלא-טוב שעשה, מאיבוד הדברים היקרים וגם מן הצער שגרם למעלה כביכול, ומן המחשבה את מי ציער – אב נאמן כזה שבשעה שישנם "תובעים" מרים כאלה, אהבתו האבהית היא כל כך גדולה שהוא נותן את האפשרות להתחרט.

ה"יתודה בלחש" מהווה, איפוא, דרגא של געגועים, געגועי הבן הנמשך לאביו.

התשובה ברעש היא החרטה על הלא-טוב שעשה וכו' ואילו ה"יתודה בלחש" הוא הגעגועים הפנימיים לאבא.

הזמן של תקיעת שופר הוא עת רצון, והזמן של "יתודה בלחש" הוא העת רצון של העת רצון.

הזמן של תקיעת שופר הוא הזמן שבו הגילוי של "ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם"¹, כמו שמוסבר ב"לקוטי תורה", שבלעם הוא המקטרג המחפש לקטרג ח"ו על ישראל וקול השופר מבלבל אותו; וה"יתודה בלחש" הוא העת רצון של העת רצון, שאז ישנה ההתאחדות של הבן, הבעל תשובה, עם אבינו שבשמים יתברך ויתעלה.

ג. ה"יתודה בלחש" האמור בשעת תקיעת שופר, הוא הדרגא הנעלית ביותר במדרגת התשובה הגלויה, הנקראת "תשובה תתאה". שתי דרגות בתשובה, "תשובה תתאה" ו"תשובה עילאה", ולמרות ששתיהן הן תנועה אחת שהיא תשובה – לכל אחת מהן גדרים אחרים, הגדר של "תשובה תתאה" הוא התגלות, וכל התגלות באה ברעש ובהתפעלות.

גם ההתפעלות עצמה יש לה גדר, וגדרה הוא בשני קצוות מנוגדים. הקצה האחד הוא רעש והקצה השני הוא הפכי – עילוף. כפי שאנו רואים במוחש שכל התפעלות מתחילה ברעש ומסתיימת בשקט חרישי. השקט החרישי הוא אפיסת הכוחות של בעל ההתפעלות, מיצוי הכוחות.

ה"יתודה בלחש" הוא ה"בכך" של כל עבודת התשובה המתחילה בראש חודש אלול, שהוא השתלשלות של דרגות בתשובה.

במאמר החסידות (ד"ה ביום השמע"צ) הוסבר המשל של אחד שיש לו כלי יקר והכלי התלכלך, ומה גם כשהכלי התקלקל, שהוא דואג ונאנח על לכלוך ושבירת הכלי. בראש ובראשונה הוא רוחץ את הכלי ולאחר מכן הוא מתקנו, עד שהוא עושה אותו שוב לכלי שלם.

ראש חודש אלול הוא הזמן של חשבון הנפש.

בימי הסליחות – הרי בדמעות שיהודי בוכה על מעמדו ומצבו, הוא רוחץ את הכלי.

העבודה של ראש השנה היא תיקון הכלי על ידי קבלת עול מלכות שמים.

הזמן של תקיעת שופר הוא הזמן של תשובה בהתגלות דוקא, בצעקה פנימית מתוך נקודת הלב. כידוע משלו של כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע על הבן הצועק אבא אבא, הצילני.

כשילד חטא כלפי אביו בקלקול כלי יקר, חפץ יקר ביותר, הרי נוסף על צערו הגדול של האב מאיבוד הכלי, צערו כפול ומשולש מן העובדה שזה שאיבד את הכלי היקר והחפץ היקר הוא ילדו העצמי. עצם הדבר שהילד אינו מבין את יוקרו של הדבר היקר גורם לאב צער גדול,

ו וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב צו אֶת־
 אֶהְרֹן וְאֶת־בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֵלֶה הוּא
 הָעֵלֶה עַל מוֹקְדָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ כָּל־הַלֵּילָה
 עַד־הַבֶּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוֹקֵד בּוֹ כִּי: ג וְלִבֶּשׁ
 הַכֹּהֵן מְדוּ בֹד וּמְכַנְסֵי־בֹד יִלְבֹּשׁ עַל־בְּשָׂרוֹ
 וְהָרִים אֶת־הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־
 הָעֵלֶה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי: ד
 וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדָיו וְלִבֶּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים
 וְהוֹצִיא אֶת־הַדֶּשֶׁן אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל־
 מָקוֹם טָהוֹר כִּי: ה וְהָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ תּוֹקֵד־בּוֹ
 לֹא תִכָּפֶה וּבֵעַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֶּקֶר

א ומליל יי עם משה למימר:
 ב פקד ית אהרן וית בנוהי
 למימר דא אורייתא דעלתא היא
 עלתא על דמתוקדא על מדבחא
 כל ליליא עד צפרא ואשתא
 דמדבחא תהא יקדא בה:
 ג וילבש כהנא לבושין דבוץ
 ומכנסין דבוץ ילבש על בסרה
 ויפרש ית קטמא די תיכול
 אשתא ית עלתא על מדבחא
 וישונה בסטר מדבחא: ד וישלח
 ית לבושהי וילבש לבושין
 אחרנין ויפק ית קטמא למברא
 למשרייתא לאתר דכי: ה ואשתא
 על מדבחא תהי יקדא בה לא
 תספי ויבער עלה כהנא אציא

רש"י

(ב) צו את אהרן. (ת"כ) אין "צו", אלא לשון זרוז מיד ולדורות. אמר רבי שמעון: ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש בו חסרון כיס: זאת תורת העלה וגו'. הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים ואיברים שיהא פשר כל הלילה, וללמד על הפסולין, איזה אם עלה - ירד, ואיזה אם עלה - לא ירד; שכל 'תורה' לרבות הוא בא, לומר: תורה אחת לכל העולים, ואפלו פסולין, שאם עלו לא ירדו: הוא העלה. למעט את הרובע ואת הנרבע וכיוצא בהן, שלא היה פסולין בקדש, שנפסלו קדם שבאו לעזרה. [כל הענין בתורת כהנים וזכחים פרק ג ופרק ד]: (ג) מדו בד. היא הכתנת; ומה תלמוד לומר: "מדו"? שתהא כמדתו: על-בשרו. שלא יהא דבר חוצץ בינתיים (ת"כ ערכין ג): והרים את-הדשן. היה חותה מלא המחתה מן המאכלות הפנימיות ונותנן במזרחו של כבש (תמיד כד): הדשן אשר תאכל האש את-העלה. ועשאתה דשן, מאותו דשן ירים תרומה: ושמו אצל המזבח. [על המזבח, מצא איברים שעדין

לא נתאכלו, מחזירין על המזבח, לאחר שחתה גחלים אילך ואילך ונטל מן הפנימיות, שנאמר: "את-העלה על-המזבח", ברש"י ישן]: (ד) ופשט את-בגדיו. (יומא כג) אין זו חובה אלא דרף-ארץ, שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד. בגדים שבשל בהן קדרה לרבו, אל ימוג בהן כוס לרבו, לכך: "ולבש בגדים אחרים", פחותין מהן: והוציא-את הדשן. (תמיד כח) הצבור בתפוח, כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציאו משם. ואין זה חובה בכל יום, אכל התרומה חובה בכל יום: (ה) והאש על-המזבח תוקד-בו. רבה כאן יקידות הרבה: "על מוקדה", "ואש המזבח תוקד בו", "והאש על-המזבח תוקד בו", "אש תמיד תוקד על-המזבח". כן נדרשו במסכת יומא (דף כח) שנגלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם: וערף עליה העלה. עולת תמיד היא תקדים (פסחים נח). [ברש"י ישן: ומנין שלא יהא דבר קודם על המערכה לתמיד של שחר? תלמוד לומר: העלה, עולה ראשונה]: חלבי

בַּבֶּקֶר וְעֶרֶךְ עָלֶיהָ הֵעֲלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֲלָבֵי
הַשְּׁלָמִים כִּסִּי': ו אֵשׁ תָּמִיד תּוֹקֵד עַל-הַמִּזְבֵּחַ
לֹא תִכְבֶּה כִּסִּי': ז וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה הַקֹּרֵב
אֹתָהּ בְּנֵי-אֶהֱרֹן לִפְנֵי יְהוָה אֶל-פְּנֵי
הַמִּזְבֵּחַ כִּסִּי': ח וְהָרִים מִמֶּנּוּ בְּקִמְצוֹ מִסֵּלֶת
הַמִּנְחָה וּמִשְׁמָנָהּ וְאֵת כָּל-הַלְּבָנָה אֲשֶׁר עַל-
הַמִּנְחָה וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ רֵיחַ נִיחֹחַ אֲזַכְּרֶתָהּ
לִיהוָה כִּסִּי': ט וְהַנּוֹתֵרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אֶהֱרֹן
וּבָנָיו מִצֹּת תֹּאכֵל בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ בַּחֲצַר
אֹהֶל-מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ כִּסִּי': י לֹא תֹאפֶה חֲמִץ
חֶלְקֶם נָתַתִּי אֹתָהּ מֵאֲשֵׁי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא
בַּחֲטָאֵת וּכְאֲשֶׁם כִּסִּי': יא כָּל-זֹכֵר בְּבָנֵי אֶהֱרֹן
יֹאכְלֶנָה חֶק-עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאֲשֵׁי יְהוָה כָּל

בצפר בצפר ויסדר עלה עלתא
ויסק עלה תרבי נכסת קודשיא:
ו אשתא תדירא תהי יקרא על
מדבחה לא תטפי: ז ודא
אורינתא דמנחתא דיקרבון יתה
בני אהרן קדם יי לקדם מדבחה:
ח ויפרש מנה בקמצה מסלתא
דמנחתא וממשחה וית כל
לבנתא די על מנחתא ויסק
למדבחה לאתקבלא ברעוא
אדפרתא קדם יי: ט ודאשתאר
מנה יכלון אהרן ובניהי פטיר
תתאכל באתר קדיש בדרת משפן
זמנא יכלנה: י לא תתאפי
חמיצ חלקהון יתבית יתה
מקרפני קדש קודשין היא
בחתאטא וכאשמא: יא כל
דכורא בבני אהרן יכלנה קדם
עלם לדרתכון מקרפניא די

רש"י

בבת אחת בשעת קמיצה. ברש"י (שן): בקמצו.
שלא יעשה מדה לקמץ (יומא מו): מסלת המנחה
ומשמנה. מפאן, שקומץ ממקום שנתרבה שמנה
(סוטה יד): המנחה. שלא תהא מערכת באחרת
(ת"כ): ואת כל-הלבנה אשר על-המנחה
והקטיר. שמלקט את לבונתה לאחר קמיצה
ומקטירו; ולפי שלא פירש בן אלא באחת מן
המנחות ב"ויקרא", הצריך לשנות פרשה זו, לכלל
כל המנחות כמשפטן (ת"כ): (ט) במקום קדש.
ואיזהו? בחצר אהל-מועד: (י) לא תאפה חמץ
חלקם. אף השירים אסורים בחמץ: פחטאת
וכאשם. (שם ב') מנחת חוטא הרי היא פחטאת.
לפיכך, קמצה שלא לשמה - פסולה; מנחת נדבה
הרי היא כאשם. לפיכך, קמצה שלא
לשמה - פשרה: (יא) כל-זכר. אפלו בעל מום.
למה נאמר? אם לאכילה, הרי כבר אמור (ויקרא כא
כב): "לחם אלהיו מקדשי הקדשים וגו'" אלא

השלמים. אם יביאו שם שלמים. ורבותינו (שם)
למדו מפאן: "עליה", על עולת הבקר השלם כל
הקרבנות כלם. מפאן שלא יהא דבר מאחר לתמיד
של בין הערבים: (ו) אש תמיד. (יומא מד) אש
שנאמר בה "תמיד", היא שמדליקין בה את
הנרות, שנאמר בה (שמות כז יג): "להעלת נר
תמיד". אף היא מעל המזבח החיצון תוקד: לא
תכבה. המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין:
(ז) וזאת תורת המנחה. תורה אחת לכלן
להטעינן שמן ולבונה האמורין בענין, שיכול, אין
לי טעונות שמן ולבונה אלא מנחת ישראל שהיא
נקמצת. מנחת כהנים שהיא כליל מנין? תלמוד
לומר: "תורת": הקרב אתה. היא הגשה בקרן
דרומית מערבית: לפני ה'. הוא מערב, שהוא לצד
אהל מועד: אל פני המזבח. הוא הדרום, שהוא
פניו של מזבח, שהפכש נתון לאותו הרוח:
(ח) והרים ממנו. מהמחבר, שיהא עשרון שלם

אֲשֶׁר־יִגַּע בָּהֶם יִקְדָּשׁ כְּשׁ"י: פ שני יב וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: יג זֶה קָרְבַּן אֱהָרֹן וּבָנָיו
 אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ
 עֲשִׂיתָ הָאִפֶּה סֹלֶת מִנְחָה תָמִיד מִחֲצִיתָהּ
 בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בְּעֶרְבֹ כְּשׁ"י: יד עַל־מִחְבַּת
 בַּשֶּׁמֶן תַּעֲשֶׂה מִרְבֶּכֶת תְּבִיאֲנָה תִפְיָנִי מִנְחַת
 פְּתִים תִּקְרִיב רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה כְּשׁ"י: טו וְהִכְהִין
 הַמָּשִׁיחַ תַּחֲתָיו מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֶק־עוֹלָם
 לַיהוָה כָּלִיל תִּקְטֹר כְּשׁ"י: טז וְכָל־מִנְחַת כֹּהֵן
 כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל כְּשׁ"י: פ יז וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: יח דַּבֵּר אֶל־אֱהָרֹן וְאֶל־בָּנָיו
 לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הַחֲטָאת בְּמָקוֹם אֲשֶׁר
 תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִשְׁחַט הַחֲטָאת לִפְנֵי יְהוָה
 קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא: יט הִכְהִין הַמְּחַטָּא אֹתָהּ
 יֹאכְלֶנָּה בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ תֹּאכֹל בַּחֲצַר אֹהֶל

כל דיקרב בהון יתקדש:
 יב ומליל יי עם משה למימר:
 יג דין קרבן אהרן ובנוהי די
 יקרבון קדם יי ביומא דרביאו
 יתה חד מן עסרא בתלת סאין
 סלתא מנחמא תדירא פלגותה
 בצפרא ופלגותה ברמשא: יד על
 מסריתא במשח תתעבד וכיכא
 תיתנה תופיני מנחת בצועין
 תקרב לאתקבלא ברעוא קדם יי:
 טו וכהנא דמרבא תחותיה
 מבנוהי יעבד יתה קים עלם קדם
 יי גמיר תתסק: טז וכל מנחמא
 דכהנא גמיר תהי לא תתאכל:
 יז ומליל יי עם משה למימר:
 יח מלל עם אהרן ועם בנוהי
 למימר דא אורימא דחטאתא
 באתרא די תתנכס עלתא תתנכס
 חטאתא קדם יי קדש קודשין
 היא: יט כהנא דמכפר יתה (נ"א
 בדמה) ייכלנה באתר קדיש תתאכל

רש"י

לרבות בעלי מומין למחלקת (זבחים קב): כל
 אֲשֶׁר־יִגַּע וְגו'. קדשים קלים או חלין שיגעו בה
 ויבלעו ממנה (ת"כ): יקדש. להיות כמות, שאם
 פסולה, יפסלו, ואם פשרה, יאכלו כחמר המנחה
 (ת"כ): (יג) זה קרבן אהרן ובניו. (מנחות עח) אף
 ההקדושות מקריבין עשירית האיפה ביום שהן
 מתחנכין לעבודה, אבל כהן גדול בכל יום,
 שנאמר: "מנחה תמיד וגו', והכהן המשים תחתיו
 מבניו חקת-עולם וגו'": (יד) מרבכת. חלוטה
 ברותחין כל צרכה (ת"כ): תפיני. אפוינה אפיות
 הרבה, שאחר חליטתה, אופה בתנור וחזור
 ומטגנה במחבת: מנחת פתים. מלמד שטעונה
 פתיתה. [ברש"י ישן: ולא פתיתה מש מש בציעין
 ופרורין לפי שאינה נקמצת, אלא כופלה לשנים,
 וחזור וכופלה לארבע שתי-וערב ואינו מבדיל. וכן
 מקטיר לאשים, בתורת כהנים מפרש לה]:
 (טו) המשׁיח תחתיו מבניו. המשׁיח מבניו,
 תחתיו: כליל תקטור. אין נקמצת להיות שריה
 נאכלין, אלא כלה כליל. וכן כל מנחת כהן של
 נדבה כליל תהיה: (טז) כליל. כלה שנה לגבה:
 (יט) המחטא אתה. העובד עבודותיה שהיא
 נעשית חטאת על ידו: המחטא אתה יאכלנה.
 (זבחים קב) הראוי לעבודה, יצא טמא בשעת זריקת
 דמים, שאינו חולק בפשר. ואי אפשר לומר שאוסר
 שאר כהנים באכילתה, חוץ מן הזורק דמה, שהרי
 נאמר למטה: "כל זכר כהנים יאכל אתה":

מועד כש"י: כ כל אשר יגע בבשרה יקדש
 ואשר יזה מדמה על-הפגד אשר יזה עליה
 תכבם במקום קדש כש"י: כא וכלי-חרש אשר
 תבשל-בו ישבר ואם-בכלי נחשת בשלה
 ומרק ושטף במים כש"י: כב כל-זכר בבהנים
 יאכל אתה קדש קדשים הוא כש"י: כג וכל-
 חטאת אשר יובא מדמה אל-אהל מועד
 לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף כש"י: כד
 ז וזאת תורת האשם קדש קדשים
 הוא כש"י: כה במקום אשר ישחטו את-העלה
 ישחטו את-האשם ואת-דמו יזרק על-המזבח
 סביב כש"י: כו ואת כל-חלבו יקריב ממנו את
 האליה ואת-החלב המכסה את-הקרב כש"י:
 ד ואת שתי הכלית ואת-החלב אשר עליהן
 אשר על-הכסלים ואת-היתרת על-הכלית יסירנה:

בדרת משפן זמנא: כ כל די
 יקרב בבכרה יתקדש ודי ידי
 מדמה על לבוש די ידי עלה
 תתחור באתר קדיש: כא ומן
 דחסף די תתפשל בה יתבר ואם
 במנא דנחשא תתפשל ויתמרק
 וישטף במיא: כב כל דכורא
 בכנהניא יכול יתה קדש קודשין
 היא: כג וכל חטאתא די יתעל
 מדמה למשפן זמנא לכפרא
 בקודשא לא תתאכל בנורא
 תתוקד: א ודא אורייתא דאשמא
 קדש קודשין הוא: ב באתרא די
 יכסון ית עלתא יכסון ית אשמא
 וית דמה יזרק על מדבחא סחור
 סחור: ג וית כל תרבה יפרש
 מנה ית אליתא וית תרפא דחפי
 ית גנא: ד וית תרתין פלגן וית
 תרפא די עליהן די על גססיא וית
 חצרא דעל כפרא על פליתא

רש"י

למדת, שהמחטא אותה האמור למעלה - לא
 להוציא שאר הפהנים, אלא להוציא את שאינו
 ראוי לחטוי: (כג) וכל-חטאת וגו'. (ובחים פב)
 שאם הכניס מדם חטאת החיצונה לפנים - פסולה:
 וכל. לרבות שאר קדשים: (א) קדש קדשים
 הוא. (תמורה ית. ת"כ) הוא קרב, ואין תמורתו
 קרבה: (ב) ישחטו. רבה לנו שחיטות הרבה, לפי
 שמצינו אשם בצבור, שנאמר "ישחטו" רבים,
 ותלאו בעולה, להביא עולת צבור לצפון:
 (ג) ואת כל-חלבו וגו'. עד כאן לא נתפרשו
 אמורין באשם, לכך הצריך לפרשם כאן, אבל
 חטאת - כבר נתפרשו בה בפרשת "ויקרא": את
 האליה. לפי שאשם אינו בא אלא איל או כבש,

(כ) כל אשר יגע בבשרה. (שם צו) כל דבר אכל
 אשר יגע ויבלע ממנה: יקדש. להיות כמוה: אם
 פסולה - תפסל, ואם היא כשרה - תאכל כחמר
 שבה: ואשר יזה מדמה על-הפגד. ואם הזה
 מדמה על הפגד (ת"כ), אותו מקום דם (הפגד אשר
 יזה עליה), תכבס בתוף העזרה: אשר יזה. יזה
 נזה, כמו (איוב טו כט): "ולא יטה לארץ מנלם",
 יזה נטוי: (כא) ישבר. לפי שהבליעה שנבלעת
 בו נעשה נותר, והוא הדין לכל הקדשים: ומרק.
 לשון "תמרוקי הנשים" (אסתר ב יב). אשקורי"ר
 בלע"ז: ומרק ושטף. לפלט את בליעתו, אבל פלי
 חרס, למדך הפתוב כאן, שאינו יוצא מידי דפיו
 לעולם: (כב) כל-זכר בבהנים יאכל אתה. הא

ה וְהִקְטִיר אֶתֶם הַכֹּהֵן הַמְזִיבְחָה אִשָּׁה לַיהוָה
אֲשֶׁם הוּא רש"י: ו כָּל־זָכָר בִּכְהֻנֵּי יֹאכְלֵנוּ
בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ יֹאכֵל קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא רש"י:
ז כַּחֲטָאתָ כַּאֲשֶׁם תּוֹרָה אַחַת לָהֶם הַכֹּהֵן
אֲשֶׁר יִכְפֹּרֵבוּ לוֹ יִהְיֶה רש"י: ח וְהִכְהִין הַמִּקְרִיב
אֶת־עֹלֹת אִישׁ עוֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הַקָּרִיב לַכֹּהֵן
לוֹ יִהְיֶה רש"י: ט וְכָל־מִנְחָה אֲשֶׁר תֹּאפֶה בַתְּנוּר
וְכָל־נִעֲשָׂה בַמִּרְחֶשֶׁת וְעַל־מַחֲבֹת לַכֹּהֵן
הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ תִּהְיֶה רש"י: י וְכָל־מִנְחָה
בְּלוּלָה־בְשֶׁמֶן וְחִרְבָּה לְכָל־בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה
אִישׁ כְּאָחִיו רש"י: פ שְׁלִישִׁי יֵא וְזֹאת תּוֹרַת זִבְחַ
הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיב לַיהוָה: יב אִם עַל־תּוֹדָה
יִקְרִיבֵנוּ וְהַקָּרִיב ו על־זִבְחַ הַתּוֹדָה חֲלוֹת

יְעֲדֶנָּה: ה וְיִסַּק יִתְהוֹן כִּהְנָא
לְמִדְבָּחָא קִרְבָּנָא קָדָם יִי אֲשָׁמָא
הוּא: ו פֶּל דְּכוּרָא בְּכַהֲנֵי
יִיכְלִנָּה בְּאַתְר קָדִישׁ יִתְאַכַּל קֹדֶשׁ
קוֹדֶשִׁין הוּא: ז כַּחֲטָאתָ
כַּאֲשָׁמָא אֹרִיזְתָא תְּדָא לְהוֹן
כִּהְנָא דִּי יִכְפֹּר בֵּה דִילָה יֵהֵא:
ח וְכַהֲנָא דְמִקְרִיב יִת עֹלֹת גְּבֵר
מִשְׁךָ עֲלֵתָא דִּי יִקְרִיב לְכַהֲנָא
דִילָה יֵהֵא: ט וְכָל מִנְחָתָא דִּי
תֹאפֶה בַתְּנוּרָא וְכָל דְתַתְּעִבֵד
בְּרִדְתָא וְעַל מִסְרִיתָא לְכַהֲנָא
דְמִקְרִיב יִתָּה דִילָה תְּהֵא: י וְכָל
מִנְחָתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח וְדִלָּא
פִילָא לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תְּהֵי גְבֵר
כְּאָחִיו: יא וְדָא אֹרִיזְתָא דְנִכְסַת
קוֹדֶשִׁיא דִּי יִקְרִיב קָדָם יִי: יב אִם
עַל תּוֹדָתָא יִקְרִיבֵנָה וְיִקְרִיב עַל
נִכְסַת תּוֹדָתָא גְרִיצָן פְּטִינָן דְפִילָן

רש"י

לו לְכַדוּ? תְּלַמּוּד לומר: "לְכָל־בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה".
יכול לְכַלֵּן? תְּלַמּוּד לומר: "לַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב". הָא
כִּי צִדָּ? לְבֵית אָב שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם שֶׁמִּקְרִיבִין אוֹתָהּ
(ת"כ): (י) בְּלוּלָה־בְשֶׁמֶן. זוֹ מִנְחַת נְדָבָה:
וְחִרְבָּה. זוֹ מִנְחַת חוּטָא וּמִנְחַת קִנְאוֹת, שְׂאִין בִּהֵן
שֶׁמֶן: (יב) אִם עַל־תּוֹדָה יִקְרִיבֵנוּ. אִם עַל דְּבַר
הוֹדָאָה עַל נֶס שֶׁנִּעֲשָׂה לוֹ, כְּגוֹן יוֹרְדֵי הַיָּם וְהוֹלְכֵי
מִדְּבָרִיּוֹת וְחִבּוּשֵׁי בֵּית הָאֲסוּרִים וְחוּלָה
שֶׁנִּתְרַפָּא - שֶׁהֵם צְרִיכִין לְהוֹדוֹת, שֶׁכְּתוּב בִּהֵן
(תהלים קז כ"ב): "יִוְדוּ לָהּ חֲסִדוֹ וּנְפִלְאוֹתָיו לְבְנֵי
אָדָם. וְיִזְבְּחוּ זִבְחֵי תּוֹדָה", אִם עַל אַחַת מֵאֵלֶּה נְדָר,
שְׁלָמִים הִלְלוּ - שְׁלָמֵי תּוֹדָה הֵן, וְטַעֲנוֹת לָחֶם
הָאֹמֵר בְּעֵנֶנּוּ, וְאֵינָן גְּאֹכְלִין אֶלָּא לְיוֹם וּלְלַיְלָה, כְּמוֹ
שֶׁמֶפָּרֶשׁ כָּאֵן: וְהַקָּרִיב עַל־זִבְחַ הַתּוֹדָה. אַרְבַּעַה
מִיָּנִי לָחֶם: חֲלוֹת וְרִקִּיקִין וְרִבּוּכָה - שְׁלֹשָׁה מִיָּנִי
מִצָּה, וְכֹתִיב: "עַל־חֲלֹת לָחֶם חֲמֵץ וְגוֹ", וְכָל מִין

וְאֵיל וְכָבֶשׂ נִתְרַבּוּ בְּאֵלֶּה: (ה) אֲשֶׁם הוּא. עַד
שֶׁיִּנְתַּק שְׂמוֹ מִמֶּנּוּ. לְמַד עַל אֲשֶׁם שֶׁמֶתוּ בְּעַלְיוֹ אוֹ
שֶׁנִּתְכַּפְּרוּ בְּעַלְיוֹ בְּאַחַר, אַף־עַל־פִּי שֶׁעוֹמֵד לְהִיּוֹת
דְּמִיו עוֹלָה לְקִיץ הַמְזִבְחַ, אִם שֶׁחֲטוּ סִתְּם, אֵינּוּ
כֶּשֶׁר לְעוֹלָה קָדָם שֶׁנִּתַּק לְרַעְיָה. וְאֵינּוּ כָּא לְלַמֵּד
עַל הָאֲשֶׁם שֶׁיֵּהֵא פְּסוּל שְׁלֹא לְשֶׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁדְּרָשׁוּ
- "הוּא" הַכְּתוּב בַּחֲטָאתָ, לְפִי שֶׁאֲשֶׁם לֹא גִאֲמַר
בו: "אֲשֶׁם הוּא", אֶלָּא לְאַחַר הַקְּטָרֶת אֲמוּרִין.
וְהוּא עֲצָמוֹ שְׁלֹא הַקְּטָרוֹ אֲמוּרִיו - כֶּשֶׁר (זכחים דף
ד. ועיי"ש ברש"י): (ו) קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא. בַּתּוֹרַת
כֹּהֲנִים הוּא נְדָרֶשׁ: (ז) תּוֹרָה אַחַת לָהֶם. בְּדָבָר
זֶה: הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִכְפֹּרֵבוּ. הִרְאוּ לְכַפֵּרָה חוֹלֵק בוּ,
פָּרֵט לְטָבוּל יוֹם וּמְחַסֵּר כְּפוּרִים וְאוּגֵן: (ח) עוֹר
הָעֹלָה אֲשֶׁר הַקָּרִיב לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה. פָּרֵט לְטָבוּל
יוֹם וּמְחַסֵּר כְּפוּרִים וְאוּגֵן, שְׂאֵינָן חוֹלְקִים בְּעוֹרוֹת
(זכחים קג): (ט) לַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב אֹתָהּ וְגוֹ'. כֹּל

מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים
 בשמן וסלת מרפכת חלת בלולת בשמן כס"י:
 על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח
 תודת שלמיו כס"י: יד והקריב ממנו אחד מכל
 קרבן תרומה ליהוה לכהן הזרק את דם
 השלמים לו יהיה כס"י: טו ובשר זבח תודת
 שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו
 עד בקר כס"י: טז ואם נדר א נדבה זבח
 קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת
 והנותר ממנו יאכל כס"י: יז והנותר מבשר
 הזבח ביום השלישי באש ישרף: יח ואם
 האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום
 השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב
 לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה

במשח ואספוגין פטירין
 דמשיחין במשח וסלתא רביכא
 גריצן דפילן במשח: יג על
 גריצן דלחם חמיע יקרב קרבנה
 על נכסת תודת נכסת קודשוהי:
 יד ויקרב מנה חד מכל קרבנא
 אפרשוהיא קדם יי לכהנא דזרק
 ית דם נכסת קודשוהיא דילה יחי:
 טו ובסר נכסת תודת נכסת
 קודשוהי ביום קרבנה יתאכל לא
 יצנע מנה עד צפרא: טז ואם
 נדרא או נדבתא נכסת קרבנה
 ביומא די יקרב נכסתה יתאכל
 וביומא דבתרוהי ודאשתאר מנה
 יתאכל: יז ודאשתאר מבסר
 נכסתא ביומא תליתאה בנורא
 יתוקד: יח ואם אתאכלא יתאכל
 מבסר נכסת קודשוהי ביומא
 תליתאה לא יהא לרעוא דמקרב
 יתה לא יתחשב לה מרחק יהא
 ואנש דתיכול מנה חובה יקבל:

רש"י

בקר. אכל אוכל הוא כל הלילה. אם-פן, למה
 אמרו 'עד חצות'? כדי להרחיק האדם מן העברה
 (ריש ברכות): (טז) ואם-נדר או נדבה. שלא
 הביאה על הודאה של נס, אינה טעונה לחם,
 ונאכלת לשני ימים, כמו שמפרש בענין: וממחרת
 והנותר ממנו. בראשון יאכל (ספרים אחרים:
 'והנותר ממנו יאכל'). ו'זו יתרה היא, ויש פמזה
 הרבה במקרא, כגון: "ואלה בני צבעון ואיה
 וענה" (בראשית לו כד), "תת וקדש וצבא מרמס"
 (דניאל ח יג): (יח) ואם האכל יאכל וגו', (ת"כ)
 במחשב בשחיטה לאכלו בשלישי הכתוב מדבר.
 יכול אם אכל ממנו בשלישי יפסל למפרע? תלמוד
 לומר: "המקריב אתו לא יחשב" - בשעת הקרבה
 הוא נפסל ואינו נפסל בשלישי. וכן פרושו: בשעת
 הקרבתו לא תעלה זאת במחשבה, ואם

ומין עשר חלות; כך מפרש במנחות (דף נו),
 ושיעורן חמש סאין ירושלמיות שהן שש
 מדבריות, כ' עשרון: מרפכת. לחם חלוט ברותחין
 כל צרכו: (יג) יקריב קרבנו על זבח, (שם דף עו
 ת"כ) מגיד, שאין הלחם קדוש בקדשת הגוף לפסל
 ביוצא וטבול-יום ומלצאת לחלין בפדיון, עד
 שישחט הזבח: (יד) אחד מכל-קרבן. לחם אחד
 מכל מין ומין יטל תרומה לכהן העובד עבודתה.
 והשאר נאכל לבעלים ובשרה לבעלים, חוץ מחזה
 ושוק שבה, כמו שמפרש למטה תנופת חזה ושוק
 בשלמים, והתודה קרויה "שלמים": (טו) ובשר
 זבח תודת שלמיו. (ובחים לו. ת"כ) יש כאן רבויין
 הרבה: לרבות חטאת ואשם ואיל גזיר וחגיגת י"ד,
 שיהיו נאכלין ליום ולילה: ביום קרבנו יאכל.
 וכזמן בשרה - זמן לחמה: לא יניח ממנו עד-

תִּשָּׂא כִסִּי: יט וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר-יִגַע בְּכָל-טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַבֶּשֶׂר כָּל-טָהוֹר יֵאָכֵל בְּשׂוֹר כִּסִּי: כ וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-תֹּאכַל בְּשׂוֹר מִזִּבְחַ הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וּטְמֵאתוֹ עָלָיו וּנְכַרְתָּהּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעֵמִיהָ כִּסִּי: כא וְנֶפֶשׁ כִּי-תִגַּע בְּכָל-טָמֵא בְּטִמְאֵת אָדָם אוֹ בְּבִהְמָה טָמֵאָה אוֹ בְּכָל-שִׂקְץ טָמֵא וְאָכַל מִבְּשַׂר-זִבְחַ הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וּנְכַרְתָּהּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעֵמִיהָ: כב וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: כג דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל-חֶלֶב שׂוֹר וְכֶשֶׂב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ: כד וְחֶלֶב נְבִלָה וְחֶלֶב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכָל-מְלֹאכָה וְאָכַל לֹא תֹאכְלֶהוּ כִּסִּי: כה כִּי כָּל-חֶלֶב מִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לַיהוָה וּנְכַרְתָּהּ הַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מֵעֵמִיהָ: כו וְכָל-דָּם לֹא תֹאכְלוּ

יט ובסר קודשא די יקרב בכל מסאב לא יתאכל בנורא יתוקד ובסר קודשא כל די דכי בקודשא ייכול בסר קודשא: כ ואנש די תיכול בסרא מנכסת קודשיא די קדם יי וסוכתה עלוהי וישתיצי אנשא ההיא מעמה: כא ואנש ארי תקרב בכל מסאב בסואבת אנשא או בכעירא מסאבא או בכל שקצא מסאב וייכול מבסר נכסת קודשיא די קדם יי וישתיצי אנשא ההיא מעמה: כב ומליל יי עם משה למימר: כג מלל עם בני ישראל למימר כל תרב תור ואמר ועזא לא תיכלון: כד ותרב נבילא ותרב תבירא יתעבד לכל עבדתא ומיכל לא תיכלנה: כה ארי כל דיכול תרפא מן בעירא די יקרבון מנה קרבנא קדם יי וישתיצי אנשא די תיכול מעמה: כו וכל דמא לא תיכלון בכל מותבניכון

רש"י

חשב - פגול יהיה: והנפש האכלת ממנו. אפלו בתוך הזמן עונה תשא: (יט) והבשר. של קדש שלמים אשר יגע בכל-טמא, לא יאכל: והבשר. לרבות איבר שניצא מקצתו, שהפנימי מתר: כל-טהור יאכל בשר. (פסחים עט) מה תלמוד לומר? לפי שנאמר (דברים יב כז): "וְדָם זָבַחְךָ יִשְׂפַךְ וְגו' וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכַל", יכול לא יאכלו שלמים אלא הבעלים? לכך נאמר: "כָּל-טָהוֹר יֵאָכֵל בְּשׂוֹר:" (והבשר כל-טהור יאכל בשר. כלומר: כל מה שאסרתי לך בכתובת ואשם, שאם יצאו חוץ לקלעים - אסורה, כמו שכתוב: "בְּחֶצֶר אֵהָל מוֹעֵד יֵאָכְלוּהָ", בבשר זה אני אומר לך: "כָּל טָהוֹר יֵאָכֵל בְּשׂוֹר", אפלו בכל העיר): (כ) וטמאתו עליו. (זבחים מג, ת"כ) בטמאת הגוף הכתוב מדבר, אכל

טהור שאכל את הטמא אינו ענוש פרת אלא אזהרה "והבשר אשר-יגע בכל-טמא וגו'". ואזהרת טמא שאכל את הטהור אינה מפרשת בתורה, אלא חכמים למדוה בגזרה שוה. (ת"כ ג' פרתות אמורות באוכלי קדשים בטמאת הגוף, ודרשוה רבותינו בשבועות (דף ו) אחת לכלל, ואחת לפרט ואחת ללמד על קרבן עולה ויורד, שלא נאמר אלא על טמאת מקדש וקדשיו: (כד) יעשה לכל-מלאכה. (פסחים כג, ת"כ) בא ולמד על החלב, שאינו מטמא טמאת נבלות: ואכל לא תאכלהו. (חולין פרק גיד הנשה) אמרה תורה: יבוא אסור נבלה וטרפה ויחול על אסור חלב, שאם אכלו, יתחייב אף על לאו של נבלה, ולא תאמר: אין אסור חל על אסור: (כו) לעוף

בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם לְעוֹף וּלְבְּהֵמָה כִּשְׁמִי: כו כָּל-
 נֶפֶשׁ אֲשֶׁר-תֹּאכַל בְּלֶדְם וּנְכֹרֶתָהּ הַנֶּפֶשׁ
 הַהוּא מֵעַמִּיהָ: פ כח וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
 לֵאמֹר: כט דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 הַמִּקְרִיב אֶת-זִבְחֵי שְׁלָמוֹ לַיהוָה יָבִיא אֶת-
 קָרְבָּנוֹ לַיהוָה מִזִּבְחֵי שְׁלָמוֹ: ל ידִּוּ תְּבִיאִינָהּ
 אֵת אֲשֵׁי יְהוָה אֶת-הַחֶלֶב עַל-הַחֹזֶה יְבִיאֲנוּ
 אֵת הַחֹזֶה לְהִנְיָף אֹתוֹ תְּנוּפָה לְפָנָי יְהוָה כִּשְׁמִי:
 לא וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת-הַחֶלֶב הַמִּזְבְּחָה וְהָיָה
 הַחֹזֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו כִּשְׁמִי: לב וְאֵת שׁוֹק הַיְמִינִי
 תִּתְּנוּ תְּרוּמָה לַכֹּהֵן מִזִּבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם כִּשְׁמִי:
 לג הַמִּקְרִיב אֶת-דָּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת-הַחֶלֶב
 מִבְּנֵי אַהֲרֹן לוֹ תִּהְיֶה שׁוֹק הַיְמִינִי לְמִנְחָה כִּשְׁמִי:
 לד כִּי אֶת-חֹזֶה הַתְּנוּפָה וְאֵת א שׁוֹק הַתְּרוּמָה לְקַחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל

דְּעוּפָא וּדְבַעֲיָרָא: כו כָּל אַנְשָׁא
 דִּי תִיכּוּל כָּל דְּמָא וְיִשְׁתִּיבִי
 אַנְשָׁא הֵהִיא מַעֲמָה: כח וּמְלִיל
 יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרָא: כט מְלִיל עִם
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימְרָא דְמִקְרַב יְת
 נְכִסְתָּ קוּדְשׁוּהִי קָדָם יְיָ יִתִּי יְת
 קָרְבָנָה לְקָדָם יְיָ מִנְכִסְתָּ
 קוּדְשׁוּהִי: ל יְדוּהִי תִתְּנוּן יְת
 קָרְבָנָיָא דִּי יְת תְּרַבָּא עַל חֹדְיָא
 יְתִנְהָה יְת חֹדְיָא לְאַרְמָא יְתֵה
 אַרְוּמָא קָדָם יְיָ: לא וְיִסַּק כְּהֵנָּא
 יְת תְּרַבָּא לְמִדְבַּחָא וְיִהִי חֹדְיָא
 לְאַהֲרֹן וּלְבָנָוְהִי: לב וְיְת שׁוֹקָא
 דִּימִינָא תִתְּנוּן אַפְרָשׁוּתָא לְכְהֵנָּא
 מִנְכִסְתָּ קוּדְשִׁיכוּן: לג דְּמִקְרַב יְת
 דָם נְכִסְתָּ קוּדְשִׁיא וְיְת תְּרַבָּא
 מִבְּנֵי אַהֲרֹן דִּילָה תְּהִי שׁוֹקָא
 דִּימִינָא לְחֶלֶק: לד אַרִי יְת חֹדְיָא
 דְאַרְמוּתָא וְיְת שׁוֹקָא דְאַפְרָשׁוּתָא

רש"י

לְמִדְּנוּ, שְׁשֵׁלְשָׁה כְּהֵנִים זְקוּקִין לָהּ; כָּף מִפְרָשׁ
 בְּמִנְחוֹת (דף סב): אֶת-הַחֶלֶב עַל-הַחֹזֶה יְבִיאֲנוּ.
 וְאֵת הַחֹזֶה לָמָּה מְבִיא? לְהִנְיָף אוֹתוֹ הוּא מְבִיאֵאוּ,
 וְלֹא שֵׁיחָא הוּא מִן הָאֲשִׁים. לְפִי שְׁנָאֵמַר: "אֵת אֲשֵׁי
 ה' אֶת-הַחֶלֶב עַל הַחֹזֶה", יְכוּל שֵׁיחָא אִף הַחֹזֶה
 לְאֲשִׁים, לְכָף גָּאֵמַר: "אֵת הַחֹזֶה לְהִנְיָף וְגו'":
 (לא) וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת-הַחֶלֶב. וְאַחַר כָּף "וְהָיָה
 הַחֹזֶה לְאַהֲרֹן", (ת"כ) לְמִדְּנוּ, שְׁאִין הַבֶּשֶׂר גָּאָל
 בְּעוֹד שְׁהָאִמּוּרִים לְמִטָּה מִן הַמִּזְבֵּחַ: (לב) שׁוֹק.
 מִן הַפָּרָק שֶׁל אַרְבַּע הַנְּמַכְרֵת עִם הָרֹאשׁ עַד הַפָּרָק
 הָאֲמָצְעִי, שֶׁהוּא סִבָּךְ שֶׁל יָרֵךְ: (לג) הַמִּקְרִיב
 אֶת-דָּם וְגו', (פסחים נט) מִי שֶׁהוּא רָאוּי לְזָרִיקְתּוֹ
 וְלִהְיֶה חֶלְבִּי; יֵצֵא טָמֵא בְּשַׁעַת זְרִיקַת דָּמִים אוֹ
 בְּשַׁעַת הַקְטֵר חֶלְבִּים, שְׁאִינוֹ חוֹלֵק בְּבֶשֶׂר:
 (לד) הַתְּנוּפָה... הַתְּרוּמָה. (סוכה לו) מוֹלִיף

וּלְבְּהֵמָה. (שם ט) פָּרַט לְדָם דְּגִים וְחִגְבִּים: בְּכָל
 מוֹשְׁבֵיכֶם. לְפִי שֶׁהִיא חוֹבַת הַגּוֹף וְאִינָה חוֹבַת
 קַרְקַע, נוֹהֶגֶת בְּכָל מוֹשְׁבוֹת. וּבְמִסְכַּת קְדוּשִׁין בְּפָרָק
 א' (דף לו) מִפְרָשׁ לָמָּה הֶצְרַךְ לוֹמַר: (ל) יְדִוּ
 תְּבִיאִינָה וְגו'. (מנחות ס"א) שְׁתֵּהֵא זֵד הַבְּעָלִים
 מִלְּמַעְלָה וְהַחֶלֶב וְהַחֹזֶה נִתְּנוּן בָּהּ, וְיָד כֹּהֵן
 מִלְּמַטָּה וּמִנִּיפֹן: אֵת אֲשֵׁי ה'. וְמָה הֵן הָאֲשִׁים?
 "אֶת-הַחֶלֶב עַל-הַחֹזֶה": יְבִיאֲנוּ. כְּשֶׁמְבִיאֵאוּ מִבֵּית
 הַמִּטְבָּחִים נוֹתֵן הַחֶלֶב עַל הַחֹזֶה, וּכְשֶׁנוֹתְנוּ לְיָד
 הַכֹּהֵן הַמִּנְיָף, נִמְצָא הַחֹזֶה לְמַעְלָה וְהַחֶלֶב לְמַטָּה.
 וְזֶהוּ הָאִמּוּר בְּמָקוֹם אַחַר (לקמן ט): "שׁוֹק הַתְּרוּמָה
 וְחֹזֶה הַתְּנוּפָה עַל אֲשֵׁי הַחֶלְבִּים יְבִיאֵאוּ לְהִנְיָף וְגו'";
 וְלֹא־אֶחָד הַתְּנוּפָה נוֹתְנוּ לַכֹּהֵן הַמִּקְטִיר, וְנִמְצָא הַחֹזֶה
 לְמַטָּה, וְזֶהוּ שְׁנָאֵמַר (שם ט ט): "וְיִשְׁיִמוּ אֶת-
 הַחֶלְבִּים עַל-הַחֹזֶה וַיִּקְטֵר הַחֶלְבִּים הַמִּזְבְּחָה".

נסבית מן בני ישראל מנכסת
 קודשיהון ויהבית יתהון לאהרן
 כהנא ולבנוהי לקים עלם מן בני
 ישראל: לה דא רבות אהרן
 ורבות בנוהי מקרבניא דיי ביומא
 די קרבון יתהון לשמשא קדם
 יי: לו די פקיד יי למפן להון
 ביומא דרבי יתהון מן בני ישראל
 קים עלם לדריהון: לו דא
 אורייתא לעלתא למנחתא
 ולחטאתא ולאשמא ולקרבניא
 ולנכסת קודשיא: לח די פקיד יי
 ית משה בטורא דסיני ביומא
 דפקדה ית בני ישראל לקרבא ית
 קרבנהון קדם יי במדברא דסיני:
 א ומליל יי עם משה למימר:
 ב קרב ית אהרן וית בנוהי עמה
 וית לבושיא וית משחא דרבותא
 וית תורא דחטאתא וית תרין
 דכרין וית סלא דפטיריא: ג וית
 פל פנשתא פגש לתרע משפן
 זמנא: ד ועבד משה פמא די
 פקיד יי יתה ואתפנישת פנשתא
 לתרע משפן זמנא: ה ואמר
 משה לכנשתא דין פתגמא די
 פקיד יי למעבד: ו וקריב משה
 ית אהרן וית בנוהי ואסחי יתהון
 במיא: ז ויהב עלוהי ית פתונא
 את-אהרן ואת-בניו ויתן עליו את-הכתנת

מזבחי שלמיהם ואתן אתם לאהרן הכהן
 ולבניו לחק-עולם מאת בני ישראל כס"י:
 לה זאת משחת אהרן ומשחת בניו מאשי
 יהוה ביום הקריב אתם לכהן ליהוה: לו אשר
 צוה יהוה לתת להם ביום משחו אתם מאת
 בני ישראל חקת עולם לדורתם: לח זאת
 התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם
 ולמלוואים ולזבח השלמים כס"י: לח אשר צוה
 יהוה את-משה בהר סיני ביום צותו את-בני
 ישראל להקריב את-קרביהם ליהוה במדבר
 סיני: פ רביעי ח א וידבר יהוה אל-משה
 לאמר: ב קח את-אהרן ואת-בניו אתו ואת
 הבגדים ואת שמן המשחה ואת א פר
 החטאת ואת שני האילים ואת סל
 המצות כס"י: ג ואת פל-העדה הקהל אל-פתח
 אהל מועד כס"י: ד ויעש משה כאשר צוה
 יהוה אתו ותקהל העדה אל-פתח אהל
 מועד: ה ויאמר משה אל-העדה זה הדבר
 אשר-צוה יהוה לעשות כס"י: ו ויקרב משה
 את-אהרן ואת-בניו וירחץ אתם במים: ז ויתן עליו את-הכתנת

רש"י

(שמות כז); ועכשו ביום ראשון למלוואים חזר וזרזו
 בשעת מעשה: (ג) הקהל אל-פתח אהל מועד.
 זה אחד מן המקומות שהחזיק מעט את המרבה:
 (ה) זה הדבר. דברים שתראו שאני עושה
 לפניכם - צוני הקדוש-ברוך-הוא לעשות, ואל
 תאמרו לכבודי ולכבוד אחי אני עושה. כל הענין

ומביא, מעלה ומוריד: (לו) ולמלוואים. ליום
 חנוף הפנה: (ב) קח את-אהרן. פרשה זו
 נאמרה שבעת ימים קדם הקמת המשכן, שאין
 מקדם ומאחר בתורה: קח את-אהרן. קחנו
 בדברים ומשכהו: ואת פר החטאת וגו'. אלו
 האמורים בענין צואת המלוואים ב"ואתה תצוה"

וַיַּחְגְּרֵךְ אֹתוֹ בְּאַבְנֵיט וַיִּלְבַּשׂ אֹתוֹ אֶת־הַמְעִיל
וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הָאֶפֶד וַיַּחְגְּרֵךְ אֹתוֹ בְּחֹשֶׁב
הָאֶפֶד וַיֹּאמֶר לוֹ בּוֹ: ה וַיִּשֶׂם עָלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן
וַיִּתֵּן אֶל־הַחֹשֶׁן אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־הַתְּמִיּוֹת כִּסְי׃
ט וַיִּשֶׂם אֶת־הַמְצַנֶּפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּשֶׂם עַל־
הַמְצַנֶּפֶת אֶל־מִוֶּלֶד פָּנָיו אֵת צִיץ הַזָּהָב גִּזְרֵךְ
הַקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כִּסְי׃ י וַיִּקַּח
מֹשֶׁה אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמְּשָׁכָן
וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וַיְקַדְּשׁ אֹתָם: יא וַיִּזְ מִמֶּנּוּ
עַל־הַמְּזִבְחַת שֶׁבַע פְּעָמִים וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמְּזִבְחַת
וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ
לְקֹדֶשִׁים כִּסְי׃ יב וַיִּצַק מִשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ
אַהֲרֹן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ לְקֹדֶשׁוֹ כִּסְי׃ יג וַיִּקְרַב מֹשֶׁה
אֶת־בְּנֵי אַהֲרֹן וַיִּלְבָּשֵׁם כִּתְנֹת וַיַּחְגְּרֵךְ אֹתָם
אַבְנֵיט וַיַּחְבֹּשׁ לָהֶם מַגְבָּעוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה כִּסְי׃ חמישי יד וַיִּגֵּשׁ אֵת פֶּר הַחֲטָאֹת
וַיִּסְמְךְ אַהֲרֹן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ פֶּר
הַחֲטָאֹת: טו וַיִּשְׁחֹט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם וַיִּתֵּן
עַל־קַרְנוֹת הַמְּזִבְחַת סָבִיב בְּאֶצְבָּעוֹ וַיַּחְטֵא
אֶת־הַמְּזִבְחַת וְאֶת־הַדָּם יִצַק אֶל־יְסוֹד הַמְּזִבְחַת וַיְקַדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר עָלָיו כִּסְי׃

וַיַּחְגְּרֵךְ אֹתוֹ בְּהַמְּיָנָא וַאֲלַבֵּשׁ יְתֵה ית
מְעִילָא וַיַּהֲב עֲלוּהִי ית אַפּוֹדָא
וַיַּחְגְּרֵךְ יתֵה בְּהַמְּיָנָא אַפּוֹדָא וְאִתְקַן
לָהּ בַּה: ח וַשׁוּי עֲלוּהִי ית
חֹשֶׁשְׁנָא וַיַּהֲב בְּחֹשֶׁשְׁנָא ית אֹרִיָא
וְיֵת תְּמִיָא: ט וַשׁוּי ית מְצַנְפָּתָא
עַל רִישָׁהּ וַשׁוּי עַל מְצַנְפָּתָא
לְקַבֵּל אַפּוּהִי ית צִיצָא דְדַהֲבָא
כְּלִילָא דְקוֹדֶשָׁא כְּמָא דִּי פְקִיד יִי
יֵת מֹשֶׁה: י וְנָסִיב מֹשֶׁה ית
מִשְׁחָא דְרַבּוּתָא וְרַבִּי ית מִשְׁפָּנָא
וְיֵת כָּל דִּי בַּה וְקַדִּישׁ יתֵהוּן:
יא וְאִדִּי מִנָּה עַל מְדַבְּחָא שֶׁבַע
זְמַנִּין וְרַבִּי ית מְדַבְּחָא וְיֵת כָּל
מְנוּהִי וְיֵת כִּיּוֹרָא וְיֵת בְּסִיסָה
לְקַדְּשׁוּתֵהוּן: יב וְאִרִּיק מִמִּשְׁחָא
דְרַבּוּתָא עַל רִישָׁא דְאַהֲרֹן וְרַבִּי
יֵתֵה לְקַדְּשׁוּתֵהּ: יג וְקָרִיב מֹשֶׁה
יֵת בְּנֵי אַהֲרֹן וַאֲלַבֵּשׁוּן כִּתְוִנִין
וַיַּחְגְּרֵךְ יתֵהוּן הַמְּיָנִין וְאִתְקַן לָהוּן
כּוּבָעִין כְּמָא דִּי פְקִיד יִי ית
מֹשֶׁה: יד וְקָרִיב ית תּוֹרָא
דְחֲטָאֹתָא וְסַמְךְ אַהֲרֹן וּבְנוּהִי ית
יְדֵיהוּן עַל רִישׁ תּוֹרָא דְחֲטָאֹתָא:
טו וְנָסִיב מֹשֶׁה ית דְּמָא
וַיַּהֲב עַל קַרְנֹת מְדַבְּחָא סְחוּר
סְחוּר בְּאֶצְבָּעֵהּ וְרַבִּי ית מְדַבְּחָא
וְיֵת דְּמָא אִרִּיק לִיסוּדָא דְמְדַבְּחָא
אֶת־הַמְּזִבְחַת וְאֶת־הַדָּם

רש"י

הָזֶה דְּפָרְשֵׁת הַמְּלוּאִים פֶּרֶשְׁתִּי בִּי וְאִתָּהּ תְּצִוָּה" נְצִטָּה בַּהֲזָאוֹת הַלְלוּ: (יב) וַיִּצַק... וַיִּמְשַׁח.
(סג) אֶת־הָאוּרִים. כְּתַב שֵׁל שֵׁם הַמְּפָרֶשׁ: בְּתַחֲלָה יוֹצֵק עַל רֹאשׁוֹ, וְאַחֲרֵי־כֵן נוֹתֵן בֵּין רִיסֵי
(ט) וַיִּשֶׂם עַל־הַמְּצַנֶּפֶת. פְּתִילֵי תְּכֵלֶת הַקְּבוּעִים עֵינָיו וּמוֹשֵׁף בְּאֶצְבָּעוֹ מִנָּה לָזֶה: (יג) וַיַּחְבֹּשׁ.
בְּצִיץ נָתַן עַל הַמְּצַנֶּפֶת. נִמְצָא הַצִּיץ תְּלוּי בַּמְּצַנֶּפֶת: לְשׁוֹן קְשִׁירָה: (טו) וַיַּחְטֵא אֶת־הַמְּזִבְחַת. חֲטָאוֹ
(יא) וַיִּזְ מִמֶּנּוּ עַל־הַמְּזִבְחַת. לֹא יָדַעְתִּי הֵיכֵן וְטִהְרוּ מְזֻרוֹת לְכַנֵּס לְקַדְּשָׁהּ: וַיְקַדְּשֵׁהוּ. בְּעַבְדוּהָ

וקדשה לכפרא עלוהי: טז ונסיב
 ית כל תרפא די על גוא וית חצר
 ככדא וית תרתיין פלגין וית תרבהן
 ואסק משה למדבחה: יז וית
 תורא וית משבה וית בסרה וית
 אכלה אוקיד בנורא מברא
 למשריתא קמא די פקיד יי ית
 משה: יח וקריב ית דכרא
 דעלתא וסמכו אהרן ובנוהי ית
 ידיהון על ריש דכרא: יט ונכס
 וזרק משה ית דמא על מדבחה
 סחור סחור: כ וית דכרא פליג
 לאברוהי ואסק משה ית רישא
 וית אבריא וית תרפא: כא וית
 גוא וית כרעיא חליל במיא ואסק
 משה ית פל דכרא למדבחה
 עלתא הוא לאתקבלא כרעוא
 קרבנא הוא קדם יי קמא די פקיד
 יי ית משה: כב וקריב ית דכרא
 תנניא דבר קרבניא וסמכו אהרן
 ובנוהי ית ידיהון על ריש דכרא:
 כג ונכס ונסיב משה מן דמא
 ויהב על רום אודנא דאהרן
 דימינא ועל אליון ידה דימינא
 ועל אליון רגלה דימינא:
 כד וקריב ית בני אהרן ויהב
 משה מן דמא על רום אודנהון
 דימינא ועל אליון ידיהון דימינא
 ועל אליון רגלהון דימינא וזרק
 משה ית דמא על מדבחה סחור
 סחור: כה ונסיב ית תרפא וית
 אליתא וית פל תרפא די על גוא

ויקח את־כל־החלב אשר על־הקרב ואת
 יתרת הכבד ואת־שתי הכליות ואת־חלבהן
 ויקטר משה המזבחה כס"ז: יז ואת־הפר ואת־
 ערו ואת־בשרו ואת־פרשו שרף באש מחוץ
 למחנה כאשר צוה יהוה את־משה: יח ויקרב
 את איל העלה ויסמכו אהרן ובניו את־
 ידיהם על־ראש האיל: יט וישחט ויזרק משה
 את־הדם על־המזבח סביב: כ ואת־האיל
 נתח לנתחיו ויקטר משה את־הראש ואת־
 הנתחים ואת־הפר: כא ואת־הקרב ואת־
 הכרעים רחץ במים ויקטר משה את־כל־
 האיל המזבחה עלה הוא לריח־ניחח אשה
 הוא ליהוה כאשר צוה יהוה את־משה: ששי
 כב ויקרב את־האיל השני איל המלאים
 ויסמכו אהרן ובניו את־ידיהם על־ראש
 האיל כס"ח: כג וישחט ויקח משה מדמו ויתן
 על־תנוף אזן־אהרן הימנית ועל־בהן ידו
 הימנית ועל־בהן רגלו הימנית: כד ויקרב
 את־בני אהרן ויתן משה מן־הדם על־תנוף
 אזנם הימנית ועל־בהן ידם הימנית ועל־בהן
 רגלם הימנית ויזרק משה את־הדם על־
 המזבח סביב: כה ויקח את־החלב ואת־
 האליה ואת־כל־החלב אשר על־הקרב ואת־

רש"י

זו: לכפר עליו. מעתה כל הכפרות: (טז) ואת הכבד עמה: (כב) איל המלאים. איל השלמים,
 יתרת הכבד. לבד הכבד, שהיה נוטל מעט מן שמלואים לשון "שלמים", שממלאים ומשלימים

הַכִּלִּית וְאֶת־חֻלְבֵּהָן וְאֶת שׁוֹק הַיְמִינִי: כו וּמִסֵּל
הַמִּצּוֹת אֲשֶׁר | לִפְנֵי יְהוָה לֶקַח חֶלֶת מִצָּה
אֶחָת וְחֶלֶת לֶחֶם שֶׁמֶן אֶחָת וּרְקִיק אֶחָד
וַיִּשֶׂם עַל־הַחֻלְבִּים וְעַל שׁוֹק הַיְמִינִי כס"ז: כו וַיִּתֵּן
אֶת־הַכֹּל עַל כַּפֵּי אֶהֱרֹן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וַיִּנָּף
אֶתֶם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: כח וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶתֶם
מֵעַל כַּפֵּיהֶם וַיִּקְטֹר המִזְבֵּחַה עַל־הָעֹלָה
מִלְאִים הֵם לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה הוּא לִיהוָה כס"ח:
כט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַחֹזֶה וַיְנַיֶּפֶהוּ תְנוּפָה לִפְנֵי
יְהוָה מֵאֵיל הַמִּלְאִים לְמֹשֶׁה הָיָה לְמִנָּה
כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: שביעי ל וַיִּקַּח
מֹשֶׁה מִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וּמִן־הַדָּם אֲשֶׁר עַל־
הַמִּזְבֵּחַ וַיִּזַּךְ עַל־אֶהֱרֹן עַל־בְּגָדָיו וְעַל־בָּנָיו
וְעַל־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתוֹ וַיִּקְדַּשׁ אֶת־אֶהֱרֹן אֶת־
בְּגָדָיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתוֹ:
לא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֶהֱרֹן וְאֶל־בָּנָיו בְּשִׁלּוֹ
אֶת־הַבָּשָׂר פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְשֵׁם תֹּאכְלוּ
אֹתוֹ וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּסֵל הַמִּלְאִים כָּאֲשֶׁר
צִוִּיתִי לֵאמֹר אֶהֱרֹן וּבָנָיו יֹאכְלֵהוּ: לב וְהִנּוֹתֶר
בַּבָּשָׂר וּבַלֶּחֶם בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: מפסיד לג וּמִפְתַּח
אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ שְׁבַעַת יָמִים עַד יוֹם
מִלֵּאת יְמֵי מִלְאֵיכֶם כִּי שְׁבַעַת יָמִים יִמְלֵא

וְיֵת חֶצֶר כְּבָדָא וְיֵת פִּרְתִּין פְּלִין
וְיֵת פִּרְבֵּהָן וְיֵת שׁוֹקָא דִּימִינָא:
כו וּמִסֵּלָא דְפִטִּירָא דִּי קָדָם יֵי
נְסִיב גִּרְצָתָא פִּטִּירָא חֲדָא
וּגִרְצָתָא דִּלְחָם מִשַּׁח חֲדָא
וְאִסְפּוּג חֲדָא וְשׁוּי עַל פִּרְבֵּיָא וְעַל
שׁוֹקָא דִּימִינָא: כו וַיִּהֲב יֵת פְּלָא
עַל יְדֵי אֶהֱרֹן וְעַל יְדֵי בְנוֹהֵי
וְאַרְם יִתְהוֹן אֲרָמָא קָדָם יֵי:
כח וּנְסִיב מֹשֶׁה יִתְהוֹן מֵעַל
יְדֵיהוֹן וְאַסְק לְמַדְבָּחָא עַל עֹלָתָא
קִרְבְּנָא אֲנוּן לְאַתְקַבְּלָא בְרַעוּא
קִרְבְּנָא הוּא קָדָם יֵי: כט וּנְסִיב
מֹשֶׁה יֵת חֲדָא וְאַרְיִמָה אֲרָמָא
קָדָם יֵי מְדַכֵּר קִרְבְּנָא לְמֹשֶׁה
תְּוָה לְחֻלְק כְּמָא דִּי פִקִּיד יֵי יֵת
מֹשֶׁה: ל וּנְסִיב מֹשֶׁה מִמִּשְׁחָא
דְּרַבּוּתָא וּמִן דְּמָא דִּי עַל מַדְבָּחָא
וְאַדִּי עַל אֶהֱרֹן עַל לְבוּשׁוֹהֵי וְעַל
בְנוֹהֵי וְעַל לְבוּשֵׁי בְנוֹהֵי עֲמָה
וּקְדִישׁ יֵת אֶהֱרֹן יֵת לְבוּשׁוֹהֵי וְיֵת
בְנוֹהֵי וְיֵת לְבוּשֵׁי בְנוֹהֵי עֲמָה:
לא וְאָמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבְנוֹהֵי
בְשִׁילוֹ יֵת בְּסָרָא בְּתַרְע מִשְׁפָּן
זְמָנָא וְתִמְנָן תִּיכְלוּן יֵתָה וְיֵת
לְחֻמָּא דִּי בְּסֵל קִרְבְּנָא כְּמָא דִּי
פִקִּידִית לְמִימַר אֶהֱרֹן וּבְנוֹהֵי
יִכְלִינָה: לב וּדְאַשְׁתָּאֵר בְּכַשְׂרָא
וּבְלַחְמָא בְּנוּרָא תּוֹקִדוּן:
לג וּמִתְרַע מִשְׁפָּן זְמָנָא לָא
תִּפְקוּן שְׁבַעַא יוֹמִין עַד יוֹם
מִשְׁלָם יוֹמֵי קִרְבְּנִיכוֹן אֲרִי שְׁבַעַא

רש"י

את הכהנים בכהנתם: (כו) וחלת לחם שמן. המזבחה. משה שמש כל שבעת ימי המלוואים
היא רבוכה, שהיה מרבה בה שמן כנגד החלות בחלוק לבן: על-העלה. אחר העלה, ולא מציינו
והרקיקין, כך מפרש במנחות: (כח) ויקטר של שלמים קרב בכל מקום, חוץ מזה:

יֹמִין יִקְרַב יְתַקַּרְבְּנוּךְ: לֹד פְּמָא
 דִּי עֲבַד בְּיוֹמָא הַדִּין פְּקִיד יִי
 לְמַעְבַּד לְכַפְּרָא עֲלֵיכוֹן:
 לֵה וּבְתַרְע מִשְׁכַּן זְמַנָּא תִּיתְבּוֹן
 יָמָם וְלַיְלִי שְׁבַעֲא יוֹמִין וְתִטְרוֹן
 יְתַמְּרַת מִימְרָא דִּי וְלֹא תְּמוֹתוֹן
 אַרְי כֹּן אֲתַפְקִידִית: לוּ וְעַבַּד
 אֲהָרֹן וּבְנוֹהֵי יְתַכֵּל פְּתַגְמִיא דִּי
 פְּקִיד יִי בִּידָא דְּמִשָּׁה: ס ס ס

אֶת־יְדֹכֶם: לֹד כַּאֲשֶׁר עָשִׂה בַּיּוֹם הַזֶּה צִוְּה
 יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם כַּסִּי: לֵה וּפְתַח אֱהִל
 מוֹעֵד תִּשְׁבוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שְׁבַעֲת יָמִים
 וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי יְהוָה וְלֹא תִמּוֹתוּ
 כִּי־כֵן צִוִּיתִי כַּסִּי: לוּ וַיַּעַשׂ אֲהָרֹן וּבְנָיו אֶת
 כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוְּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה כַּסִּי:

ססס צ"ו פסוקים, צ"ו סימן.

רע"י

(לד) צוה ה' לעשות. כל שבועת הימים. ורבותינו זכרונם לברכה דרשו: "לעשות" - זה מעשה פרה, "לכפר" - זה מעשה יום-הכפורים; וילמד, שכהן גדול טעון פרישה קדם יום הכפורים שבועת ימים וכן הפהן השורף את הפרה: (לה) ולא תמותו. הא אם לא תעשו כן, הרי אתם חייבים מיתה: (לו) ויעש אהרן ובניו. להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל: חסלת פרשת צו

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולא אחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵינַיִם הֵיא לְמַחֲזִיקִים כֹּה, וְתִמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרִכְיָה דְּרִכְיָנַעַם, וְכִלְגַּתִּיבְתִּיהָ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בִּימִינָה, בְּשִׁמְאֵלָה עֶשֶׂר וְכַבּוֹד. יְהוָה חֲפִיץ לְמַעַן צְדָקוֹ, וְגִדִיל תּוֹרָה וְיִאֲדִיר:

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנַבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
 הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַבוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ
 וּבְנַבְיָאֵי הָאֵמַת וְצְדָק:

הפטרת צו בירמיה פרק ז

כא כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עלותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר: כב כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים ביום הוציאי אותם מארץ מצרים על דברי עולה וזבח: כג כי אם את הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי והייתי לכם לאלהים

וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעַם וְהִלַכְתֶּם בְּכָל־הַדְרֹךְ אֲשֶׁר אֶצְוֶה אֹתְכֶם לַמַּעַן יִיטֵב לָכֶם: כו וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיִּלְכוּ בְּמַעֲצוֹת בְּשִׁרְרוֹת לִבָּם הִרְעוּ וַיִּהְיוּ לְאַחֲזֹר וְלֹא לְפָנִים: כז לְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר יֵצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאֲשַׁלַּח אֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־עַבְדֵי הַנְּבִיאִים יוֹם הַשָּׁבַע וְשָׁלַח: כח וְלֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיִּקְשׁוּ אֶת־עַרְפֹּם הִרְעוּ מֵאֲבוֹתָם: כט וְדַבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֵלַיךָ וְקִרְאתָ אֲלֵיהֶם וְלֹא יִעֲנוּכָה: לו וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהָיו וְלֹא לָקְחוּ מוֹסֵר אֲבָרָה הָאֲמוּנָה וּנְכַרְתָּה מִפִּיהֶם:

ט כב כה | אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי־הַלֵּל חֲכֵם בַּחֲכָמָתוֹ וְאֱלֹהֵי־הַלֵּל הַגָּבוֹר בַּגְּבוּרָתוֹ אֱלֹהֵי־הַלֵּל עֲשִׂיר בְּעֶשְׂרוֹ: כג כִּי אִם־בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשָּׁבֵל וַיִּדַע אוֹתִי כִּי אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה בְּאֶרֶץ כִּי־כֹאֲלֶה חֲפָצְתִּי נֹאֵם־יְהוָה:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדְּוֵרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצַדִּיק:

נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבַּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחְנוּ, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, בְּאֵלֵיהוּ הַנְּבִיאַ עֲבָדֶיךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לְבָנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אַחֲרָיִם אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעַד: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מְגַן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְקַדְשָׁה וּלְמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרְתָּ. עַל הַכֹּל, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּכֹל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעַד: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתוּלִיכְנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידְנוּ לְשָׁלוֹם וְתַדְרִיכְנוּ לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכְנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעְנוּ לְמַחֲזוֹ הַפְּצָנוּ לְחַיִּים וְלְשִׂמְחָה וְלְשָׁלוֹם, (ואם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחֲזִירְנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצִּילְנוּ מִכָּף כָּל־אֹיֵב וְאֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בְּדֶרֶךְ וּמִכָּל־פּוֹרְעָנוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם. וְתַשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתַתְּנֵנוּ לֶחֶן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל־רוֹאֵינוּ, וְתַגְמִלְנוּ חֲסֵדִים טוֹבִים וְתַשְׁמַע קוֹל תְּפִלָּתְנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל־פֶּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

בחסות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו שרה (אולגה) בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית, שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

FAX: (972) 3 9606108

ת.ד. 373 כפר חב"ד 72915 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 72915 Israel

E-mail: OrHachasidus@DvarMalchus.Org * USA@DvarMalchus.Org

Internet: www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס

Dvar Malchus
Issue # 00054
25/03/2007